

ISSN 2408-2457

วารสาร บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Journal of Graduate Studies Review

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2563 vol.6 No.2 July-December 2020

JGSRP

<http://ojs.mcu.ac.th/index.php/JGMP>
<https://www.facebook.com/MCUJGRP>

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่

Journal of Graduate Studies Review MCU Phrae Campus

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563)

Vol. 6 No. 2 (July – December 2020)

ISSN : 2405-2457

วัตถุประสงค์

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศึกษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็น ทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้ระบุถึงการอ้างอิง

ที่ปรึกษา

พระราชปรียัติกวี, ศ.ดร.
พระสุวรวงศ์เมธาภรณ์, ผศ.
พระราชเชมมากร, รศ.ดร.
พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.
พระราชปรียัติมุนี, รศ.ดร.
พระราชสุตมาภรณ์, รศ.ดร.
พระศรีสิทธิมนี, ผศ.
พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.

อธิการบดี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
รองอธิการบดี วิทยาเขตแพร่
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
คณบดีคณะพุทธศาสตร์
คณบดีคณะครุศาสตร์
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
คณบดีคณะสังคมศาสตร์

บรรณาธิการบริหาร

พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระครูโสภณกิตติบัณฑิต, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

พระครูสิทธิขยาภีรต, ดร.
พระครูโฆสิตสังฆพิทักษ์, ดร.
พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ, ดร.
ศ.ดร.จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์
ผศ.ดร.สมจิต ขอนวงศ์
ผศ.สุพจน์ แก้วไพฑูรย์
พระมหามฆวินทร์ ปรีสุตโตโม, ผศ.ดร.
ศ.ดร.วัชระ งามจิตระเจริญ
ผศ.ดร.อ้อมจิต แป้นศรี
ดร.สุชาติ เมืองแก้ว
ผศ.ดร.ทีฆา โยธาทักดี
ดร.วิกานดา ไหมเพย
ดร.สมบัติ กันบุตร
ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(3)

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผศ.ดร.อำนาจ ยอดทอง	มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.ศยามล เจริญรัตน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ดร.รัชตะ พันธุ์แสง	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผศ.ดร.โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.พุทธินันท์ บุญเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.ชา ศรีเมฆินทร์	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

ฝ่ายจัดการ

พระอธิการศักดิ์ดา ฉนทโก,ดร.	พระมหาฐิติพงษ์ วรทสสี	พัฒน์นรี อัฐวงศ์
ธีรวัฒน์ จันทร์จำรัส	นพรัตน์ รัตนวงศ์	พัชรวรรณ สวัสดิ์

ฝ่ายประสานงาน

พระศักดิ์ธัช ส่วโร,ดร.	พระอนุสรณ์ กิตติวัฒน์,ดร.	พระสมพงษ์ มหาบุญโญ
ดร.ดำเนิน หมายดี	กริช อินเต็ม	มงคล มานพทวี

ฝ่ายกฎหมาย

สุขุม กันกา

ออกแบบปก

กริช อินเต็ม

กำหนดเผยแพร่

ราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ)
ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
111 หมู่ที่ 5 ตำบลแม่คำมี อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 54000
โทรศัพท์ - โทรสาร 054-646585

(4)

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัดเมืองแพร่การพิมพ์

36/1 ถนนบ้านใหม่ ตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 54000

โทรศัพท์ 054 - 534234

จำนวนพิมพ์

500 เล่ม

บทบรรณาธิการ

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้จัดพิมพ์มาอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมทักษะทางวิชาการ และเผยแพร่ผลงาน อันเป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาองค์ความรู้หรือประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งวารสารปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ระหว่างเดือน กรกฎาคม - ธันวาคม 2563 ฉบับนี้ มีนักวิชาการ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ได้ส่งบทความมาเป็นจำนวนมาก บรรณาธิการได้มีการ คัดเลือกบทความและได้ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการกลั่นกรอง ตรวจสอบเพื่อความถูกต้อง ทุกบทความ ซึ่งในวารสารฉบับนี้มีบทความที่ผ่านการคัดสรรค์และให้ตีพิมพ์ในวารสาร จำนวน 14 บทความ เพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ให้แก่สังคมต่อไป

คุณค่าด้านวิชาการในวารสารฉบับนี้ จะมีประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาค้นคว้า นำไปใช้อ้างอิงในงานวิจัยและงานวิชาการ ในนามของกองบรรณาธิการ ขอขอบคุณ ผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ รวมถึงเจ้าของบทความ คณะกรรมการกลั่นกรองบทความทางวิชาการ คณะกรรมการฝ่ายจัดทำวารสารบัณฑิตศึกษา ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำงานด้วยความทุ่มเท เสียสละ ทั้งกำลังกายและกำลังใจร่วมกัน จนสามารถจัดพิมพ์หนังสือวารสารฉบับนี้สำเร็จด้วยความเรียบร้อยเป็นอย่างดี แล้วพบกัน ในฉบับต่อไป ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - มิถุนายน 2564

พระครูโสภณกิตติบัณฑิต,ผศ.ดร.

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

(6)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(5)

บทความวิจัย : Research Articles

การพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยงบประมาณแผ่นดินมหาวิทยาลัยพะเยา : THE DEVELOPMENT OF GOVERNMENT BUDGET GRANT RESEARCH MANAGEMENT SYSTEM, UNIVERSITY OF PHAYAO	1
อรพรรณ พรหมชนพันธ์, ศิริลักษณ์ พิมมะสาร, นครินทร์ ชัยแก้ว : <i>Arraphun Phomtanaphun, Siriruk Pimmasarn, Nakarin Chaikaew</i>	
การศึกษาอัตลักษณ์นิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : THE STUDY OF UNDERGRADUATE STUDENT IDENTITY OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY	18
นพรัตน์ รัตน์วงศ์ : <i>Nopparat Rattanawong</i>	
การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดแพร่ : THE POLITICAL PARTICIPATION OF PEOPLE IN THE ELECTION OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVE IN PHRAE PROVINCE	32
สายัณห์ อินนันใจ, ธนนันท์ คุ่มถิ่นแก้ว, ไพรินทร์ ณ วันนา, กฤษณะ เชื้อสิงห์ : <i>Sayan Innunjai, Thananan Kamthinkeaw, Phairin Na Wanna, Kritsana Chursing</i>	
มุมมองของประชาชนที่มีต่อวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ : PEOPLE'S VIEWS TOWARDS THE TERM OF VILLAGE HEADMAN IN THE CHIANG MAI PROVINCE	42
วรยุทธ สถาปนาศุกกุล : <i>Worayuth Sathapanasuphakul</i>	

เรื่อง	หน้า
<p>การจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ของวิหารเทพสถิตพระกิติเฉลิม จังหวัดชลบุรี :</p> <p>MANAGEMENT OF RELIGIOUS TOURISM LEARNING RESOURCES OF WIHANTHEPSATHITPHRAKITICHALOEM, CHON BURI PROVINCE</p> <p>ลิลลาลี ศิริวิไลเลิศอนันต์ : <i>Linlalee Siriwilailerdanun</i></p>	54
<p>การพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง วิชาการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ รหัส 3105-9004 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา :</p> <p>DEVELOPMENT OF A TRAINING KIT FOR THE PERFORMANCE OF OPTICAL COMMUNICATION WORK COMPUTER NETWORKING</p> <p>CODE 3105-9004 HIGH DIPLOMA COURSE</p> <p>OFFICE OF THE VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION</p> <p>เอกชัย ไก่แก้ว : <i>Ekkachai Kaikaew</i></p>	65

บทความวิชาการ : Articles

<p>มนทัศน์ค่านิยมการสัก : การปรับตัวของความเชื่อสู่สังคมเสรี :</p> <p>CONCEPT OF TATTOO VALUE : THE BELIEF ADJUSTMENT TO LIBERAL SOCIETY</p> <p>น้ำผึ้ง ท่าคล่อง : <i>Nhumpung Thaklong</i></p>	79
<p>จริยธรรมเชิงพุทธ : การเสริมสร้างคุณลักษณะของความเป็นครู ในศตวรรษที่ 21 :</p> <p>BUDDHIST ETHICS : ENHANCING THE CHARACTERISTICS OF BEING TEACHER IN THE 21ST CENTURY</p> <p>พระสมพงษ์ ญภูสิโก, พระมหาชนินทร์ ลิขสิทธิ์พันธ์ุ :</p> <p><i>Phra Sompong Thaongao, Phramaha Chanin Ligkhasittipan</i></p>	91
<p>หลักทศพลญาณ : ยุทธวิธีการสื่อสารธรรมะของพระพุทธเจ้า :</p> <p>TEN SUPREME INTELLECTUAL POWERS : DHARMA COMMUNICATION STRATEGY OF THE LOAD BUDDHA</p> <p>พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวฑฒโน : <i>Phrakrusangkarak Suphanut Puriwattano</i></p>	104

เรื่อง	หน้า
ตามรอยพระพุทธศาสนาเข้าสู่เมืองแพร่ :	
TRACK THE BUDDHISM INTO PHRAE PROVINCE	118
พรหมเรศ แก้วโมลา, พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์ :	
<i>Phromares Kaewmola, PhrakruSoontorndhammanithat</i>	
สถานการณ์นิวนอร์มอลกับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม	
บนฐานทุนทางสังคม “บ้าน วัด โรงเรียน” :	
NEW NORMAL SITUATION AND PARTICIPATORY SCHOOL MANAGEMENT BASED ON SOCIAL CAPITAL “BAN WAT RONGREAN”	130
มนตรี วิชัยวงศ์, เรียงวิชัย นิลโคตร, วิยวุฒิ บุญลอย, อีร์กกร วรบำรุงกุล,	
ปฏิกาน กิตตินันท์วัฒน์ :	
<i>Montri Wichaiwong, Reongwit Nilkote, Waiwoot Boonloy,</i>	
<i>Theerangkoon Warabamrunkul, Patipan Kittinanthawat</i>	
รูปแบบการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอในจังหวัดแพร่	
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน :	
NETWORK’S MANAGEMENT FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF MUANG PHRAE'S WOVEN ENTERPRISES	142
ปัญญา สุนันตา, อภิชา สุขจีน, สมจิต ขอนวงศ์, พระครูโกวิทธรรมวาที :	
<i>Panya Sunanta, Apicha Sukjeen, Somjit Khonwong,</i>	
<i>Phrakrukowitarttawatee</i>	
มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถาน : กรณีอาคารบอมเบย์เบอร์มา	
จังหวัดแพร่ :	
LEGAL MEASURES FOR PRESERVATION OF HISTORIC SITES : IN THE CASE OF BOMBAY BURBAMA BUILDING, PHRAE PROVINCE	154
สุพิชญา กันกา, สุขุม กันกา, บุญชนัญฐา สุขเสมอ :	
<i>Supitchaya Kunka, Sukhum Kunka, Boonchanadtha Sooksamer</i>	

เรื่อง	หน้า
การส่งเสริมเด็กไทยให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี : PROMOTING THAI CHILDREN TO HAVE GOOD HUMAN RELATIONS วิไลวรรณ หมายดี, ดำเนิน หมายดี : <i>Wilaiwan Maidee, Dumnern Maidee</i>	170
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	185
รูปแบบการเขียนบทความ	195

การพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน
มหาวิทยาลัยพะเยา*

THE DEVELOPMENT OF GOVERNMENT BUDGET GRANT RESEARCH
MANAGEMENT SYSTEM, UNIVERSITY OF PHAYAO

อรพรรณ พรหมธนพันธ์, Arraphun Phomtanaphun

ศิริลักษณ์ พิมมะสาร, Siriruk Pimmasarn

กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา

Division of Research Administration, University of Phayao

นครินทร์ ชัยแก้ว, Nakarin Chaikaew

หน่วยวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมเชิงพื้นที่ สาขาวิชาภูมิสารสนเทศศาสตร์

คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยพะเยา

Research Unit of Spatial Innovation Development,

Geographic Information Science,

School of Information and Communication Technology,

University of Phayao

E-mail : nakarin9@hotmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความวิจัยนี้ 1) เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา และ 2) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการงานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยและพัฒนาตามแนวคิดวงจรการพัฒนาระบบ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาระบบและการบริหารจัดการโครงการวิจัย จำนวน 5 คน และบุคลากรสายวิชาการที่มีความประสงค์ยื่นขอรับทุนสนับสนุนโครงการวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา ประจำปีงบประมาณ 2561 จำนวน 118 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ระบบบริหารจัดการงานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน

---

* Received 27 June 2020; Revised 28 December 2020; Accepted 31 December 2020

มหาวิทยาลัยพะเยา และ 2) แบบประเมินประสิทธิภาพการทำงานของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ และผู้ใช้งานระบบ ผลการศึกษาพบว่า 1) ระบบที่พัฒนาขึ้นมีคุณสมบัติครอบคลุมการดำเนินงานด้านการส่งข้อเสนอโครงการ การจัดการโครงการ การติดตาม และประเมินผล โครงการงบประมาณแผ่นดิน ของมหาวิทยาลัยพะเยา 2) ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบทั้งจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้งานระบบ พบว่าระบบมีประสิทธิภาพในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 และ 4.53 ตามลำดับ)

คำสำคัญ : ระบบบริหารจัดการงานวิจัย, มหาวิทยาลัยพะเยา, งบประมาณแผ่นดิน

Abstract

The objective of this research article were 1) to develop the research management system of government budget grant, University of Phayao; and 2) to evaluate the effectiveness of the research management system of government budget grant, University of Phayao. The methods of study was a development and research on the principles of the System Development Life Cycle (SDLC). There were 3 groups of samples for this study using purposive sampling. The first group contained with 3 content experts. The second group was 5 experts from information system development and research management. The third group was 118 academic officers who aim to apply for the support from government budget grant of University of Phayao in 2018. The research instruments were used for this study; 1) the research management system of government budget grant, University of Phayao and 2) effectiveness evaluation from of the system by the experts and end users. The result of the study found that 1. the system that had got development, that had cover the process of submitting the project proposal, project management, project monitoring and project evaluation of government budget grant. 2. The effectiveness evaluation of the systems by experts and end users indicated that the system showed overall effectiveness in a level of very good sufficiency ($\bar{x}$ = 4.48 and 4.53, respectively).

Keyword : Research Management System, University of Phayao, Government Budget Grant.

บทนำ

กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา มีหน้าที่สำคัญในการสนับสนุนพันธกิจด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยที่ต้องการส่งเสริมการวิจัยการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยมุ่งเน้นไปยังการวิจัยพื้นฐานควบคู่ไปกับการวิจัยประยุกต์ในเชิงสหวิชาการ การสร้างเครือข่ายการพัฒนาด้านวิจัย การบริการวิชาการ และการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย ร่วมกับหน่วยงานทั้งจากทางภาครัฐ เอกชน และชุมชน ตามปณิธานของมหาวิทยาลัยพะเยาที่ว่า “ปัญญาเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน (Wisdom for Community Empowerment)” (มหาวิทยาลัยพะเยา, 2557, น. 5) จากการทำเนิงานของกองบริหารงานวิจัยที่ผ่านมาในส่วนงานทุนวิจัยและบริการวิชาการถือว่าเป็นส่วนงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนส่งเสริม และอำนวยความสะดวก ให้แก่บุคลากร อาจารย์ และนักวิจัยของมหาวิทยาลัย ทั้งด้านการประชาสัมพันธ์ จัดหาแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยและบริการวิชาการ การส่งข้อเสนอโครงการ ตลอดจนการติดตามและประเมินผลโครงการวิจัยและบริการวิชาการทั้งจากแหล่งทุนภายนอก และภายในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการดำเนินงานโครงการวิจัยงบประมาณแผ่นดิน ที่ทางกองบริหารงานวิจัยมีหน้าที่หลักที่ให้บริการในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานทั้งการประชาสัมพันธ์โครงการ การยื่นข้อเสนอโครงการ การพิจารณาโครงการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การอนุมัติโครงการ การประเมินผลและติดตามโครงการ ตลอดจนการปิดโครงการวิจัยและการเบิกจ่ายงบประมาณ ซึ่งมีความซับซ้อนในการดำเนินการจัดการเนื่องจากมีระเบียบ ขั้นตอน เอกสาร/รายงานที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา, 2559, น. 6-14) ส่งผลให้การดำเนินงานที่ผ่านมาประสบกับปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวม จัดเก็บและสังเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยส่วนใหญ่ที่อยู่ในรูปแบบข้อมูลไมโครซอฟท์เอกซ์เซล (Microsoft Excel) และเอกสารกระดาษ ซึ่งต้องใช้พื้นที่สำนักงานบางส่วนเป็นที่จัดเก็บ เสี่ยงต่อการสูญหาย การสืบค้นข้อมูลมีความยุ่งยาก ข้อมูลไม่ครบถ้วนตามความต้องการ การติดตามการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องใช้เวลานานและค่าใช้จ่ายสูง บางทีทำให้เกิดความล่าช้าและสับสนในการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่กับนักวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก

ระบบสารสนเทศ คือ ระบบคอมพิวเตอร์ที่ผนวกไปด้วยวิธีการ องค์ความรู้ รวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการรวบรวม จัดเก็บ ประมวลผล สื่อสาร นำเสนอ และการใช้สารสนเทศที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานทั้งด้านการผลิต การให้บริการ และการตัดสินใจ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนช่วยเพิ่มคุณภาพด้านการให้บริการ ลดระยะเวลา และขั้นตอนการทำงานได้เป็นอย่างดี รวมถึงมีบทบาทอย่างมากในการเชื่อมโยงผู้ใช้งานได้เข้าถึงข้อมูลร่วมกันผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน (สมบุญฉวีวัลย์ สัตยารักษ์วิทย์, 2541,

น. 21-22 : Laudon & Laudon, 2012, pp. 81-82 : Bhandari & Snowdon, 2012, pp. 280-283: Bouadijeneka et al., 2016, pp. 2-3) ซึ่งการนำระบบสารสนเทศไปช่วยในการดำเนินการบริหารจัดการด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยต่างๆ ของประเทศไทยนั้น มีความคล้ายคลึงกันทั้งทางด้านการออกแบบระบบจัดการฐานข้อมูล และภาษาคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการพัฒนา ตลอดจนรูปแบบ/ขั้นตอนการดำเนินงาน ที่รองรับการบริหารจัดการโครงการวิจัยครอบคลุมตั้งแต่การส่งข้อเสนอโครงการ การประเมินข้อเสนอโครงการ การติดตามโครงการที่อยู่ระหว่างการดำเนินการจนถึงสิ้นสุดโครงการ การค้นหา และการนำเสนอรายงานต่อผู้บริหาร นักวิจัย บุคคลทั่วไป หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ได้ตามสิทธิของการใช้งาน และจากการศึกษาด้านการออกแบบและพัฒนาระบบที่ผ่านมานั้น พบว่า การพัฒนาระบบโดยใช้ภาษาพีเอชพี (PHP) ร่วมกับระบบการจัดการฐานข้อมูลมายเอสคิวแอล (MySQL) มีความเหมาะสมในการบริหารจัดการงานวิจัยตามภารกิจของมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีความสะดวกต่อการจัดการข้อมูลจำนวนมาก ทำงานได้บนระบบปฏิบัติการที่มีความหลากหลาย และเป็นระบบฐานข้อมูลโอเพนซอร์ซ (Open Source) ที่ไม่มีค่าใช้จ่ายและผู้นิยมใช้งานมากที่สุด ส่วนผลของการทดสอบประสิทธิภาพและทดลองใช้งานระบบพบว่า ระบบบริหารจัดการงานวิจัยที่ผ่านแนวคิด/ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศ สามารถใช้งานบริหารจัดการโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยมีผลการประเมินประสิทธิภาพทั้งจากผู้เชี่ยวชาญและผู้งานระบบอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งระบบที่ออกแบบและพัฒนาขึ้นหากนำไปใช้งานจริงควรมีการเตรียมความพร้อมด้านการบำรุงรักษาระบบ และระบบควรจะสามารถปรับเปลี่ยนรายละเอียดต่างๆ ตามความต้องการใช้งานในอนาคตหากมีการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายหรือกระบวนการบริหารจัดการของแต่ละมหาวิทยาลัย (ปิยะวัฒน์ แสงเพชร, 2554, น. 239-240 : เอ็ม สายคำหน่อ, 2557, น. 32-33 : หทัยชนก แจ่มถีน และ อนิรุทธ์ สติมัน, 2558, น. 893-894 : วัชรชัย วิริยะสุทธิวงศ์ และคณะ, 2560, น. 125)

จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาระบบเพื่อการบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา ตามแนวคิดของการออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศเบื้องต้นให้มีความสำคัญไปยังการบริหารจัดการโครงการวิจัยงบประมาณแผ่นดิน ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการส่งข้อเสนอ ตลอดจนจนติดตามและประเมินผลโครงการวิจัยในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งผู้บริหาร อาจารย์ นักวิจัย เจ้าหน้าที่กองบริหารงานวิจัย และบุคคลทั่วไป สามารถเรียกดูและสืบค้นข้อมูลโครงการวิจัยงบประมาณแผ่นดินที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และอยู่ในมาตรฐานข้อมูลเดียวกันอย่างเป็นระบบผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตตามสิทธิของการใช้งาน เกิดประโยชน์ด้านการติดตามงานวิจัยตามเป้าหมายของการวิจัย ตัวชี้วัด ผลผลิต

และงบประมาณวิจัยได้อย่างสะดวก รวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ โดยเจ้าหน้าที่กองบริหารงานวิจัยสามารถจัดการฐานข้อมูลผ่านโปรแกรมประยุกต์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งาน และพันธกิจของกองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา ได้อย่างถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

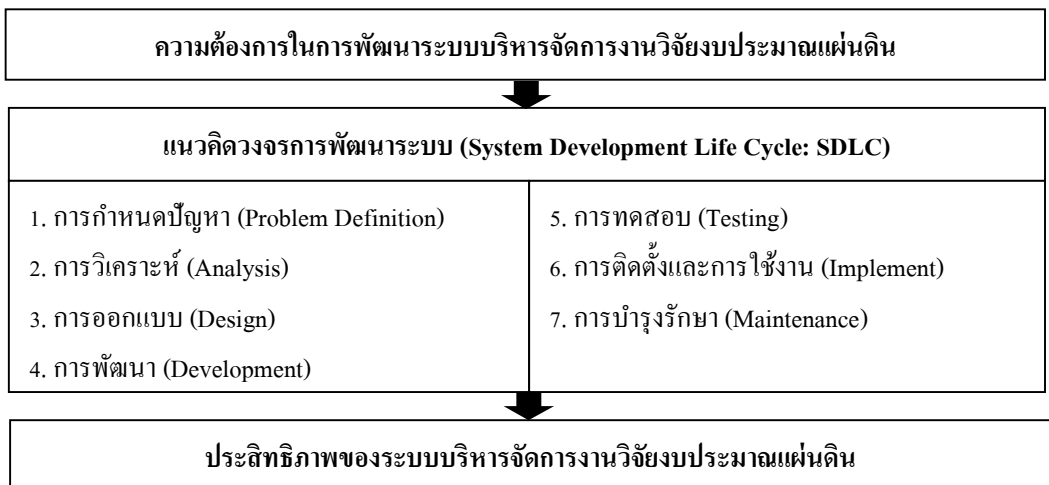
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการงานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนาตามแนวคิดวงจรการพัฒนา ระบบ (System Development Life Cycle: SDLC) แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ขอบเขตด้านประชากร บุคลากรสายวิชาการที่มีสิทธิ์ยื่นข้อเสนอโครงการวิจัยงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2561 ของมหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 811 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 3 กรกฎาคม 2560)

2) ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาระบบและการบริหารจัดการโครงการวิจัย จำนวน 5 คน และ บุคลากรสายวิชาการที่มีความประสงค์ยื่นขอรับทุนสนับสนุนโครงการวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา ประจำปีงบประมาณ 2561 จำนวน 118 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือ

1) ระบบบริหารจัดการงานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา ที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยใช้ภาษาพีเอชพี (PHP) ร่วมกับระบบการจัดการฐานข้อมูลมายเอสคิวแอล (MySQL)

2) แบบประเมินประสิทธิภาพการทำงานของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ใช้งานระบบ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านตรงความต้องการของผู้ใช้ ด้านความถูกต้อง ด้านการใช้งาน ด้านประสิทธิภาพ และ ด้านความปลอดภัย จำนวน 20 ข้อ ใช้ตัวเลือกแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ เรียงจากประสิทธิภาพน้อยที่สุดถึงดีมาก

4. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัย รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการงานวิจัย

2) ทำการออกแบบและพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา เป็นไปตามขั้นแนวคิดวงจรการพัฒนาระบบ 7 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหา (Problem Definition) โดยการสำรวจความต้องการของผู้ใช้งานระบบด้วยการจัดประชุมผู้บริหาร หัวหน้าส่วนงาน รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบส่วนงานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อกำหนดขอบเขตของการพัฒนาระบบ แผนการดำเนินงาน และแผนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้งานระบบ

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ (Analysis) โดยนำข้อมูลระบบที่ต้องการพัฒนามาวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ตามขอบเขตของการพัฒนาระบบ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ผังปฏิบัติการ (Work Flow) การวิเคราะห์ฐานข้อมูล (Database) และการวิเคราะห์หน้าจอแสดงผล (User Interface)

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบ (Design) ประกอบด้วยการออกแบบระบบผังปฏิบัติการ (Work Flow) การออกแบบหน้าจอแสดงผล (User Interface) และการออกแบบรายงาน (Output Design) ที่สามารถรองรับการใช้งาน แก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานระบบได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development) ออกแบบระบบบริหารจัดการงานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการส่งข้อเสนอ ตลอดจนติดตามและประเมินผลโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 5 การทดสอบ (Testing) ทำการติดตั้งระบบและทดสอบการใช้งาน โดยทำการประเมินประสิทธิภาพของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาระบบและการบริหารจัดการโครงการวิจัย เพื่อนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงและแก้ไขระบบ

ขั้นตอนที่ 6 การติดตั้งและการใช้งาน (Implement) ทำการติดตั้งระบบจัดทำคู่มือการใช้งาน และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้งานระบบให้แก่ กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้งานจริงและทำการประเมินประสิทธิภาพโดยใช้แบบประเมินหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขระบบให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งานมากยิ่งขึ้น โดยการเก็บข้อมูลจะไม่มี การบันทึกหลักฐาน ชื่อ สกุล เพื่อป้องกันมิให้เกิดข้อลบบต่อกลุ่มตัวอย่างโดยมิได้เจตนา การตอบแบบประเมินผู้ตอบไม่เสียค่าใช้จ่าย ไม่มีความเสี่ยงหรือผลเสียที่อาจเกิดขึ้น การตอบประเมินเป็นไปด้วยความสมัครใจ หากไม่สมัครใจหรือเปลี่ยนใจขณะตอบ กลุ่มตัวอย่างสามารถถอนตัวได้ตลอดเวลา

ขั้นตอนที่ 7 การบำรุงรักษา (Maintenance) จัดให้มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการดูแลรักษาระบบ และช่วยเหลือผู้ใช้งานระบบหากเกิดปัญหาการใช้งาน อีกทั้งสามารถปรับปรุงแก้ไขระบบให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งานที่เพิ่มขึ้น

3) การสร้างแบบประเมินประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการงานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานเริ่มจากการวิเคราะห์เนื้อหา ยกร่างข้อคำถาม และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงปรากฎ (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาเสร็จแล้ว จึงนำแบบวัดที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ที่ผ่านการทดลองใช้งานระบบ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่าแบบประเมินประสิทธิภาพของระบบที่ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67-1.00 ทุกข้อมีค่าเกิน 0.50

แสดงว่าข้อคำถามทั้งหมดมีความเที่ยงเชิงปรากฏ โดยแบบประเมินประสิทธิภาพมีค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.739

4) นำแบบประเมินประสิทธิภาพที่มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์ดีไปใช้ประเมินกับกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาระบบและการบริหารจัดการโครงการวิจัย จำนวน 5 คน และ กลุ่มตัวอย่างบุคลากรสายวิชาการที่มีความประสงค์ยื่นขอรับทุนสนับสนุนโครงการวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา ประจำปีงบประมาณ 2561 จำนวน 118 คน

5) ทำการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลของการพัฒนาระบบในประเด็นประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการงานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการงานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา จะวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ยประสิทธิภาพของระบบที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.21-5.00	เท่ากับ	มีประสิทธิภาพระดับดีมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.41-4.20	เท่ากับ	มีประสิทธิภาพระดับดี
ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.61-3.40	เท่ากับ	มีประสิทธิภาพระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.81-2.60	เท่ากับ	มีประสิทธิภาพระดับน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00-1.80	เท่ากับ	มีประสิทธิภาพระดับน้อยที่สุด

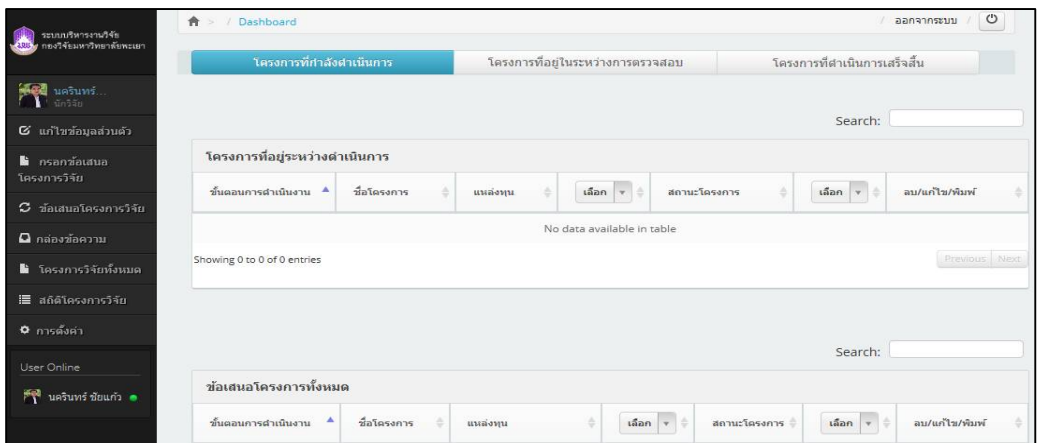
ผลการวิจัย

1) ระบบบริหารจัดการงานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา ออกแบบและพัฒนาขึ้นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของ 4 กลุ่มผู้ใช้งาน ได้แก่ นักวิจัย เจ้าหน้าที่วิจัย คณะ ผู้บริหาร และ ผู้ดูแลระบบ (ภาพที่ 2) โดยระบบสามารถใช้งานได้กับคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อโยงกับเครือข่ายภายในมหาวิทยาลัยพะเยา ผ่านโปรแกรมเว็บเบราว์เซอร์ (web browser) ได้แก่ อินเทอร์เน็ต เอ็กโพรเรอร์ (Internet Explorer) มอซิลลา ไฟร์ฟอกซ์ (Mozilla Firefox) และ กูเกิล โครม (Google Chrome) ครอบคลุมการดำเนินงานด้านการส่งข้อเสนอโครงการ การจัดการโครงการวิจัย การติดตามและประเมินผลโครงการวิจัยงบประมาณแผ่นดินที่ได้รับการสนับสนุน (ภาพที่ 3 และ 4) ผู้ใช้งานสามารถเข้า-ออกระบบ (login-logout) ตามสิทธิ์ในการเข้าถึงได้หลายช่องทางทั้งทางคอมพิวเตอร์ และสมาร์ตโฟน ได้ตลอดเวลาเมื่อมีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ฐานข้อมูลของระบบมีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน จัดเก็บและ

รวบรวมข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบสามารถสืบค้นข้อมูลได้ตามเงื่อนไขต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างสะดวก สามารถนำออกข้อมูล (Export) ในรูปแบบไฟล์เอกสาร (Document File) ต่าง ๆ อาทิ เช่น เอกซ์เซล (Excel) เวิร์ด (Word) และ พีดีเอฟ (PDF) เพื่อใช้ในการรายงานผล หรือเอกสารแบบประกอบการทำงานด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การทำสัญญาสนับสนุนทุนวิจัย การเบิกจ่ายงบประมาณ หรือ การรายงานความก้าวหน้าและติดตามผลการดำเนินงานโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุน เป็นต้น

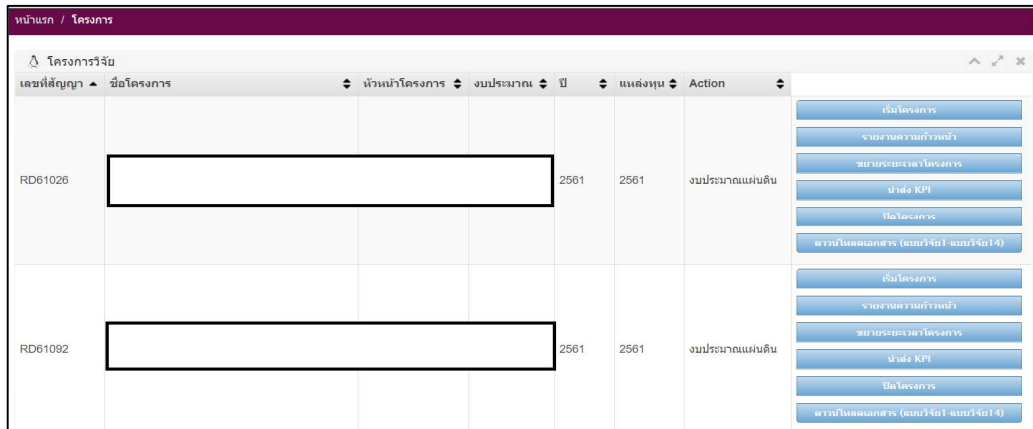

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้งานระบบในส่วนการส่งข้อเสนอโครงการวิจัย

ภาพที่ 3 ตัวอย่างการแสดงผลของหน้าจอส่งข้อเสนอโครงการวิจัย

ภาพที่ 4 ตัวอย่างการแสดงผลของหน้าจอการจัดการโครงการวิจัย
การติดตามและประเมินผลโครงการ

2) การประเมินประสิทธิภาพของระบบโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาระบบและการบริหารจัดการโครงการวิจัย (ตารางที่ 1) พบว่า ระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.48$, $S.D.=0.11$) ถ้าพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระบบมีประสิทธิภาพด้านความถูกต้องมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$, $S.D.=0.22$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการใช้งาน ($\bar{X}=4.55$, $S.D.=0.21$) ในขณะที่ด้านตรงความต้องการของผู้ใช้มีระดับประสิทธิภาพต่ำที่สุด ($\bar{X}=4.35$, $S.D.=0.38$) เมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ โดยระบบที่พัฒนาขึ้นมีจุดเด่นด้านความถูกต้องในการเพิ่มข้อมูลเข้าสู่ระบบและการแสดงผล/นำเสนอข้อมูล ระบบมีความสะดวก/ง่ายต่อการทำความเข้าใจในการเรียกใช้งาน มีความชัดเจนของข้อความหรือข้อมูลที่แสดงบนหน้าจอ รวมถึงมีความรวดเร็วในการบันทึกหรือปรับปรุงข้อมูล เป็นต้น

ตารางที่ 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ (N=5)

รายการประเมินประสิทธิภาพ	$\bar{X}$	S. D.	ระดับ ประสิทธิภาพ
1. ด้านตรงความต้องการของผู้ใช้			
1.1 ความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลในระบบ	4.40	0.55	ดีมาก
1.2 ระบบทำงานได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้งาน	4.40	0.55	ดีมาก
1.3 ความสามารถในการนำเข้าข้อมูลและแสดงผลลัพธ์ตามความต้องการ	4.00	0.71	ดี
1.4 ความสามารถในการจัดการฐานข้อมูล	4.60	0.55	ดีมาก
รวม	4.35	0.38	ดีมาก

2. ด้านความถูกต้อง				
2.1 ความถูกต้องในการเพิ่มข้อมูล	4.80	0.45	ดีมาก	
2.2 ความถูกต้องในการลบ/แก้ไขข้อมูล	4.40	0.55	ดีมาก	
2.3 ความถูกต้องในการแสดงผล/นำเสนอข้อมูล	4.80	0.45	ดีมาก	
2.4 ความถูกต้องในการประมวลผล และรายงานต่างๆ	4.40	0.55	ดีมาก	
รวม	4.60	0.22	ดีมาก	
3. ด้านการใช้งาน				
3.1 ความสะดวก/ง่ายต่อการทำความเข้าใจในการเรียกใช้งาน	4.80	0.45	ดีมาก	
3.2 ความเหมาะสมในการออกแบบหน้าจอเมนูการใช้งานเพื่อติดต่อกับผู้ใช้	4.20	0.84	ดี	
3.3 ความเหมาะสมในการออกแบบหน้าจอเมนูการนำเข้าข้อมูลและการแสดงผลข้อมูล	4.40	0.89	ดีมาก	
3.4 ความชัดเจนของข้อความหรือข้อมูลที่แสดงบนหน้าจอ	4.80	0.45	ดีมาก	
รวม	4.55	0.21	ดีมาก	
4. ด้านประสิทธิภาพ				
4.1 ความเร็วในการตอบสนองของระบบ	4.00	0.71	ดี	
4.2 ความเร็วในการติดต่อฐานข้อมูล	4.40	0.55	ดีมาก	
4.3 ความเร็วในการบันทึกหรือปรับปรุงข้อมูล	4.80	0.45	ดีมาก	
4.4 ความเร็วในการนำเสนอผลลัพธ์ในรูปแบบสารสนเทศต่าง ๆ	4.60	0.55	ดีมาก	
รวม	4.45	0.21	ดีมาก	
5. ด้านความปลอดภัย				
5.1 การกำหนดสิทธิ์การเข้าใช้งานเหมาะสม	4.40	0.55	ดีมาก	
5.2 การตรวจสอบสิทธิ์ก่อนการใช้งานของผู้ใช้ในระดับต่างๆ	4.20	0.45	ดี	
5.3 การควบคุมการใช้งานตามสิทธิ์อย่างถูกต้อง	4.60	0.55	ดีมาก	
5.4 ความปลอดภัยในการเข้าถึงข้อมูล	4.60	0.55	ดีมาก	
รวม	4.45	0.11	ดีมาก	
ประสิทธิภาพในภาพรวม	4.48	0.11	ดีมาก	

3) การประเมินประสิทธิภาพของระบบโดยผู้ใช้งานระบบ (ตารางที่ 2) จากการเปิดระบบให้ใช้งานจริง จำนวน 118 คน แบ่งเป็นบุคลากร เพศชาย จำนวน 52 คน เพศหญิง จำนวน 66 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 70 ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยพะเยา

มาไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีประสบการณ์ได้รับการสนับสนุนโครงการวิจัยงบประมาณแผ่นดินอยู่ในช่วง 1 - 4 ปี พบว่า ระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.53$, $S.D.=0.17$) ถ้าพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระบบมีประสิทธิภาพด้านตรงความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด ($\bar{X}=4.58$, $S.D.=0.35$) รองลงมา ได้แก่ ด้านความปลอดภัย ($\bar{X}=4.57$, $S.D.=0.31$) ในขณะที่ด้านประสิทธิภาพมีระดับประสิทธิภาพต่ำที่สุด ($\bar{X}=4.45$, $S.D.=0.21$) เมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ โดยระบบที่พัฒนาขึ้นมีจุดเด่นด้านความปลอดภัยที่มีการกำหนดสิทธิ์การใช้งานของผู้ใช้งานได้อย่างเหมาะสม สามารถทำงานได้ตามความต้องการของผู้ใช้งาน มีความถูกต้องและความรวดเร็วในการแสดงผล/นำเสนอข้อมูล รวมถึงผลลัพธ์ในรูปแบบสารสนเทศต่าง ๆ เป็นต้น

ตารางที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบโดยผู้ใช้งานระบบ (N=118)

รายการประเมินประสิทธิภาพ	$\bar{X}$	S. D.	ระดับประสิทธิภาพ
1. ด้านตรงความต้องการของผู้ใช้			
1.1 ความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลในระบบ	4.59	0.67	ดีมาก
1.2 ระบบทำงานได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้งาน	4.65	0.62	ดีมาก
1.3 ความสามารถในการนำเข้าข้อมูลและแสดงผลลัพธ์ตามความต้องการ	4.59	0.66	ดีมาก
1.4 ความสามารถในการจัดการฐานข้อมูล	4.48	0.75	ดีมาก
รวม	4.58	0.35	ดีมาก
2. ด้านความถูกต้อง			
2.1 ความถูกต้องในการเพิ่มข้อมูล	4.46	0.83	ดีมาก
2.2 ความถูกต้องในการลบ/แก้ไขข้อมูล	4.58	0.68	ดีมาก
2.3 ความถูกต้องในการแสดงผล/นำเสนอข้อมูล	4.62	0.70	ดีมาก
2.4 ความถูกต้องในการประมวลผล และรายงานต่างๆ	4.43	0.85	ดีมาก
รวม	4.52	0.40	ดีมาก
3. ด้านการใช้งาน			
3.1 ความสะดวก/ง่ายต่อการทำความเข้าใจในการเรียกใช้งาน	4.53	0.75	ดีมาก
3.2 ความเหมาะสมในการออกแบบหน้าจอเมนูการใช้งานเพื่อติดต่อกับผู้ใช้	4.29	0.83	ดีมาก
	4.58	0.77	ดีมาก

3.3 ความเหมาะสมในการออกแบบหน้าจอเมนูการนำเข้าสู่ข้อมูล และการแสดงผลข้อมูล

3.4 ความชัดเจนของข้อความหรือข้อมูลที่แสดงบนหน้าจอ	4.42	0.79	ดีมาก
รวม	4.46	0.40	ดีมาก

4. ด้านประสิทธิภาพ

4.1 ความเร็วในการตอบสนองของระบบ	4.51	0.72	ดีมาก
4.2 ความเร็วในการติดต่อฐานข้อมูล	4.39	0.85	ดีมาก
4.3 ความเร็วในการบันทึกหรือปรับปรุงข้อมูล	4.54	0.74	ดีมาก
4.4 ความเร็วในการนำเสนอผลลัพธ์ในรูปแบบสารสนเทศต่างๆ	4.61	0.68	ดีมาก
รวม	4.51	0.36	ดีมาก

5. ด้านความปลอดภัย

5.1 การกำหนดสิทธิ์การใช้งานเหมาะสม	4.66	0.59	ดีมาก
5.2 การตรวจสอบสิทธิ์ก่อนการใช้งานของผู้ใช้ในระดับต่างๆ	4.56	0.67	ดีมาก
5.3 การควบคุมการใช้งานตามสิทธิ์อย่างถูกต้อง	4.53	0.70	ดีมาก
5.4 ความปลอดภัยในการเข้าถึงข้อมูล	4.54	0.66	ดีมาก
รวม	4.57	0.31	ดีมาก
ประสิทธิภาพในภาพรวม	4.53	0.17	ดีมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1) การพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา เป็นระบบที่ใช้ในการบริหารจัดการงานวิจัยระหว่างบุคลากรมหาวิทยาลัยพะเยาและกองบริหารงานวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ใช้งานทุกระดับมีความสะดวกในการจัดการโครงการวิจัยงบประมาณแผ่นดิน ผลการออกแบบและพัฒนาระบบจากการทดลองใช้งานจริงผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการจากผู้ใช้งานระบบ พบว่าระบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและตอบโจทย์การใช้งานตามการดำเนินงานในทุกขั้นตอนในการจัดการโครงการวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา ตามขอบเขตของการพัฒนาที่ผ่านการวิเคราะห์ระบบงาน ระเบียบ ขั้นตอนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง และความต้องการในการใช้งานระบบจากการจัดประชุมผู้บริหาร หัวหน้าส่วนงาน รวมถึงเจ้าหน้าที่ ผู้ที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบส่วนงานด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อให้บริการในหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่จำเป็นต้องออกแบบและพัฒนาให้สอดคล้องกับการแก้ไข

ปัญหาด้านระบบงาน และความต้องการของผู้ใช้งานเป็นสำคัญ เพื่อให้ระบบที่พัฒนาขึ้นเกิดการใช้งานจริง และตอบสนองด้านการดำเนินงานของหน่วยงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (จิญาติดา แก้วสดแสง และคณะ, 2559, น. 59-60 : จารุณี ภัทรวงษ์ธนา และคณะ, 2560, น. 144-145 : ดนุวัศ อิศรานนทกุล และ ปัทมนันท์ อิศรานนทกุล, 2560, น. 47-48 : ปรีชา แหวนหล่อ และคณะ, 2560, น. 218-219)

2) ระบบบริหารจัดการงานวิจัยงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้นสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร มหาวิทยาลัยพะเยา ด้านการบริหารจัดการโครงการวิจัยงบประมาณแผ่นดินได้เป็นอย่างดี จากผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบจากแบบประเมินที่มีความน่าเชื่อถือ (ค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป) (บุญเชิด ภิญญอนันพงษ์, 2545, น. 177) โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาระบบและการบริหารจัดการโครงการวิจัย และผู้ใช้งานระบบ พบว่า ระบบมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก ทั้งในระดับภาพรวม และราย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านตรงความต้องการของผู้ใช้ ด้านความถูกต้อง ด้านการใช้งาน ด้านประสิทธิภาพ และ ด้านความปลอดภัย จากผลการประเมินที่อยู่ในระดับดีมากในทุก ๆ ด้าน อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการดำเนินการครั้งนี้ ได้ออกแบบและพัฒนาระบบโดยใช้ภาษาพีเอชพีร่วมกับระบบการจัดการฐานข้อมูลมายเอสคิวแอล ตามหลักการ/แนวคิดวงจรการพัฒนาระบบสารสนเทศ ที่ประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน หลักที่สำคัญ ได้แก่ การกำหนดปัญหา การวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา การทดสอบ การติดตั้ง/การใช้งาน และการบำรุงรักษา ซึ่งทำให้ได้ระบบสารสนเทศที่มีความเหมาะสม สมบูรณ์ และสามารถใช้งานได้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งานมากที่สุด สอดคล้องกับงานพัฒนาระบบสารสนเทศ/ฐานข้อมูลด้านการวิจัยของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ของประเทศ ตัวอย่างเช่น การพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (ปิยะวัฒน์ แสงเพชร, 2554, น. 239-240) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิจัยเพื่อช่วยในการตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ (เอ็ม สายคำหน่อ, 2557, น. 32-33) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร (หทัยชนก แจ่มถีน และ อนิรุทธ์ สติมัน, 2558, น. 893-894) และการพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (วัชรชัย วิริยะสุทธีวงศ์ และคณะ, 2560, น. 125) ที่มีกรนำเครื่องมือโปรแกรมภาษาพีเอชพี รวมถึงฐานข้อมูลมายเอสคิวแอล มาใช้ในการดำเนินการพัฒนาระบบตามขั้นตอนของแนวคิดวงจรการพัฒนาระบบ เริ่มตั้งแต่การกำหนดปัญหา/ความต้องการ วิเคราะห์ระบบ ออกแบบระบบ พัฒนาระบบ การนำไปใช้จริง และการประเมินผลนั้น ระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาได้ตามความต้องการของผู้ใช้งาน ครอบคลุมและ

สนับสนุนการทำงานในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านการวิจัยของสถาบันการศึกษาทั้งด้านการนำเข้าสู่ข้อมูล การประมวลผล รวมถึงการแสดงผลเพื่อประกอบการตัดสินใจได้เป็นอย่างดี อีกทั้งความสะดวกและง่ายต่อการทำความเข้าใจในการใช้งานระบบความปลอดภัย รวมถึงความเป็นปัจจุบันและความทันสมัยของข้อมูลในระบบ ส่งผลให้ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบที่พัฒนาขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ใช้งานระบบอยู่ในระดับดี ถึงดีมาก และผู้ใช้งานหลังจากทดลองใช้งานระบบจริงมีความพึงพอใจต่อระบบที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ต้นแบบระบบบริหารงานวิจัยในการศึกษาคณะนี้ ได้ทำการพัฒนาเฉพาะส่วนการบริหารจัดการโครงการวิจัยงบประมาณแผ่นดินเพียงเท่านั้น ถ้าจะพัฒนาให้ครอบคลุมทุกภารกิจของกองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา เช่น ส่วนงานวิจัยจากแหล่งทุนอื่น ๆ ทั้งภายในภายนอก ส่วนงานรางวัลผลงานวิจัยและการตีพิมพ์เผยแพร่ ส่วนงานระบบสนับสนุนการตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร ฯลฯ ซึ่งมีรายละเอียดกระบวนการค่อนข้างมาก และอาจมีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดต่าง ๆ ตามความต้องการใช้งานในอนาคต จำเป็นต้องใช้เวลาในการพัฒนาปรับปรุงระบบคู่ขนานไปกับการใช้งานไประยะหนึ่ง และในปัจจุบัน กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยพะเยา อยู่ระหว่างดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงระบบให้มีความสมบูรณ์และครอบคลุมทุกภารกิจการดำเนินงานด้านการวิจัยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยพะเยา

เอกสารอ้างอิง

- กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา. (2559). คู่มือการดำเนินงานโครงการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2560. พะเยา : มหาวิทยาลัยพะเยา.
- จารุณี ภัทรวงษ์ธนา, สุพัฒน์วรี ทิพย์เจริญ และ พงศ์กร จันทราช. (2560). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ สำหรับการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในพื้นที่ชุมชนกึ่งเมือง ตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น. 11(4), 128-146.
- ดวงวิศ อีสรานนทกุล และ ปัทมนันท์ อีสรานนทกุล. (2560). การพัฒนาระบบสารสนเทศ ประเมินความเสี่ยงการเกิดโรคมือเท้าปากในเขตพื้นที่บริการสุขภาพที่ 3 จังหวัด นครสวรรค์. วารสารวิชาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์. 9(10), 45-54.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). ประมวลสาระวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินผล การศึกษา. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปรีชา แหวนหล่อ, บุญช่วย ศรีธรรมศักดิ์, และ สุรีพันธุ์ วรพงศธร. (2560). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการส่งต่อข้อมูลผู้ป่วยทางอินเทอร์เน็ต จังหวัดศรีสะเกษ. วชิรเวชสาร และวารสารเวชศาสตร์เขตเมือง. 61(3), 215-224.
- ปิยะวัฒน์ แสงเพชร. (2554). ระบบบริหารจัดการงานวิจัย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครศรีธรรมราช, ปีที่ 30 ฉบับที่ 1, 235-242.
- มหาวิทยาลัยพะเยา. (2557). นโยบายและทิศทางการบริหาร มหาวิทยาลัยพะเยา (พ.ศ. 2558-2561). พะเยา : มหาวิทยาลัยพะเยา.
- วัชรชัย วิริยะสุทธิวงศ์, สมภพ รอดอัมพร, กฤษกร นาโสก และ อิทธิ สงวนดี. (2560). ระบบบริหารจัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัย. วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี). 9(17), 114-126.
- ชิญาดา แก้วสดแสง, สมชาย วรรณญาณุไกร และ พวา พันธุ์เมฆา. (2559). การพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาของครูสภาเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรปราการ เขต 1. วารสารสารสนเทศศาสตร์. 34(3), 39-67.
- สมบุญณวัลย์ สัตยารักษ์วิทย์. (2541). การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์การอันเนื่องมาจาก เทคโนโลยีสารสนเทศ : กรณีขององค์การไทย. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. 38(1), 19-46.

หทัยชนก แจ่มถีน และ อนิรุทธ์ สติมัน. (2558). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ระดับบัณฑิตศึกษา สำหรับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 8(2), 893-911.

เอ็ม สายคำหน่อ. (2557). การพัฒนาระบบฐานข้อมูลงานวิจัยเพื่อช่วยในการตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร. เพชรบูรณ์ : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

Bhandari, G., & Snowdon, A. (2012). Design of a Patient-Centric, Service-Oriented Health Care Navigation System for a Local Health Integration Network. *Behaviour & Information Technology*, 31(3), 275-285.

Bouadjeneka, M.R., Hacidc, H., & Bouzeghoubd, M. (2016). Social Networks and Information Retrieval, how are They Converging? A Survey, a Taxonomy and an Analysis of Social Information Retrieval Approaches and Platforms. *Information Systems*, 56(C), 1-18.

Laudon, K.C., & Laudon, J.P. (2012). *Management Information Systems: Managing the Digital Firm Twelfth Edition*. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.

การศึกษาอัตลักษณ์นิสิตปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*
THE STUDY OF UNDERGRADUATE STUDENT IDENTITY OF
MAHACHULALONGKORNRAJVIDYALAYA UNIVERSITY

นพรัตน์ รัตนวงศ์, Nopparat Rattanawong
สาขาวิจัยและประเมินเพื่อพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
Program of Research and Evaluation for Educational Development,
Uttaradit Rajabhat University

E-mail : taekwondoshoon@hotmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความวิจัยนี้เพื่อ 1. ศึกษาปัญหาอุปสรรค และกระบวนการผลิตบัณฑิต ตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2. สร้างแบบวัดระดับอัตลักษณ์ของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 8 ประการด้านจิตพิสัย และ 3. ประเมินแบบวัดระดับอัตลักษณ์ของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน(mixed-method research) ประชากรได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในปีการศึกษา 2561 ทั้งหมด 7,113 รูป/คน จากวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั่วประเทศ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตปริญญาตรี จำนวน 840 รูป/คน จาก 5 วิทยาเขต ได้แก่ วิทยาเขตเชียงใหม่ วิทยาเขตแพร่ วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตอุบลราชธานี และวิทยาเขตนครราชสีมา โดยใช้วิธีสุ่มแบบตามสะดวก (convenient sampling method) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก มีทั้งหมด 12 รูป/คน ประกอบด้วย รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี รองคณบดี ผู้ช่วยคณบดี และอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive selection) ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านการบริหาร

---

* Received 22 September 2020; Revised 28 December 2020; Accepted 31 December 2020

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาอัตลักษณ์นิสิตปริญญาตรี ที่อยู่ในเกณฑ์เป็นปัญหา มาก มี 3 ประเด็น ได้แก่ ความยั่งยืนและต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์นิสิต (66.2%) ความร่วมมือของนิสิตในการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะตามที่มหาวิทยาลัยจัด ให้ (64.8%) และมีการประชาสัมพันธ์การส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอย่างทั่วถึง (54%) ตามลำดับ ด้านกระบวนการผลิตบัณฑิต มีหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบคือ กองกิจการนิสิต แบ่งเป็น 3 ส่วนงาน ได้แก่ กลุ่มงานส่งเสริมกิจการนิสิต กลุ่มงานสวัสดิการนิสิต และกลุ่มงาน ปฏิบัติการนิสิต

2. แบบวัดอัตลักษณ์บัณฑิต ด้านจิตพิสัย มีกระบวนการสร้างดังนี้ 1. กำหนด จุดมุ่งหมายในการสร้างแบบวัดอัตลักษณ์นิสิต 2. ศึกษาทฤษฎี นิยามที่เกี่ยวข้อง 3. ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ ให้นิยามอัตลักษณ์ด้านจิตพิสัย 4. เขียนนิยามอัตลักษณ์ จากการศึกษาเอกสาร ที่เกี่ยวข้องและจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้ให้นิยามไว้ 5. เขียนข้อคำถามของแบบวัด 6. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ 7. นำไปทดสอบครั้งที่ 1 8. นำไปทดสอบครั้งที่ 2 กับกลุ่ม ตัวอย่าง แบบวัดที่สร้างขึ้น มีลักษณะเป็นองค์ประกอบรวม ซึ่งแตกเป็นตัวแปรโครงสร้าง 8 องค์ประกอบ ตัวชี้วัดองค์ประกอบ แต่ละตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเกิน 0.50 และมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t\text{-value} \geq 2.00$) ทุกตัว

3. ผลการประเมินแบบวัดอัตลักษณ์ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตลักษณ์ด้านจิตพิสัย 8 ประการ มี 2 ปัจจัย ได้แก่ คณะ มีอิทธิพล 3.8% และวิทยาเขต มีอิทธิพล 11.70% ส่วนปัจจัยอื่น ๆ มีอิทธิพลเพียงเล็กน้อย ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : อัตลักษณ์ด้านจิตพิสัย, นิสิตปริญญาตรี,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

The objectives of this research article were 1) to investigate processes and obstacles of developing undergraduate student identity through Mahachulalongkornrajavidyalaya University's desirable characteristics, 2) to construct affective identities' test of undergraduate students of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, and 3) to evaluate the affective identities test of MCU undergraduate students. The mixed-method design was applied in this study. The population consisted of 7,113 undergraduate students studying at Mahachulalongkornrajavidyalaya University's campuses in academic year 2018. The samples consisted of 840 undergraduate students studying at 5 Mahachulalongkornrajavidyalaya University's campuses; Chiang Mai, Phrae, Khonkhan, Ubon Ratchathani, and Nakhon Ratchasima campus by using convenient sampling method. The 12 key informants consisted of vice-rector, assistance to the rector, dean, vice-dean, assistance to the dean, instructors of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, they were purposive selection, who were considered having administrative experiences.

The results revealed as follows.

1. Obstacles of developing undergraduate students' affective-identities were sustainability and continuation of activities organized by university, in order to cultivate undergraduate students' identities (66.2%), students' good cooperation in attending activities organized by university to promote their identities (64.8%), promoting information the students' identities as well as MCU academic culture (54%) respectively. In terms of graduate production processes, there is Student Affairs Division, divided into 3 departments, taking responsible for student affairs, students' service and welfare, and religious activities.

2. The processes of constructing undergraduate affective identities' test were as follows; 1. Determining the test objectives, 2. Studying theories and definitions related to undergraduates' affective identities, 3. Determining the definition of each affective identity by key informants, 4. Writing affective identities' definitions by synthesizing data collected from related documents

and key informants, 5. Writing items the question of each affective identity, 6. Conducting face validity, 7. Conducting try out, and 8. conducting trial run. The constructed undergraduate affective identities' test consisted of 8 factors. The factor loading of each indicator was greater than 0.50, with a statistically significant was at 0.05 ($t\text{-value} \geq 2.00$). 3. The results of test evaluation revealed that there were 2 factors influencing undergraduates' affective identities. The first was faculties (3.8%) and the second was campuses (11.70%). Other factors had less influence on undergraduate students' identity and was classified as statistically non-significant.

Keywords : Affective identities, Undergraduate students,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทนำ

ในปัจจุบันโลกกำลังก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งการตระหนักรู้อัตลักษณ์ ซึ่งจะช่วยให้ นิสิตรับรู้จุดแข็งของตน ปฏิบัติตนในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มความสามารถ พร้อมทั้งจะนำวิชา ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาและ สร้างสรรค์สังคมให้มีความก้าวหน้า (ระพีพันธ์ ฉายวิมล, 2557, น. 1-4) อัตลักษณ์ คือลักษณะที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามปรัชญา ปณิธาน/วิสัยทัศน์ พันธกิจ และ วัตถุประสงค์ของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่ได้รับความเห็นชอบจากสภาสถาบัน เนื่องจากอัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอยๆตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสร้าง วัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่ง และวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ก่อสร้างทางสังคม ดังนั้นอัตลักษณ์จึงมีการ สร้างความหมายต่าง ๆ ผ่านทางระบบ ของการสร้างภาพตัวตน เกี่ยวกับตำแหน่งทาง อัตลักษณ์ที่นำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของตน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีบทบาทใน การให้การศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาการชั้นสูงที่มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและได้ มาตรฐานสากล สร้างความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ส่งเสริมการค้นคว้าวิจัย ให้การบริการ ทางวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการส่งเสริม พระพุทธศาสนา รวมถึงผลิตบัณฑิตให้มีคุณสมบัติตาม นวลักษณ์ (คุณลักษณะอันพึงประสงค์) 9 ประการ

ถึงแม้ว่านวลักษณ์ (อัตลักษณ์) 9 ประการ จะเป็นคุณลักษณะที่ได้รับการกล่าวถึงและให้ความสำคัญอยู่เสมอเพราะเป็นอัตลักษณ์ของนิสิต เป็นจุดเด่นของมหาวิทยาลัย แต่เมื่อศึกษาค้นคว้าจากงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง ได้ทำการศึกษ้อัตลักษณ์ของนิสิตในภาพรวมเท่านั้น แต่ยังไม่มีการทำการศึกษ้อัตลักษณ์แต่ละข้อเป็นรายด้าน จึงไม่ทราบว่าอัตลักษณ์แต่ละด้านเกิดขึ้นกับผู้เรียนมากน้อยเพียงใด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษ้อัตลักษณ์นิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพียง 8 ประการเฉพาะด้านจิตพิสัยเท่านั้น ได้แก่ 1. มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส 2. ใฝ่รู้ใฝ่คิด 3. เป็นผู้นำทางด้านจิตใจและปัญญา 4. มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา 5. รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม 6. รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม 7. มีโลกทัศน์กว้างไกล 8. พร้อมที่จะใช้และพัฒนานวัตกรรม เนื่องจากอัตลักษณ์ทางด้านจิตพิสัยทั้ง 8 ประการ เป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญต่อกระบวนการผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัย เพื่อส่งเสริมนิสิตให้เกิดอัตลักษณ์ได้อย่างยั่งยืน และสมบูรณ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และกระบวนการผลิตบัณฑิต ตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อสร้างแบบวัดระดับอัตลักษณ์ของนิสิตปริญญาตรี ตามอัตลักษณ์ด้านจิตพิสัย 8 ประการ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อประเมินแบบวัดระดับอัตลักษณ์ของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษ้อัตลักษณ์บัณฑิต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามหลักนวลักษณ์ 9 ประการ ทั้งนี้จะศึกษาเพียง 8 ประการ เฉพาะด้านจิตพิสัยดังนี้ 1. มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส 2. ใฝ่รู้ ใฝ่คิด 3. เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา 4. มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา 5. รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม 6. รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม 7. มีโลกทัศน์กว้างไกล 8. พร้อมที่จะใช้และพัฒนานวัตกรรม

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้นได้แก่ ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่ออัตลักษณ์บัณฑิต ด้านจิตพิสัย

ตัวแปรตาม ได้แก่ อัตลักษณ์ด้านจิตพิสัย 8 ประการ ได้แก่ 1. มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส 2. ใฝ่รู้ ใฝ่คิด 3. เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา 4. มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา 5. รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม 6. รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม 7. มีโลกทัศน์กว้างไกล 8. พร้อมที่จะใช้และพัฒนานวัตกรรม

3. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในปีการศึกษา 2561 ทั้งหมด 7,113 รูป/คน จากวิทยาเขต ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั่วประเทศ

กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการสุ่มแบบตามสะดวก (convenient sampling method) โดยคำนวณจาก $10 \times \sqrt{\text{พารามิเตอร์}(84)}$ ได้กลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อยจำนวน 840 รูป/คน (Kline, 2011, p.12) จาก 5 วิทยาเขต ได้แก่ วิทยาเขตเชียงใหม่ วิทยาเขตแพร่ วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตอุบลราชธานี และวิทยาเขตนครราชสีมา

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักมีทั้งหมดจำนวน 12 รูป/คน ประกอบด้วย รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี คณบดี รองคณบดี ผู้ช่วยคณบดี และอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านการบริหาร

4. นวัตกรรมหรือเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถามปัญหาและแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับ กระบวนการ และปัญหาการผลิตนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้มีคุณลักษณะ ตรงตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย และแบบวัดอัตลักษณ์ด้านจิตพิสัย 8 ประการ ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ในการศึกษาปัญหาอุปสรรค และกระบวนการผลิตบัณฑิต ตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดย วิเคราะห์ปัญหาด้วยวิธีหาค่าร้อยละของประเด็นปัญหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป (ฉัตรนภา พรหมมา, 2555, น. 51-52)

ในการสร้างแบบวัดระดับอัตลักษณ์ของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 8 ประการด้านจิตพิสัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) (Tate R.,1998, p. 312) และวิธีทดลองแบบกำหนดกลุ่มที่รู้จัก (Known group Statistics) (ระพินทร์ โพธิ์ศรี, น. 202) นอกจากนั้นผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบ กลุ่มที่รู้จัก 2 กลุ่ม ด้วยการทดสอบที แบบกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มเป็นอิสระจากกัน

ในการประเมินแบบวัดระดับอัตลักษณ์ของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้วิจัย ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อหาอิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่ออัตลักษณ์บัณฑิตด้านจิตพิสัย

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยจะนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรค และกระบวนการผลิตบัณฑิต ตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า ปัญหา อุปสรรค ของการผลิตบัณฑิตตามอัตลักษณ์ด้านจิตพิสัย 8 ประการ ของมหาวิทยาลัย แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านผู้บริหารและคณะกรรมการกองกิจการนิสิต 2. ด้านวัสดุ อุปกรณ์ 3. ด้านการปฏิบัติงาน และ 4. ด้านความสัมพันธ์ของนิสิตกับมหาวิทยาลัยและชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอแต่ละด้านตามลำดับ ดังนี้

ปัญหาด้านผู้บริหารและคณะกรรมการกองกิจการนิสิต ในภาพรวม อยู่ในระดับเป็นปัญหาค่อนข้างน้อย และไม่เป็นปัญหา ในด้านวัสดุ อุปกรณ์ พบประเด็นที่ปัญหามากกว่า 1 ประเด็น คือ การประชาสัมพันธ์การส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไม่ทั่วถึง จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า มีการใช้ช่องทางประชาสัมพันธ์ที่จำกัด และรูปแบบการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยไม่มีรูปแบบที่ดึงดูดหรือเสริมสร้างแรงจูงใจให้นิสิต ปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีอัตลักษณ์ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด จึงทำให้ไม่สามารถเข้าถึงนิสิตบางกลุ่ม

ด้านการ ปฏิบัติงาน พบว่า ความยั่งยืนและต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์นิสิตอยู่ในเกณฑ์เป็นปัญหามาก ทั้งนี้ เนื่องจากช่วงเวลาในการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นิสิตมีอัตลักษณ์ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดมีจำกัดในหลายวิทยาเขต ส่งผลให้บางกิจกรรมจัดแบบรวบรัด และไม่มี ความชัดเจน บางครั้งกิจกรรมที่จัดตรงกับวันสำคัญทางศาสนา หรือกิจกรรมของวัดที่นิสิตอาศัยอยู่ ทำให้นิสิตจำเป็นต้องขาด ไม่เข้าร่วมกิจกรรม

ด้านความสัมพันธ์ของนิสิตกับมหาวิทยาลัยและชุมชน พบว่า ความร่วมมือของนิสิตในการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะตามที่มหาวิทยาลัยจัดให้ อยู่ในเกณฑ์เป็นปัญหามาก เนื่องจาก กรณีที่ทางมหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมส่งเสริมอัตลักษณ์นิสิตมักจะตรงกับวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งทำให้นิสิตบรรพชิตไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ และกรณีที่วัดที่นิสิตบรรพชิตอาศัยอยู่มีกิจกรรม นิสิตส่วนใหญ่จะไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดให้ได้

ส่วนกระบวนการพัฒนานิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปัจจุบันมีหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบคือ กองกิจการนิสิต ซึ่งในปัจจุบันได้แบ่งเป็น 3 กลุ่มงาน ได้แก่ 1. กลุ่มงานส่งเสริมกิจการนิสิต 2. กลุ่มงานสวัสดิการนิสิต และ 3. กลุ่มงานปฏิบัติศาสนกิจ

2. ผลของการสร้างแบบวัดระดับอัตลักษณ์บัณฑิต ตามอัตลักษณ์ด้านจิตพิสัย 8 ประการ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า มีกระบวนการสร้าง ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบวัด
2. ศึกษาทฤษฎี นิยาม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดอัตลักษณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางสร้างแบบวัด
3. ให้ผู้รู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดอัตลักษณ์บัณฑิต กำหนดนิยามที่บ่งชี้คุณลักษณะหรือพฤติกรรมของนิสิตด้านการมีอัตลักษณ์ด้านจิตพิสัย 8 ประการ
4. นำข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์คุณลักษณะ/พฤติกรรมต่างๆของนิสิต และตรวจสอบข้อมูลโดยการเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามกับเอกสารต่าง ๆ มาพิจารณาเขียนเป็นนิยามศัพท์ที่จะนำมาสร้างเป็นแบบวัดอัตลักษณ์บัณฑิต ด้านจิตพิสัย 8 ประการ ที่ต้องการวัดโดยสร้างข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ที่แสดงถึงพฤติกรรมของนิสิต ซึ่งสอดคล้องกับนิยามศัพท์ของอัตลักษณ์ แต่ละด้าน ทั้งทางบวกและทางลบ
5. ตรวจสอบความตรงเชิงพินิจ (Face Validity) เพื่อพิจารณาตรวจสอบข้อคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตามพฤติกรรมที่ต้องการวัดหรือไม่ และคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง
6. นำไปทดสอบครั้งที่ 1 กับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 360 รูป/คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์เพียร์สัน คัดเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์ ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ที่คำนึงถึงความครอบคลุมตามนิยามศัพท์ และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับ โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' sAlpha Coefficient : α) แล้วจัดชุดข้อคำถามใหม่
7. นำไปทดสอบครั้งที่ 2 กับนิสิตระดับปริญญาตรีของแต่ละวิทยาเขต ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบ วัดทั้งฉบับ โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' s Alpha Coefficient α)

ลักษณะของแบบวัด ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 8 องค์ประกอบ แยกออกมาจากองค์ประกอบรวม 1 องค์ประกอบ ในลักษณะของ G-factor แต่ละองค์ประกอบ ประกอบด้วยข้อคำถามต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบย่อย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเกิน 0.50 และเป็นค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t-value $\geq$ 2.00) ทุกองค์ประกอบ ส่วนตัวชี้วัดของทั้ง 8 องค์ประกอบ แต่ละตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเกิน 0.50 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t-value $\geq$ 2.00) ทุกตัว จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด ด้วยวิธีทดลองกับกลุ่มที่รู้จัก (known group study) กลุ่มที่รู้จักคือนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ซึ่งมีอัตลักษณ์แตกต่างจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ทำการวัดอัตลักษณ์ ด้วยแบบวัดอัตลักษณ์บัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้านจิตพิสัย 8 ประการ และวิเคราะห์ด้วยการทดสอบที ผลการวิจัยพบว่า นิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ มีอัตลักษณ์เฉลี่ย 4.13 ซึ่งถือว่า มีอัตลักษณ์ระดับมาก ในขณะที่ และนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ มีอัตลักษณ์ เฉลี่ย 2.82 ซึ่งถือว่า มีอัตลักษณ์ระดับน้อย และ $t = -18.00$, $p = 0.00 < 0.05$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าแบบวัด สามารถวัดอัตลักษณ์บัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านจิตพิสัย 8 ประการได้จริง และผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบวัด ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา พบว่า ค่าสถิติ $R(\alpha) = 0.952 > 0.80$ มีข้อคำถามเพียง 20 ข้อ แสดงว่าโดยรวมแล้วแบบวัดอัตลักษณ์มีความเชื่อมั่นสูง และมีคุณภาพ

3. เพื่อประเมินแบบวัดระดับอัตลักษณ์ของนิสิตปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการประเมินแบบวัดอัตลักษณ์บัณฑิตด้านจิตพิสัย 8 ประการ ใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression) โดยมีปัจจัยด้านเพศ ชั้นปี อายุ สถานะของนิสิต (บรรพชิต, ศฤหฺสฺถ) คณะ และวิทยาเขต เป็นตัวแปรต้น และอัตลักษณ์ด้านจิตพิสัย 8 ประการ เป็นตัวแปรตาม แสดงอิทธิพลโดยรวมด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวกำหนดรวม (R^2) และอิทธิพลของปัจจัยแต่ละด้านด้วย สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวกำหนดเพิ่มบางส่วน (semi partial R^2 : ΔR^2) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยดังกล่าว มีอิทธิพลโดยรวมต่ออัตลักษณ์ด้านจิตพิสัย 8 ประการ คิดเป็นค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวกำหนดโดยรวม 0.17 หรือ 17% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 13.36$, $p = 0.00$) ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตลักษณ์บัณฑิต ด้านจิตพิสัย 8 ประการ มี 2 ปัจจัย ได้แก่ คณะ มีอิทธิพล 3.8% และวิทยาเขต มีอิทธิพล 11.70% ส่วนปัจจัยอื่น ๆ มีอิทธิพลเพียงเล็กน้อย ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัญหาด้านผู้บริหารและคณะกรรมการกองกิจการนิสิต ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์เป็นปัญหาน้อย-ไม่เป็นปัญหา เนื่องจากการวางแผนที่ดี และเป็นระบบ รวมถึงการแบ่งภาระงานที่ชัดเจน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาอัตลักษณ์นิสิต ซึ่งบรรจุในแผนพัฒนานิสิตระยะ 5 ปี พ.ศ. 2560 - 2564 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ฉบับปรับปรุงปี 2561) (2561, น. 4) ซึ่งได้กำหนดอัตลักษณ์บุคลากรกิจการนิสิตไว้ ดังนี้ “เป็นกัลยาณมิตร มีจิตบริการ สร้างสรรค์งานเพื่อนิสิต” และคุณลักษณะบุคลากรกิจการนิสิตที่พึงมี(characteristics) ได้แก่ 1. มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา ภาษาอังกฤษ และศาสตร์สมัยใหม่ 2. บุคลากรมีจิตบริการที่ดี (service mind) หมั่นพัฒนาศักยภาพของตนอย่างต่อเนื่อง 3. มีทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตรงต่อเวลา มีความอดทนและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และ 4. ประสานงานและทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งหน่วยงานภายใน และภายนอก ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ William T. Greenwood (1972) ที่กล่าวว่า ปัจจัยการบริหารที่ดีเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริการองค์กรด้านการจัดการศึกษา ที่มีเป้าหมายสำคัญคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้บรรลุศักยภาพสูงสุด หรือให้บรรลุตามคุณลักษณะที่องค์กรด้านการศึกษา องค์กรนั้นกำหนด

อย่างไรก็ตาม มีปัญหาที่อยู่ในเกณฑ์เป็นปัญหามาก ได้แก่ ความร่วมมือของนิสิตในการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะตามที่มหาวิทยาลัยจัดให้ ทั้งนี้เนื่องจาก กิจกรรมส่งเสริมอัตลักษณ์ มักจะตรงกับวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งทำให้นิสิตบรรพชิตไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ซึ่งสอดคล้องกับ พรพิมพ์ สารักษ์ (2556, น. 21) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของผู้เรียน มีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเหมือนการทำงานชนิดอื่นๆ เช่น เมื่อจัดกิจกรรม แต่มีผู้เรียนเข้าร่วมน้อย ก็จะทำให้กิจกรรมหรือโครงการนั้นล้มเหลวในบางคณะ นิสิตมีภาระด้านการเรียนมาก และมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรของทางคณะ หรือของสาขาวิชาเหมือนกัน เช่น คณะครุศาสตร์ ดังนั้น จึงทำให้นิสิตกลุ่มดังกล่าว ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของกิจกรรมส่งเสริมอัตลักษณ์ของทางมหาวิทยาลัยเท่าที่ควร อีกทั้งในบางวิทยาเขต ขาดการสร้างบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้นิสิตอยากร่วมกิจกรรม เช่น สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ Burgess (2010, pp.17-31) ที่กล่าวว่า สภาพแวดล้อม ทั้งทางกายภาพ บุคคล กฎระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติ และวัฒนธรรมของ สถาบันการศึกษาเป็นองค์ประกอบที่ช่วยหล่อหลอม ให้ผู้เรียนมีอัตลักษณ์ตามที่สถาบันกำหนด และสอดคล้องกับ Lairio (2013, p. 118) ที่กล่าวว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีเอื้ออำนวยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี

ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และระหว่างผู้เรียนกับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนการเรียนรู้ ได้รับความรู้จากการเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติ ในสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจะต้องจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการจัดหาและบริการสื่อ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ รวมทั้งต้องมีหน่วยงานหรือศูนย์ผลิต สื่ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนต้องเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือการพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ได้แก่ การร่วมมือกับภาคธุรกิจเอกชน องค์กร หรือหน่วยงานอื่น ๆ ในการจัดการศึกษา

ในด้านกระบวนการผลิตบัณฑิต มีหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบ คือ กองกิจการนิสิต มีหน้าที่เตรียมความพร้อมให้นิสิตมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามนวัตลักษณ์ 9 ประการ ของมหาวิทยาลัย และส่งเสริมให้นิสิต ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ และตระหนักในเกียรติภูมิและเกียรติศักดิ์ศรีของความเป็นนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และถือปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กรของนิสิตที่ดี สอดคล้องกับ ฉัตรทิพย์ สุวรรณชิน และ พนมพร จันทระปัญญา (2558, น. 269) ที่กล่าวว่า การสร้างอัตลักษณ์ของผู้เรียน ในระดับอุดมศึกษา ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การสร้างอัตลักษณ์ของผู้เรียน มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกระบวนการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ดังนั้น ประสิทธิภาพในการบริหารการศึกษา และการบริหารจัดการของสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านผู้เรียน ด้านวิธีการสอน ด้านหลักสูตร ด้านผู้บริหาร ด้านสภาพแวดล้อม และด้านระบบประกันคุณภาพการศึกษา จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การสร้างอัตลักษณ์ของผู้เรียนประสบความสำเร็จ

2. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 กระบวนการสร้าง และลักษณะของแบบวัดอัตลักษณ์บัณฑิต ผู้วิจัยใช้แนวคิดและนโยบายของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในประเด็นของการพัฒนาอัตลักษณ์และผลิตบัณฑิต ที่ได้กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามนวัตลักษณ์ของบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 9 ประการ ได้แบบวัดจำนวน 20 ข้อ ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบวัดมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในช่วง 0.52-1.04 ซึ่งสอดคล้องกับ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543, น. 244) ซึ่งกล่าวถึงค่าดัชนีความสอดคล้องว่า จะต้องมีความมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า แบบวัดที่สร้างขึ้นสามารถวัดได้ตรงตามนิยามที่กำหนดไว้ ส่วนความเชื่อมั่นของแบบวัด วิเคราะห์โดยสัมประสิทธิ์แอลฟา พบว่า ค่าสถิติ $R(\alpha) = 0.952 > 0.80$ แสดงว่าโดยรวมแล้วแบบวัดอัตลักษณ์มีความเชื่อมั่นสูง และมีคุณภาพ สอดคล้องกับ Streiner & Norman (1995, p. 7) ที่กล่าวว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง +1 ถ้าค่าความเชื่อมั่นยิ่งเข้าไปใกล้ 1

แสดงว่ามีความเชื่อมั่นสูง ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบความคงเส้นคงวภายในของเครื่องมือที่ยอมรับได้โดยทั่วไป ต้องมากกว่า 0.8 ทั้งนี้เป็นเพราะแบบวัดที่สร้างขึ้น มีข้อคำถามที่ชัดเจน ตรงประเด็น สอดคล้องกับ พิชิต ฤทธิ์จำรูญ (2548, น. 160) ซึ่งกล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่น ได้แก่ลักษณะข้อคำถาม หากข้อคำถามมีการสื่อความหมายชัดเจน และมีความคงที่ของการให้คะแนน จะทำให้แบบวัดมีความเชื่อมั่นสูง

3. ผลการประเมินแบบวัดอัตลักษณ์บัณฑิต พบว่าคณะ และวิทยาเขต ที่นิสิตเลือกศึกษา มีผลต่ออัตลักษณ์ เนื่องจากนิสิตที่เลือกศึกษาในวิทยาเขตและคณะที่แตกต่างกัน มีความสนใจแสวงหาความรู้เพิ่มเติมที่เกี่ยวกับวิชาชีพในสาขาที่ตนเองกำลังศึกษา อีกทั้งแต่ละคณะ และวิทยาเขตในภูมิภาคที่ต่างกัน มีการจัดกิจกรรมที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ที่มีรากฐานมาจากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมความชำนาญทางด้านวิชาชีพแก่นิสิตให้เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของสังคมที่หลากหลายและแตกต่างกัน ส่งผลให้นิสิตมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่สอดคล้องกับสังคมและบริบทของตน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุณี ครุฑบุตร (2553, น. 29) ที่กล่าวว่า บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมักมีพฤติกรรมที่เด่นชัด และมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองและมีการปรับปรุงตนเองได้ดีอยู่เสมอ และจากผลการวิจัยพบว่า วิทยาเขตที่มีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน และมีจำนวนนิสิตที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับอัตลักษณ์นิสิต สอดคล้องกับการศึกษาของ Anna M. Ortiz และ Silvia J. Santos (2010) ที่ระบุว่า สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันของแต่ละวิทยาเขต มีผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ของนิสิตทั้งทางบวกและทางลบ และมีผลให้นิสิตมีระดับอัตลักษณ์แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับตัวแปรอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เช่น การมีทักษะชีวิต หรือการเสริมแรง และนำผลการวิจัยมาพัฒนาเป็นคู่มือจัดอบรมแก่นิสิต เพื่อให้ให้นิสิตมีอัตลักษณ์ในระดับที่สูงขึ้น
2. ควรมีการศึกษาวิจัยประเมินผลความสำเร็จเชิงพฤติกรรมของนิสิต ในการนำอัตลักษณ์ไปสู่การปฏิบัติในแต่ละวิทยาเขต
3. ผู้บริหาร และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณานำผลการวิจัยที่ได้ มาประยุกต์ใช้ตามบริบทของมหาวิทยาลัย เพื่อการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพร เนาวีสุวรรณ และคณะ. (2559). กลวิธีการพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา. วารสารวิจัย มสค. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 12, 147-163.
- ฉัตรทิพย์ สุวรรณชิน และ พนมพร จันทรปัญญา. (2558). การสร้างอัตลักษณ์ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา. วารสารปัญญาภิวัฒน์. 7, 267-280.
- ฉัตรนภา พรหมมา. (2555). เอกสารประกอบการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ธนวัฒน์ พิมลจินดา. (2556). บทเรียนจากความล้มเหลวในการจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม. 9, 22-32.
- เปรมชัย สโรบล. (2550). ปัจจัยการบริหารที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจอมเกล้า. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรพิมพ์ สารักษ์. (2556). ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. เรียกใช้เมื่อ 18 กรกฎาคม 2563 จาก <http://research.swu.ac.th/index.php?option=books>.
- พระวุฒิพงษ์ เพียรภูเข่า, เพ็ญณี แนนรท. (2560). มุมมองด้านการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น สู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. 7, 11-20.
- พิชิต ฤทธิ์จำรูญ. (2548). หลักการวัดและประเมินผลทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). แผนพัฒนานิสิตระยะ 5 ปี พศ.2560-2564 (ฉบับปรับปรุงปี 2561). เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.stud.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2019/.pdf>
- ระพินทร์ ฉายวิมล. (2557). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย: การเปลี่ยนแปลงเชิงพัฒนาการและกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์. วารสารศึกษาศาสตร์. 3, 1-14.

- ระพีพันธ์ โปธิ์ศรี. (2553). สถิติเพื่อการวิจัย (3 ed.): สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ อินทร์โชติ. (2561). การศึกษาอัตลักษณ์และการพัฒนาอัตลักษณ์นิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เรียกใช้เมื่อ 14 พฤษภาคม 2563 จาก <https://lib.dpu.ac.th/page.php?id=6488>.
- สุณี ครุฑบุตร. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียด ความวิตกกังวล แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พฤติกรรมการ ส่งเสริมสุขภาพกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนศรีพฤฒา. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อลิสสา มะเซ็ง. (2556). แนวทางพัฒนางานประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 1, 1-10.
- Anna M., Orti & Silvia J., Santos. (2010). Campus Diversity and Ethnic Identity Development. *Journal of Association of American Colleges & Universities*. 13(2).
- Burgess, A. (2010). The use of space-time to construct identity and context. *Ethnography and Education*. 5(1). 17-31
- Kline, R.B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. Guilford Press. New York.
- Lairio, M., Puukari, S. & Kouvo, A. (2013). Studying at University as Part of Student Life and Identity Construction. *Scandinavian Journal of Education Research*. 57(2). P. 115-131.
- Meggison L.C. et al. (1972). *Personnel: a Behavioral Approach to Administration*. Irwin. Homewood.
- Streiner, D.L. & Norman, G.R. (1995). *Health Measurement Scales: A practical guide to their development and use*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press.
- William T. Greenwood, Richard Judd, Fred W. Becker. (1998). Prepared under the Auspices the Policy Studies Organization. New York: Greenwood Publishing Group.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแพร่*
THE POLITICAL PARTICIPATION OF PEOPLE IN THE ELECTION
OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVE IN PHRAE PROVINCE

สายัณห์ อินนันใจ, Sayan Innunjai
ธนนันท์ คุ่มถิ่นแก้ว, Thananan Kamthinkeaw
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus
ไพรินทร์ ณ วันนา, Phairin Na Wanna
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
Lamphun Buddhist College
กฤษณะ เชื้อสิงห์, Kritsana Chursing
สำนักงานประชาสัมพันธ์กรุงเทพมหานคร ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร
Bangkok Public Relations Office, Metropolitan Administration
Email : Sayan2516 @yahoo.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความวิจัยนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแพร่ 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแพร่

วิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม มีการวิจัยเชิงปริมาณ รวบรวมข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามมีประชากรจำนวน 398 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก มีจำนวน 9 คน ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการ

---

* Received 21 October 2020; Revised 28 December 2020; Accepted 31 December 2020

วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้เทคนิควิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้งในจังหวัดแพร่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอยู่ในระดับน้อย ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้ง ได้แก่ การติดตามข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์และสื่อโซเชียล มีบางกลุ่มสร้างกระแสข่าวปลอมขึ้น ให้ประชาชนเกิดความเข้าใจในทางที่ผิดได้ และข้อเสนอแนะพบว่า ควรเปิดเวทีแสดงความคิดเห็นของประชาชนระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อลดการเอาเปรียบและการกระทำสอง มาตรฐานในการหาเสียงเลือกตั้ง

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การเมืองของประชาชน, การเลือกตั้ง

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the level of people's Political participation towards the election of the House of Representatives (MP) in Phrae Province, 2) to study the problems, obstacles, and ways to solve the problems of people's political participation towards the election of the House of Representatives in Phrae Province.

This research uses mixed methods research, consisting of quantitative research by collecting data by distributing questionnaires from 398 peoples by used convenient sampling method and the qualitative research were collected by the in depth interview from 9 persons by using purposive selection. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation and the data from the interview, data analysis using content analysis technique.

The results of the research found that the levels of political participation of people on the election were at a moderate level. When considering each aspect found that exercise of voting rights was at a high level and the regarding participation in political activities were at a low level. Results

of data analysis of problems and obstacles people's participation in the elections found that the following news from television and social media. There were some groups that made fake news to mislead people to misunderstand. As for the suggestions, it found that they should open the forum to show the opinion of people in the sub-district, district and province for reducing the exploitation and the double standard actions in the election campaign.

Keyword : Participation, Politics of the people, Election

บทนำ

นับตั้งแต่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองมีปัญหาด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจนอาจกล่าวได้ว่า ประชาธิปไตยของไทยนั้นล้มลุกคลุกคลานมาเกือบตลอด นิสิตนักศึกษา เป็นปัญญาชนเป็นกำลังสำคัญของชาติและเป็นพลังสำคัญทางการเมืองที่มีต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สุทธิมา สัญวงษ์, 2557, น. 52) การเมืองเป็นเรื่องสำคัญที่สุดเพราะเป็นเรื่องของอำนาจที่จัดสรรประโยชน์ให้มีในสังคม (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2549, น. 16) รัฐธรรมนูญ ฉบับปีพุทธศักราช 2560 ฉบับปัจจุบัน รับรองสิทธิของประชาชนไว้มากมาย กำหนดช่องทางที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยการใช้สิทธิทางตรง ยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (ILaw, 2560, ออนไลน์, 2560)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เช่น การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าร่วมชุมนุม การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การสนทนาเรื่องการเมือง เป็นต้น ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 24 มีนาคม 2562 ที่ผ่านมา จึงมีความสนใจทำวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแพร่ เพื่อนำผลจากการวิจัยไปใช้ในการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการสนทนาทางการเมือง และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง จากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อยู่อาศัยในอำเภอเมืองจังหวัดแพร่ จำนวน 77,646 คน (คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดแพร่, 2562) โดยการใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการบังเอิญเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากจำนวน 398 คน โดยใช้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane (อภินันต์ จันทะนี, 2549, น. 35) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ตัวแทนประชาชนที่อยู่อาศัยในจังหวัดแพร่ ตัวแทนนิสิตในจังหวัดแพร่ จำนวน 9 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าถ้อยแถลงที่แสดงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการสนทนาทางการเมือง และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้เทคนิควิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล

จากผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 262 คน คิดเป็นร้อยละ 65.82 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 33 – 39 ปี จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.6 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 47.0 ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.7 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,000 – 19,999 บาท จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 42.2

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแพร่ พบว่า ประชาชนมีการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ในจังหวัดแพร่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$, S.D = 1.176) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D = 1.05) รองลงมาคือด้านการสนทนาทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง

($\bar{X}$ = 3.40, S.D = 1.165) รองลงมาคือด้านการติดตามข่าวสารทาง การเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.29, S.D = 1.141) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 1.82, S.D = 1.348)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแพร่ พบว่าติดตามข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ตลอดเวลา และให้ความสำคัญกับข่าวสารทางการเมืองน้อย มีแต่เรื่องโจรมติ ใส่ร้าย ไม่สร้างสรรค์ หาประโยชน์ใส่ตัวเอง และข้อเสนอแนะแก้ปัญหา พบว่า ควรเปิดเวทีแสดงความคิดเห็นของประชาชนระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อลดการเอาเปรียบและการกระทำสองมาตรฐานในการหาเสียงเลือกตั้ง และควรปรับเปลี่ยนการเสนอข่าว ไม่ให้มีแต่เรื่องโจรมติใส่ร้าย ไม่สร้างสรรค์

4. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแพร่ ของตัวแทนประชาชนในจังหวัดแพร่ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) พบว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง เป็นการช่วยเตรียมความพร้อมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบถึงขั้นตอนในการปฏิบัติก่อนการเลือกตั้งจะเป็นการวางรากฐานสู่การเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตยให้กับประชาชน การให้ความสนใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการชักชวนและรณรงค์ให้ประชาชนในหมู่บ้านไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะทำให้การเลือกตั้งเกิดความยุติธรรมทางการเมือง เนื่องจากประชาชนจะออกไปใช้สิทธิจำนวนมาก จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อผู้สมัครทางการเมืองว่า ผู้ใดควรได้รับการเลือกให้เป็นตัวแทนของประชาชน จะทำให้เกิดการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น

การประชาสัมพันธ์ที่ดีกลุ่มการเมืองควรเป็นผู้เร่งประชาสัมพันธ์ด้วยเพื่อจะได้ถือโอกาสแนะนำตัวของผู้ลงสมัคร ได้มีโอกาสในการชี้แจงนโยบายทางการเมือง และได้เข้าไปสัมผัสใกล้ชิดกับประชาชนเพื่อให้เข้าใจในสภาพความต้องการของประชาชน

ประเทศที่มีความเจริญทางด้าน การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในการแสดงออกความคิดเห็นทางการเมืองด้วยการสนทนาทางการเมืองกับคนทุกกลุ่มถ้าอยากเปิดเผยไม่จำเป็นต้องปกปิดสถานภาพของตนเองเพราะตัวกฎหมายถือได้ว่าเป็นการแสดงออกความคิดเห็นทางการเมืองภายใต้กรอบของกฎหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน

การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองประชาชน มักจะมีความสนใจน้อยหรือมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองค่อนข้างน้อยเหตุเพราะความไม่พร้อมในหลายปัจจัย เช่น

ความรู้ความสามารถหรือความพร้อมทางด้านการเงิน แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมทางการเมืองนั้น ต้องอาศัยความพร้อมความสมัครใจความสนใจทางการเมืองจึงจะสามารถตัดสินใจเข้าร่วมได้

5. สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแพร่ ของตัวแทนประชาชนในจังหวัดแพร่ โดยวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ด้าน จากการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้วนั้น สามารถบ่งบอกได้ถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้ง อันได้แก่ ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ตลอดเวลา รวมทั้งการติดตามข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ และสื่อโซเชียล เป็นการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองในช่องทางที่มากที่สุด เป็นไปตามสถานการณ์ที่น่าสนใจทางการเมือง หากในช่วงเวลานั้นสถานการณ์ทางการเมืองมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนก็จะทำให้เกิดความสนใจและรับรู้ข่าวสารทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง คือการไปใช้สิทธิทุกครั้งในการเลือกตั้ง ชักชวนให้คนใกล้ชิดเช่น ญาติไปเลือกตั้งให้มากที่สุด การใช้สิทธิโดยอิสระ กล่าวคือ การไปออกเสียงต้องเกิดจากความสมัครใจ ไม่ได้เกิดมาจากการบังคับหรือข่มขู่หรือสัญญาว่าจะให้ผลตอบแทนในการไปออกเสียง ด้านสนทนาทางการเมืองเป็นบางครั้งกับเพื่อนฝูง กับคนสนิทที่มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนแนวคิดกัน แต่ถ้ามองสนทนาทางการเมือง โดยขาดหลักการและเหตุผล ทำให้เกิดความแตกแยก รวมทั้งการจัดเวทีสนทนารับฟังความคิดเห็นของประชาชน ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง โดยร่วมหาเสียงให้กับนักการเมือง หรือกลุ่มทางการเมืองท้องถิ่นและการเมืองระดับชาติด้วยการติดป้ายหาเสียงติดสติ๊กเกอร์ เป็นต้น โดยยึดความเป็นประชาธิปไตยและความถูกต้องเป็นหลักอย่างมองเรื่องผลประโยชน์ส่วนตัวให้มองส่วนรวมเป็นหลัก การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองประชาชนมักจะมี ความสนใจน้อยหรือมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองค่อนข้างน้อย เหตุเพราะความไม่พร้อมในหลายปัจจัยเช่นความรู้ความสามารถหรือความพร้อมทางด้านการเงิน แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมทางการเมืองนั้นต้องอาศัยความพร้อมความสมัครใจความสนใจทางการเมืองจึงจะสามารถตัดสินใจเข้าร่วมได้

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแพร่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ในจังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.13$, S.D = 1.176) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน

ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 1.141) ซึ่งการติดตามข่าวสารทางการเมือง หมายถึง การติดตามข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ตลอดเวลา รวมทั้งการติดตามข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ และสื่อโซเชียล มีบางกลุ่มสร้างกระแสข่าวปลอมขึ้นให้ประชาชนเกิดความเข้าใจในทางที่ผิดได้ ตลอดถึงการเปิดเวทีแสดงความคิดเห็นของประชาชนระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อลดการเอาเปรียบและการกระทำ 2 มาตรฐานในการหาเสียงเลือกตั้ง การกระจายข่าวสารในจังหวัดยังไม่ครอบคลุม หลากหลาย ข่าวสารบางสำนัก มีการบิดเบือนข้อมูลความจริง และ ควรปรับเปลี่ยนการเสนอข่าว ไม่ให้มีแต่เรื่องโจมตีใส่ร้าย ไม่สร้างสรรค์

ผลการวิจัยแสดงจากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองขึ้นอยู่กับ การเข้าถึงข่าวสารในช่องทางใดมากที่สุด เป็นไปตามสถานการณ์ที่น่าสนใจทางการเมือง หากในช่วงเวลานั้นสถานการณ์ทางการเมืองมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนก็จะทำให้เกิดความสนใจและรับรู้ข่าวสารทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น และสำคัญที่สุดขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้รับสารเป็นสำคัญ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง เป็นการช่วยเตรียมความพร้อมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบถึงขั้นตอนในการปฏิบัติก่อนการเลือกตั้งจะเป็นการวางรากฐานสู่การเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตยให้กับประชาชน การให้ความสนใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการชักชวนและรณรงค์ให้ประชาชนในหมู่บ้านไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะทำให้การเลือกตั้งเกิดความยุติธรรมทางการเมือง เนื่องจากประชาชนจะออกไปใช้สิทธิจำนวนมาก จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อผู้สมัครทางการเมืองว่า ผู้ใดควรได้รับการเลือกให้เป็นตัวแทนของประชาชน จะทำให้เกิดการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ฌ็อง-ฌัก ลินสวีสต์ (ฌ็อง-ฌัก ลินสวีสต์, 2518, น. 14) ได้กล่าวว่า ความสนใจทางการเมืองนั้นเป็นพื้นฐานของความโน้มเอียงพื้นฐานทางการเมือง เช่น ความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกสัมฤทธิ์ผลทางการเมือง ฯลฯ บุคคลที่มีความสนใจทางการเมืองสูงมักจะมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลทั่ว ๆ ไป

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบการดำเนินการขององค์กรปกครองท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐาน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลห้วยโพธิ์ อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำประชาคมด้านโครงสร้างพื้นฐานซึ่งเป็นระดับการมีส่วนร่วมในขั้นแรก เพื่อให้ประชาชนได้พัฒนาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้สูงขึ้น เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมในชุมชน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ, 2558) ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล เข็มนาจิตร

ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นของ องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัด เพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X = 3.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ สามารถเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ย จากมากไปน้อย อันดับแรก คือ ความสามัคคี ความรู้ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น ความโปร่งใส การรับรู้ข่าวสาร ความผูกพัน ภาวะผู้นำ ความมั่นคง การเป็นสมาชิกกลุ่มทาง สังคม ความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) สามารถทำนายปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ปกครองส่วนท้องถิ่นของ องค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 (กมล เข็มนาจิตร, 2557)

ประเทศที่มีความเจริญทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะให้สิทธิเสรีภาพ แก่ประชาชนในการแสดงออกความคิดเห็นทางการเมืองด้วยการสนทนาทางการเมืองกับคน ทุกกลุ่มถ้าอยากเปิดเผยไม่จำเป็นต้องปกปิดสถานภาพของตนเองเพราะตัวกฎหมายถือได้ว่าเป็น การแสดงออกความคิดเห็นทางการเมืองภายใต้กรอบของกฎหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิพาพร พิมพิสุทธ์ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการ กระทำอาจจะถูกกฎหมายหรือผิดกฎหมาย อาจใช้ความรุนแรง หรือไม่ใช้ความรุนแรง การกระทำต่าง ๆ อาจโดยสำนักทางการเมืองหรือถูกชักจูงระดมพลังก็ได้เช่นกันและต้อง สะท้อนการกระทำของแต่ละบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลเรียกว่า “การมีส่วนร่วม โดยตนเอง” การมีส่วนร่วมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในนโยบายโดยอ้อม เรียกว่า “การมี ส่วนร่วมโดยการถูกระดม” (ทิพาพร พิมพิสุทธ์, 2521, น. 214 - 215) สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และ เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนชั้นกลาง ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจที่มีลักษณะสมเหตุสมผล แบบที่เป็นเครื่องมือและการตัดสินใจที่ไม่อยู่บนพื้นฐานของความสมเหตุสมผล มีความสัมพันธ์ กับการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และ เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2559, น. บทคัดย่อ)

การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองประชาชน มักจะมีความสนใจน้อยหรือมีความพร้อม ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองค่อนข้างน้อยเหตุเพราะความไม่พร้อมในหลายปัจจัยเช่น ความรู้ความสามารถหรือความพร้อมทางการเงิน แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมทางการเมืองนั้น ต้องอาศัยความพร้อมความสมัครใจความสนใจทางการเมืองจึงจะสามารถตัดสินใจเข้าร่วมได้ สอดคล้องกับแนวคิดของอนุสรณ์ ลิ้มมณี และทิพาพร พิมพิสุทธ์ ได้ชี้ให้เห็นว่าอิทธิพลของ โครงสร้างต่อพฤติกรรมทางการเมือง คือการเข้าร่วมในทางการเมือง ดังจะเห็นได้จากการ กำหนดคุณสมบัติผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งส่งผลในการจำกัดการเข้าร่วมทางการเมืองของ

ผู้ที่มีการศึกษาต่ำ และสถานภาพทางสังคมต่ำ (อนุสรณ์ ลิ้มมณี และ ทิพาพร พิมพ์สุทธิ, 2520, น. 20-36) นอกจากนี้พฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ที่แสดงออกมายังขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัย ซึ่งประกอบด้วย ความเชื่อ ค่านิยมและบุคลิกภาพ สิ่งกระตุ้นพฤติกรรมและพลัง เช่นอาหาร เสียงปิ่น เป็นต้น ทศนคติ และสถานการณ์ (ณรงค์ สินสวัสดิ์, จิตวิทยาการเมือง, 2518, น. 24-36) กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนสามารถแสดงออกมา ในทางลักษณะภายในของปัจเจกบุคคล ได้แก่ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมและบุคลิกภาพ เป็นต้น และแสดงออกโดยอาศัยลักษณะภายนอกที่เป็นสภาวะแวดล้อม ได้แก่ สถานการณ์ ศาสนา การศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และองค์กรต่าง ๆ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแพร่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้

1) ควรมีแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมรณรงค์การเลือกตั้งให้มากขึ้น โดยการจัดกิจกรรมภายในจังหวัดอย่างน้อยอาทิตย์ละ 1 วัน ในการให้ประชาชนออกไปรณรงค์ ในเรื่องการเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนมีการตื่นตัวในเรื่องการเลือกตั้งท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น โดยการช่วยรณรงค์เลือกตั้งให้ความรู้การใช้สิทธิผ่านหอกระจายข่าวชุมชน

2) ประชากรจังหวัดแพร่มีจำนวนมากในกลุ่มผู้สูงอายุหลายคนที่มีปัญหาทางการได้ยิน ซึ่งต้องค่อย ๆ อธิบายให้เข้าใจจึงทำให้ผู้ศึกษาเกิดความล่าช้าในการสำรวจแบบสอบถาม

3) ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ประชาชนได้รับทราบในทุกเรื่อง และชัดเจน เพื่อให้ประชาชนมีการตัดสินใจในทางการเมืองได้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบในลักษณะเรื่องเดียวกันในพื้นที่อื่น และเพื่อใช้เป็นแนวทางการประกอบการพิจารณาวางแผน กำหนดนโยบายยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

2) ควรศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนในเขตจังหวัดแพร่

3) ควรศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาด้านการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในเขตจังหวัดแพร่

เอกสารอ้างอิง

- กมล เข็มนาจิตร์. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นของ องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยธนบุรี. 8 (17).
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2549). พื้นฐานรัฐศาสตร์กับการเมืองในศตวรรษที่ 21. นครปฐม : สำนักส่งเสริมและฝึกอบรมกำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดแพร่. สรุปผลการเลือกตั้งจังหวัดแพร่ พ.ศ. 2562. เอกสารเย็บเล่ม, มปป.
- ทิพาพร พิมพิสุทธิ์. (2521). พัฒนาทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ และ เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2559) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชั้นกลาง. รายงานวิจัย. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. (2518). จิตวิทยาการเมือง. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคณะ. (2558). รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบการดำเนินการขององค์การปกครองท้องถิ่นด้านโครงสร้างพื้นฐาน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลห้วยโพธิ์ อำเภอ เมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารรมยสาร. 13(1), มกราคม – เมษายน 2558.
- สุจิต บุญบงการ. (2551). วัฒนธรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- สุทธิมา สัญวงษ์. (2557). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย. เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2557 จาก <http://www.truepllookpanya.com>.
- อนุสรณ์ ลีम्मณี และทิพาพร พิมพิสุทธิ์. (2520). พฤติกรรมทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อภินันต์ จันตะนี. (2549). การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับวิจัยทางธุรกิจ. คณะวิทยาการจัดการ :มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ILaw. (2560). รัฐธรรมนูญ 2560 ให้เรามีส่วนร่วมเรื่องอะไรได้บ้าง. เรียกใช้เมื่อ 9 ธันวาคม 2560. จาก <https://ilaw.or.th/node/4697>.

มุมมองของประชาชนที่มีต่อวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่*

PEOPLE'S VIEWS TOWARDS THE TERM OF VILLAGE HEADMAN IN THE CHIANG MAI PROVINCE

วรยุทธ สถาปนาศุภกุล,
Worayuth Sathapanasuphakul
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus

E-mail : worayuth16@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความวิจัยนี้ คือ 1) เพื่อศึกษามุมมองของประชาชนที่มีต่อวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอนะและแนวทางแก้ไขปัญหาวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยครั้งนี้วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก 25 คน โดยทำการคัดเลือกแบบเจาะจง และสนทนากลุ่มย่อย 45 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่มรวมทั้งหมด 70 คน

ผลการวิจัยพบว่า

การดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน 60 ปี และ 10 เป็นการดำรงตำแหน่งเวลายาวนานจนเกินไปก็จะเกิดความเบื่อหน่ายในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่มีความกระตือรือร้น เฉื่อยชานาน ๆ ไป และจะเป็นอำนาจที่ผูกขาดอยู่คนกลุ่มเดียว แผนการพัฒนาหมู่บ้านใหม่ ๆ จะไม่เกิดขึ้น ชุมชนจะได้รับการพัฒนาเป็นไปอย่างล่าช้า ทำให้เกิดอำนาจบารมีกลายเป็นผู้มีอิทธิพลเมื่อครบวาระผู้ลงสมัครแข่งขันมักจะได้กลุ่มเดิม ๆ เนื่องจากมีการวางตัวสืบทอดอำนาจไว้แล้ว บางรายเป็นผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่อายุ 30 ปี กว่าที่จะเกษียณยังทำงานอีก 30 ปี นับเป็นการอยู่ในตำแหน่งที่ยาวนานมาก บางคนจะกลายเป็นการเมือง เป็นหัวคะแนนหาเสียงให้กับนักการเมือง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติได้

---

* Received 21 November 2020; Revised 31 December 2020; Accepted 31 December 2020

ส่วนวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีวาระ 5 ปี พบว่า เป็นการดำรงตำแหน่งที่เหมาะสมในระยะเวลาในการพัฒนาหมู่บ้าน การทำงานจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ที่จะพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง มีความพยายาม ที่จะสร้างผลงาน สร้างความดี เพื่อให้ได้รับความเชื่อถือจากประชาชน ถือเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมมากที่สุดปัญหาและข้อเสนอแนะ จะถูกนักการเมืองเข้าครอบงำได้ง่าย การดำรงตำแหน่งระยะสั้นยังไม่เข้าสู่เวทีทางการเมือง บารมียังไม่เกิดขึ้น เป็นต้น

คำสำคัญ : มุมมองของประชาชน, วาระการดำรงตำแหน่ง, กำนันผู้ใหญ่บ้าน

Abstract

The objectives of this research articles were 1) to study the people's views towards the term of office of the village headman in Chiang Mai Province, and 2) to study the problems and suggestions to solve the problems in the term of office of the Subdistrict Headman and the village headman in Chiang Mai province. This research was a qualitative research that the data were collected from 70 members of the samples : 25 people by using the In-depth interview by using purposive selection and 45 people by using the groupwork discussing divided into 3 groups.

The result were as follows :

The term of the village headman in term of 60 years and 10 years was too long that they would had got bored while in the performing their duty. They might do their work without enthusiasm or sluggish. It would become a monopolized function. Moreover, a new plan for developing a village would not exceed or the community would be developed slowly. The power of prestige would be as an influential person. When the term was over, the competition candidates would had won the election difficult because the former headman had inherited power already. Some of a village headman started working in the age of 30 years before retiring, and still working for another 30 years. It was considered as a very long period of time. In this point,

they might have plan to join the government and work as the election campaigner for local government or the national government.

The tenure of the village headman who had 5 years found that term was an appropriate position during the period in village development. The performing duty efficiently can efficient work, be a new idea in order to continually develop of the village, and have an attempt to create the good works to gain credibility from the public. It can be considered as the most suitable time as well. The problem and suggestion will be controlled by the politician easily, a short tenure of office can not reach political stage and a prestige had not rise etc.

Keywords : Public viewpoints, Term of office, Subdistrict Headman, Village Headman

บทนำ

พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ.116 วันที่ 22 พฤษภาคม ร.ศ.116 (พ.ศ. 2440) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีการแก้ไขปรับปรุงการจัดระเบียบการปกครองของราชอาณาจักรไทยครั้งสำคัญ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองระดับหมู่บ้านและตำบลนั้น ได้มีการทดลองแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนันขึ้นปกครองหมู่บ้านและตำบลเป็นครั้งแรกที่ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปี พ.ศ. 2435 ทั้งนี้ เพื่อศึกษาปัญหาและหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการจัดการปกครองหมู่บ้านและตำบลใหม่นี้มีลักษณะแตกต่างจากเดิมหลายประการ โดยเฉพาะในด้านกระบวนการ ซึ่งปรากฏในเนื้อหาจดหมายของพระยามหาอำมาตยาธิบดี (เส็ง วิริยะศิริ, 2440) ครั้งยังเป็นหลวงเทศาภิตรวิจารณ์ ผู้ได้รับมอบหมายให้ทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นอกจากทดลองตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านแล้ว และยังมีการศึกษาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมโดยดูสภาพท้องที่และความเป็นอยู่ทั่วไปของประชาชน (ออนไลน์, 2563) ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน มาจากการเลือกตั้งของราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้านนั้น ๆ ซึ่งผู้ที่จะสามารถรับสมัครเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านได้จะต้องไม่เป็นบุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่กำหนดไว้ เช่น ไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการพนัน ในฐานความผิด

เป็นเจ้าของหรือเจ้าสำนัก เป็นต้น และสำหรับตำแหน่งกำนัน มาจากผู้ใหญ่บ้านทั้งตำบล คัดเลือกผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งในตำบลนั้นที่มีความเหมาะสมขึ้นเป็นกำนัน ซึ่งปัจจุบันทั้งกำนัน และผู้ใหญ่บ้านสามารถดำรงตำแหน่งได้จนอายุครบ 60 ปี โดยกรรมการปกครองจะมีการ ประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุก ๆ 4 ปี นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งแม้ว่า ตำแหน่ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะเป็นตำแหน่งที่ไม่ได้มีค่าตอบแทนมากมาย แต่ก็ เป็นตำแหน่งที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี เนื่องจากเป็นผู้ที่เสียสละทุ่มเทแรงกายแรงใจเพื่อประโยชน์สุขของราษฎร สถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นที่พึ่งพาและอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ตลอดมา ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และจะอยู่คู่สังคมไทยอีกตราบนาน

การประชุม สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปท.) ในวาระการปฏิรูปที่สำคัญเร่งด่วน ของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2560 สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปท.) มีมติ 97 ต่อ 27 เสียง งดออกเสียง 32 เสียง เห็นชอบ “ข้อเสนอประเด็นสำคัญ เพื่อประกอบการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2557 และ ร่าง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่” มีสาระสำคัญคือ ตำแหน่งกำนันมีที่มาจากการเลือกตั้ง โดยตรงจากประชาชน มีวาระ 5 ปี และมีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ทุก 3 ปี สาระสำคัญของ พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่มีข้อเสนอให้แก้ไขประกอบด้วย ให้มีการแก้ที่มาของกำนัน จากเดิมที่เป็นการเลือกกันเองโดยผู้ใหญ่บ้านเป็นการเลือกตั้งโดยประชาชน และมีวาระดำรง ตำแหน่ง 5 ปี จากเดิมที่ให้ดำรงตำแหน่งจนถึงอายุ 60 ปี โดยผู้ใหญ่บ้านสามารถดำรงตำแหน่ง กำนันในคราวเดียว แต่ให้รับค่าตอบแทนรายเดือนตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง หากหมดวาระ สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นกำนันได้ โดยไม่จำกัดวาระ และให้มีการประเมินผลการ ปฏิบัติงานผู้ใหญ่บ้านทุก 3 ปี จากเดิมที่มีการประเมินทุก 5 ปี ซึ่งข้อเสนอดังกล่าว ทำให้มีการ เคลื่อนไหวจากกำนันผู้ใหญ่บ้านในหลายพื้นที่ โดยมีการรวมตัวกันคัดค้านข้อเสนอดังกล่าว ณ ที่ว่าการอำเภอในแต่จังหวัด

ดังนั้น จึงมีความสนใจที่จะศึกษามุมมองของประชาชนที่มีต่อวาระการดำรงตำแหน่ง ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ภายในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการ ปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะในการแสดงบทบาทและวาระการดำรงตำแหน่งของ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามุมมองของประชาชนที่มีต่อวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 คน และสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 3 กลุ่ม ๆ 15 คน และผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กลุ่มประชาชนที่สนใจการเมืองการปกครองที่อาศัยอยู่ภายในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งแบ่งแนวคำถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป เพศ อายุ ตำแหน่งหน้าที่

ตอนที่ 2 มุมมองของประชาชนที่มีต่อวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ภายในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ในการดำรงตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้าน มีวาระ 5 ปี 10 ปี และ 60 ปี

ตอนที่ 3 ปัญหา แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะมุมมองของประชาชนที่มีต่อวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ภายในเขตจังหวัดเชียงใหม่

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยในการสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสนทนากลุ่มเป็นการให้กลุ่มแสดงความคิดเห็นและมุมมองของตนเอง ออกมาอย่างเปิดเผยและจริงใจ ในขณะที่สนทนากัน ความคิดเห็นของคนๆ หนึ่งในกลุ่ม จะกระตุ้นให้คนอื่น ๆ อายากพูด อายากแสดงความคิดเห็นออกมา ในกลุ่มจะทำให้ทราบถึงบทบาทของสมาชิกที่ร่วมสนทนาของประชาชน

3. การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ผู้ที่มาร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งนี้เป็นตัวแทนของนักศึกษารัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ภาคนอกเวลาราชการ (เสาร์-อาทิตย์) ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวนกลุ่ม 3 กลุ่มละ 15 รวมจำนวน 45 คน เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 - 4 และนักศึกษาส่วนใหญ่ เป็นผู้นำท้องที่ ผู้นำ

ท้องถิ่น ข้าราชการทหาร ข้าราชการตำรวจ และประชาชนทั่วไป จึงได้ข้อมูลที่หลากหลายด้านอย่างครบถ้วน

ผลการวิจัย

1. มุมมองของประชาชนที่มีต่อวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า วาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านในวาระ 60 ปีนั้น มีความยาวนานมากเกินไป เมื่อเป็นเวลาที่ยาวนาน การปฏิบัติงานก็มักจะหย่อนยานไปตามกาลเวลา ขาดความกระตือรือร้น การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปอย่างล่าช้า ใช้วิธีคิดแบบเดิม ๆ ประชาชนในหมู่บ้านไม่เห็นด้วยในการปฏิบัติหน้าที่ต้องรอไปจนกว่าผู้นำเกษียณ 60 ปี ถึงจะได้เลือกตั้งเข้ามาใหม่ ถึงแม้เลือกตั้งเข้ามาใหม่ก็จะได้ผู้นำที่กลุ่มอำนาจเก่าวางตัวไว้เข้ามาเป็นผู้นำคนต่อไป เมื่อปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ประชาชนสามารถเข้าชื่อกันร้องเรียนและถอดถอนได้ แต่ในทางปฏิบัติจริงไม่สามารถทำได้ เพราะเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันเกิดความเกรงกลัวอำนาจ บารมีกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน จะมีเครือข่ายญาติพี่น้อง พวกพ้องกันมาก จึงเป็นไปได้ยากที่จะร้องเรียนหรือถอดถอนกันเอง อีกทั้งมีอำนาจ บารมีเกิดขึ้นเมื่อจะเข้าชื่อร้องเรียนถอดถอน อาจจะถูกกลั่นแกล้งได้ ทำให้การปฏิบัติงานบางอย่างเกิดการผูกขาด แผนการพัฒนาหมู่บ้านใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้นก็จะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจของบุคคลเพียงกลุ่มเดียว และเป็นกลุ่มเดิมที่เคยทำงานในการพัฒนาชุมชน ดังนั้นชุมชนก็จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงงานที่ดีขึ้นได้บางรายเป็นผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่อายุ 30 ปี กว่าจะเกษียณยังทำงานอีก 30 ปี นับเป็นการอยู่ในตำแหน่งที่ยาวนานมาก บางรายจะกลายเป็นการเมือง เป็นหัวหน้าคณะเสียงให้กับนักรการเมือง หรือเป็นนักรการเมืองเสียเองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติได้

การดำรงตำแหน่ง 10 ปีนั้น ก็ถือว่าเป็นการดำรงตำแหน่งที่มีความยาวนานเหมือนกัน เมื่อมีระยะการทำงานที่ยาวนานก็จะมีผลผูกขาดของอำนาจ ไม่เหมือนกับเข้ามาดำรงตำแหน่งใหม่ๆ ครบวาระ 10 ปี การเปลี่ยนถ่ายอำนาจการพัฒนาก็จะทำได้ยากเนื่องจากยังมีกลุ่มของอำนาจเดิมอยู่ ถึงแม้ว่างานบางอย่างจะต้องใช้เวลาในการทำงานแต่ถ้าหากว่านโยบายนั้นมีประโยชน์ในสังคมย่อมที่จะมีคนนำไปดำเนินการต่อแน่นอน ดังนั้นระยะเวลา 10 ปี ในการดำรงตำแหน่งก็ถือว่าเป็นเวลาที่ยาวนานอยู่เพราะเมื่ออยู่ในอำนาจเป็นเวลานานก็ย่อมที่จะผูกขาดอำนาจในตำบลและหมู่บ้านนั้น ๆ และจะสืบต่อ ๆ ไปอีกได้

ส่วนวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีวาระ 5 ปี ถือว่ามีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากการใช้อำนาจมีความเหมาะสมกับระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่ที่จะเป็นไปด้วยความรวดเร็วอำนาจที่ได้มาก็จะไม่เกิดการผูกขาด เมื่อมีการทำงานก็จะเป็นไปอย่าง

มีประสิทธิภาพ และในวาระต่อไปประชาชนก็เป็นผู้ตัดสินว่าเห็นสมควรที่จะได้ดำรงตำแหน่งนั้นต่อไปหรือไม่ และยังสามารเปลี่ยนถ่ายอำนาจใหม่ และสามารถเลือกผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาพัฒนายังชุมชนของตนตามระยะเวลาที่เหมาะสมในระยะเวลา 5 ปีนั้น ถือได้ว่าเป็นเวลาที่สั้นแต่ก็เหมาะสม เมื่อปฏิบัติหน้าที่ ไม่เป็นที่ถูกใจของประชาชน ครั้งต่อไปเมื่อลงสมัครรับเลือกตั้งใหม่ก็จะไม่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่นั้นอีก งานในหมู่บ้านไม่จำเป็นต้องใช้ระยะเวลายาวนาน เมื่อการเลือกตั้งได้ผู้นำคนใหม่เข้ามาก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อได้ทันที ผู้นำคนใหม่ที่ได้รับเลือกตั้งมาก็เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน จึงไม่จำเป็นต้องใช้เวลาต่อแต่อย่างใด ดังนั้นวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี เห็นว่ามีความเหมาะสมที่สุด ตัวอย่างเช่นตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายบริหารเช่นนายกัรัฐมนตรียังมีการเปลี่ยนแปลงทุก 4 ปี และการบริหารประเทศยังเดินหน้าต่อไปได้ แม้จะเปลี่ยนตัวหัวหน้าฝ่ายบริหาร การยึดติดว่าต้องอยู่จนเกษียณ เพื่อให้การบริหารงานต่อเนื่องนั้น เป็นเพียงการหวงตำแหน่งที่ตนยึดครองอยู่เท่านั้น ถึงแม้ตำแหน่งจะเหลือวาระเพียง 5 ปี

และจากการสัมมนานักศึกษา ทั้ง 3 กลุ่ม นายชยางกูร ชินวรภัทร ตัวแทนนักศึกษา ชั้นปีที่ 4 ได้สรุปดังนี้ เห็นด้วยกับการลดวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ให้เหลือเพียง 5 ปี เห็นด้วย และที่จะให้มีการเลือกตั้งตำแหน่งกำนันด้วยประชาชน ตำแหน่งกำนันปัจจุบันมีการแต่งตั้งจากการคัดเลือกโดยการลงคะแนนเสียงความเห็นชอบจากผู้ใหญ่บ้านในตำบล ผู้เสียงข้างมากสนับสนุนมากก็จะได้เป็นกำนัน การได้มาซึ่งตำแหน่งดังกล่าว มีเสียงคัดค้านที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีการดังกล่าว เพราะทุกครั้งที่ผ่านมาในการคัดเลือกตำแหน่งกำนันจะมีเรื่องที่ต้องทำให้เกิดความฉงนสงสัย จะต้องมีการยื่นขอเสนอ เป็นเงินจำนวนถึงหลักแสน บางพื้นที่อาจมากกว่านี้ เป็นความเสื่อมเสีย ประเด็นนี้ จึงขอสนับสนุนการดำรงตำแหน่งกำนันต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชนเท่านั้น เพราะจะทำให้เกิดความศรัทธา ความเคารพนับถือจากประชาชน ทำให้เกิดความสง่างาม ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจจากประชาชน และจากผู้ใหญ่บ้าน

ดังนั้นสรุปได้ว่าการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี มีข้อดีในมุมมองของกลุ่ม เพราะถ้าหากว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ได้ดีแล้วระหว่างดำรงตำแหน่งอยู่ ย่อมเป็นที่ต้องการของประชาชนในอันที่จะไว้วางใจให้เข้ามาดำรงตำแหน่งต่อไป แต่ถ้าหากว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านพื้นที่ใดทำล้มเหลวในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ให้ความสำคัญต่อการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ต่อประชาชนเพิกเฉยต่อการแก้ไขปัญหาภายในหมู่บ้านและชุมชน มีแนวคิดด้านลบหรือมีอคติต่อการทำงาน มองเห็นผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องสำคัญกว่าประโยชน์ของส่วนรวม การดำรงตำแหน่งในวาระ 5 ปี จึงเป็นโอกาสที่ดี ที่ประชาชนจะได้ใช้กระบวนการในการเลือกตั้งที่ประชาชนต้องการอยู่แล้วอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้ได้ผู้นำคนใหม่

ที่สนใจได้มีโอกาสเข้ามาทำหน้าที่ แทนวิธีการการประเมินผลงานของการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งอาจไม่เป็นที่ยอมรับจากประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

มุมมองของประชาชนที่มีต่อวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สันทนงามุมมองไปในทางทิศทางเดียวกันว่า วาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านในวาระ 60 ปีนั้น มีความยาวนานในการดำรงตำแหน่งนานเกินไป เมื่อเช่นนี้ เมื่อปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามหน้าที่ ประชาชนในหมู่บ้านไม่เห็นด้วยในการปฏิบัติหน้าที่ต้องรอไปจนผู้นำ เกษียณกว่าจะได้เลือกตั้งใหม่ ถึงแม้เลือกตั้งเข้ามาใหม่ก็จะได้นำที่กลุ่มอำนาจเก่าวางตัวไว้เข้ามาเป็นผู้นำคนต่อไป เมื่อปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ประชาชนเข้าชื้อกันร้องเรียนและถอดถอนได้ แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถทำได้เพราะเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันเกิดความเกรงกลัว อำนาจ บารมี กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะมีเครือข่ายญาติพี่น้อง พวกพ้องกันมาก จึงเป็นไปได้ยากที่จะร้องเรียนหรือถอดถอนกันเอง อีกทั้งมีอำนาจ บารมีเกิดขึ้น เมื่อจะเข้าชื้อร้องเรียนถอดถอน อาจจะถูกกลั่นแกล้งได้ ทำให้การปฏิบัติงานบางอย่างเกิดการผูกขาด แผนการพัฒนาหมู่บ้านที่จะเกิดขึ้นก็จะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจของบุคคลเพียงกลุ่มเดียว และเป็นกลุ่มเดิมที่เคยทำงานในการพัฒนาชุมชน ดังนั้นชุมชนก็จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงงานที่ดีขึ้นได้บางรายเป็นผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่อายุ 30 ปี กว่าที่จะเกษียณยังทำงานอีก 30 ปี นับเป็นการอยู่ในตำแหน่งที่ยาวนานมาก บางรายจะกลายเป็นการเมือง เป็นหัวหน้าคณะเสียงให้กับนักการเมือง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติได้และมีอิทธิพลในท้องถิ่นนั้นดังนั้นชุมชนก็จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงงานที่ดีขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญ คำวรรณ (2546, น. 8) ที่กล่าวว่าความเป็นผู้นำ หมายถึงกระบวนการในการใช้อำนาจหรืออิทธิพลเพื่อกำหนดการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสถานการณ์หนึ่ง ๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่วางไว้และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพัฒน์ วงศ์ชมพู (2550, น. 17) ที่ได้สรุปความหมายของผู้นำหรือภาวะผู้นำ (Leadership) คือ ผู้ใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกัน เพื่อมุ่งให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

การดำรงตำแหน่ง 10 ปี ก็ถือว่าเป็นการดำรงตำแหน่งที่มีความยาวนานเหมือนกัน เมื่อมีระยะการทำงานที่ยาวนานก็จะมีผลผูกขาดของอำนาจ ไม่เหมือนกับเข้ามาดำรงตำแหน่งใหม่ๆ ครบวาระ 10 ปี การเปลี่ยนถ่ายอำนาจการพัฒนางานก็จะทำได้ยากเนื่องจากยังมีกลุ่มของอำนาจเดิมอยู่ ถึงแม้ว่างานบางอย่างจะต้องใช้เวลาในการทำงานแต่ถ้าหากว่านโยบายนั้นมีประโยชน์ในสังคม ผู้นำคนใหม่ที่ได้รับเลือกเข้าดำรงตำแหน่งก็สามารถนำไปดำเนินการได้

ดังนั้น ระยะเวลา 10 ปี ในการดำรงตำแหน่งก็ถือว่าเป็นเวลาที่ยาวนานอยู่เพราะเมื่ออยู่ในอำนาจเป็นเวลานานก็ย่อมที่จะผูกขาดอำนาจในตำบลและหมู่บ้านนั้น ๆ

และการดำรงตำแหน่ง 5 ปีนั้น ถือว่ามีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากการใช้อำนาจมีความเหมาะสมกับระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่ก็จะจะเป็นไปด้วยความรวดเร็วอำนาจที่ได้มาก็จะไม่เกิดการผูกขาด เมื่อมีการทำงานก็จะจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และในวาระต่อไปประชาชนก็เป็นผู้ตัดสินว่าเห็นสมควรที่จะได้ดำรงตำแหน่งนั้นต่อไปหรือไม่ และยังสามารเปลี่ยนถ่ายอำนาจใหม่ และสามารถเลือกผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาพัฒนายังชุมชนของตนตามระยะเวลาที่เหมาะสม ในระยะเวลา 5 ปี นั้น ถือได้ว่าเป็นเวลาที่สั้นแต่ก็เหมาะสม เมื่อปฏิบัติหน้าที่ ไม่เป็นที่ถูกใจของประชาชน ครั้งต่อไปเมื่อลงสมัครรับเลือกตั้งใหม่ก็จะไม่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่นั้นอีก งานในหมู่บ้านไม่จำเป็นต้องใช้ระยะเวลายาวนาน เมื่อการเลือกตั้งได้ผู้นำคนใหม่เข้ามา ก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อได้ทันที ผู้นำคนใหม่ที่ได้รับเลือกตั้งมาก็เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน จึงไม่จำเป็นต้องใช้เวลาต่อแต่อย่างใด ดังนั้นวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี เห็นว่ามีความเหมาะสมที่สุด ตัวอย่างเช่นตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายบริหารเช่นนายกรัฐมนตรียังมีการเปลี่ยนแปลงทุก 4 ปี และการบริหารประเทศยังเดินหน้าต่อไปได้ แม้จะเปลี่ยนตัวหัวหน้าฝ่ายบริหารการยึดติดว่าต้องอยู่จนเกษียณ เพื่อให้การบริหารงานต่อเนื่องนั้น เป็นเพียงการหวงตำแหน่งที่ตนยึดครองอยู่เท่านั้น ถึงแม้ตำแหน่งจะเหลือวาระเพียง 5 ปี ซึ่งมีความเห็นที่แตกต่างจาก งานวิจัยของ วุฒิพงศ์ จัตูรัตน์ (2538, น. 117) ที่พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีแนวโน้มที่จะดูแลผลประโยชน์ของกลุ่มตน และกลุ่มผู้สนับสนุนมากกว่าที่จะดูแลผลประโยชน์ของสาธารณะ เชื่อว่า หากมีการเลือกกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บ่อยครั้งเท่าใดก็จะทำให้ความแตกแยกเกิดขึ้นอย่างเด่นชัด อีกทั้งประชาชนให้ความร่วมมือในการดำเนินงานสาธารณะน้อยลง เมื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี

จากการสัมภาษณ์ประชากรในครั้งนี้ มีผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่าการดำรงตำแหน่งที่มีระยะเวลานานตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป จะเป็นการผูกขาดอำนาจและสร้างอิทธิพลทางการเมือง ดังนั้น เพื่อให้การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพควรมีวาระการดำรงตำแหน่ง 10 ปี ลงมาจะมีผลดีต่อประชากรมากกว่าเนื่องจากประชากรเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าเห็นสมควรที่จะได้ดำรงตำแหน่งนั้นต่อไปหรือไม่ และยังสามารเปลี่ยนถ่ายอำนาจใหม่ และสามารถเลือกผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาพัฒนายังชุมชนของตนตามระยะเวลาที่เหมาะสม การเลือกตั้งคราวละ 5 ปี จึงสมควรที่สุด เพราะจะได้มีผู้ที่มีความสามารถเข้ามาเป็นคู่แข่งและเกิดนโยบายใหม่ ๆ ในการพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน รวมไปถึงผู้ที่ดำรงตำแหน่งเดิมอยู่แล้วก็จะมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยการสัมภาษณ์ดังกล่าวมีแนวคิดสอดคล้องกับงานของ จารุพงศ์ พลเดช (2531, น. 57) พบว่า ความรู้สึกนึกคิดของราษฎรที่มีต่อผู้ใหญ่บ้านเป็นไปในทางที่ดี

เป็นส่วนใหญ่ ราษฎรได้รับการบริการด้วยดีจากผู้ใหญ่บ้านตลอดมา ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่ให้ทั้งคำปรึกษาหารือและให้ความคุ้มครองแก่ราษฎร ราษฎรส่วนใหญ่คิดว่าผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวแทนของราษฎรมากกว่าที่จะเป็นตัวแทนของทางราชการ ผู้ใหญ่บ้านยังคงมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของราษฎรในการที่จะปกครองดูแลราษฎรให้อยู่เย็นเป็นสุขได้ ถ้าขาดผู้ใหญ่บ้านแล้วคงได้รับความเดือดร้อน ราษฎรส่วนใหญ่ให้ความเคารพนับถือเชื่อฟังผู้ใหญ่บ้าน นอกจากนี้ราษฎรส่วนใหญ่เห็นควรให้มีการกำหนดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้าน เพื่อจะได้เลือกคนดีเข้ามาทำงานและสามารถควบคุมการปฏิบัติงานได้ดีขึ้นการดำรงตำแหน่งในวาระ 5 ปีนั้น ย่อมเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ที่มีความคิดใหม่ ๆ วิธีการบริหารจัดการที่เหมาะสมเข้ากับยุคสมัย สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และเหตุการณ์ปัจจุบันได้เป็นอย่างดี การดำรงตำแหน่งวาระ 5 ปี ทำให้เกิดการตื่นตัวในการทำงานอยู่ตลอดเวลา จึงต้องรักษาคะแนนความนิยมของประชาชนไว้ตลอดระยะเวลา 5 ปี ถึงจะสามารถครองใจประชาชนได้และสามารถกลับเข้ามาดำรงตำแหน่งติดต่อกันอีกสัปดาห์ละครั้งกับ รุจิระ บุณนาค (2563) การประชุม สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปท.) เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2560 สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปท.) มีมติ 97 ต่อ 27 เสียง งดออกเสียง 32 เสียง เห็นชอบ “ข้อเสนอประเด็นสำคัญเพื่อประกอบการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2557 และร่าง พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่” มีสาระสำคัญคือ ตำแหน่งกำนันมีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน มีวาระ 5 ปี และมีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ทุก 3 ปี สาระสำคัญของ พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ มีข้อเสนอให้แก้ไขประกอบด้วย ให้มีการแก้ที่มาของกำนันจากเดิมที่เป็นการเลือกกันเองโดยผู้ใหญ่บ้านเป็นการเลือกตั้งโดยประชาชน และมีวาระดำรงตำแหน่ง 5 ปี จากเดิมที่ให้ดำรงตำแหน่งจนถึงอายุ 60 ปี โดยผู้ใหญ่บ้านสามารถดำรงตำแหน่งกำนันในคราวเดียว แต่ให้รับค่าตอบแทนรายเดือนตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง หากหมดวาระสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นกำนันได้ โดยไม่จำกัดวาระ และให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานผู้ใหญ่บ้านทุก 3 ปี จากเดิมที่มีการประเมินทุก 5 ปี ซึ่งข้อเสนอดังกล่าว ทำให้มีการเคลื่อนไหวจากกำนันผู้ใหญ่บ้านในหลายพื้นที่ โดยมีการรวมตัวกันคัดค้านข้อเสนอดังกล่าวที่ว่า การอำเภอนี้แต่จังหวัด และยังคงสอดคล้องกับงานของ พิสุทธ์ โฆสิต (2536, น. 118) ที่พบว่า ประชาชนพอใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยสูงขึ้น การยอมรับกำนันผู้ใหญ่บ้านจากกลุ่มต่างๆ สูงขึ้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติงานโดยยึดถือกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งของทางราชการมากกว่ามุ่งหาฐานคะแนนเสียง หรือพรรคพวกของตน แต่ความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนต่อสถาบัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านลดลง และความสามัคคีในหมู่บ้านจะลดลงเช่นเดียวกัน และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิพงษ์ จัตุรัตน์ (2538, น. 117) ที่พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้าน มีแนวโน้มที่จะดูแลผลประโยชน์ของกลุ่มตน และกลุ่มผู้สนับสนุนมากกว่าที่จะดูแลผลประโยชน์ของสาธารณะ เชื่อว่า หากมีการเลือกกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บ่อยครั้งเท่าใดก็จะทำให้

ความแตกแยกเกิดขึ้นอย่างเด่นชัด อีกทั้งประชาชนให้ความร่วมมือในการดำเนินงานสาธารณะน้อยลง เมื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดส่งหรือจัดฝึกอบรมโดยเฉพาะการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องเหมาะสมให้กับ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ให้เป็นผู้มีให้ความรู้ ความสามารถ เข้าใจ ในเรื่อง กฎระเบียบ ข้อบังคับ การบริหารจัดการงานในท้องที่ เพื่อจะนำไปประยุกต์ใช้ในการ ดำเนินงานตามบทบาทของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

2. ควรส่งเสริมและพัฒนาด้านการศึกษาเพิ่มเติมให้ถึงระดับปริญญา ซึ่งปัจจุบันก็มีส่งเสริมอยู่แต่ยังมีจำกัดอยู่สถาบันเดียวมีผู้ที่เข้าศึกษาจำนวนมาก และไม่สำเร็จจำนวนมากเช่นกัน เนื่องจากไม่เข้าใจในการเรียนการสอน เห็นควรให้ขยายโอกาสมาในกับมหาวิทยาลัยที่อยู่ใกล้ ๆ พื้นที่หมู่บ้านหรือตำบลนั้น ๆ ได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. การปกครองส่วนท้องถิ่น มีผลกระทบต่อการปกครองส่วนที่อย่างไร
2. ในการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคราวต่อไปจะมีผลกระทบต่อปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอย่างไร
3. รูปแบบการเลือกตั้ง การลงคะแนนเสียง และการนับคะแนนของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

เอกสารอ้างอิง

- จารุพงศ์ พลเดช. (2531). ผู้ใหญ่บ้านกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในท้องที่ : กรณีศึกษา บทบาทของผู้ใหญ่บ้านเฉพาะกรณีศึกษาอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิตคณะรัฐศาสตร์). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชาญ คำวรรณ. (2546). บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและรักษา ความสงบเรียบร้อยของประชาชนภายหลังปี 2537 (การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประพัฒน์ วงศ์ชมพู. (2550). บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหาร ส่วนตำบล : ศึกษากรณีเฉพาะอำเภอเมืองเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิต) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิสุทธิ์ โฆสิต, (2536). การดำรงตำแหน่งวาระ 5 ปีของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผลกระทบที่มีต่อ พรรคการเมือง การบริหารสังคม และวัฒนธรรม (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตร มหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วุฒิพงศ์ จัตูรัตน์. (2538). ทศนคติของกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ต่อวาระในตำแหน่ง 5 ปี (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ.116. (2440). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 14 แผ่นที่ 9 หน้า 105 (22 พฤษภาคม 2440).
- พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 (ฉบับที่ 11). (2551). เล่มที่ 125 ตอนที่ 27ก หน้า 96 (5 กุมภาพันธ์ 2551).
- พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 (ฉบับที่ 12). (2552). เล่มที่ 126 ตอนที่ 100ก หน้า 1 (30 ธันวาคม 2552).

การจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนา
ของวิหารเทพสถิตพระกิติเฉลิม จังหวัดชลบุรี*

MANAGEMENT OF RELIGIOUS TOURISM LEARNING RESOURCES
OF WIHANTHEPSATHITPHRAKITICHALOEM, CHON BURI PROVINCE

ลิลลาลี ศิริวิไลเลิศอนันต์, Linlalee Siriwilailerdanun
สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
Tourism, Faculty of Arts and Education,
Phitsanulok University, Thailand
Email : hotel_belle@hotmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความวิจัยนี้ เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวิหารเทพสถิตพระกิติเฉลิม จังหวัดชลบุรี และ 2) เปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาตามทัศนะของนักท่องเที่ยวชาวไทย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่วิหารเทพสถิตพระกิติเฉลิม จังหวัดชลบุรี ใช้สูตรของ Cochran และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยว คือ เพื่อกราบไหว้ สิ่งบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดจันทน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.47$) โดยด้านสถานที่ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.95$) ในประเด็นสถาปัตยกรรมจีนสวยงามและมีคุณค่า และโบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ทางศาสนา รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว ด้านแหล่งข้อมูลข่าวสาร ด้านสิ่งดึงดูดใจด้านบุคลากร และด้านการเข้าถึง ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธสถานวัดจันทน์ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอาชีพ และรายได้แตกต่างกัน มีทัศนะ

* Received 12 November 2020; Revised 28 December 2020; Accepted 31 December 2020

เกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวิหารเทพสถิตพระกิติเฉลิม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : แหล่งเรียนรู้, การท่องเที่ยวเชิงศาสนา, วิหารเทพสถิตพระกิติเฉลิม, จังหวัดชลบุรี

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the management of religious tourism learning resources of Wihantheptsathitphrakitchaloem, Chonburi Province and 2) to compare the management of religious tourism learning visited resources according to the views of thai tourists. This research was a guantitive research. The sample group was thai tourists who visited Wihantheptsathitphrakitchaloem, Chonburi Province, using the Cochran formula and selecting a random sample of 400 people. The statistics used for data analysis were frequenoy, mean and standard deviation.

The results of research found that the objectives of the most of Thai tourist came to visit for worshipping the holy one. The management of refigious tourism learning resources of chinese temple in overall were at a high level ($\bar{X}= 3.47$). The location was the highest average ($\bar{X}= 3.95$) on the issue of beautiful and valuable Chinese architecture and archaeological sites of religious historical significance, followed by information resource activities In terms of human attraction and accessibility, respectively, when comparing the management of buddhist tourism learning of chinese temples, it found that professional thai tourists and income was different it had views on the managementbof religious tourism learning resources of the Wihantheptsathit phrakitchaloem, Chonburi Province was statistically significant difference at the 0.05 level.

Keywords : Learning resources, Religious tourism, Wihantheptsathit Phrakitchaloem, Chon Buri Province.

บทนำ

ปัจจุบันวัดหรือศาสนสถานได้กลายเป็นอีกหนึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้คนต่างให้ความสนใจเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และเป็นเหตุให้วัดหรือศาสนสถานบางแห่งได้ปรับบทบาทใหม่ จากเดิมที่เคยจำกัดไว้สำหรับเป็นสถานที่ปฏิบัติกิจของสงฆ์และศาสนพิธีของชาวบ้าน หรือเป็นสถานที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของผู้คนในชุมชนที่แต่ละวัดนั้นตั้งอยู่ กระทั่งกลายมาเป็นสถานที่รองรับนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างถิ่น มีสาเหตุมาจากการที่วัดได้ขยายบทบาทโดยอาศัยคุณสมบัติของศาสนสถานเป็นแรงจูงใจให้เกิดการท่องเที่ยว ซึ่งการปรับแต่งบทบาทของวัดในมิติของการท่องเที่ยวโดยไม่สูญเสียสภาพเดิม (มนชนก จุลสิขี, 2562) นักท่องเที่ยวจำนวนมาก ให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ที่เป็นการเดินทางเพื่อการศึกษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม และแสวงหาคคุณค่าทาง ด้านคุณธรรมจริยธรรม อันนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติในแนวทางที่ถูกต้อง ทั้งแก่เพื่อนมนุษย์และต่อสิ่งแวดล้อม (พระครูสังฆรักษ์สาธิต ปุณฺณสิโร และคณะ, 2561) ในลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลต่อกันและกัน ผ่านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในลักษณะต่างๆ เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัด การไหว้พระประจำวันเกิด ปีเกิด การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยเน้นการฝึกสมาธิทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้ที่สนใจได้เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่การปลูกฝังด้านศีลธรรม จริยธรรม และการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม สะท้อนให้เห็นค่านิยมในการทำบุญและการแสวงบุญของสังคมไทยที่ปฏิบัติมานับแต่อดีตซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวแนวดังกล่าว ได้รับความสนใจตอบรับจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยซึ่งเป็นลักษณะของการเดินทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้คน ชุมชน สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเฉพาะด้านที่มีกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวนมากให้ความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาพุทธศาสนา ซึ่งชมสถาปัตยกรรมหรือประวัติศาสตร์และบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์การนมัสการเกจิอาจารย์รวมถึงการปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละศาสนา (นภวรรณ ฐานะกาญจน์ พงษ์เชียว และคณะ, 2561)

วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้ซึมซับเอาคุณค่าทางศิลปะและวัฒนธรรมอันดีไปสู่การยกระดับสังคมที่มีคุณภาพ เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกถึงความรับผิดชอบดูแลและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวเองก็จะมีจิตผูกพันกับศาสนา ผ่านความประทับใจที่ได้จากการท่องเที่ยว วิหารเทพสถิตพระกิติเฉลิม (ศาลเจ้าหน้าจาช่าไต้จ้อ) เป็นพุทธสถานที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของจังหวัดชลบุรีที่สร้างขึ้นในรูปลักษณะสถาปัตยกรรมจีนสูง 4 ชั้น โดยมีความโดดเด่น คือการประดับประดาตามความเชื่อของชาวจีน เช่น รูปปั้นมังกร กระถางธูปศักดิ์สิทธิ์ เส้าฟ้าดิน

นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ที่มีองค์ไม้สวยเอี่ยม (ดาวเทพคุ้มครองดวงชะตาประจำปีเกิดของมวลมนุษย์) ครอบคลุม 60 องศา เพื่อให้ผู้มาเยือนได้ขอพรได้ตรงตามปีเกิด ดังนั้น ผู้วิจัยได้เล็งถึงการพัฒนาวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงศาสนา ประกอบกับเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวควบคู่กันไป ซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าทั้งทางปัญญาและทางเศรษฐกิจโดยผ่านการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ประกอบกับแหล่งเรียนรู้ในวัดจีนยังมีการศึกษาน้อยมาก ซึ่งพบว่าวิหารเทพสถิตพระกิติเฉลิมเป็นพุทธสถานที่เป็นที่นิยมและรู้จักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ และมีความสำคัญที่ควรเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน แต่ยังไม่มีการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม การวิจัยครั้งนี้จึงถือเป็นการนำร่องเพื่อให้ทราบถึงการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของวัดจีน ในจังหวัดชลบุรี เพื่อเป็นประโยชน์ให้กับนักเรียน ประชาชน และผู้สนใจทั่วไป นอกจากนี้การบริหารจัดการที่เหมาะสมจะทำให้ผู้สนใจที่จะศึกษาข้อมูลพุทธสถานวัดจีนได้รับประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวิหารเทพสถิตพระกิติเฉลิม จังหวัดชลบุรี เพื่อพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อองค์กรที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการพุทธสถานวัดจีนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทรงคุณค่าทางศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวิหารเทพสถิตพระกิติเฉลิม จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาตามทัศนะของนักท่องเที่ยวชาวไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวิหารเทพสถิตพระกิติเฉลิม จังหวัดชลบุรี” ซึ่งขอบเขตของการวิจัย มีดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับ “แหล่งเรียนรู้”
2. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
3. ศึกษาการจัดการพุทธสถานวัดจีนในประเทศไทย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่กำลังเดินทางท่องเที่ยวในวิหารเทพสถิตพระกิติเฉลิม จังหวัดชลบุรี ในช่วงระยะเวลาที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล (ธันวาคม 2562 - มกราคม 2563)

กลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่กำลังเดินทางท่องเที่ยววิหารเทพสถิตพระกิติเฉลิม จังหวัดชลบุรี ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Cochran (1977) ที่คลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ประกอบด้วย ด้านแหล่งข้อมูลข่าวสาร ด้านกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว ด้านสถานที่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านบุคลากร และด้านการเข้าถึง ซึ่งผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่า มีค่า IOC เท่ากับ 0.83 และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือ โดยได้ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนา

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความ รายงานวิจัย ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนา วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน T-test การวิเคราะห์ความแปรปรวน ANOVA และการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Sheffe's Method)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวชาวไทย

จากการสำรวจข้อมูลของนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน พบว่า เพศหญิง ร้อยละ 51.0 และเพศชาย ร้อยละ 49.0 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30 - 40 ปี ร้อยละ 40.0 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 65.0 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 28.50 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,000 - 30,000 บาท ร้อยละ 24.50

ผลการศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวิหารเทพสถิต พระกิติเฉลิม จังหวัดชลบุรี

พบว่า การจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาวัดจีน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$) โดยด้านสถานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.95$) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.68$) ด้านแหล่งข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.67$) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ($\bar{X} = 3.63$) ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 2.99$) และด้านการเข้าถึง ($\bar{X} = 2.64$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาวัดจีน ในภาพรวม

การจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านแหล่งข้อมูลข่าวสาร	3.67	0.746	มาก
2. ด้านสถานที่	3.95	0.857	มาก
3. ด้านบุคลากร	2.99	1.091	ปานกลาง
4. ด้านกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว	3.68	0.830	มาก
5. ด้านสิ่งดึงดูดใจ	3.63	1.093	มาก
6. ด้านการเข้าถึง	2.64	0.731	ปานกลาง
รวม	3.47	0.641	มาก

ผลการเปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาตามทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทย จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ พบว่า

นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวิหารเทพสถิตพระกิติเฉลิม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน ปรากฏดังนี้

ด้านแหล่งข้อมูลข่าวสาร พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาวัตจีน ด้านแหล่งข้อมูลข่าวสาร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อทดสอบรายคู่ไม่แตกต่างกัน

ด้านสถานที่ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาวัตจีน ด้านสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ (Sheffe's Method) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบรายคู่ การจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ด้านสถานที่ จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นรายคู่

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	$\bar{x}$	ต่ำกว่า 10,000 บาท	10,000 – 20,000 บาท	20,001-30,000 บาท	30,001-40,000 บาท	40,001-50,000 บาท	50,001 บาทขึ้นไป
		3.72	3.57	3.57	3.75	3.43	3.73
ต่ำกว่า 10,000บาท	3.72	-	0.14	0.14	-0.03	0.28	-0.01
10,000-20,000 บาท	3.57		-	-0.00	0.46*	0.13	-0.16
20,001-30,000 บาท	3.57			-	-0.18	0.13	-0.15
30,001-40,000 บาท	3.75				-	0.31	0.02
40,001-50,000 บาท	3.43					-	-0.29
50,001บาทขึ้นไป	3.73						-

จากตารางที่ 2 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ด้านสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 1 คู่ที่แตกต่างกัน คือ รายได้ 10,000-20,000 บาท กับ รายได้ 30,001-40,000 บาท

ด้านบุคลากร พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาวัดจีน ด้านบุคลากร ไม่แตกต่างกัน

ด้านกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาวัดจีน ด้านกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Sheffe's Method) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบรายคู่ การจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ด้านกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว จำแนกตามอาชีพ เป็นรายคู่

อาชีพ	$\bar{x}$	นักเรียน/ นักศึกษา	พนักงาน ภาครัฐ	พนักงาน เอกชน	ธุรกิจ ส่วนตัว	เกษตรกร	อื่นๆ
		4.15	3.86	4.08	3.84	3.25	3.82
นักเรียน/นักศึกษา	4.15	-	0.28	0.06	0.30	0.90*	0.32
พนักงานภาครัฐ	3.86		-	-0.21	0.02	0.61	0.04
พนักงานเอกชน	4.08			-	0.24	0.83	0.26
ธุรกิจส่วนตัว	3.84				-	0.59	0.02
เกษตรกร	3.25					-	-0.57
อื่นๆ	3.82						-

จากตารางที่ 3 พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ด้านกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 1 คู่ที่แตกต่างกัน คือ อาชีพนักเรียน/นักศึกษากับ อาชีพเกษตรกร

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาวัดจีน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ไม่แตกต่างกัน

ด้านการเข้าถึง พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาวัดจีน ด้านการเข้าถึงไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดจีน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านสถานที่ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในประเด็นสถาปัตยกรรมจีนสวยงามและมีคุณค่า และโบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ทางศาสนา รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว ด้านแหล่งข้อมูลข่าวสาร ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านบุคลากร และด้านการเข้าถึงตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนชนก จุลสิกชี (2562) ที่ได้ศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาวัดในพื้นที่ฝั่งธนบุรี พบว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งหวังให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ อันส่งผลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจเป็นสำคัญ และยังเป็นการจูงใจในการแสวงบุญในมิติทางศาสนาและความเชื่อ วัดในพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่และมีความสวยงาม ตลอดจนคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัดบางแห่งมีความเหมาะสมจากสภาพแวดล้อม ทำเลตั้งอยู่ริมคลองและความศักดิ์สิทธิ์ของครูอาจารย์ตั้งแต่อดีต แต่หลาย ๆ วัด ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก เช่น วัดกาแพงบางจาก วัดท่าพระ วัดสังข์กระจายวรวิหาร วัดโพธิ์นิมิต สถิตมหาสีมาราม วัดราชโอรสารามราชวรวิหาร วัดทองศาลางาม วัดวราฆาตยภักขสธาราราม (วัดขุนจันทร์) และ วัดนาคปรก ซึ่งเป็นวัดที่มีศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในพื้นที่ของวัดดังกล่าวทั้ง 4 องค์กรประกอบ คือ องค์กรประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัย และด้านการสนับสนุน ถือเป็นส่งเสริมให้แต่ละวัดมีศักยภาพและเพื่อเป็นการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมในพื้นที่และที่สำคัญคือ เป็นแนวทางการปรับปรุง พัฒนา และประชาสัมพันธ์วัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาต่อไป ในอนาคต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมุนินทร์ มุนินทร (กองจันทร์ดี) (2561) ที่ได้ศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการวางแผน ด้านบุคลากร ด้านการจัดองค์กร และด้านการกำกับดูแลตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาตามทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอาชีพและรายได้แตกต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวิหารเทพสถิตพระกิติเฉลิม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมุนินทร์ มุนินทร (กองจันทร์ดี) (2561) ที่ได้ศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี

จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พุทธศาสนิกชนที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอัชฌ์ สิริมงคล (มาตรา) (2556) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุและอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์อนุรักษ ธีรสกุล (ช่างเมือง) (2554) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัย เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาครแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากผลการศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดจันทน์ ด้านการเข้าถึงมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น วัดควรจัดบริการให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายสะดวกด้วยรถส่วนตัวและรถประจำทาง จัดการจราจร การคมนาคมสะดวกมีป้ายบอกทางชัดเจน และภายในบริเวณวัดจัดให้มีแผนผังแสดงแหล่งท่องเที่ยวในวัด แผนที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาภายในวัด เพื่อแสดงจุดที่น่าสนใจที่นักท่องเที่ยวหรือผู้แสวงบุญไม่ควรพลาดชม

2. จากผลการเปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาตามทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาพุทธสถานวัดจันทน์ ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น วัดควรศึกษาการบริหารการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์วัดและเป็นสถานที่ให้ประชาชนและคณะสงฆ์ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีเจ้าหน้าที่ที่มาคอยให้คำแนะนำต่าง ๆ สามารถตอบคำถามได้ตามต้องการ และ เจ้าอาวาสควรบริหารจัดการให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาวัดให้อยู่ในสภาพสามารถรองรับการใช้ประโยชน์ของชุมชน

3. ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อพุทธสถานในการวางแผนการบริหารจัดการพุทธสถานวัดจันทน์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวเชิงศาสนา และพระสงฆ์ควรนำไปเป็นแนวทางในพัฒนาพระสงฆ์และเณรให้มีเป็นผู้แนะนำแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในวัดแก่นักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- พระมนินทร์ มุนินทโร (กองจันทร์ดี). (2561). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอบางพลีจังหวัดสมุทรปราการ. (สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธัชชร์ สิริมงคล (มาตรา). (2556). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแขง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์อนุรักษ ธีรสกุลโก (ช่างเมือง). (2554). การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดสมุทรสาคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์สาธิต ปุณฺณเสฏฺฐโก. (2561). การพัฒนากลยุทธ์การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยตามหลักพุทธบริหารการศึกษาในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 6(4), 1475-1489.
- นภวรรณ ฐานะกาญจน์ พงษ์เชียว และคณะ. (2561). พฤติกรรมการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของผู้มาเยือนอุทยานแห่งชาติปางสีดา. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 11(1), 1707-1720.
- มนชนก จุลสิกข์. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในพื้นที่ฝั่งธนบุรี. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. 21(2), 203-210.
- Cochran, W.G. Sampling Techniques. 3d ed. New York : John Wiley and Sons Inc, 1977.

การพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง
วิชาการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์*
รหัส 3105-9004 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

DEVELOPMENT OF A TRAINING KIT FOR THE PERFORMANCE OF
OPTICAL COMMUNICATION WORK COMPUTER NETWORKING
CODE 3105-9004 HIGH DIPLOMA COURSE
OFFICE OF THE VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION

เอกชัย ไก่แก้ว, Ekkachai Kaikaew
วิทยาลัยเทคนิคแพร่
Phrae Technical College
Email : iven2.ek@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความวิจัยนี้ 1) เพื่อออกแบบและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง 2) เพื่อหาประสิทธิภาพชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง ใช้ประกอบการเรียนการสอนรายวิชาการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ รหัส 3105-9004 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามระดับความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่า t-Test

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยที่ 4.68 2) ชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสงที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพที่ 82.07/80.71 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 3) ผลการประเมินความพึงพอใจต่อชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.52

คำสำคัญ : ชุดฝึกสมรรถนะ, ใยแก้วนำแสง, งานสื่อสาร

---

* Received 21 November 2020; Revised 28 December 2020; Accepted 31 December 2020

Abstract

The objectives of this research article were 1) to design and develop a performance training kit for optical fiber communication work, 2) to find effectiveness of the performance training kit for optical fiber communication work 3) to study the satisfaction of students by using a performance training kit for optical fiber communication work in teaching and learning Computer Networking Courses, Code 3105-9004, Diploma Level (High Vocational Certificate) as standard with 80/80. The comparison before and after studying. The tools of research were the achievement test and the satisfaction level questionnaire. The data analysis were used percentage, Mean, Standard Deviation, and t-Test statistics.

The results of the research were as follows: 1) the development of the capability training kit of communication works via fiber optic was at the highest levels. The average value was 4.68. 2) The developed capability training kit of communication works via fiber optic was efficient at 82.07 / 80.71 which according to the provided criteria. 3) The results of evaluation of the satisfaction level to the performance training kit for optical fiber communication work was at the highest level 4.52.

Keywords : Performance training set, Fiber optic, Communication work

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 มีกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศ แนวคิดการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษาประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียม และทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) โดยมียุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนากำลังคนหรือทรัพยากรมนุษย์ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579, 2560) และพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่จะปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อจะพัฒนาศักยภาพของ คนไทยให้ก้าวสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างเข้มแข็ง โดยเน้นความสำคัญที่ผู้เรียนใช้วิธีการเรียนรู้อย่างกว้างขวางสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตและหลากหลายมีคุณภาพและประสิทธิภาพ จากการศึกษาปฏิรูปการศึกษาดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงได้มีนโยบายและการปรับบทบาทการจัดการอาชีวศึกษาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารของโลกในทุกวันนี้ได้พัฒนาเติบโตขึ้นทุกวัน เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและระบบเครือข่ายได้มีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างมาก (วิชัย นระมาตย์, 2561) ในระบบการสื่อสารข้อมูลปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีใยแก้วนำแสง (Fiber Optic) มาใช้ในการเชื่อมโยงระบบต่าง ๆ เข้าด้วยกันทั้งเรื่องของความปลอดภัย ความครอบคลุมของการเชื่อมต่อและความรวดเร็ว การพัฒนาในด้านการศึกษาให้มีความเจริญก้าวหน้าทันกับเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว กล่าวได้ว่าการศึกษาทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสงเป็นส่วนสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรให้มีการเรียน การสอนเพื่อสามารถพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถก้าวหน้าทันเทคโนโลยี ที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วตลอดจนระบบต่าง ๆ เช่น การซ่อมบำรุงรักษาระบบโครงข่ายการสื่อสาร ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความเข้าใจในหลักการ และขั้นตอนการทำงานในส่วนต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน การซ่อมบำรุงอุปกรณ์การประยุกต์ใช้งานหรือ ประกอบในการเรียนขั้นสูงต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดการเรียนการสอนสายอาชีพประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับปริญญาตรีเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ (ทล.บ.) เพื่อป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงานและสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการและเทคโนโลยีที่ทันสมัย สาขาวิชาอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยเทคนิคแพร่ ได้จัดการเรียนการสอนวิชาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ รหัสวิชา 3105-9004 ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) พุทธศักราช 2557 (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ, 2562) โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะเกี่ยวกับระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ อันจะเป็นพื้นฐานในการประยุกต์ใช้กับวิชาชีพในสาขาอื่นต่อไป จากการสอบถามข้อมูลผู้สอนรายวิชาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในด้านสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนหลังจาก การจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา พบว่า 1) การเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ขาดชุดฝึกที่มีลักษณะงานการฝึกปฏิบัติที่สอดคล้องกับเทคโนโลยีเครือข่ายที่มีในปัจจุบัน หรือที่มีอยู่ก็เป็นชุดฝึกระบบเครือข่ายแบบเดิมที่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เชื่อมต่อกัน เก่าและชำรุดตามสภาพ 2) การเรียนการสอนในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติผู้ทำหน้าที่สอนยังคงใช้ชุดฝึกเป็นแบบเก่าและวิธีการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ 3) สถานศึกษาจำนวนมากที่ยังขาดแคลนชุดฝึกโยแก้วนำแสงที่ทันสมัย เนื่องจากชุดทดลองมีราคาสูง บางสถานศึกษาไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะจัดซื้อ 4) ผลการเรียนในภาคปฏิบัติ ยังมีผลการปฏิบัติงานในระดับต่ำ ในส่วนของสถิติผลการเรียนรายวิชาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ในปีการศึกษา 2560 และ 2561 พบว่า นักศึกษามีผลการเรียนในระดับปานกลาง (เกรด 2-2.5) เป็นจำนวนมาก จากเหตุผลและปัญหาดังที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยสนใจสร้างชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง เพื่อใช้สำหรับแก้ปัญหาสมรรถนะและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อออกแบบและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง
- 2.2 เพื่อหาประสิทธิภาพชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง
- 2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ศึกษารายละเอียดของหลักสูตรรายวิชา วิชาการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ รหัส 3105-9004 สาขาวิชาอิเล็กทรอนิกส์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2557 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร จุดประสงค์รายวิชา สมรรถนะรายวิชาและคำอธิบายรายวิชา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเขียนเนื้อหาสาระและการกำหนดกิจกรรมสำหรับผู้เรียน

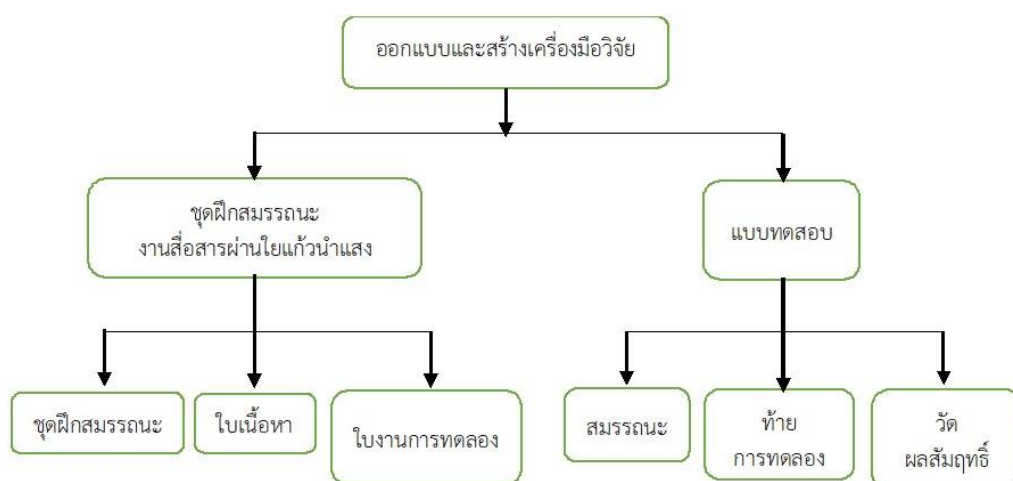
1.1 ศึกษาหลักการพัฒนาสื่อการสอน ให้บทเรียนมีความน่าสนใจและชวนให้ติดตาม จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ ตำรา หนังสือเรียน สื่อออนไลน์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 ศึกษาการสร้างแบบทดสอบ หาประสิทธิภาพและความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะวิชา

1.3 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.4 ศึกษาเกี่ยวกับใยแก้วนำแสงเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างชุดฝึกสมรรถนะ

2. ออกแบบและสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ชุดฝึกสมรรถนะและแบบทดสอบ

ภาพที่ 1 แสดงการออกแบบและสร้างเครื่องมือวิจัย

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

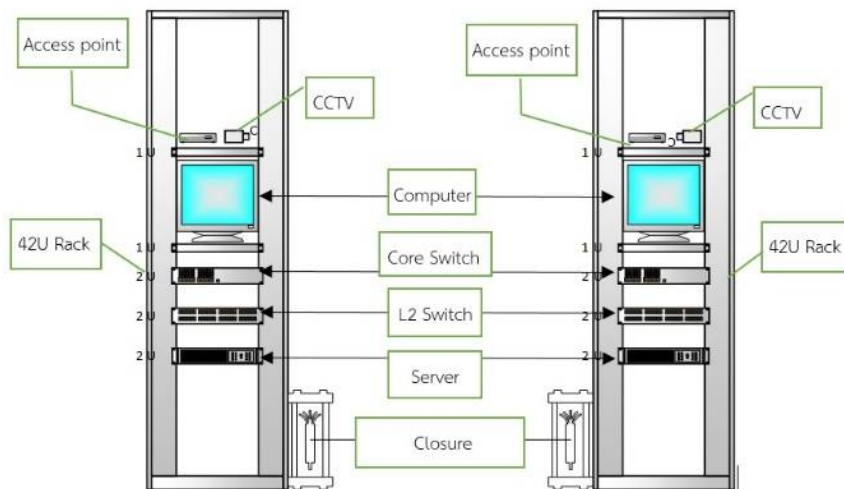
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาโดยการเลือกสุ่มอย่างง่าย นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยเทคนิคแพร่ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ รหัส 3105-9004 ปีการศึกษา 2562 รวมจำนวน 35 คน แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 14 คน และกลุ่มควบคุม 21 คน ด้วยการสุ่มแบบง่ายโดยวิธีการจับฉลาก (Sample Random Sampling)

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบทางการเรียนก่อนเรียน โดยใช้เวลาในการทดสอบจำนวน 1 ชั่วโมง ให้นักศึกษากลุ่มควบคุมจำนวน 21 คน ใช้วิธีการเรียนการสอนแบบเดิมและนักศึกษากลุ่มทดลอง จำนวน 14 คน โดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสงจำนวน 6 เรื่องโดยทั้ง 2 กลุ่มใช้ใบเนื้อหา ใบงานการทดลอง แบบทดสอบท้ายการทดลองและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในวิชาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ รหัสวิชา 3105-9004 ที่ผู้เรียนศึกษาและปฏิบัติตลอดหลักสูตรการศึกษา เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ครบหมดทุกหน่วยการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยให้นักศึกษากลุ่มทดลองทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและนำผลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 นำผลที่ได้จากการทดสอบภาคปฏิบัติมาบันทึกผลลงตารางสมรรถนะที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

3.3 การออกแบบและสร้างชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสงการออกแบบและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ประกอบด้วย ชุดฝึกสมรรถนะ ใบเนื้อหา ใบงานการทดลอง ส่วนที่ 2 คือแบบทดสอบ ประกอบด้วย แบบทดสอบสมรรถนะ แบบทดสอบท้ายการทดลองและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังภาพที่ 2

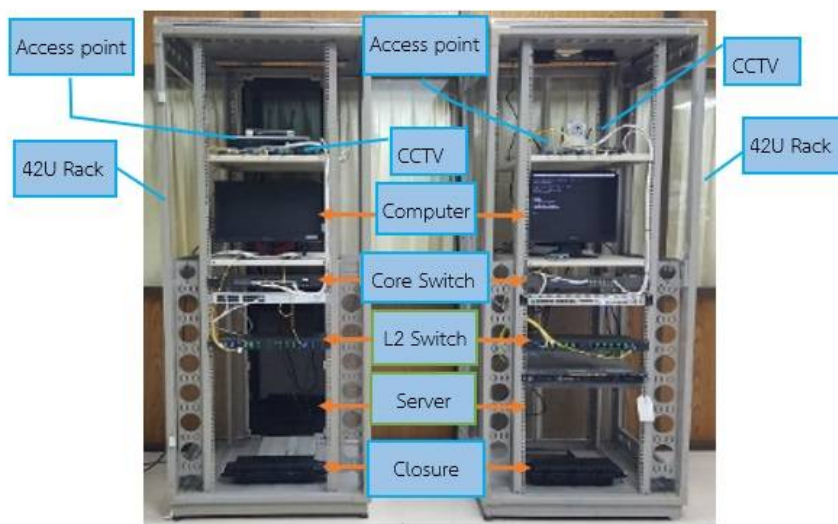

ภาพที่ 2 แสดงการออกแบบชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง

ทำการติดตั้งอุปกรณ์เครือข่ายและเชื่อมต่อสายนำสัญญาณตามที่กำหนดแสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงการสร้างชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จากการออกแบบสร้างและพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินความคิดเห็นต่อชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง พบว่าค่าเฉลี่ยรวมระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสงมีค่าเท่ากับ 4.68 แปลผลได้ว่าอยู่ในเกณฑ์ ระดับมากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง

2.1 ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วย t-Dependent สมมติฐานงานวิจัยกลุ่มทดลองที่ได้รับการเรียนการสอนด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากสมมติฐาน $H_0 =$ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ก่อนและหลังเรียนไม่แตกต่างกัน $H_0 : \mu_1 = \mu_2$, $H_1 =$ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน $H_1 : \mu_2 > \mu_1$ กำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

คะแนน	N	$\bar{X}$	S.D.	ผลต่างของค่าเฉลี่ย	t	df	Sig.(1-tailed)
ก่อนเรียน	14	22.21	2.22	19.79	28.39	13	0.000
หลังเรียน	14	42.00	4.31				

จากตารางที่ 1 พบว่า การทดสอบคะแนนของกลุ่มทดลองมีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 22.21 และมีคะแนนหลังเรียน เฉลี่ยเท่ากับ 42.00 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนสอบทั้งสองครั้ง พบว่า คะแนนสอบหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ค่า Sig.(1-tailed) = 0.00 < 0.05 Sig. แสดงว่าปฏิเสธสมมติฐาน H_0 ยอมรับ สมมติฐาน H_1 ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุมด้วย t-Dependent ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุม

คะแนน	N	$\bar{X}$	S.D.	ผลต่างของค่าเฉลี่ย	t	df	Sig.(1-tailed)
ก่อนเรียน	21	22.04	2.63	14.00	14.47	20	0.000
หลังเรียน	21	31.14	2.57				

ตารางที่ 2 พบว่า การทดสอบคะแนนของกลุ่มควบคุม มีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 22.04 และมีคะแนน หลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 31.14 พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ใช้สถิติทดสอบค่า t-Independent ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	ผลต่างของค่าเฉลี่ย	t	df	Sig.(1-tailed)
กลุ่มทดลอง	14	42.00	4.31	10.86	9.34	33	0.000
กลุ่มควบคุม	21	31.14	2.57				

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 42.00 กลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 31.14 เมื่อเปรียบเทียบแล้ว มีความแตกต่างกันเท่ากับ 10.86 ดังนั้นจากการทดสอบสถิติ t พบว่า ค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง โดยกลุ่มทดลอง ได้จากกระบวนการเรียนรู้ระหว่างเรียน และทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมี ประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คะแนนจากระบวนการเรียนรู้ระหว่างเรียนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของกลุ่มทดลอง

ที่มาของคะแนน	ประสิทธิภาพ (ร้อยละ)
กระบวนการเรียนรู้ระหว่างเรียน	82.07
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์	80.71

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาคะแนนที่ได้จากการเรียนรู้ระหว่างเรียน มีค่าเท่ากับ 82.07 และคะแนน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ มีค่าเท่ากับ 80.71 สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมี ประสิทธิภาพที่ระดับ 82.07/80.71 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.3 ผลการประเมินสมรรถนะของนักศึกษาที่เรียนด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง พบว่านักศึกษาที่ทดสอบผ่านด้านความรู้ผ่านการทดสอบด้านทักษะและเจตคติ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 80

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง

พบว่าค่าเฉลี่ยรวมระดับความพึงพอใจของกลุ่มทดลองที่มีต่อชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง มีค่า 4.52 แปลผลได้ว่า มีความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น นักศึกษามีความพึงพอใจระดับมากที่สุด จำนวน 8 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ 1) นักศึกษาร่วมจัดกิจกรรมด้วยความตั้งใจ และนักศึกษาผลิตผลงานร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.69) 2) ชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสงสามารถสร้างแรงจูงใจให้อยากเรียน ชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสงง่ายต่อการเรียนรู้ และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับเวลา (ค่าเฉลี่ย 4.62) และ 3) ชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสงจัดตำแหน่งและวางอุปกรณ์ได้ชัดเจนและได้รับความรู้จากการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง (ค่าเฉลี่ย 4.54) และมีความพึงพอใจในระดับมาก จำนวน 6 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย 2 ลำดับ ดังนี้ คือ 1) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ (ค่าเฉลี่ย 4.46) และ 2) ชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสงมีขนาดเหมาะสมในการฝึกปฏิบัติ ชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง เป็นสื่อการสอนที่น่าสนใจ ชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสงสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาอยากเรียนวิชานี้ ชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสาร

ผ่านใยแก้วนำแสงมีความสะดวกในการเชื่อมต่อวงจร และการฝึกปฏิบัติด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสงสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ได้ (ค่าเฉลี่ย 4.38)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านการออกแบบสร้างชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง สำหรับใช้ ประกอบในการเรียนการสอนรายวิชาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ รหัสวิชา 3105-9004 ของนักศึกษาระดับ ปวส. ชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยเทคนิคแพร่ ของภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ดังนี้

1.1 ผลวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง วิชาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ รหัสวิชา 3105-9004 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ดำเนินการตรวจสอบ คุณภาพด้วยแบบประเมิน ชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง โดยมีระดับความคิดเห็น มีค่า 4.68 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับคุณภาพมากที่สุด สอดคล้องกับ ฉลองวุฒิ ศรีทองบริบูรณ์ (2563) ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมีต่อการตรวจสอบคุณภาพชุดฝึกทักษะปฏิบัติวิชางานเครื่องมือกลเบื้องต้น เรื่อง งานตัด งานเจียรระไน และงานเจาะ ด้วยกระบวนการสอนรูปแบบ MIAP สำหรับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพ อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.16

1.2 ผลวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบประสิทธิภาพในการทำงานของใบงานการทดลองต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยออกแบบสร้างและประกอบลงในชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง เพื่อให้การทำงานของชุดฝึกสมรรถนะเป็นไปตามข้อกำหนดอย่างสมบูรณ์ โดยวิธีการเชื่อมต่อ การทดสอบด้วยเครื่องมือและชุดคำสั่ง ตามจุดที่กำหนดไว้ โดยคิดเป็นร้อยละ ผลการทดสอบประสิทธิภาพในการทำงานของชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง พบว่าทุกรายการที่ผ่านการทดสอบการทำงานได้ตรงข้อกำหนดทั้งหมดคิดเป็นร้อยละของจุดที่ถูกต้องและจุดที่ไม่ถูกต้อง จากการทดสอบประสิทธิภาพต่อการทำงานของชุดฝึกสมรรถนะเมื่อพบข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานของนักศึกษาได้ทำจดบันทึก แล้วนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขแต่ละรายการให้สมบูรณ์ถูกต้องทั้งหมดอีกครั้ง และในการทดลองซ้ำครั้งที่ 2 ของการทดสอบประสิทธิภาพต่อการทำงานตามข้อกำหนดหลังจากมีการแก้ไขปรับปรุงการทำงานชุดฝึกสมรรถนะสมบูรณ์ดีแล้วทุกจุด สอดคล้องกับ สัญญา โพธิ์วงษ์ (2561) ผลการวิเคราะห์ทดสอบหาประสิทธิภาพการทำงาน ร้อยละ 100

2. ด้านการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง

2.1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน วิชา ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ รหัสวิชา 3105-9004 ของกลุ่มทดลอง สาขาวิชาอิเล็กทรอนิกส์

วิทยาลัยเทคนิคแพร่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง ผลการเรียนรู้ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.21 และหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 42.00 ซึ่งหลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุม พบว่ามีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 22.04 และมีคะแนน หลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 31.14 พบว่าคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับ เอกรินทร์ วาโย (2560) พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกการเรียนรู้ออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานและเมื่อเปรียบเทียบคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 42.00 กลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 31.14 เมื่อเปรียบเทียบแล้ว มีความแตกต่างกันเท่ากับ 10.86 ดังนั้นจากการทดสอบสถิติ t พบว่า ค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ผลการวิจัยพบว่าการทดสอบหาประสิทธิภาพเปรียบเทียบระหว่างการเรียนรู้อะหว่างเรียนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนตามในเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 มีค่าเท่ากับ 82.07/80.71 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ ฉลองวุฒิ ศรีทองบริบูรณ์ (2563) ที่ได้สร้างและหาประสิทธิภาพชุดฝึกทักษะปฏิบัติวิชางานเครื่องมือกลเบื้องต้น เรื่อง งานตัด งานเจียรระไน และงานเจาะ ด้วยกระบวนการสอนรูปแบบ MIAP สำหรับผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ผลการวิจัยพบว่า ค่าประสิทธิภาพชุดฝึกทักษะปฏิบัติ เท่ากับ 81.02/80.08 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 80/80 และวิชัย นระมาตย์ (2561) ศึกษาการหาประสิทธิภาพของชุดประลองระบบการสื่อสารทางแสง วิชาการสื่อสารทางแสง (E_1/E_2) จากการเรียนชุดประลองระบบการสื่อสารทางแสงพบว่า ประสิทธิภาพกระบวนการและประสิทธิภาพผลลัพธ์ เท่ากับ 80.82 /81.67 ซึ่งมีค่าไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 เนื่องจากชุดประลองระบบการสื่อสารทางแสง วิชาการสื่อสารทางแสง ที่สร้างขึ้นได้ผ่านการวิเคราะห์ ออกแบบและพัฒนาตามลำดับ

2.3 ผลการประเมินสมรรถนะของนักศึกษาที่เรียนด้วยชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง พบว่า กลุ่มทดลองที่ทดสอบสมรรถนะในด้านความรู้ ผ่านในครั้งเดียว คิดเป็นร้อยละ 82.38 และนักศึกษาที่ผ่านการปรับปรุงคิดเป็นร้อยละ 17.62 ส่วนด้านทักษะและเจตคติ นักศึกษาทดสอบผ่านทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 100

2.4 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสงมีค่า 4.52 มีความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด สอดคล้องกับศกุนี ค้ายอด

และคณะ (2561) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการ จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการชี้แจงข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับเงื่อนไขข้อปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ส่งผลทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

1.2 การนำชุดฝึกสมรรถนะงานสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง ไปใช้ประกอบการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรดูแล คอยเอาใจใส่ให้คำปรึกษา อย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษและต่อเนื่อง

1.3 ครูผู้สอน สร้างเหตุการณ์จำลองที่เกิดขึ้นกับระบบ ฝึกกระบวนการคิด วิเคราะห์ การระดมสมอง การแก้ปัญหาพร้อมกันทำงานเป็นทีม เพื่อให้มีทักษะในการปฏิบัติงาน

1.4 ครูผู้สอน ควรเชื่อมโยงงานในรายวิชา โดยนำความรู้มาบูรณาการ เพื่อนักศึกษาได้เกิดแนวคิด สร้างสรรค์นวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ สามารถแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน และท้องถิ่นได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 นำแนวทางในการวิจัยครั้งนี้พัฒนาชุดฝึกสมรรถนะในหัวข้อเรื่องอื่น ๆ ในรายวิชาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เพื่อจะได้ชุดฝึกทดลองไว้ใช้ได้ครบทั้งวิชา

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อหาประสิทธิภาพของชุดฝึกสมรรถนะนี้ ขยายผลให้ไปใช้กับสถานศึกษาอื่น ๆ ที่มีการจัดการเรียนการสอนวิชานี้

เอกสารอ้างอิง

สมบูรณ์ ธีรวิสิฐพงศ์. (2555). การสื่อสารใยแก้วนำแสง Fiber Optic Communication. กรุงเทพฯ : ทริปเพิ้ลกรุ๊ป.

บุญยวีร์ จามจรีกุล. (2550). ระบบการสื่อสารผ่านใยแก้วนำแสง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2553). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

- จตุชัย แพงจันทร์. (2551). เจาะระบบ Network 2nd Edition. นนทบุรี : บริษัทไอดีซี อินโฟ ดิสทริบิวเตอร์ เซ็นเตอร์.
- สัญญา โพธิ์วงษ์. (2560). การพัฒนาชุดฝึกสมรรถนะงานอิเล็กทรอนิกส์อุตสาหกรรม. บอร์ด WD 81-84 วิชาอิเล็กทรอนิกส์อุตสาหกรรม รหัสวิชา 2105-2111. หลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556) การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน.วารสารศิลปการ ศึกษา ศาสตรวิวิจัย. 5(1).
- ฉลองวุฒิ ศรีทองบริบูรณ์. (2563). พัฒนาชุดฝึกทักษะปฏิบัติ วิชางานเครื่องมือกลเบื้องต้น เรื่อง งานตัด งานเจียรระโน และงานเจาะ ด้วยกระบวนการสอนรูปแบบ MIAP สำหรับ ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ. Silpakorn Educational Research Journal. วารสารศิลปการศึกษาศาสตรวิวิจัย. 12(1), 281-296.
- วิชัย นระมาตย์. (2561). การพัฒนาชุดประลองระบบการสื่อสารทางแสง วิชาการสื่อสาร ทางแสง. วารสารศรีวนาลัยวิจัย. 8(1), 75.
- ศกุนี ค้ายอด และพงษ์คนัย จิตตวิสุทธิกุล. (2560). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน รายวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด. การประชุมวิชาการระดับชาติการจัดการเทคโนโลยี และนวัตกรรม ครั้งที่ 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (5-6 มีนาคม 2561).
- เอกรินทร์ วาโย (2560). การพัฒนาชุดฝึกการเรียนรู้ออนไลน์ โดยใช้กระบวนการเรียนแบบ ร่วมมือ รายวิชาการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น. วารสารการอาชีวและเทคนิคศึกษา. 7(14).
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (2562). ไยแก้วนำแสง. เรียกใช้เมื่อ 21 ธันวาคม 2562 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ใยแก้วนำแสง>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2560 -2579. เรียกใช้เมื่อ 21 ธันวาคม 2562 จาก <http://www.onec.go.th/index.php/book/BookView/1540>.
- สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. (2562). หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2557. เรียกใช้เมื่อ 23 ธันวาคม 2562 จาก <http://bsq2.vec.go.th/course/ปวส/ปวส7/course57.html>.

มโนทัศน์ค่านิยมการสัก : การปรับตัวของความเชื่อสู่สังคมเสรี*

CONCEPT OF TATTOO VALUE : THE BELIEF ADJUSTMENT TO LIBERAL SOCIETY

น้ำผึ้ง ทาคลอง

Nhumpung Thaklong

สาขาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Social Studies, Faculty of Education,

Sisaket Rajabhat University

E-mail : nhumpung_thaklong@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของการสักตั้งแต่การให้ความหมายของการสัก ความเชื่อเรื่องของการสักในแต่ละพื้นที่ และใช้แนวคิดทฤษฎี เข้ามาวิเคราะห์ เพื่อสะท้อนถึงสิ่งที่ซ่อนอยู่ของการสัก ผ่านแนวคิดปรากฏการณ์วิทยา แนวคิดเรื่องสัญลักษณ์ และแนวคิดเรื่องวาทกรรม เพื่อให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางสังคมของเรื่องการสัก ตั้งแต่อดีต จนมาถึงปัจจุบัน กระบวนการเปลี่ยนผ่านทางความคิด การให้ความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและช่วงเวลา โดยได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น จากการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ พบว่า 1) การสักเป็นเรื่องของวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ เป็นการให้ความสำคัญกับเรื่องของรอยสัก ความเชื่อ หรือการได้รับการยินยอมในพื้นที่นั้น ๆ 2) การสักเป็นการสร้างพลังอำนาจบนเรือนร่าง ออกมาเป็นรูปสัญลักษณ์ เป็นการแสดงถึงพลังอำนาจในการเป็นผู้นำครอบครัว ความพร้อมของการมีครอบครัว โดยผ่านรอยสักบนร่างกาย 3) การสักเป็นเรื่องของการแสดงความเป็นอัตลักษณ์ในสังคม เป็นการแสดงความเป็นตัวตนผ่านรอยสัก เช่น อดีตต้องมีรอยสักเพื่อให้รู้ว่าสังกัดหน่วยอะไร เพื่อจะได้รับความคุ้มครอง 4) การสักเป็นเรื่องของการยึดเหนี่ยวจิตใจ เนื่องจากยามที่ต้องไปออกรบ รอยสักที่อยู่บนร่างกายเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวที่จะให้ศัตรูทำอันตรายมิได้ และ 5) การสักเป็นเรื่องของการสร้างค่านิยมให้เกิดขึ้น ในแต่ละพื้นที่จะมีการสร้างค่านิยม

---

* Received 11 September 2020; Revised 31 December 2020; Accepted 31 December 2020

ให้กับการสัก การให้ความหมาย หรือสิ่งที่ซ่อนอยู่ในความหมายของการสัก ทำให้กลุ่มคนในพื้นที่นั้น ๆ จะนิยมทำต่อ ๆ กันมา

คำสำคัญ : การสัก, การปรับตัว, ความเชื่อ, สังคมเสรี

Abstract

This academic article studied the subject of the tattoo, the meaning of the tattoo, beliefs of tattooing in each area and apply the concept to analysis for reflecting that hidden things of tattooing, by through the concept of phenomenology. Concept of Phonology and the concept of discourse for reflecting the social phenomenon of tattooing from the past to the present. The process of changing through thought giving meaning that changes with the ages and times. The data collecting information related documents such as information books on the internet. From research and analysis found that, 1) Tattooing was the culture in each area. It was the focus of the tattoo, belief or consent in the area. 2) Tattooing was a form of power on the body as a symbol. It showed the power to lead the family, readiness of having a family through tattoos on the body. 3) Tattooing was a matter of showing your identity in society. It was the expression of identity through tattoos, such as the past, it must had a tattoo in order to know what belonging to to be protected. 4) Tattooing was a matter of holding the mind. Because when the time battle the tattoo on the body was an anchor that would have prevented the enemy from doing any harm. And 5) Tattooing was a matter of creating values in each area. Imparting or what was hidden in the meaning of tattooing causing groups of people in that area to continue to do like that.

Keywords : Tattoo, Adjustment, The belief, To liberal society.

บทนำ

“เรือนร่างของคุณเป็นเรือนร่างที่คุณสืบทอดมา แต่คุณต้องตัดสินใจว่าจะทำอะไรกับมัน” เรือนร่างที่ปัจเจกบุคคลครอบครองล้วนเกี่ยวพันกับกระบวนการตัดสินใจของปัจเจกบุคคล จึงเป็นอำนาจของปัจเจกบุคคลในการสลักเรือนร่างของตนหรือก่อร่างสร้างตัวตน (self-formation) บนความงาม (จุฬารัตน์ ผดุงชีวิต, 2558, น. 240) เช่นเดียวกับการสัก ที่เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลในการสลักลวดลายบนเรือนร่าง อาจเพื่อความสวยงาม เป็นศิลปะ หรือความชอบของแต่ละบุคคล การสัก เป็นสิ่งที่มีมายาวนานตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ ความเชื่อเกี่ยวกับการสัก อาจทำความเข้าใจผ่านบริบทของสังคมแต่ละสังคม ผ่านศาสนา ประเพณี หรือพิธีกรรม เป็นต้น อย่างเช่นในประเทศไทย ในอดีต การสักเป็นเรื่องของการปกป้องภัยอันตรายจากการสู้รบในสงคราม ความอยู่ยงคงกระพัน แต่พอมายุคปัจจุบัน ความเชื่อในเรื่องราวเหล่านี้เริ่มลดลง การสักจึงอาจเป็นเพียงในเรื่องของความชอบของปัจเจกบุคคล หรือเพื่อความสวยงามเท่านั้น เมื่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ความคิดหรือความเชื่อของบุคคลย่อมจะเปลี่ยนแปลงไปตาม มีผู้ให้ความหมายของการสักและรอยสักไว้หลายท่าน ดังเช่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (พจนาน นิติยใหม่, 2550) ได้ให้ความหมายคำว่า “สัก” คือ เอาของแหลมแทงลงด้วยวิธีการหรือเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ กัน เช่น สักปลาไหล สักหาของในน้ำ สักรอยเข้าเพื่อรีดเอาเลือดที่คั่งออก ให้เหล็กแหลมจุ่มหมึกหรือน้ำมันแทงที่ผิวหนังให้เป็นอักขระ เครื่องหมายหรือลวดลาย ถ้าใช้หมึก เรียกว่าสักหมึก ถ้าใช้น้ำมัน เรียกว่า สักน้ำมัน ทำเครื่องหมายโดยใช้เหล็กแหลมจุ่มหมึกแทงที่ผิวหนังเพื่อแสดงเป็นหลักฐาน เช่น สักข้อมือ แสดงว่าได้ขึ้นทะเบียนเป็นชายฉกรรจ์หรือเป็นเลขที่มีสังกัดกรมกองแล้ว สักหน้า แสดงว่าเป็นผู้ที่ต้องโทษพาราชิก นอกจากนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า การสักอาจเรียกว่าอีกอย่างหนึ่งว่า “สักยันต์” ซึ่งการสักยันต์ถือว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของไทยที่มีมาช้านาน คำว่า “สัก” หมายถึง การทำให้เกิดลวดลาย สีสันทนผิวหนังตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกายโดยมีเครื่องมืออุปกรณ์ คือ เหล็กสักมีปลายแหลมอย่างเข็ม มีรอยผ่าที่ปลายเข็มเหมือนปากกา มีด้ามทำด้วยไม้โลหะ ทรงกระบอก เส้นผ่าศูนย์กลางโดยประมาณครึ่งนิ้ว ความยาวโดยประมาณครึ่งฟุตท่อนี้ว พอสวมควรแก่การใช้ จับถือทำการสัก และนำหมึกที่มีสีสันทันต่าง ๆ เมื่อสักจะใช้เหล็กสักจุ่มลงในน้ำหมึกที่เตรียมไว้แล้วใช้เหล็กสักตรงปลายแหลมนั้น ทิ่มแทงลงไปบนผิวหนังส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายที่ต้องการ ส่วนที่จะสักให้มีรอยลวดลายสีสันทันประการใดก็ได้ตามประสงค์ สำหรับในต่างประเทศ การสักอาจไม่เหมือนกับประเทศไทย เพราะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการสัก จึงได้ภาพออกมาที่มีลวดลายสีสันทันงดงาม ซึ่งถือเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง

พจนาน นิตยใหม่ (2550) ได้ให้ความหมายว่ารอยสัก หมายถึง ลักษณะที่เป็นรูป หรือ ลวดลายต่าง ๆ ตามที่สัก ซึ่งใช้วัตถุหรือเครื่องมือที่มีลักษณะปลายแหลมทิ่มแทงลงบนผิวหนัง โดยใช้สี น้ำหมึก หรือน้ำมันเป็นส่วนผสมและความต้องการของผู้สัก

อังคาร ปัญญาศิลป์ (2550, น. 30) ได้กล่าวถึงรอยสักไทย ซึ่งหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ได้กล่าวไว้ว่า คนไทยเป็นชนชาติที่นิยมการสักมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็น ราชธานี มีระยะเวลาเกือบ 700 ปีมาแล้ว ซึ่งผู้ชายส่วนใหญ่ทุกคนจะเริ่มเข้าสู่วัยหนุ่มจะนิยม สักแทบทุกคน ตั้งแต่พระมหากษัตริย์ เจ้าผู้ครองเมือง จนมาถึงแม่ทัพ เจ้าเมือง นายกอง ทหาร ไพร และทาสล้วนต้องมีรอยสักติดตัวทั้งสิ้น ซึ่งปัจจัยแวดล้อมและความเชื่อของแต่ละคนเป็น สำคัญเพื่อแสดงความเป็นชายชาติวีร วัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของการสัก ประกอบด้วย หลายประการ ดังนี้

1. สักตามประเพณี อาจเป็นความเชื่อของคนบางกลุ่ม ทั้งคนไทยและชนเผ่าต่าง ๆ ทั่วโลก อาจเพื่อแสดงความเป็นคนในกลุ่มเดียวกัน สังคมเดียวกัน การมีอาวุธและอำนาจ มากมายตามร่องรอยของการสักที่แตกต่างกันออกไป เมื่อคนในครอบครัว หรือคนรอบข้างที่มี รอยสัก การที่จะเข้ากลุ่ม หรือการให้สังคมยอมรับได้นั้น ตัวเองต้องมีรอยสักไปด้วย ไม่มีใคร อยากรับเป็นแกะดำ หรือถูกประณามว่าไม่กล้าพอ ทั้งหมดจึงกลายเป็นประเพณี

2. สักเพื่อแสดงถึงหมู่กองที่สังกัด คนไทยสมัยก่อนต่างต้องถูกเกณฑ์เป็นทหารแทบ ทุกคน การสักไว้ที่ต้นแขนหรือหลังมือจะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าตัวเองนั้นขึ้นอยู่กับเจ้านายคน ไหน ส่วนใดของกองทัพ เป็นต้น ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจอย่างหนึ่งในความกล้า และการรับใช้ ชาติของคน ๆ นั้น

3. สักเพื่อความขลังและความเชื่อมั่น ประเด็นนี้เป็นความเชื่อถือในเรื่องรอยสัก ที่น่าสนใจและมีอิทธิพลกับการสักของคนไทยสมัยก่อนมากที่สุด กล่าวคือ นักรบไทยในสมัย โบราณนิยมสักกันมาก เพราะถือว่าเป็นเกราะคุ้มตัวให้ปลอดภัยจากคมหอก คมดาบต่าง ๆ ที่มาบังเกิดขึ้นกับส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

ทัศนคติหรือความเชื่อของหญิงและชายในสมัยก่อน จากการเล่าขานสืบทอดต่อมา ต่างเชื่อถือ และศรัทธาในรอยสักกันเป็นส่วนมาก ถือว่าชายใดที่มีรอยสักยิ่งมากเท่าไร ยิ่งเป็น คนเต็มคนโดยสมบูรณ์แบบผู้อื่นจะให้ความเกรงใจ เคารพ นับถือ

นอกจากนี้ ชลพรรษา ดวงนภา (2553) ได้อธิบายเรื่องรอยสัก จากความเชื่อ สู่แฟชั่น ผ่านบทความ โดยมองว่าในแต่ละพื้นที่ต่าง ๆ การสักตามร่างกายเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งของ มนุษย์ในสมัยโบราณ เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 5,300 กว่าปีมาแล้ว สมัยกรีก โรมัน อียิปต์ จีน ญี่ปุ่น ซึ่งความเชื่อเกี่ยวกับรอยสักของมนุษย์ในแต่ละซีกโลก ต่างมีความเชื่อที่แตกต่างกัน ออกไปตามวัฒนธรรมประเพณี

ชาวอียิปต์โบราณเชื่อว่า เมื่อวิญญาณออกจากร่างแล้ว อีกวันหนึ่งข้างหน้าดวงวิญญาณ จะกลับมาอีกครั้ง รอยสักจึงเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง ในความเชื่อที่บันทึกเรื่องราวเอาไว้ใน ร่างกายเพื่อเป็นหลักฐาน ว่าครั้งหนึ่งวิญญาณของเขาผู้นั้นเคยอาศัยอยู่ในร่าง พวกเขาใช้ สัญลักษณ์ของแมลงปีกแข็งชนิดหนึ่งเป็นเครื่องหมายของการสัก และเป็นที่ยกย่องในหมู่ของ ชาวอียิปต์โบราณว่า เป็นความคงทนถาวรที่จะมีชีวิตเป็นนิรันดร์ แม้แต่ฟาโรห์แห่งอียิปต์จะต้อง เข้าพิธี ต้องเจาะเลือดตามความเชื่อว่าจะสามารถกลับมาเกิดใหม่ได้

การสักของชนเผ่าเมารี ในนิวซีแลนด์ มีความเชื่อว่าการสัก หมายถึง ความเป็นผู้ใหญ่ ของเด็กในเผ่า โดยมีประเพณีว่า เยาวชนจะโตเป็นผู้ใหญ่ สามารถมีครอบครัวได้ จะต้องผ่านการสักมาก่อน ความเชื่อดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากนักจิตวิทยาว่า เป็นการบ่งบอกให้เห็น ถึงสถานะที่กล่าวว่า เขามีความอดทนแล้ว เนื่องจากการสักเป็นการใช้ความอดทนต่อสู้กับความ เจ็บปวด เพื่อให้ได้มาในภาพและสัญลักษณ์ที่ตนเองต้องการ

ในประเทศญี่ปุ่น ค้นพบจากการสักรูปปั้นดินเหนียว ซึ่งมีการเพ้นท์บนหน้าเป็น ลวดลาย เป็นลายสักที่มีอายุเก่าแก่ 5,000 ปี ก่อนคริสต์ศักราชหรือมากกว่านั้น ชนเผ่าที่มีการ สัก คือ เผ่า Ainus มีการสักที่แสดงออกถึงความเข้มแข็งด้วยสัญลักษณ์ของรูปสัตว์ต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความมีอำนาจ ความว่องไว กล้าหาญ เช่น ปลา มังกร สิงโต เสือ แสดงให้เห็น ว่าเขาคือผู้ใหญ่ที่พร้อมจะต่อสู้โลกได้แล้ว

ในประวัติศาสตร์จีน พบการสักที่หลังของ “งักฮุย” แม่ทัพของจีนที่นำทัพเข้าต่อต้าน กองทัพมองโกล ในสมัยราชวงศ์ซ้อง เป็นรอยสักที่มีชื่อเสียงมากในประวัติศาสตร์ชาติจีน สักเป็น อักษรจีน 4 ตัว แปลว่า “ตอบแทนชาติด้วยความซื่อสัตย์”

ในเกาะโซโลมอน ผู้หญิงจะไม่มีโอกาสแต่งงานหากบนร่างกายของพวกเธอปราศจาก รอยสัก เช่นเดียวกับผู้หญิงชาวเอสกีโมที่เชื่อว่า ผู้หญิงมีรอยสักเท่านั้นจะแต่งงานมีครอบครัวได้

แต่สำหรับในประเทศอิรัก รอยสักเป็นสิ่งที่ยืนยันให้เห็นถึงความอดทนของผู้หญิง โดย สักในที่เปิดเผยให้เห็นที่ชัดเจน

สำหรับประเทศเพื่อนบ้านอย่างพม่าและมาเลเซีย ลายสักถือเป็นเครื่องแสดงความเป็น ลูกผู้ชาย และถือว่าผู้มีลายสัก เป็นผู้ที่มีความอดทนและกล้าหาญ ดังนั้นผู้ชายที่ไม่มีลายสัก มักจะถูกดูแคลน และอาจไม่เป็นที่หมายปองของหญิงสาวอีกด้วย

สำหรับคริสเตียน รอยสักกลับเป็นสิ่งต้องห้าม ในคริสต์ศักราช 787 มีข้อห้ามมิให้ คริสต์ศาสนิกชนในยุโรปทำการสักอย่างเด็ดขาด โดยอ้างว่าการสักทำให้ร่างกายมัวหมองมีราศี ปราศจากความบริสุทธิ์

และในประเทศไทย การสักมีมาตั้งแต่โบราณ ดังที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่อง ขุนช้าง ขุนแผน และวรรณกรรมอื่น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้อยู่ยงคงกระพัน แต่การสักมักจะมอง มองในด้านลบมากกว่า ถูกมองว่าเป็นนักเลง ในอดีต รอยสักถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของการ

ประณามหรือประกาศความชั่ว เช่น การสักหน้าโจรเมื่อจับผู้ร้ายได้ เพื่อให้คนในสังคมได้ระมัดระวัง หรือบางครั้งพวกโจรผู้ร้ายเล็อกจะทำการสักยันต์ เป็นภูมิคุ้มกันความตายให้กับตัวเอง การสักในอดีตมีวัตถุประสงค์หลายประการ คือ

- การสักเพื่อป้องกันตัวเอง ผู้ชายที่ต้องออกไปรบเพื่อปกป้องภูมิลำเนาบ้านเมือง เปรียบเป็นเครื่องรางของขลังอย่างหนึ่งของนักรบตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เพราะคนเชื่อว่า ถ้าสักยันต์แล้วมนตราอำนาจแห่งรอยสักจะช่วยคุ้มครองและป้องกันภัยอันตรายจากคมมีด คมดาบ หรือกระสุนได้

- การสักของข้าราชการ ข้าราชการไทยในอดีตจะทำตำหนิที่ข้อมือคนในบังคับ ซึ่งเป็นหน้าที่ของแผนกทะเบียนเป็นผู้บันทึกและรวบรวมสถิติชาย และอาจคาดการณ์ได้ว่าการสักเป็นจุดเริ่มต้นของการแบ่งส่วนราชการของไทย หรือการสักเป็นไปตามการแบ่งส่วนราชการ การทำเครื่องหมายลงบนร่างกายนี้อาจมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น ในสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991-2031)

- การสักเพื่อแสดงหมุกองที่ไพร่สังกัด มีการสักที่ข้อมือเพื่อบอกหมุกองที่สังกัด ถ้าไม่มีรอยสักเรียกว่า “พวกแขนขาว” เป็นไพร่ที่ไม่มีสังกัด เมื่อเกิดคดีความฟ้องร้องกันขึ้นจะไม่มีผู้ใดรับรอง คนที่เข้ารับราชการกองประจำการต้องสักขึ้นทะเบียนที่ข้าหลวงกลาโหมประจำเมืองนั้น

- การสักเพื่อประจานความผิด ในสมัยรัชกาลที่ 4 มีการสักหน้าผากของผู้ที่กระทำความผิด เพื่อประจานความผิด เป็นการประกาศให้ผู้ได้พบเห็น ไม่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และไม่คบค้าสมาคม

แต่การสักในยุคปัจจุบัน ยังคงได้รับความนิยม เพียงแต่ค่านิยมในอดีตนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป วิวัฒนาการเกิดรูปการสักและรอยสักแบบใหม่ขึ้นมากมายกลายเป็นแฟชั่นที่นิยมในหมู่วัยรุ่น คนในวงการบันเทิง และหนุ่มสาว วัตถุประสงค์ต่างกับสมัยก่อน รอยสักในยุคสมัยใหม่มีจุดประสงค์เพียงแค่ความสวยงาม ไม่ได้หวังให้มีเวทย์มนต์คาถาใดๆ ทั้งสิ้น ซึ่งการสักจะมีการออกแบบลวดลายตามยุคสมัยหรือตามวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น เป็นต้น

ทฤษฎีและกระบวนการสร้างมโนทัศน์การสัก

สำหรับแนวคิดที่นำมาใช้ในการอธิบายเรื่องการสัก ได้แก่ แนวคิดปรากฏการณ์วิทยา (phenomenon) ของคานท์ (kant) นักปรัชญาชาวเยอรมัน แนวคิดหลังสมัยใหม่ : ภาวะสมัยใหม่ (Modernism) ของโรล็องด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes : 1915 - 1980, pp. 218 - 219) แนวคิดเรื่องสัญวิทยาและแนวคิดทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (Postmodernity) ของมิเชล ฟูโก

(Michel Foucault : 1926-1984, pp. 274-285) วาทกรรมการสร้างอำนาจผ่านบนเรือนร่าง โดยการสัก

การที่จะทำความเข้าใจเรื่องการสัก และนำแนวคิดมาวิเคราะห์ถึงการสร้างมโนทัศน์นั้น อาจจะอธิบายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ปรากฏการณ์วิทยา (phenomenon) ค่านท์ (kant) (สุภางค์ จันทวานิช, 2555, น. 115-117) อธิบายว่าปรากฏการณ์ หมายถึง “สิ่งที่มนุษย์รับรู้” (ด้วยประสาทสัมผัสของตน) ซึ่งจะต่างจาก “สิ่งที่ดำรงอยู่” (ที่เป็นตัวของมันเอง) การรับรู้ของมนุษย์ทำให้สิ่งที่รับรู้ต่างจากที่ดำรงอยู่ เมื่อฮูสเซิร์ลนำคำว่า phenomenon มาใช้ เขาอธิบายว่า คำๆ นี้มีสองความหมาย ความหมายแรกหมายถึง สิ่งที่ถูกรับรู้ เช่น สิ่งที่เรามองเห็น สิ่งที่เรารู้สึก ฯลฯ ความหมายที่สองหมายถึง สิ่งพิเศษ เหนือกว่าปกติธรรมดา เป็นสิ่งที่เราอธิบายไม่ได้ เป็นพลังเชิงจิตวิญญาณ (spiritual force) ความหมายแรกของคำว่าปรากฏการณ์ คือ ความหมายปกติธรรมดาในชีวิตประจำวัน ว่าเรายอมรับรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเราในเชิงกายภาพ ความหมายที่สอง เป็นการ “ตีความ” สิ่งเหล่านั้น เมื่อเรารับรู้แล้วเราก็ตีความหรือให้ความหมายว่า โลกที่เป็น “จริง” โลกที่เกิดจากการตีความหรือให้ความหมายของมนุษย์ ต่างหากที่เป็นโลกที่เป็นจริง

ส่วนสัญวิทยาของโรลิ่งด์ บาร์ตส์ (สุภางค์ จันทวานิช, 2555, น. 218-219) บาร์ตส์ เสนอว่า จากสิ่งที่เราเรียกหรือเขียนถึงกับสิ่งที่มีความหมายที่สื่อออกมา มีสิ่งที่เรียกว่าสัญญาณ (sign) เกิดขึ้นใน ภาษาสัญญาณเป็นตัวเชื่อมความคิด (concept) เข้ากับภาพ (image) ดังนั้น สัญญาณจึงเป็นการสื่อความหมายทางภาษา ในสังคมสมัยใหม่ มนุษย์สร้างสัญญาณขึ้นมาเพื่อสื่อความหมายทางวัฒนธรรม

และวาทกรรมการสร้างอำนาจผ่านบนเรือนร่างโดยการสัก ของมิเชล ฟูโก นั้นมองว่า วาทกรรม คือกฎเกณฑ์ที่กำหนดสร้างความหมายและความเป็นไปได้ในการพูดถึงความเป็นจริง ความเป็นจริงไม่ใช่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ แต่เป็นตัวกฎเกณฑ์ที่กำกับว่าอะไรเป็นจริง/ไม่เป็นจริง วาทกรรมจึงมีเรื่องของอำนาจและความรุนแรงเข้ามาเกี่ยวข้อง วาทกรรมสร้าง “ระบอบว่าด้วยความเป็นจริง” ผู้มีอำนาจหรือสถาบันในสังคมเป็นผู้กำหนดวาทกรรมหรือกรอบของความรู้เหล่านี้ให้สังคม ซึ่งความรู้นี้อาจเปลี่ยนแปลงเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจได้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2555, น. 274-285)

ดังเช่นในเรื่องของการสัก จะพบว่าเป็นปรากฏการณ์ ที่เกิดขึ้นมาในสังคม ตามที่ ค่านท์ (kant) ได้อธิบายไว้ เพราะการสักเป็นสิ่งที่มาตั้งแต่ในอดีตสามารถรับรู้และมองเห็น ปรากฏการณ์ที่ออกมาในสังคม และเมื่อเห็นสามารถจะเกิดการตีความหมายจากสิ่งที่เห็น ซึ่งการตีความจะขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมที่อาศัยอยู่และสามารถเชื่อและเข้าใจตามสิ่งที่เห็น เช่นอดีต การสักเป็นเรื่องของการอยู่คงกระพัน ปัจจุบัน คนที่สักถูกให้ความหมายว่าเป็นคนไม่ดี เพราะส่วนใหญ่คนที่สักจะเคยติดคุก ถูกฉายภาพที่มาจากสื่อ ทำให้คนสักถูกตั้งคำถามจาก

สังคมแม้ว่าในความเป็นจริงการสักจริง ๆ อาจไม่ได้มีความหมายอะไร แต่คนไปให้ความหมายจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม และให้คุณค่าของสิ่งที่ปรากฏ

นอกจากนี้ การใช้สัญลักษณ์รอยสักบนเรือนร่าง สามารถแสดงถึงสัญลักษณ์ภายใต้บริบทของวัฒนธรรมเฉพาะตนออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น อีรัก รอยสักเป็นสิ่งที่ยืนยันให้เห็นถึงความอดทนของผู้หญิง หรือเกาเซโซโลมอน ผู้หญิงจะไม่มีโอกาสแต่งงานหากบนร่างกายของพวกเขาปราศจากรอยสัก เป็นต้น และภาพที่สักบนร่างกาย ไม่ว่าจะเป็น ผีเสื้อ แมงมุม หรือการสักยันต์ ล้วนเป็นสิ่งที่ผู้พบเห็นสามารถจะเข้าใจความคิด ความเชื่อ ผ่านตัวตนของคนนั้น ๆ ผ่านรอยสักได้ ซึ่งรูปภาพการสัก คือสัญลักษณ์ที่แฝงอยู่ในความหมายของรูปต่าง ๆ ในแต่ละรูป แต่วาทกรรมเรื่องของการสักจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เช่น ในอดีต ผู้ชายที่ต้องออกไปรบเพื่อปกป้องชาติบ้านเมือง จะมีการการสักสะท้อนความเป็นชาย ความกล้าหาญ เสียสละเพื่อบ้านเมือง หรือสักเพื่อตีตราแสดงหมูกองที่ไพร่สังกัด แต่ในปัจจุบัน การให้ความหมายของการสัก เริ่มเปลี่ยนแปลงไป คนที่สักจะถูกมองว่าเป็นคนไม่ดี และบางหน่วยงานไม่รับคนที่สักเข้ามาทำงาน เพราะบางคนจะถูกมองว่าเคยติดคุก หรือทำความผิด และถูกตอกย้ำจากสื่อกับรอยสักเป็นการสร้างภาพลบที่ยากจะลบล้าง สื่อมีส่วนที่จะประกอบความจริงของสังคมมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรอยสัก หรือกรณีอื่น ๆ ก็ตาม หากจะมองว่าผู้หญิงคนหนึ่งสวย เราจะนึกถึงผู้หญิงผิวขาว ผมยาวตัวผอมเพราะสื่อแนะนำเสนอว่าคนที่มีรูปลักษณ์แบบนี้คือนางเอก เราจึงรับรู้ว่าเป็นคนสวย เช่นเดียวกับคนมีรอยสัก เวลาปรากฏตัวในละคร หรือรายการต่าง ๆ จะพบว่า มีภาพลักษณ์ที่ปรากฏตัวออกสื่อเชิงลบ (สรวิศ รุ่งเลิศมณีพงศ์, 2558) ทำให้เราเชื่อโดยผ่านกระบวนการที่เรียกว่ามายาคติ สุดท้ายเราจะถูกครอบงำในความคิดกับความเชื่อแบบนี้ เพราะเราคิดว่าคนดี ๆ ส่วนใหญ่จะไม่สักตามร่างกาย

แต่ในงานของแคทเธอริน เออร์วิน (จุฬารัตน์ ผดุงชีวิต, 2558, น. 257) ได้ทำการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อทำความเข้าใจสาเหตุที่ปัจเจกบุคคลตัดสินใจสักร่างกาย เออร์วินกล่าวว่า ปกติแล้วผู้ที่มีรอยสักบนร่างกายจะถูกตีตราซึ่งแสดงถึงสัญลักษณ์เชิงลบ นั่นคือ บุคคลอันตราย น่ากลัว ขนชั้นล่าง ทำให้ปัจเจกถูกมองว่าเบี่ยงเบนหรือผิดไปจากบรรทัดฐานทางสังคม ทว่าในงานของเออร์วิน กลับพบว่า การสักถูกมองในแง่บวก ผู้ที่สักจะใช้รอยสักในการสร้างความชอบธรรมให้กับตนเอง “รอยสัก” ไม่ใช่เพียงแค่สักเพื่อความสวยงามเท่านั้น แต่ที่เหนือกว่านั้น รอยสักสื่อถึงการปลดแอกให้กับตนเองในการเอาชนะตีตราในเชิงลบที่ได้กล่าวมา รอยสักจะสื่อถึงเสรีภาพของปัจเจกบุคคลที่กล้าจะใช้ร่างกายและงานศิลปะบนร่างกาย ถ่ายทอดความเป็นตัวตนอย่างแท้จริงเพื่อสวนกระแสสังคม ใช้ทางเลือกของตนเองในการทำหายอำนาจที่ถูกกดไว้

ดังนั้น วาทกรรมเรื่องการสัก จะเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละยุค และถูกครอบงำความคิดผู้คนต่าง ๆ ในแต่ละยุคสมัย ในอดีตการสักจะถูกมองในแง่บวกมากกว่าในปัจจุบัน ขณะที่การสักในปัจจุบันถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ทั้งที่ความเป็นจริงการสัก อาจจะสักเพื่อความสวยงามสักเพื่อความงามทางด้านศิลปะบนเรือนร่าง อาจเป็นแค่ความชอบส่วนตัวของใครสักคน ซึ่งการสักไม่ได้มีความหมายอะไร แต่สังคมได้ใส่ความหมาย หรือค่านิยม และตีตราคนที่สัก โดยผ่านมายาคติจากสังคมว่ามันเป็นสิ่งที่ไม่ดี โดยผ่านสัญลักษณ์รูปแบบของการสัก โดยเฉพาะหากเป็นผู้หญิงที่สัก บางสังคมอาจรับไม่ได้ ซึ่งจะแตกต่างจากมุมมองในอดีตที่มองว่าผู้หญิงที่สัก อาจจะแสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้หญิงที่มีความอดทน ดังนั้นในการที่เราจะให้ความหมายกับสิ่ง ๆ ใด ก็ตาม บางครั้งสังคมจะเป็นคนให้นิยาม หรือให้ความหมายกับสิ่งนั้น และทำให้คนเชื่อโดยไม่มีข้อโต้แย้ง

การสร้างมโนทัศน์ว่าด้วยเรื่องการสัก

แบบเรียนทางการศึกษาทำให้เห็นมุมมองในเรื่องราวที่บรรจุอยู่ในหลักสูตร และทำให้เข้าใจไปทิศทางของการศึกษาในรูปแบบทิศทางเดียวกันตามที่รัฐบาลกำหนดให้นักเรียนต้องได้เรียนและรับรู้ร่วมกัน การใช้แบบเรียนเข้ามาในการศึกษา ทำให้เด็กมีจุดร่วมเดียวกัน มีความเห็นที่คล้ายตามกัน และทำให้รัฐสามารถจะกำหนดกรอบทิศทางการศึกษาให้เป็นไปตามที่รัฐต้องการ อย่างเช่น เรื่องของการสักในอดีตมันเรื่องความเชื่อ ผู้ชายไทยทุกคนส่วนใหญ่ต้องทำการสัก เพื่อแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง หรือการเป็นการสร้างค่านิยมในสังคมไทย แต่พอมีแผนการศึกษาแห่งชาติปี 2503 เกิดขึ้นมา ทำให้การรับรู้เรื่องการสักเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ยึดการเรียนรู้ตามแบบเรียนในหนังสือ ซึ่งการสักเป็นสิ่งที่สะท้อนออกมาให้สังคมรับรู้ มีมุมมองที่สามารถมองได้ ดังนี้

1. การสักเป็นเรื่องของวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ ในอดีตรอยสักนอกจากจะเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชายแล้ว ยังเป็นสัญลักษณ์ของชาติพันธุ์ ความเชื่อเรื่องคงกระพัน และการให้ความหมายของรอยสักในแง่ของวัฒนธรรม อย่างเช่นสมฤทธิ์ ลือชัย (สรวิศ รุ่งเลิศมณีพงศ์, 2558) นักวิชาการอิสระ ยกตัวอย่างของ “ลาวพุงดำ” ซึ่งหมายถึงคนทางล้านนาทั้งไทใหญ่ พม่า ไทลื้อ และคนลาวบางกลุ่ม สมัยโบราณ สักในแง่ของความคงกระพันชาตรีและผู้ชายนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่น ถ้าเป็นผู้ชายในหมู่บ้านแล้วถ้าไม่สัก จะถูกกีดกันออกจากสังคม ไม่เป็นที่ยอมรับ เพราะการสักเป็นเรื่องของวัฒนธรรม ทำให้ต้องคล้ายตาม การสักยังเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นผู้ชาย เสน่ห์มหานิยม

2. การสักเป็นการสร้างพลังอำนาจ บนเรือนร่าง ออกมาเป็นรูปสัญลักษณ์ เช่น ในพม่าและมาเลเซีย ลายสักถือเป็นเครื่องแสดงความเป็นลูกผู้ชาย และถือว่าผู้มีลายสัก เป็นผู้ที่มีความอดทนและกล้าหาญ ดังนั้นผู้ชายที่ไม่มีลายสักมักจะดูถูกดูแคลน และอาจไม่เป็นที่หมายปองของหญิงสาวอีกด้วย สิ่งที่สะท้อนมา คือผู้ชายจึงต้องมีการสักตามร่างกาย เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองมีความเป็นผู้ชายพอ มีความเป็นผู้นำ ซึ่งการเป็นผู้นำอาจหมายถึงการเป็นหัวหน้าครอบครัว เพราะการที่ผู้หญิงสักคนจะเลือกผู้ชายมาแต่งงานด้วย ต้องมีรอยสักเพราะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความกล้าหาญ และการเป็นผู้นำ

3. การสักเป็นเรื่องของการแสดงความมีอัตลักษณ์ในสังคม เพราะในอดีตประเทศไทย จะมีการสักที่ข้อมือเพื่อบอกหมู่กองที่สังกัด ถ้าไม่มีรอยสักเรียกว่า “พวกแขนขาว” เป็นไพร่ที่ไม่มีสังกัด ดังนั้นคนกลุ่มนี้ หากมีปัญหาเกิดขึ้นมา จะไม่ได้รับการช่วยเหลือ ดังนั้น สิ่งที่เราเรียกว่าการสัก จึงเป็นเรื่องของอัตลักษณ์ของคนในสังคมสมัยก่อน ที่ทุกคนต้องมี เพื่อได้รับความคุ้มครอง นอกจากนี้การสักอาจจะแสดงความเป็นกลุ่มเดียวกัน สังคมเดียวกัน การที่จะเข้ากลุ่ม หรือให้สังคมยอมรับในยุคนั้น ตนเองต้องมีรอยสักตามไปด้วย ไม่มีใครอยากจะเป็นแกะดำ หรือถูกประณามว่าไม่กล้าพอ

4. การสักเป็นเรื่องของการยึดเหนี่ยวจิตใจ เพราะในอดีตผู้ชายที่ต้องออกไปรบเพื่อปกป้องบ้านเมือง จะทำการสักยันต์ไว้ เพื่อคุ้มครองและป้องกันภัยอันตรายจากคมมีด คมดาบ หรือกระสุนได้ แม้ว่าจะไม่สามารถการันตีได้ว่าจะเป็นเรื่องจริง แต่สิ่งนี้ช่วยยึดเหนี่ยวให้คนรู้สึกถึงความปลอดภัย ในการสู้รบสงคราม โดยเฉพาะหากได้รับการสักยันต์จากพระอาจารย์ที่เก่งกล้าสามารถ จะทำให้คนรู้สึกฮึกเหิม ในการปกป้องบ้านเมือง

5. การสักเป็นเรื่องของการสร้างค่านิยมให้เกิดขึ้น เห็นได้จากในเกาะโซโลมอนหรือผู้หญิงชาวเอสกีโมจะไม่มีโอกาสแต่งงานหากบนร่างกายของพวกเขารอยสัก สิ่งนี้กำลังสร้างค่านิยมให้กับผู้หญิงว่า หากต้องการจะมีครอบครัว หรือแต่งงานได้ จำเป็นต้องมีรอยสักอยู่บนร่างกาย ทำให้รอยสักเข้ามาควบคุมชีวิตของผู้หญิงเหล่านี้ เป็นการให้คุณค่าผู้หญิงผ่านรอยสัก

บทสรุป

มนทัศน์ค่านิยมการรักมีการปรับเปลี่ยนความเชื่อของบุคคลตั้งแต่อดีตจนกระทั่งในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงเหตุผลด้วยสภาพปัจจัยแวดล้อม สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ยกตัวอย่างเช่น เหตุผลหลายประการในอดีตที่จำเป็นต้องการมีรัก ทั้งนี้เพื่อง่ายการดูแล ทหารเพราะเป็นการแสดงตนว่าสังกัดหน่วยใด และใครเป็นผู้ดูแล หากเมื่อเกิดปัญหาสามารถจะติดตาม สอบสวนได้ หรือความเชื่อของกลุ่มคนที่มองว่า การรักเป็นเกราะคุ้มครองตัวเองให้อยู่รอดปลอดภัย เนื่องจากในอดีตมีการทำสงคราม เมื่อเข้าสู่สนามรบ ความเชื่อเรื่องรอยรักคือ ทำให้อยู่รอดปลอดภัยจากคมดาบของศัตรูฝ่ายตรงข้ามได้ แต่เมื่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป อาจปฏิเสธไม่ได้ว่ายังมีเรื่องความเชื่อของการรัก การแคล้วคลาดปลอดภัยจากสิ่งต่าง ๆ การรักเพื่อเสริมความเป็นศิริมงคลให้เกิดขึ้นกับชีวิต และการรักที่แสดงอัตลักษณ์ตัวตน โดยผ่านเรือนร่างของร่างกาย ซึ่งการแสดงภาพลักษณ์ดังกล่าว ทำให้ในสังคมปัจจุบันตีตรา กลุ่มคนที่รัก และถูกมองในแง่ลบ มีผลกระทบต่อหน้าที่การงาน ความน่าเชื่อถือของคนเหล่านั้น ในประเด็นนี้ผู้เขียนมองว่า ควรลดอคติกับกลุ่มคนที่รัก เพราะบางคนมองเรื่องการรักเป็นความสวยงามบนเรือนร่าง ต้องไม่ตัดสินหรือให้คุณค่าของคนโดยใช้บรรทัดฐานของตนเอง เพียงอย่างเดียว ไม่ตัดสินคนจากความแตกต่างที่มี แต่ต้องเข้าใจกลุ่มคนเหล่านี้ ว่าเป็นเรื่องของศิลปะ และความชื่นชอบที่ต่างกัน และมองว่ากลุ่มคนที่ชื่นชอบการรักสามารถเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมและสามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวต่อไปได้เช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- จุฬารัตน์ ผดุงชีวิต. (2558). การสลักเรือนร่างฟูโกต์กับสังคมวิทยาร่างกาย. ในอนุสร อุดมโณ และคณะ. อ่านวิพากษ์ : มิเชล ฟูโก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์.
- ชลพรรษา ดวงนภา. (2553). รอยรัก : จากความเชื่อ....สู่แฟชั่น. เรียกใช้เมื่อ 7 กันยายน 2563 จาก <http://www.province.m-culture.go.th/trat/3junes53.pdf>
- พจมาน นิตยใหม่. (2550). รอยรัก : การสร้างอัตลักษณ์ที่ปรากฏบนเรือนร่างของตน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เพลินใจ แต่เกษม และคณะ. (2550). รอยรักผู้ต้องขัง....ปัญหาในการปรับตัวและการยอมรับ จากสังคม (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์) ตามโครงการศึกษาวิจัย เรื่อง ศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชีวศึกษา สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์.

สุภางค์ จันทวานิช. (2555). ทฤษฎีสังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สรวิศ รุ่งเลิศมณีพงศ์.(2558). เปิดใจ “คนสัก” เมื่อสังคมไม่ต้องการ “มันก็แค่ความชอบส่วนตัว”. เรียกใช้เมื่อ 7 กันยายน 2563 จาก

http://www.matichon.co.th/news_detail.php?news_id=1439264110.

อาดัม อินดี. (2544). การศึกษาเรื่องการสักบนร่างกายของชนเผ่ากะเหรี่ยง ในเขตอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อังคาร ปัญญาศิลป์. (2550). รอยสักไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : วี.ที.เอส.บุ๊คเซ็นเตอร์.

จริยธรรมเชิงพุทธ : การเสริมสร้างคุณลักษณะของความเป็นครู
ในศตวรรษที่ 21*

BUDDHIST ETHICS : ENHANCING THE CHARACTERISTICS OF BEING
TEACHER IN THE 21ST CENTURY

พระสมพงษ์ ญาณวิถีโก, Phra Sompong Thaongao
สาขาวิชาสังคมศึกษา สังกัดวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช

The Social Studies section of MCU, Phuttha Chinarat Buddhist College

พระมหาชนินทร์ ลิขลิตธิพันธ์, Phramaha Chanin Ligkhasittipan
สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

The Social Studies section of Mahachulalongkornrajavidyalaya,
Phrae campus

E-mail : Chanin.new2563@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงองค์ความรู้อันจะเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนา ศักยภาพและคุณลักษณะของครูที่เน้นด้านคุณธรรมและจริยธรรมเชิงพุทธ เป็นการชี้ให้เห็น ถึงความสำคัญของความเป็นครูที่ต้องตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ที่ต้องประกอบไปด้วย คุณธรรมจริยธรรม อันจะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาหรือบพร่องในหน้าที่และจิตสำนึก ของความเป็นครูที่พึงมี ช่วยเสริมสร้างคุณค่าของความเป็นครูในยุคใหม่ ที่จะต้องมีการ ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตตามบทบาทหน้าที่ตามกระแสของสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยประเด็นที่น่าสนใจ คือ การนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เป็น แนวทางในการตระหนักและสร้างคุณค่าของความเป็นครูให้เกิดความชัดเจนและตอบสนองกับ การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 และเป็นบุคคลตัวอย่างที่ดีของนักเรียน สร้างความเชื่อมั่น ความเคารพนับถือ และเป็นแม่พิมพ์ของชาติได้อย่างภาคภูมิใจ

คำสำคัญ : จริยธรรมเชิงพุทธ, ครู, ศตวรรษที่ 21

---

* Received 30 July 2020; Revised 31 December 2020; Accepted 31 December 2020

Abstracts

The purpose of this article is to show the knowledge which will be a guideline to develop the potential and characteristics of teachers who emphasizes the moral and ethical principles of Buddhism. This thing is a importance of teacher who emphasizes the role and duty about the Buddhist ethics for protecting the problem of dnfy and conscious of teacher. It also helps values enhancement of teacher in new era that will have to change life style along with the role of social dimention correctly and suitably. The interesting issue is the application of Buddhist principles in Buddhism as a guideline for recognizing and creating values of being a teacher to be clear and responsive to teaching in the 21st century and to be a good role model of students, confident building, respect and is the model of the nation pridefully.

Keyword : Buddhist Ethics, Teacher, 21st Century

บทนำ

บริบททางสังคมไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมาก เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคที่เรียกกันว่า ศตวรรษที่ 21 มีความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เป็นยุคแห่งการสื่อสาร ไร้พรมแดน อันแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน หน่วยธุรกิจ และรัฐบาลทั่วโลก ซึ่งร่วมกับการพัฒนานวัตกรรมและวิทยาการต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เราสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้รวดเร็วมากขึ้นภายในเวลาไม่กี่นาทีผ่านช่องทางออนไลน์ ทำให้วิถีชีวิตทางสังคมต้องมีการปรับเปลี่ยนให้รู้เท่าทัน ทุกคนในทุกสาขาอาชีพ ล้วนได้รับผลกระทบจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ

อาชีพครู เป็นอาชีพหนึ่งในปัจจุบันได้รับผลกระทบมากในเชิงลบจากเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการเผยแพร่ข่าวสารอย่างรวดเร็วด้านข่าวความเสียหายที่เกิดจากพฤติกรรมของครู ทั้งในแง่ของความตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจที่จะให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง เช่น ข่าวของการลงโทษนักเรียนที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ ข่าวการซื้อบริการและการคุกคามทางเพศกับนักเรียน รวมไปถึงข่าวการเผยแพร่การกระทำผิดหรือเสนอปมด้อยของนักเรียนผ่านทางออนไลน์ ซึ่งเป็น

กระแสสังคมที่มีผลกระทบรวดเร็วและรุนแรงมาก สร้างความเสียหายเสื่อมเสียให้กับภาพพจน์ และลดทอนความเชื่อถือศรัทธาของความเป็นครู เนื่องจากครูเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญยิ่ง ต่อความเจริญของบุคคล สังคม และประเทศชาติ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2558, น. 3) เป็นต้นแบบของการพัฒนาเด็กและเยาวชนทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และด้านคุณธรรมจริยธรรมที่จะต้องเป็นแม่พิมพ์และเป็นบุคคลตัวอย่างของนักเรียนที่เป็นเยาวชน และเป็นอนาคตของชาติ และเพื่อที่จะเป็นการช่วยบรรเทาปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ในปัจจุบัน ตามบริบทของสังคมไทยที่ส่วนใหญ่เคารพนับถือพระพุทธศาสนา ความสำคัญของครูยิ่งมีความใกล้ชิดด้วยการส่งเสริมความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เป็นปกตินิสัย การปฏิบัติศาสนกิจเป็นประจำ การพัฒนาจิตใจด้วยการปฏิบัติธรรม เหล่านี้ ซึ่งผู้เขียนมองว่า การนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการเพื่อพัฒนาความคิดและเจตคติที่ดีต่อความเป็นครู รวมทั้งจริยธรรมและค่านิยมที่ดีงามต่าง ๆ

ด้วยเหตุนี้ หากสถาบันการศึกษาทุกระดับได้ครูที่มีคุณภาพควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรมเชิงพุทธแล้ว ย่อมเป็นที่เชื่อมั่นได้ว่า การพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน จะต้องประสบความสำเร็จ ดังนั้นผู้เขียนจึงมุ่งหวังว่า การแสวงหาแนวทางการเสริมสร้างจริยธรรมในเชิงพุทธกับการพัฒนาบุคคลที่จะเข้ามาสู่วิชาชีพครูให้มีความรู้ความสามารถทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ในปัจจุบัน หากมีคุณธรรมจริยธรรมประกอบกับความรู้ความเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้และเพียงพอตามหลักพระพุทธศาสนา การตระหนักและการเสริมสร้างคุณค่าของความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 ก็จะสามารถประพุดติและดำรงตนได้อย่างเหมาะสม เสริมสร้างความเชื่อมั่น ความเคารพและความศรัทธา มาสู่อาชีพครูในฐานะที่เป็นแม่พิมพ์ของชาติตามยุคสมัยใหม่อย่างแท้จริง

ความหมายและความสำคัญของจริยธรรมเชิงพุทธในศตวรรษที่ 21

จริยธรรมเชิงพุทธ หรือที่เรียกว่า พุทธจริยศาสตร์ (Buddhist Ethics) หมายถึง ศาสตร์สำหรับการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข และเพื่อพ้นทุกข์ในที่สุด ซึ่งมี 3 ระดับด้วยกัน ใน 3 ระดับนี้จะแบ่งระดับกันอย่างไร มีอะไรเป็นเกณฑ์วัด ซึ่งต้องอาศัยการเรียนรู้ค่อนข้างมาก มิฉะนั้นจะสับสนไม่น้อย เพราะพระพุทธศาสนาเป็นระบบศีลธรรม มีชื่อหลักธรรมและความคิดเกี่ยวกับศีลธรรมจำนวนมาก บางประการนั้นสรุปไว้ในกลุ่มเดียวกัน ถ้าวัดศีลธรรมจากมุมมองต่างกัน การแบ่งชั้นศีลธรรมในหลายกรณีจะปะปนหรือไขว้กันอยู่ บางหัวข้อเล็กนั้นปรากฏอยู่ในหลายหัวข้อใหญ่ เช่นคำว่า “ทาน” ปรากฏอยู่ในข้อแรกแห่งทศพิธราชธรรม ข้อแรกของบารมี 10 ทศ ข้อแรกของสังคหวัตถุ 4 ข้อแรกของบุญกิริยาวัตถุ 10 เป็นต้น นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าอริยมรรคทั้ง 8 องค์ จัดลง

ได้ในไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา โดยถือว่าศีลเป็นเบื้องต้นของสมาธิ และสมาธิเป็นบาทให้เกิดปัญญาญาณ (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556, น. 46)

พระพุทธศาสนาเริ่มต้นจากการมองเห็นทุกชีวิตเป็นทุกข์ มีเป้าหมายอย่างเดียวกัน คือความเข้าใจเรื่องทุกข์และการกำจัดทุกข์ ในบทเทศนาชื่อธัมมจักกัปปวัตถสูตร พระพุทธเจ้าตรัสลักษณะของทุกข์ว่า การเกิดเป็นทุกข์ ความแก่เป็นทุกข์ ความตายเป็นทุกข์ ความโศก ความร่ำพัน ความทุกข์กาย ทุกข์ใจ ความคับแค้นใจ ก็เป็นทุกข์ ไม่ได้สิ่งที่ตนอยากได้ก็เป็นทุกข์ (ม.ม. (ไทย) 12/120/118) ทุกข์เป็นข้อแรกหลักธรรมอริยสัจ 4 และอริยสัจนี้เองถือว่าเป็นศูนย์กลางแห่งธรรมทางศาสนา เพราะจะอธิบายมุมมองชีวิต ธรรมชาติของชีวิตที่ต้องประกอบด้วยทุกข์อย่างไร รวมทั้งขยายผลไปถึงวิธีที่จะพ้นทุกข์ จนถึงเรื่องของสมาธิที่สามารถพัฒนาจิต ถือเป็นหลักการแก้ปัญหาในระดับต่าง ๆ

จากคำกล่าวที่ว่าพุทธศาสนานั้นเป็นศาสนาที่เน้นในการพัฒนาจิตใจของบุคคลเป็นหลัก โดยไม่เน้นยึดติดกับวัตถุภายนอก เนื่องจากพุทธศาสนานั้นเองมองว่าวัตถุภายนอกนั้นจะเป็นอย่างไรก็ตามก็หาไม่มีอิทธิพลมากเท่ากับจิตใจอยู่ในสภาพที่ปล่อยวางไม่ กล่าวคือหากจิตใจดีหรือได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมแล้ว สิ่งอื่น ๆ ย่อมจะได้รับการอานิสงส์พร้อมไปด้วย ส่วนศตวรรษที่ 21 หรือศาสตร์สมัยใหม่หรือวิทยาศาสตร์นั้นให้ความสำคัญกับวัตถุสิ่งของ เพราะพื้นฐานของศาสตร์สมัยใหม่เน้นให้ความสำคัญกับการปรับปรุงพัฒนาภายนอกหรือวัตถุที่สัมผัสได้เป็นหลัก ดังนั้น แนวทางของศตวรรษที่ 21 เน้นเพียงการได้มีความสุขกับการมีจำนวนวัตถุสิ่งของมาก ๆ ความทุกข์และความสุขที่แต่ละบุคคลมีนั้นเป็นเพียงการเกิดขึ้นต่อเนื่องจากการที่มีการมีวัตถุน้อยหรือมากเท่านั้น ส่วนในยุคปัจจุบันนั้นศาสตร์สมัยใหม่หรือพระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่ ในยุคของศตวรรษที่ 21 สามารถร่วมกันเพื่อสร้างความรู้ที่การนำสิ่งที่แยกกันมารวมเข้าเป็นอันเดียวกันจนเกิดองค์รวม ในประเด็นนี้คือการทำงานร่วมกันในเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าด้วยกันอันเป็นการทำงานร่วมกันแบบส่วนรวม ในวิทยาการและศาสตร์การเรียนรู้ใหม่ ๆ เช่น ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสนา พุทธเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์แนวพุทธ สังคมวิทยาเชิงพุทธศาสนาและพุทธสันติวิธี (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2553, น. 16)

ความหมายและความสำคัญของการเป็นครูในศตวรรษที่ 21

คำว่า “ครู” นั้น มีนักวิชาการ นักการศึกษา ได้ให้ความหมายของคำว่า “ครู” ไว้อย่างหลากหลายพอสรุปได้ดังนี้ คือ

ความหมายของครูตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 อธิบายว่า คำว่า “ครู” นั้นมาจากรากศัพท์ในภาษาบาลีว่า “คุรุ-คุรุ” หรือจากภาษาสันสกฤตว่า “คุรุ”

ในความหมายที่เป็นคำนาม แปลว่า “ผู้สั่งสอนศิษย์หรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์” ส่วนในความหมายที่เป็นคำวิเศษณ์ในภาษาบาลี แปลว่า หนัก สูง ส่วนภาษาสันสกฤต แปลว่า ใหญ่ หรือหนัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 235)

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้อรรถาธิบายความหมายของ “ครู” ไว้ว่า ในสมัยดั้งเดิม คำว่า “ครู” เป็นคำที่สูงมาก “ครูเป็นผู้เปิดประตูทางวิญญาน” และนำวิญญานไปสู่คุณธรรมชั้นสูง เป็นเรื่องทางจิตใจโดยเฉพาะ ครูเป็นผู้ควรเคารพหรือมีความหนักที่เป็นหนักอยู่เหนือศิระะ เป็นเจ้าเหนืออยู่เหนือศิระะทุกคน (พุทธทาสภิกขุ, 2529, น. 92) ดังนั้น คำว่าครูจึงหมายถึง “ผู้เปิดประตูทางวิญญานของศิษย์เพื่อนำศิษย์สู่คุณธรรมชั้นสูง” คำว่า “วิญญาน” ในที่นี้จึงหมายถึง ความรู้สึกนึกคิดนั่นเอง (ยนต์ ชุ่มจิต, 2558, น. 3)

ความหมายของครุตตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในมาตรา 4 ได้นิยามความหมายคำว่าครูไว้ว่า “ครู” หมายถึง บุคลากรวิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

จากความหมายของครูข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นว่า ภารกิจที่สำคัญยิ่งของวิชาชีพครู คือ การสอน การสอนเป็นกระบวนการเฉพาะตัวและมีความซับซ้อน เป็นกระบวนการที่ผสมผสานระหว่างศาสตร์และศิลป์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ การเป็นครูนั้นจะต้องอาศัยองค์ประกอบอย่างน้อย 2 ประการ คือ ประการแรก คือองค์ประกอบทางด้านความสามารถและบุคลิกภาพส่วนตัว หรือที่เรียกว่า “องค์ประกอบทางจิตวิสัย” ประการที่สอง เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้ในหลักวิชาที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาจากสถาบันการศึกษาหรือจากผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ องค์ประกอบด้านนี้เรียกว่า “องค์ประกอบทางด้านวัตถุวิสัย” กล่าวโดยสรุปก็คือ ไม่ว่าจะเป็นครูสอนวิชาใดหรือระดับใด สิ่งสำคัญที่ผู้ประกอบวิชาชีพครูจำเป็นต้องมีอย่างยิ่ง คือ ความรู้ในหลักวิชาที่จะสอนและความสามารถในการสอน

อย่างไรก็ตาม เมื่อบริบททางสังคมเปลี่ยนไปตามกระเทคโนโยลี ผู้ประกอบวิชาชีพครูทุกคนต้องตระหนักถึงความสำคัญของความเป็นครูให้มากขึ้นกว่าเดิม เพราะการเป็นครูนั้น มิใช่แต่จะมีความรู้ในหลักวิชาการที่จะสอนนักเรียนก็จะเป็นครูที่ดีได้ การที่บุคคลจะประกอบวิชาชีพครูได้อย่างมีความสุขนั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น ๆ อีกหลายประการ ถึงแม้ว่าครูจะมีความแตกต่างกันในด้านบุคลิกภาพบางอย่าง แต่ครูก็ต้องมีลักษณะบางอย่างที่คล้ายคลึงกันบ้าง เป็นต้นว่า การมีสติปัญญาไหวพริบดี รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีความเมตตากรุณา มีอารมณ์ขัน ยิ้มแย้มแจ่มใส จิตใจกว้าง ยอมรับการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกของนักเรียน และมีความอดทนต่อคำพูดหรือการกระทำของนักเรียนบางคน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่งสำหรับการเป็นครูที่ดีและการเป็นครูแห่งยุคอนาคต

ในทัศนะของพระพุทธศาสนา ได้แบ่งครูผู้สอนออกเป็นหลายประเภท ตามกำลังแห่งสติปัญญา ความรู้ความสามารถ และหน้าที่ของครูประเภทนั้น ๆ เช่น ศาสตราจารย์ อธิการ และทศปาโมกษ์ เป็นต้น ซึ่งท่านเหล่านั้น ย่อมดำรงอยู่ในฐานะเหมือนกัน กล่าวคือ มีหน้าที่ในการให้การศึกษาแก่ศิษย์ ในบรรดาครูเหล่านั้น พระพุทธเจ้า ชื่อว่าเป็นเลิศ คือทรงเป็นพระบิดาแห่งครูทั้งหลาย เพราะพระองค์ทรงมีคุณสมบัติหลายประการทั้งในด้านบุคลิกภาพและคุณธรรม ทรงดำรงอยู่ในฐานะพระบรมครู กล่าวคือ เป็นจอมศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ทรงมีเทคนิคและวิธีการสอนเป็นเลิศเพื่อให้ชาวโลกได้บรรลุธรรม พุทธจริยาเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและหน้าที่ของพระองค์ที่ทรงกระทำในฐานะบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่มวลมนุษยชาติ เหล่าพระประยูรญาติและในฐานะความเป็นพระพุทธเจ้า ปฏิปทาของพระพุทธองค์เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นบทบาทและหน้าที่ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพระบรมครูของโลกอย่างแท้จริง

หน้าที่และความรับผิดชอบของครูตามหลักทางพระพุทธศาสนา

หน้าที่และความรับผิดชอบของครูตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหน้าที่ของครูอาจารย์พึงกระทำต่อศิษย์ และศิษย์พึงกระทำต่อครูอาจารย์ไว้ตามหลักทศ 6 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. หน้าที่ของครูอาจารย์ที่พึงกระทำต่อศิษย์ตามหลักทศ 6 ได้แก่
  - 1.1 ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี
  - 1.2 สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
  - 1.3 สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง
  - 1.4 ยกย่องให้ปรากฏในหมู่คณะ
  - 1.5 สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ สอนฝึกให้รู้จักเลี้ยงตัว รักษาตัวในอันที่จะดำเนินชีวิตต่อไปด้วยดี
2. หน้าที่ของศิษย์พึงปฏิบัติต่อครูอาจารย์ตามหลักทศ 6 ได้แก่
  - 2.1 ลูกขันท่อนรับเมื่อครูอาจารย์เข้ามาหา
  - 2.2 เข้าไปหาเพื่อบำรุง คอยรับใช้ ขอคำปรึกษา ซักถาม และรับคำแนะนำ เป็นต้น
  - 2.3 ใฝ่ใจเรียน คือ มีใจรัก เรียนด้วยศรัทธา และรู้จักฟังให้เกิดปัญญา
  - 2.4 ประณินบัติ ช่วยบริการ
  - 2.5 เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ คือ เอาจริงเอาจัง ถือเป็นกิจสำคัญของศิษย์

ในเรื่องนี้พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ท่านได้อธิบายถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของครูตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เมื่อครั้งที่ท่านยังดำรงสมณศักดิ์เป็นพระราชวรมุนี ได้อธิบายไว้ในหนังสือปรัชญาการศึกษาไทย พอสรุปได้ 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง หน้าที่ในการสั่งสอนศิลปะวิทยาการทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่ศิษย์ หน้าที่ในด้านนี้เรียกว่าเป็น “ศิลปทายก” หรือ “ศิลปทายก” ส่วนหน้าที่ประการที่สองนั้น คือ เป็น “กัลยาณมิตร” ของศิษย์ หน้าที่ในด้านนี้ คือ คอยอบรมสั่งสอนมิให้ศิษย์กระทำความชั่ว ช่วยชี้แนะให้ศิษย์กระทำแต่ความดีทั้งปวง พยายามอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ในทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญหน้าที่ในด้านนี้มากกว่าประการแรก ทั้งนี้เพราะถ้าหากครูคอยสั่งสอนศิลปะวิทยาการทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่ศิษย์จนศิษย์ทุกคนมีความรู้ความสามารถในกิจการงานทั้งปวง แต่ทว่ามิได้อบรมสั่งสอนให้ศิษย์เป็นคนดีมีคุณธรรม คนที่มีความรู้ความสามารถดี มีปัญญานั้นอาจจะนำความเก่งความสามารถของตนไปกระทำในสิ่งที่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ก็นำความเดือดร้อนมาสู่ตนเอง หากเป็นเช่นนั้น การมีความรู้มาก การเป็นคนเก่ง อาจนำความเดือดร้อนมาให้ตนเองและผู้อื่น ซึ่งย่อมไม่เป็นที่ปรารถนาของสังคมส่วนรวม (พระราชวรมุนี, 2528, น. 53-57)

การเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ดี

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะได้อธิบายถึงการเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ดีอยู่ 2 ประการ คือ คุณลักษณะของครูที่ดีตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา และคุณลักษณะของครูที่ดีในยุคศตวรรษที่ 21 ดังมีรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

1. คุณลักษณะที่ดีของครูตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา

คุณลักษณะของครูที่ดีตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น สามารถนำมายึดถือปฏิบัติได้ทุกหมวดหมู่ ให้เกิดประโยชน์ทั้งตนเองและผู้อื่น อย่างไรก็ตามสำหรับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับครูมากที่สุดและถือว่าเป็น “คุณธรรมพื้นฐานของความเป็นครู” หรือ คุณลักษณะของครูดี หลักธรรมหมวดนี้ คือ กัลยาณมิตรธรรม ซึ่งมีอยู่ 7 ประการ คือ

1.1 ปิโย (น่ารัก) คือ บุคคลที่เป็นครูนั้นจะต้องเป็นผู้ที่น่ารัก ศิษย์ได้พบเห็นแล้วรู้สึกทำให้อยากเข้าไปพบหาปรึกษาไต่ถาม สบายใจเมื่อได้พบปะพูดคุยกับครูอาจารย์ผู้นั้น การกระทำตนให้เป็นผู้ที่น่ารักของศิษย์นั้นมีไช้การที่ครูไม่ยอมว่ากล่าวตักเตือนเมื่อศิษย์ทำสิ่งใดผิดพลาด ตรงกันข้ามจะต้องกระทำหน้าที่ของครูให้สมบูรณ์ตลอดเวลา นั่นคือ หากศิษย์คนใดกระทำไม่ถูกต้อง ครูจะต้องคอยชี้แนะ ตักเตือน ห้ามปรามมิให้ศิษย์กระทำสิ่งนั้น ๆ

1.2 ครู (นำเคารพ) คือ บุคคลที่เป็นครูนั้นต้องเป็นผู้ที่ประพฤติตนเหมาะสมแก่ฐานะของความเป็นครู กระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งพฤติกรรมทางกายและทางวาจา จิตใจสงบ เยือกเย็น มีเหตุมีผล ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ เป็นคนเสมอต้นเสมอปลายทุก ๆ กรณี มีบุคลิกลักษณะประดุจดังผู้ทรงศีล ทำให้เป็นที่น่าเคารพศรัทธาเลื่อมใสของศิษย์

1.3 ภาวนีโย (นำเจริญใจหรือนายกย่อง) คือ บุคคลที่เป็นครูนั้น จะต้องกระทำตนให้เป็นที่น่าเจริญใจหรือนายกย่องของศิษย์และบุคคลทั่วไป มีความรู้และภูมิปัญญาอย่างแท้จริง มีคุณธรรมความดีควรแก่การกราบไหว้บูชาของศิษย์เสมอ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะบังเกิดมีในตัวครูได้ ผู้ที่เป็นครูจะต้องหมั่นฝึกอบรมตนให้เจริญองกวมศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ เป็นผู้มิวิสัยทัศน์ เปิดใจรับความรู้ใหม่ ๆ ไม่กระทำตนย่ออยู่กับที่ เป็นครูเวลาทำการสอน เป็นนักเรียนเมื่อมีเวลาว่าง เป็นนักสากลนียม ถือศาสนาเป็นหลักใจ ไม่เป็นคนมีมีฉฉาทิฎฐิ เชื้อกฏแห่งกรรม เป็นผู้รักษากายด้วยศีล ควบคุมจิตด้วยสมาธิ และควบคุมความเห็นด้วยปัญญา หากครูคนใดมีลักษณะดังกล่าว ย่อมเป็นที่น่าเจริญใจเมื่อศิษย์ได้พบเห็น หรือเป็นที่นายกย่องของศิษย์และบุคคลทั่วไป นอกจากนี้ ผู้เป็นครูจะต้องพยายามพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ในด้านอื่น ๆ ให้เจริญก้าวหน้า ไม่ปล่อยชีวิตให้ซอมซ่อ นำहतหู่แก่ผู้พบเห็นทั่วไป

1.4 วัตตา (มีระเบียบแบบแผน) คือ บุคคลที่เป็นครูนั้นจะต้องกระทำตนให้เป็นผู้ที่เคารพระเบียบกฎเกณฑ์ มีระเบียบแบบแผน ขณะเดียวกันก็คอยอบรมตักเตือนให้ศิษย์เป็นผู้มีระเบียบแบบแผน ว่ากล่าวตักเตือนในสิ่งที่ควรกระทำ เป็นที่ปรึกษาที่ดีของศิษย์ด้วย กล่าวโดยรวมคุณลักษณะของครูในข้อนี้ คือ ความเป็นผู้มีระเบียบแบบแผนของครูและคอยอบรมตักเตือนศิษย์ให้อยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์ด้วย

1.5 วจนักษโม (อดทนต่อถ้อยคำ) คือ บุคคลที่เป็นครูนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนต่อถ้อยคำพูดของศิษย์ที่มากระทบต่อความรู้สึก เพราะบางครั้งคำพูดของศิษย์ที่กล่าวออกมานั้นอาจจะทำให้ครูรู้สึกไม่พอใจหรือไม่สบายใจ ครูก็ต้องอดทนและพร้อมที่จะรับฟังข้อซักถามและให้ปรึกษาหารือ แนะนำ ไม่เปื้อน ไม่ฉุนเฉียว

1.6 คัมภีรญจะ กถัง กัตตา (แถลงเรื่องได้อย่างลึกถ้ำ) คือ บุคคลที่เป็นครูนั้นจะต้องมีความสามารถในการสอน มีความสามารถในการใช้คำพูดอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ให้ศิษย์ฟังได้อย่างแจ่มแจ้ง มีความรอบรู้ในเรื่องที่จะพูด และต้องพยายามหาวิธีการที่สามารถถ่ายทอดให้ศิษย์เข้าใจได้ง่ายที่สุด กล่าวคือ สามารถอธิบายเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่ายได้

1.7 โน จัฎฐาเน นโยชเย (ไม่ชักนำศิษย์ไปในทางที่เสื่อม) คือ บุคคลที่เป็นครูนั้นจะต้องไม่ชักนำศิษย์ไปในที่ต่ำทรามใด ๆ สิ่งใดเป็นความเสื่อมโทรมทางจิตใจ จะไม่ชักนำศิษย์ไปในทางนั้น ในขณะที่เดียวกัน ผู้ที่เป็นครูก็ต้องไม่ประพฤติสิ่งเสื่อมทรามทั้งหลายทั้งปวงให้ศิษย์เห็น ครูจะต้องหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นอบายมุขทั้งปวง

คุณลักษณะของครูตามหลักกัลยาณมิตตธรรม ทั้ง 7 ประการ หากบังเกิดกับผู้ที่เป็นครูคนใดแล้ว บุคคลนั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็นครูที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมและประเทศชาติ

2. คุณลักษณะของครูที่ดีในยุคศตวรรษที่ 21

ในยุคศตวรรษที่ 21 หรือที่เรียกกันว่ายุคโลกาภิวัตน์ เป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งโลกไร้พรมแดน เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารที่มนุษย์สามารถติดต่อถึงกันได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้ที่เป็นครูในยุคสมัยใหม่ จึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการใหม่ ๆ ที่แพร่กระจายไปทุกสังคมโลก ความรู้จากการศึกษาเล่าเรียนจากตำราอาจไม่เพียงพอ จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้จากแหล่งอื่น ๆ เพิ่มเติมเสมอ เพื่อให้มีความรอบรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันที่มีทั้งทางบวกและทางลบ อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะที่เป็นความดีเป็นสัจธรรม ดังนั้น หากพิจารณาถึงคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของครูที่ดีในยุคศตวรรษที่ 21 จะได้แก่คุณลักษณะดังต่อไปนี้ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2558, น. 141-148)

2.1 รู้ดี – เป็นคุณลักษณะประการแรกของบุคคลที่เป็นครูทุกคน คือ ต้องมีความรู้ดี การมีความรู้ดีที่มีความหมายกว้างที่สำคัญ ได้แก่ (1) ความรู้ในเนื้อหาที่จะสอน (2) ความรู้ในจิตวิทยาการเรียนการสอน (3) ความรู้ในหลักการสอน (4) ความรู้เรื่องเศรษฐกิจ (5) ความรู้เรื่องการบริหารเมือง (6) ความรู้ทางศาสนาและวัฒนธรรมรวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี (7) ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะและวรรณคดีที่สำคัญของชาติ (8) ความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาไทยเป็นอย่างดีและความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ (9) ความรู้ความสามารถในการประพันธ์โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน (10) ความรู้เรื่องสภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคม (11) ความรู้เรื่องธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (12) ความรู้เรื่องการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ความรู้ในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ หากครูอาจารย์สามารถพัฒนาตนเองได้มากเพียงใด ย่อมช่วยสร้างศักยภาพความเป็นครูและการปรับตัวสมดุลในยุคศตวรรษที่ 21 ได้มากเพียงนั้น

2.2 สอนดี – ความรู้ดีด้านเดียวไม่เพียงพอต่อความเป็นครูในยุคใหม่ ครูที่ดีนั้นจะต้องเป็นผู้มีความสามารถในการสอนคนด้วย ซึ่งความสามารถในการสอนนั้นจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง ที่สำคัญได้แก่ (1) รู้หลักการสอน (2) รู้จักนักเรียนที่จะสอน (3) รู้จักสภาพแวดล้อมทางบ้านของนักเรียน (4) มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน (5) สุขภาพอนามัยสมบูรณ์ (6) บุคลิกภาพเหมาะสม (7) ความพร้อมที่จะเรียนรู้ของนักเรียน และ (8) มีเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ พร้อม ส่วนหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้น ครูที่สอนดีนั้นจะต้องมีลีลาการสอน 4 ประการ คือ (1) สันทัดสนา

คือ สามารถชี้แจงได้ชัดเจน (2) สมาทปนา คือ สอนแล้วนักเรียนอยากปฏิบัติตาม (3) สมุตเตชนา คือ สอนแล้วนักเรียนเกิดความกล้าที่จะกระทำตามที่ครูสอน และ (4) สัมปหังสนา คือ นักเรียนเกิดความร่าเริงบันเทิงใจกับการได้เรียนรู้ในสิ่งนั้น ๆ

2.3 มีวิสัยทัศน์ - นอกจากมีความรู้ดีและสอนดีแล้ว ครูดีในยุคสมัยใหม่นั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์อีกด้วย กล่าวคือ ผู้เป็นครูจะต้อง “มองการณ์ไกลใช้ปัญญา” หรือในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “จักขุมา” การมองการณ์ไกลใช้ปัญญาหรือมีวิสัยทัศน์นั้น คือ ความสามารถในการมองเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต การมีวิสัยทัศน์จะช่วยทำให้บุคคลได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ และสามารถปรับตัวได้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เพราะฉะนั้นครูดีในยุคใหม่จะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์

2.4 เจนจัดฝึกฝนศิษย์ - การมีความรู้ดี สอนดี มีวิสัยทัศน์ แต่ถ้าไม่เจนจัดการฝึกฝนศิษย์แล้วยังไม่สามารถจะเป็นครูที่ดีได้ ทั้งนี้เพราะการสอนให้คนมีความรู้ในศิลปวิทยาการต่าง ๆ นั้น เป็นงานที่ไม่ยากเกินกำลังของผู้สอนทั่วไป งานที่ยากยิ่งของผู้ที่มีวิญญานความเป็นครู คือ การอบรมฝึกฝนให้คนเป็นมนุษย์ การเป็นมนุษย์ หมายถึง การเป็นผู้มีจิตใจสูง เป็นผู้ที่มีคุณธรรม รู้จักผิดชอบชั่วดี มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป และจะต้องสร้างแต่ความดีให้กับตนเองและผู้อื่นอยู่เสมอ สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าว จะบังเกิดแก่ศิษย์ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ จะต้องอาศัยครูที่มีความเจตนาในการฝึกฝนศิษย์ นั่นคือ จะต้องมีความยินดีพอใจที่จะอบรมสั่งสอนศิษย์ มีความอดทนที่จะพร่ำสอน แม้ว่าศิษย์ของตนจะฝึกฝนยากเพียงใดก็ตาม

2.5 ดวงจิตใฝ่คุณธรรม - ความเจตนาในการฝึกฝนอบรมศิษย์ให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจะไร้ผลถ้าหากผู้ทำหน้าที่ในการฝึกฝนอบรม คือ ครูเป็นผู้ที่ไร้คุณธรรม ทั้งนี้เพราะการจะอบรมสั่งสอนให้ผู้ใดเป็นอย่างไร่นั้น ผู้ที่ทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนจะต้องกระทำตนให้เป็นแบบอย่าง ดังพุทธศาสนสุภาษิตกล่าวไว้ว่า “อตตานญเจ ตถา กยิรา ยถณณมนุสสาสติ.” แปลว่า “ถ้าพร่ำสอนผู้อื่นฉันใด ก็ควรทำตนฉันนั้น” ดังนั้น ครูดีในยุคศตวรรษที่ 21 หรือในยุคใด ๆ ก็ตามจะต้องเป็นผู้ที่ “ใฝ่ดี” หมายความว่า ดวงจิตของผู้ที่เป็นครูนั้นจะต้องใฝ่ในคุณความดีต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นศิษย์และบุคคลทั่วไปได้เห็นว่า ผู้เป็นครูนั้นเป็นคนดีมีคุณธรรม สมควรได้รับการยกย่องให้เป็นปูชนียบุคคล สำหรับคุณธรรมที่ครูควรศึกษาและน้อมมาปฏิบัตินั้นมีมากมายในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

2.6 งามเลิศล้ำด้วยจรรยา - ครูที่ดีจะต้องงามด้วยจรรยา คือ ความประพฤติหรือกิจกรรมารยาทของความเป็นครู สำหรับจรรยา มารยาทที่ครูไทยควรตระหนักและฝึกฝนปฏิบัติมีอยู่ 2 นัยด้วยกัน คือ นัยแรกได้แก่ จรรยา มารยาทแบบไทย ๆ คือการปฏิบัติตามมารยาทไทยให้ถูกต้องเหมาะสม เช่น การไหว้พระ การไหว้บุคคลต่าง ๆ การกราบบุคคล การกราบพระ การประเคนของพระ การรับของการส่งของ ตลอดจนการเข้ารับพระราชทานสิ่งของ เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้เป็นครูยังจำเป็นต้องงามด้วยมารยาททางสังคมอีกด้วย ส่วนอีกนัยหนึ่ง ได้แก่ จรรยาวิชาชีพ หรือ จรรยาบรรณ ซึ่งถือว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐานประการหนึ่งของอาชีพชั้นสูง หรือวิชาชีพ ครูที่งามด้วยมารยาท งามด้วยความประพฤติ ย่อมเสริมสร้างบุคลิกภาพของความเป็นครูให้เป็นที่น่าศรัทธาเลื่อมใสของศิษย์และบุคคลทั่วไป ในขณะที่เดียวกัน ครูที่รักษาจรรยาวิชาชีพหรือจรรยาบรรณครูได้อย่างครบถ้วน ย่อมนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ศิษย์ตน รวมทั้งช่วยเสริมสร้างเกียรติและศักดิ์ศรีให้กับสถาบันวิชาชีพครูด้วย ดังนั้น ครูทุกคนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจ จดจำจรรยาบรรณหรือจรรยาวิชาชีพของตนให้แม่นยำ และพยายามปฏิบัติตามจรรยาบรรณให้ได้ครบถ้วนสมบูรณ์

2.7 มีศรัทธาความเป็นครู - นอกจากผู้เป็นครูจะต้องงามเลิศล้ำด้วยจรรยา มารยาทและจรรยาวิชาชีพแล้ว การมีความเชื่อและความศรัทธาในความเป็นครูก็เป็นอีก คุณลักษณะหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างและค้ำจุนให้เกิดความเป็นครูโดยสมบูรณ์ขึ้น ครูที่มีศรัทธา ในความเป็นครูจะมีพฤติกรรมหลัก คือเห็นความสำคัญของวิชาชีพครูและรักษาชื่อเสียงของ วิชาชีพครูอยู่เสมอ ส่วนพฤติกรรมที่บ่งชี้ เช่น สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรวิชาชีพครู เข้าร่วมกิจกรรมวิชาชีพครูเสมอ ร่วมมือและส่งเสริมให้มีการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู ตั้งใจ ปฏิบัติหน้าที่การทำงาน รักษาความสามัคคี ช่วยเหลือการทำงานของเพื่อนร่วมวิชาชีพเดียวกัน ปกป้องเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นครู รักและเมตตาต่อศิษย์ รักในการสอนมากกว่าการ ทำงานอย่างอื่น ไม่แสดงอาการท้อแท้เมื่อมีภาระงานสอนมาก สอนด้วยความสนุกสนาน และไม่ชวนขวยหวานงานอื่นทำแม้รายได้จะน้อยกว่าก็ตาม

2.8 ดำรงอยู่ด้วย ศิล สมาธิ ปัญญา - ศิล สมาธิ และปัญญา เป็นหลักการใน พระพุทธศาสนาที่ต้องศึกษาสามอย่าง ซึ่งเรียกว่า ไตรสิกขา กล่าวคือ การเสริมสร้างลักษณะ ของครูที่ดีในยุคศตวรรษที่ 21 นั้น จำเป็นต้องศึกษาและปฏิบัติให้ครบไตรสิกขา

ศิลป คือ การประพฤติชอบด้วยกายและวาจา การมีระเบียบและการอยู่ร่วมกันใน สังคม ครูที่ดีต้องมีศิลป คือ ความมีวินัยและปฏิบัติตามกฎกติกาในการอยู่ร่วมกันเพื่อให้มี ความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม เพราะศิลปคือความเป็นปกติวิสัยของคนเรา ไม่สร้างความเดือดร้อน วุ่นวายให้กับตนเองและผู้อื่น ครูผู้มีศิลปคือผู้ที่มีปกติประพฤติดี ศิลจึงเป็นเรื่องของการฝึก พฤติกรรมของครู โดยเฉพาะพฤติกรรมเคยชิน ส่วนเครื่องมือในการฝึกศิลปคือ วินัย จุดเริ่มต้น ของกระบวนการศึกษาและพัฒนาคนต้องอาศัยวินัยเป็นตัวจัดการ เพราะวินัยช่วยจัดเตรียม ชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาโดยจัดระเบียบความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตและการอยู่ ร่วมกันในสังคมให้เหมาะสมกับการพัฒนาและเอื้อโอกาสในการที่จะพัฒนา เมื่อฝึกฝนจนเกิด เป็นพฤติกรรมที่เคยชินที่ดีตามวินัยนั้นแล้วก็เกิดเป็นศิลป

สมาธิ คือ ความตั้งมั่นของจิต หรือภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด เป็นภาวะที่ จิตใจมีอารมณ์เป็นหนึ่ง ไม่ฟุ้งซ่านซัดส่าย ดังนั้น ลึกซึ้งหรือการศึกษาในด้านสมาธิจึงเป็นเรื่อง

ของการฝึกอบรมจิตใจให้สงบแน่วแน่มั่นคง เพื่อให้เป็นจิตที่สามารถทำงานหรือใช้การได้ดี จิตที่ได้รับการฝึกฝนพัฒนาจะมีคุณลักษณะ 3 ประการ คือ (1) เป็นจิตที่มีคุณภาพหรือมีคุณธรรม เช่นมีความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ เป็นต้น (2) เป็นจิตที่มีสมรรถภาพ หมายถึง เป็นจิตที่มีความเข้มแข็ง มีความสามารถ มีความพร้อมที่จะทำงานได้ มีความอดทน มีความเพียรพยายาม มีสติและมีสมาธิ เป็นต้น และ (3) เป็นจิตที่มีสุขภาพดีหรือที่เรียกว่ามีสุขภาพจิตดี คือ เป็นจิตที่สบาย มีความปราโมทย์ มีความปิติ มีความชุ่มชื่นเบิกบาน ผ่องใส สบายใจ และทำให้สบายได้เรื่อย ๆ บุคคลที่สามารถฝึกฝนพัฒนาตนให้เป็นผู้ที่จิตมีสมาธิได้ จะช่วยทำให้จิตใจผ่อนคลายหายเครียด ยังหยุดความกลัดกลุ้มวิตกกังวล ทำให้ให้สบายและมีความสุข เสริมประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียนและการทำงานต่าง ๆ ตลอดจนสามารถช่วยเสริมสุขภาพกายและใช้แก้ไขโรคได้ ทำให้เป็นบุคคลที่มีร่างกายผิวพรรณผ่องใสอยู่เสมอ สำหรับวิธีการฝึกฝนพัฒนาตนให้เป็นผู้มีสมาธิง่าย ๆ ก็คือ “ต้องพัฒนาตนให้มีศีลอยู่เนื่องนิจ ยึดติดหลักกอธิบาท 4 ในการทำงาน ฝึกให้เชี่ยวชาญในกระบวนการเจริญสมาธิ”

ปัญญา คือ ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว รู้ชัด ความรู้เท่าทัน รู้คุณรู้โทษรู้ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ เป็นการมองทะลุสภาวะหรือมองทะลุปัญหา ให้เกิดมีศรัทธาเลื่อมใสและมีความเข้าใจในพระรัตนตรัย ในกฎแห่งกรรม และในหลักบาปบุญคุณโทษ ให้มีทักษะและอุปนิสัยในการเรียนรู้ที่ดี จูงใจให้เฝ้ารู้โดยเทคนิคการตั้งคำถามให้หาคำตอบด้วยตนเอง ฝึกฝนให้ค้นคว้าจดบันทึก ให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง แล้วคิดวิเคราะห์ ประมวลผล ตลอดจนฝึกให้สามารถนำเสนอถ่ายทอดได้ทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคลอยู่เสมอ ๆ และสร้างเงื่อนไขให้เกิดการนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง ให้มีทักษะชีวิต เท่าทันต่อสิ่งเร้าภายนอกและกิเลสภายในตน สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตได้ สามารถนำหลักธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตให้มีฐานชีวิตที่ดีให้มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติธรรมให้เกิดปัญญาเข้าใจสัจธรรมในชีวิตได้ตามวุฒิภาวะของตน สามารถที่จะต่อยอดพัฒนาไปสู่การปฏิบัติธรรมให้เกิดความเจริญอกงามในธรรมที่สูงยิ่งขึ้นไป (พระมหาพวงษ์นรินทร์ ฐิตวิโส, 2547, น. 6)

คุณลักษณะของครูไทยที่พึงประสงค์ในยุคศตวรรษที่ 21 คือ “รู้ดี สอนดี มีวิสัยทัศน์ เจนจัดการฝึกฝนศิษย์ ดวงจิตใฝ่คุณธรรม งามเลิศล้ำด้วยจรรยา มีศรัทธาความเป็นครู และดำรงอยู่ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา” หากบุคคลผู้เป็นครูสามารถฝึกฝนพัฒนาตนและเสริมสร้างคุณลักษณะดังกล่าวให้บังเกิดความมีในตนได้มากที่สุดแล้ว จะช่วยทำให้ตนเองผู้ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนอบรม คือ ศิษย์ ครอบครัว ตลอดจนถึงสังคมประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้ารุ่งเรือง และในที่สุดจะช่วยทำให้ตัวผู้เป็นครูเองจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

บทสรุป

การเชื่อมโยงหลักการเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ดีในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักจริยธรรมเชิงพุทธ คือการใช้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ในการนำไปสู่การปฏิบัติทั้งในหน้าที่ ความรับผิดชอบของครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้หลักไตรสิกขา มาเป็นกระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาบุคลากรวิชาชีพครู จากพื้นฐานที่เป็นคุณลักษณะของครูที่ดีจากยุคสมัยเดิมมาสู่ยุคสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมความเป็นครู เพื่อก่อให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นครู เพื่อก่อให้เกิดความเจริญงอกงามของผู้ประกอบวิชาชีพครู หรืออาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมในวิชาชีพครู ก็คือ การทำความเชื่อมั่นในคุณค่าของความเป็นครูให้ดีขึ้น อีกทั้งการตระหนักถึงคุณลักษณะของครูที่ดีที่เป็นพื้นฐานนั้น จะเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนของครู ป้องกัน แก่ไข และครูสมัยใหม่จะสามารถเผชิญกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต สามารถรับมือและปรับตัวตามยุคสมัยได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2558). ความเป็นครู. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2528). ปรัชญาการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระมหาพงษ์นรินทร์ ฐิตวิโส. (2547). ไตรสิกขา องค์กรรวมแห่งการศึกษาที่สมบูรณ์ (ขยายความ). โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดสุทัศน์เทพวราราม : ฝ่ายหลักสูตรและตำรา.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2556). พุทธจริยศาสตร์กับปัญหาสังคมร่วมสมัย. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่น.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2553). วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2529). ฟ้าสาगरระหว่าง 50 ปี ที่สวนโมกข์ (ตอน 1). กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์.

หลักทศพลญาณ : ยุทธวิธีการสื่อสารธรรมะของพระพุทธเจ้า*
TEN SUPREME INTELLECTUAL POWERS :
DHARMA COMMUNICATION STRATEGY OF THE LORD BUDDHA

พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวัตฒโน
Phrakrusangkarak Suphanut Puriwattano
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang
Buddhist Callege
E-mail : supanutkamchum1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เขียนจากทัศนของผู้เขียนสื่อถึงยุทธวิธีการสื่อสารธรรมะของพระพุทธเจ้าในหลักทศพลญาณ นำมาบูรณาการเพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความรู้ความเข้าใจแก่บุคคลทั่วไปในบริบททางสังคมที่มีพลวัต ส่งผลต่อการเปิดรับธรรมะที่แตกต่างกันของพุทธศาสนิกชนในยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของประชาชนเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะสังคมเมืองที่ต้องเผชิญกับวิถีชีวิตที่เร่งรีบ แข่งขันเพื่อความอยู่รอดเผชิญวิกฤติด้านคุณธรรมและจริยธรรมอย่างรุนแรง การเปลี่ยนถ่ายทางวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว ค่านิยมที่ดั่งามของไทยเริ่มเสื่อมถอยลง สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นจากพฤติกรรมของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่ธรรมะที่จะต้องมีการขัดเกลาจิตใจ พัฒนาจากเดิมผ่านการเทศน์ในวัด เป็นยุทธวิธีใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับปัจจุบัน ทั้งรูปแบบ สื่อ และเนื้อหา พุทธสัญลักษณ์ผ่านกระบวนการสื่อสารให้เกิด การเข้าใจ การเข้าถึง และการพัฒนา ผ่านsocial medial โดยสิ่งที่พระพุทธศาสนาสอนเป็นข้อแรก ก็คือ ความทุกข์ อันเป็นปัญหาที่มนุษย์พึงรับรู้และจัดการแก้ไขโดยถูกต้องและถือว่าภารกิจของพระพุทธศาสนาด้วยหลักทศพลญาณมาเป็นหลักในการบูรณาการเพื่อเป็นแนวทางในการเกิดความรู้ความเข้าใจแก่บุคคลทั่วไปอันจะสามารถนำความรู้ตามหลักธรรม 10 ข้อนั้น ๆ มาใช้บูรณาการเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ : ยุทธวิธีการสื่อสารธรรมะ, หลักทศพลญาณ

---

* Received 28 September 2020; Revised 31 December 2020; Accepted 31 December 2020

Abstract

This article is written from the author's point of view, reflecting Buddha's Dharma communication strategy in ten principle knowledge integrated in order to be guide and understand for the general public in the dynamic social context affecting the exposure to different Dharma of Buddhist people in globalization era. This affect can be changed in living conditions and lifestyle of the people especially the urban society that has to face a hectic lifestyle compete for survival, facing the serious moral and ethical crisis, rapid cultural change, cause Thai's good things began to deteriorate. These things are all reflected in the behavior of people in the changing society. Monks therefore have played important role in propagation of Dharma that requires mental refining. Developed from original through sermon in the temple accordance with the present new strategy, both media forms and Buddhist content. The Buddhism symbolizes through the process of communication to understand, access and development through social medial. The first thing that Buddhism teaches is suffering, the problem that human beings should know and correct. The mission of Buddhism teaches in ten principle knowledge integrated in order to be guide and understand for the general public and able to apply the principles as basis for living their lifestyle.

Keywords : Dharma Communication Strategy, Ten Insight of Lord Buddha

บทนำ

เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป ประกอบไปด้วยปัญหาต่าง ๆ ความเจริญทางเทคโนโลยีการ สื่อสารสมัยใหม่ คือ สังคมออนไลน์ เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมาก ทำให้การเผยแผ่ธรรมะ ของพระสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปด้วยทั้งรูปแบบและวิธีการ ตลอดทั้งการประยุกต์เนื้อหาสาระ ให้เข้ากับเหตุการณ์ ผ่านพฤติกรรมการสื่อสารพุทธธรรม ในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย เช่น การโพสต์ภาพ หลักธรรม คำสอน หรือแม้แต่การอัปโหลดวิดีโอ สอนธรรมะ การตอบปัญหาทั้งในรูปแบบของข้อความ ผ่านรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย เพื่อให้ทันยุคทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน กระบวนการสื่อสารพุทธธรรม ในยุคโลกาภิวัตน์ ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง สื่อ ผู้รับสาร และที่สำคัญต้องมีเจตนา มุ่งหมายวัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่แน่นอนชัดเจน โดยรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อ ในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในปัจจุบัน ผ่านการปรับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธานุชาจาก สื่อบุคคลไปยังสื่อใหม่ที่น่าสนใจจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้เข้ากับสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน การใช้สื่อออนไลน์ให้คนเข้าถึงศาสนาและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านเว็บไซต์ จึงถือเป็นสิ่งที่ดี เพราะเท่ากับเป็นจุดเชื่อมโยงคนกับพระพุทธศาสนาให้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น เพื่อเชื่อมเครือข่ายกับสมาชิกทั่วโลกโดยผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นเทคนิคที่ก้าวหน้าในการสอนและการฝึกอบรม ในระบบสื่อสังคมออนไลน์ (Online Social Media)

เทคโนโลยีจะเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใดก็ตาม จากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเครือข่ายสังคมทำให้ผู้คนทั่วโลกที่ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะ หรือกลุ่มใดรวมถึงกลุ่ม ต่างก็ต้องปรับตัวเพื่อเตรียมรับมือกับผลกระทบจากอิทธิพลของเครือข่ายสังคม เช่นเดียวกับ เครือข่ายสังคมของพระสงฆ์ก็มีการนำเครือข่ายสังคมไปประยุกต์เพื่อพัฒนาพระพุทธศาสนาให้เข้ากับสังคมยุคใหม่ เช่น ท่านพุทธทาสภิกขุ พระพรหมคุณาภรณ์ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) เป็นต้น ได้มีการเผยแผ่ธรรมะ หลักธรรมคำสอน หนังสือธรรมะ ผ่านรายการทีวี รายการวิทยุ งานเขียนต่าง ๆ ผ่านหน้าสื่อออนไลน์ เป็นช่องทางอำนวยความสะดวกและช่วยเผยแผ่ธรรมะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำธรรมะเข้าถึงกลุ่มคนใน (Gen Y and Gen Z) ที่เติบโตมาพร้อมๆกับเทคโนโลยี ก็ทำได้ง่ายขึ้น อนึ่ง หากพระสงฆ์ล้าหลังเรื่องเทคโนโลยีหรือไม่มีการปรับตัว นำเทคโนโลยีไปใช้ก็อาจจะเป็นไปได้ว่าพระพุทธศาสนามีโอกาสที่จะค่อย ๆ เลือนหายไปจากสังคมสมัยใหม่ที่ผู้คนส่วนใหญ่อยู่ในโลกอินเทอร์เน็ต รวมถึงการใช้ธรรมะในการขัดเกลาจิตใจก็จะน้อยลง นี่คือการแสลงของโลกที่เกิดขึ้น ในการเผยแผ่ธรรมะในยุคนี้ต้องใช้การเผยแผ่ในเชิงรุกมากกว่าการเผยแผ่ธรรมะจากเดิม ไปตามเทศกาลหรือวันสำคัญทางศาสนา จึงจะมีการเทศน์

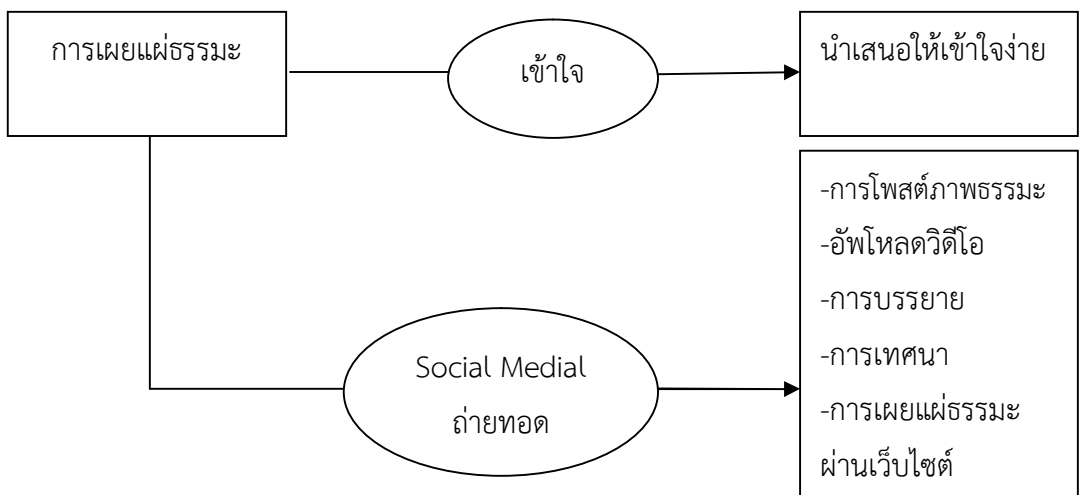
การสอน ผลที่ได้คือธรรมะไม่ได้ซึมซับเข้าถึงใจคนมากนักเนื่องจากเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ และ
 นับวัน คนก็เริ่มที่จะห่างหายในการเข้าวัด เนื่องจาก การทำงานไม่มีเวลาต่าง ๆ

พุทธสัญลักษณ์ผ่านการสื่อสาร

การสื่อสารแนวความคิดของมนุษย์โดยผ่านสิ่งที่สร้างขึ้นเป็นรูปธรรมเพื่อการถ่ายทอด
 ซึ่งการแปลความหมายนั้นอาศัยการรับรู้ร่วมกันในกลุ่มคน ดังนั้น การสื่อสารที่สมบูรณ์ จึงเกิด
 ขึ้นกับกลุ่มคนที่มีความรู้ ประสบการณ์ที่เกิดจากสังคมและวัฒนธรรมที่มีความใกล้เคียงกันผ่าน
 สัญลักษณ์ต่าง ๆ รวมทั้งคติ ความคิด ความเชื่อ เช่นเดียวกับ ในอดีตพระพุทธกาล ใช้สำหรับ
 การถ่ายทอดเรื่องราวที่เป็นความจริงสูงสุด อยู่เหนือประสบการณ์และการรับรู้ของคนส่วนใหญ่
 เช่น การอธิบายถึงภพภูมิ โดยใช้พุทธวิธีการสื่อสาร ด้วยระบบออนไลน์ผ่าน 3 หลัก คือ
 การเข้าใจ การเข้าถึง การพัฒนา

1. การเข้าใจ

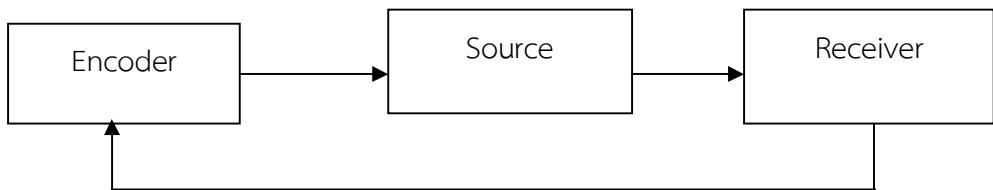
ทำให้เรื่องการสอนธรรมะ เป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย ไม่น่าเบื่อ ผ่านการนำเสนอให้เห็นเป็น
 รูปธรรม ชัดเจน เช่น ยกตัวอย่างเกี่ยวกับเรื่องใกล้ตัว เช่นเดียวกับการถ่ายทอด การใช้ภาษา
 การสื่อสาร ทำให้เกิดความเข้าใจ ติความได้ง่าย ธรรมะไม่ใช่สิ่งที่ล้ำสมัย แต่ด้วยวิธีการสอนด้วย
 ภาษาที่ทำให้คิดว่าเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก แต่เมื่อมีการอธิบายด้วยภาษาร่วมยุคร่วมสมัย สื่อสาร
 ด้วยภาษาที่คนรุ่นใหม่เข้าใจธรรมะได้ง่ายขึ้น ผ่านกระบวนการ เข้าถึง เข้าใจ สู่การพัฒนา
 ขับเคลื่อนหลักธรรมต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง

ภาพที่ 1 แบบการเผยแผ่ธรรมะผ่านsocial medial ก่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย

2. การเข้าถึง

จะเห็นได้ว่าชาวพุทธเราจะเน้นในเรื่องของการประพฤติปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ เช่น การปฏิบัติธรรม การสวดมนต์ การเกรงกลัวต่อบาป และการนั่งวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งในโบราณเป็นลักษณะของการเทศน์ผ่านการสื่อสารแบบเผชิญหน้า โดยผ่านสื่อบุคคลที่มีลักษณะเป็นทางการ พระที่เทศน์ต้องนั่งบนธรรมมาสน์และถือคัมภีร์ ตามประเพณีเทศกาลทางศาสนาที่เราเคยพบเห็นด้วยภาษาบาลี ทำให้เกิดความเข้าใจยากแก่ญาติโยมที่เข้ารับฟัง จนถึงปัจจุบันการถ่ายทอดธรรมะเริ่มเปลี่ยนรูปแบบบรรยายธรรม มาเป็นการโต้ตอบการสอนธรรมะผ่านโครงการอบรมต่าง ๆ หรือผ่านกระทั้ธรรมะทางออนไลน์ที่เราพบเห็นเป็นจำนวนมากขึ้น มีการใช้ภาษาในการบรรยายธรรมให้ทันสมัย ใช้ภาษาบาลีน้อยลง มีเทคนิควิธีการที่น่าสนใจมากขึ้น ไม่เป็นเพียงผู้บรรยายธรรมเพียงผู้เดียวอีกต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ Wilber (Schramm, 1954, p. 44) กระบวนการสื่อสารอาจไม่ได้เริ่มต้นและสิ้นสุดลง ณ ที่ใดที่หนึ่งแบบเส้นตรง แต่เป็นการสื่อสารในลักษณะสองทาง

ภาพที่ 2 แบบจำลองกระบวนการสื่อสารแบบสองทางของชแรมม์

กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมในโลกออนไลน์ องค์ประกอบการสื่อสารธรรมจำเป็น และมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผ่านองค์ประกอบดังนี้ (ณัฐนันท์ ศิริเจริญ, 2557, น. 21-23)

1. ผู้ส่งสาร คือ บุคคล กลุ่มบุคคล หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการส่งสาร หรือเป็นแหล่งกำเนิด ที่จะเป็นคนเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องมีความสมบูรณ์ คือ มีความรู้ความสามารถในข้อมูลข่าวสาร หรือเรื่องที่จะสื่อสารให้ชัดเจน บุคลิกภาพ ต้องมีความน่าเชื่อถือ เช่นเดียวกับการเป็นที่ยอมรับทางสังคม จะทำให้เป็นที่ไว้วางใจ และยอมรับข้อมูลข่าวสารทราบเข้าใจในวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารได้ง่าย

2. สาร คือ เรื่องราวที่มีความหมาย หรือสิ่งต่าง ๆ ที่อาจอยู่ในรูปของข้อมูล ความรู้ ความคิด ความต้องการ อารมณ์ ฯลฯ

3. สื่อ หรือช่องทาง คือ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ในการสื่อสาร หมายถึง สิ่งที่เป็นพาหนะของสาร ทำหน้าที่นำสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ผู้ส่งสารต้องอาศัยสื่อหรือช่องทางทำหน้าที่นำสารไปสู่ผู้รับสาร เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูป เว็บไซต์

4. ผู้รับสาร คือ บุคคล กลุ่มบุคคล หรือมวลชนที่รับเรื่องราวข่าวสารจากผู้ส่งสาร และแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ (Feedback) ต่อผู้ส่งสาร

ซึ่งการตีความและความหมายแก่สารจะตรงมากขึ้นเพียงใด ขึ้นอยู่กับทั้งผู้ส่งและผู้รับสาร ซึ่งหมายถึง ประสบการณ์และความหมายร่วมกัน ถ้าทั้ง 2 ฝ่ายมีประสบการณ์ร่วมกันมากเท่าใด ก็จะตีความและให้ความหมายตรงกันมากขึ้น เกิดความเข้าใจได้รวดเร็ว

ภาพที่ 3 การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพ

ซึ่งตามที่ เบอร์โล กล่าวไว้ว่า การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่อไปนี้

1. ผู้ส่งสาร มีทักษะในการสื่อสาร ผู้เผยแพร่ธรรมะ
2. สาร เนื้อหา โครงสร้างที่ชัดเจน เนื้อหาของธรรมะที่จะนำมาถ่ายทอดสู่ผู้รับสาร
3. สื่อ ช่องทางที่เหมาะสม ผู้รับสารเข้าถึงได้ง่าย
4. ผู้รับสาร มีทักษะในการสื่อสาร ทศนคติ ความรู้

ภายใต้การสื่อสารที่เกิดขึ้นก็จะมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้หลากหลายวิธี เช่น การถ่ายทอดสารด้วยวิธีการยกนิทาน ซึ่งมีคติสอนใจ และชาดก สนทนา เพื่อให้เกิดความเข้าใจแจ่มชัดยิ่งขึ้น โน้มน้าวให้เกิดการปฏิบัติตาม หรือแม้แต่การยกตัวอย่างเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย เปรียบเทียบการอธิบายธรรมะให้ผู้ฟังเข้าใจได้อย่างชัดเจน

การสื่อสารพุทธธรรม จึงจำเป็นต้องมีความเชื่อมโยงเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม อีกประการหนึ่งองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมนั้นสำคัญอย่างยิ่ง เพราะรูปแบบจะสมบูรณ์หรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับสาร

3. การพัฒนา

เมื่อสภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นสังคมดิจิทัล เทคโนโลยีทางการสื่อสารเริ่มให้ความสำคัญกันมากขึ้น การเผยแพร่ธรรมะโดยการใช้สื่อบุคคลเดียวคงไม่ทั่วถึงอีกต่อไป จึงได้มีการพัฒนาสื่อที่ใช้โดยการผสมผสานระหว่างสื่อต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็น ตัวบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนฯ รวมถึงเว็บไซต์ เพื่อให้การเผยแพร่ธรรมะขยายพื้นที่ในวงกว้าง และสามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกระดับมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจ และเข้าถึงได้ตลอดเวลา ผ่านการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย ไม่ปรุงแต่งจนเกินไป มีรูปแบบเรียบง่าย น่าสนใจ แทรกเนื้อหาธรรมะให้เกิดความศรัทธาและปฏิบัติตามตามที่พระพุทธเวที (ประยูรศักดิ์ ปยุตโต, 2532, น. 15-16) ได้กล่าวถึง เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้าในการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ ไปยังผู้รับสาร ให้เข้าใจดังต่อไปนี้

1. สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่าย ไปสิ่งที่เข้าใจยาก
2. สอนเนื้อเรื่องทีละตอนข้างลุ่มลึกยากขึ้นไปตามลำดับ ต่อเนื่องกันไป
3. นำประสบการณ์ตรงมาสอน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้จริง เรียนรู้ได้จริง
4. สอนตามเหตุผล ตรงตามเห็นจริงได้
5. สอนเท่าที่จำเป็น พอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจในการเรียนรู้
6. สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรที่จะเรียนรู้และเข้าใจเป็นประโยชน์ต่อตนเอง

การที่กลุ่มผู้ใช้สื่อใหม่นั้น เป็นคนรุ่นใหม่และเข้าหาศาสนา ไม่ใช่เพราะ “ความเชื่อหรือศรัทธา” เป็นหลัก แต่เพราะ “เป็นเรื่องที่มีเหตุผล” เช่นเดียวกับรสนิยมในทางการสื่อสารที่แตกต่างกัน เช่น รูปแบบ เนื้อหา หากเป็นการสื่อสารทางศาสนาจะเน้น เนื้อหา มากกว่ารูปแบบ แต่สำหรับวัยรุ่นนั้น รูปแบบ ถือว่าต้องมาก่อนเนื้อหา ดังนั้น การเทศน์ของพระสงฆ์ต้อง “มีภาพ มีเพลง มีพุด” (Multimedia) จะพุดอย่างเดียวเหมือนเดิมไม่ได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2554, น. 129)

โดยสิ่งที่พระพุทธศาสนาสอนเป็นข้อแรก ก็คือ ความทุกข์ อันเป็นปัญหาที่มนุษย์พึงรับรู้และจัดการแก้ไขโดยถูกต้องและถือว่าภารกิจของพระพุทธศาสนาและระบบการศึกษาของพระพุทธ ศาสนาก็คือ การช่วยมนุษย์ให้แก้ปัญหาของตนได้ การทำให้เข้าใจง่ายนับเป็นหัวใจของการเผยแพร่เลยก็เดียว ซึ่งการจะทำให้เข้าใจง่ายนั้น ผู้สอนต้องมีความรู้สะสมไว้มหาศาล แล้วคัดกรองว่าส่วนไหนสำคัญ ส่วนไหนไม่สำคัญและสกัดหรือตกลึกส่วนสำคัญเหล่านั้น ส่วนที่ไม่สำคัญก็ต้องตัดทิ้งไปแล้วหาบทสรุปซึ่งจะช่วยเพิ่มความอยากเรียนอยากรู้ของผู้เรียนได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2556, น. 77) เช่น การเผยแผ่ “**หลักธรรมทศพลญาณ**” คือ พระญาณอันเป็นกำลังของพระตถาคตที่ทำให้พระองค์ จากนั้นพระบรมศาสดาทรงแสดงทศพลญาณ 10 ประการ นำมาบูรณาการเพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความรู้ความเข้าใจแก่บุคคล

ทั่วไปอันจะสามารถนำความรู้ตามพระคุณข้อนั้น ๆ มาใช้บูรณาการใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนี้ (พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน, 2544, น. 14 - 15)

ประการที่ 1 ฐานาฐานญาณ ปรีชาญาณหยั่งรู้ฐานะและฐานะ คือ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่การสอนชัดเจน การจัดหลักสูตร กำหนดวัตถุประสงค์ในการสอนการเผยแพร่ให้ชัดเจน ที่สื่อออกมาให้เห็นได้เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย ทั้งภาษาและการนำเสนอธรรมะ

ประการที่ 2 กรรมวิปากญาณ ปรีชาญาณหยั่งรู้ผลของกรรม คือ สามารถกำหนดแยกแยะเหตุและผลได้อย่างชัดเจน มีความเข้าใจในการนำธรรมะเข้าถึงกลุ่มคนใน (Gen Y and Gen Z) ที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยี

ประการที่ 3 สัพพัตถคามินีปฏิปทาญาณ ปรีชาญาณหยั่งรู้ข้อปฏิบัติ ที่จะนำไปสู่คติทั้งปวง คือ ผู้สอนจะต้องมีศาสตร์ การสอน มีกลยุทธ์การสอน มีทักษะ เทคนิคในการเผยแพร่ การเผยแพร่จะได้ผลหรือให้ประโยชน์ เราต้องเลือกกาลเทศะ และ บุคคลตลอดทั้งวิธีการนำธรรมะเข้าถึงจิตใจของประชาชนด้วย ซึ่งมีหลายวิธี เช่น การเทศนา การสนทนา การเผยแพร่ธรรมะผ่านเว็บไซต์ ผ่านทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก เป็นข้อความ ตัวอักษร หรือภาพเคลื่อนไหวผ่าน Social Media ในเมื่อมนุษย์ยังมีกิเลส มีความโลภ ความโกรธ ความหลง ซึ่งเป็นเหตุของความทุกข์ เมื่อผู้คนเครียดมาก ทุกข์มาก จึงเป็นโอกาสของธรรมะ ที่จะนำธรรมะไปดับทุกข์ โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

ประการที่ 4 นานาธาตุญาณ ปรีชาญาณหยั่งรู้สภาวะของโลกที่ประกอบด้วยธาตุชนิดต่าง ๆ คือ รู้สภาวะของธรรมชาติ สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม สอนจากสิ่งที่รู้เห็นได้ง่าย เข้าใจกันอยู่แล้ว ไปยังสิ่งที่รู้ เห็นได้ยากหรือยังไม่เข้าใจ เช่น สอนหลักอริยสัจ 4 ทรงนำเอาทุกข์ เป็นตัวปัญหาขึ้นแสดงก่อน เพราะเห็นได้ง่าย เข้าใจง่าย จากนั้นก็สาวไปหาเหตุของทุกข์ แล้วโยงเข้าถึงการดับทุกข์ พร้อมบอกหนทางว่า จะดับทุกข์ได้อย่างไร

ประการที่ 5 นานาธมุตติกญาณ ปรีชาญาณหยั่งรู้ธมุตติ คือ ธรรมที่ผู้เผยแพร่พึงปฏิบัติ และเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจหลักพุทธธรรม เพื่อจะได้สอน ให้ถูกประเด็น ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยมีจุดมุ่งหมาย ให้ได้รับความสุขความเจริญแก่ผู้ฟัง เป็นที่ตั้ง และมีจิตประกอบด้วยเมตตาธรรมเป็นหลัก โดยการนำธรรมะไปสู่ประชาชน ได้มีความรู้ความสามารถ ได้นำไปปฏิบัติเป็นสัมมาปฏิบัติ อันก่อให้เกิดความสงบสุขแก่ผู้ทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมะ และแก่สังคมโดยทั่วไป มีจิตเลื่อมใสในคำสอนและจดจำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนากาย วาจา และใจ ให้บริสุทธิ์ โดยการใช้ภาษาในความหมายใหม่ผสมกับปฏิภาณไหวพริบ

ประการที่ 6 อินทริยโปรปริยัตตญาณ ปรีชาญาณหยั่งรู้ความยิ่งหย่อนแห่งอินทริยของสัตว์ทั้งหลาย คือ รู้ว่าสัตว์นั้นๆ มีศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา แคไหน เพียงใด มีกิเลสมาก กิเลสน้อย มีอินทริยอ่อน แก่เพียงไร สอนง่าย หรือสอนยาก มีความพร้อมที่จะตรัสรู้หรือไม่ ควรมีการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ บูรณาการ โดยไม่ยึดติดกับรูป

แบบเดิม แต่ต้องประยุกต์ให้เหมาะกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีการเผยแพร่คำสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีระบบเครือข่ายของคณะสงฆ์ไทยและจะกลายเป็นเครือข่ายสังคมพระพุทธศาสนาออนไลน์ได้

ประการที่ 7 ฆานาภิสังกเลสาทิญาณ การสอนธรรม ด้วยการบอกเล่าและบรรยายอย่างเดียว ไม่ได้ช่วยให้เด็กได้รับการเรียนรู้ หรือได้รับการศึกษาแต่อย่างใด ได้เพียง ข้อมูลที่ท่องสอบเท่านั้น แต่การสอนธรรม จะได้ผล เมื่อคนเรา “คิดได้” และ “คิดเป็น” ผ่านการรณรงค์ทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมสวดมนต์ให้เกิดจิตสำนึกปลุกฝังพฤติกรรมที่ดีงาม

ประการที่ 8 ปุพเพนิวาสานุสติญาณ คือ ปัญญา ความรู้ที่ทำให้สามารถย้อนระลึกชาติได้ว่า ความเป็นจริงของธรรม ต้องมีเหตุ ไม่ใช่ไม่มีเหตุ เหตุดังกล่าวนั้นก็คือ จะต้องมิจิตพิเศษจิตที่ยิ่ง ที่เป็นอกัญญาจิต จึงจะระลึกได้ หมายความว่า ผู้ที่มีปัญญาอบรมความสงบของจิตจนถึงรูปฌานและอรุณฌาน คล่องแคล่วชำนาญ การใช้ภาษาในความหมายใหม่เป็นเรื่องของความสามารถในโวหารธรรมหรือการใช้ภาษาผสมกับปฏิภาณไหวพริบ

ประการที่ 9 จตุปปาตญาณ ปรีชาญาณหยั่งรู้การจืดและอุบัติของสัตว์ทั้งหลาย รู้จักจังหวะและโอกาส เพื่อรอความพร้อมของผู้รับฟังทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และทางจิตใจ รู้เท่าทันในเรื่องของความเคลื่อนไหวกระแสถึงความขึ้นชอบเกลียดชังและการแสดงออกอื่น ๆ ของคนในสังคมเพื่อจะได้กำหนดรูปแบบของการใช้กุศโลบายได้ง่าย

ประการที่ 10 อาสวักขยญาณ ญาณที่สามารถกำจัดอาสวะให้หมดสิ้นไป การแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้า โดยจะต้องอาศัยปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขปัญหา ประยุกต์พุทธวิธีในการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ทั้งหมดนี้เรียกว่า หลักทศพลญาณ ภายใต้รูปแบบการสอนของพระพุทธเจ้า การแสดงธรรมของพระพุทธเจ้าทุกครั้ง จะทรงใช้พุทธวิธีการสอนซึ่งมีรูปแบบและวิธีการแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ทรงศึกษาสภาพแวดล้อม วิเคราะห์ผู้ฟัง มีข้อมูลไว้อย่างพร้อมมูล ตั้งแต่ต้นจนจบ แสดงให้เห็นได้ว่า วิธีการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้านั้น ทรงใช้พุทธวิธีในการสอนได้อย่างมีระบบ มีผลสัมฤทธิ์ทำให้พระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานอย่างมั่นคงถาวรมาจนถึงปัจจุบันนี้ เพราะทรงมีพระคุณสมบัติในฐานะผู้ส่งสารมีจุดมุ่งหมาย มีวิธีการสอนมีอุบายประกอบการสอน มีรูปแบบและแผนการสอนเป็นอย่างดี

การสร้างแรงจูงใจตามหลักทศพลญาณ

พุทธวิธีในการสร้างแรงจูงใจ คือ การที่พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีในการจูงใจเพื่อเข้าสู่ธรรมะหรือลีลาการสอนของพระพุทธเจ้า ทำให้ผู้ได้รับฟังพระธรรมเทศนาได้รับผลตามที่พระพุทธองค์ทรงตั้งพระทัยไว้ โดยหลักพุทธธรรมที่เป็นพระคุณสมบัติของพระพุทธองค์บางประการ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ ทศพลญาณ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2556, น. 46-58)

1) ในการสร้างแรงจูงใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาขอบเขต กฎเกณฑ์ และหลักการ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนบุคคลนั้นหรือกลุ่มนั้นอย่างชัดเจน (ปรีชาหยั่งรู้ฐานะและอฐานะ)

2) มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการและการพฤติกรรมของผู้ที่จะสร้างแรงจูงใจเป็นอย่างดี (ปรีชาหยั่งรู้ผลของกรรม)

3) รู้วิธีการแนวทางและกลวิธีปฏิบัติที่จะสร้างแรงจูงใจ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ (ปรีชาหยั่งรู้ข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่คติทั้งปวง)

4) มีความรู้ในวิชาการอย่างกว้างขวางหรือทราบถึงองค์ประกอบและการปฏิบัติหน้าที่ขององค์ประกอบเหล่านั้น เช่น จิตวิทยา วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อรู้จักสภาวะของสิ่งทั่วไป ทนสังคมและมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อสิ่งเหล่านั้น เพื่อนำมาประยุกต์ในการสร้างแรงจูงใจ (ปรีชาหยั่งรู้สภาวะของโลกอันประกอบด้วยธาตุต่าง ๆ เป็นอเนก)

5) รู้อัธยาศัย ความสนใจ ความถนัด ความเชื่อถือ มุมมอง และความโน้มเอียง โดยธรรมชาติของบุคคลที่ต้องการจะสร้างให้เกิดแรงจูงใจ (ปรีชาหยั่งรู้ภูมิ)

6) รู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านสติปัญญาความสามารถ และความพร้อมที่จะเรียนรู้พัฒนาการด้านต่าง ๆ เพื่อการสร้างแรงจูงใจให้เหมาะสม (ปรีชาหยั่งรู้ความยิ่งและความหย่อนแห่งอินทรีย์ของสัตว์ทั้งหลาย)

7) รู้ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค หรือส่งเสริมการสร้างแรงจูงใจในแต่ละเรื่อง และมีเทคนิคในการแก้ไขเพื่อให้การสร้างแรงจูงใจให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายด้วยดี (ปรีชาหยั่งรู้ความเศร้าหมองและความผ่องแผ้ว)

8) รู้ประวัติพื้นเพเดิม สภาพสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ของผู้ที่จะสร้างแรงจูงใจ (ปรีชาหยั่งรู้อันทำให้ระลึกภาพที่เคยอยู่ในหนหลังได้)

9) ในการสร้างแรงจูงใจ จะต้องสังเกตว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ที่เราต้องการหรือไม่ มีปัญหาอย่างไร และพร้อมที่จะเข้าไปปรับปรุงแก้ไขทันที (ปรีชาหยั่งรู้จุดและอุบัติของสัตว์ทั้งหลายอันเป็นไปตามกรรม) และ

10) รู้เข้าใจและแน่ใจถึงผลที่ต้องการในการสร้างแรงจูงใจเรื่องที่ต้องการจะสร้างให้เกิดขึ้นว่าอะไรเป็นอย่างไรและทำสำเร็จด้วยปัจจัยอะไร (ปรีชาหยั่งรู้ความสิ้นไปแห่งอัสวะทั้งหลาย)

พุทธวิธีการสอน

ควรยึดตามแบบการสอนของพระพุทธองค์ (เทศนาวิธี) มี 4 ประการ ดังนี้ (แสงจันทร์งาม, 2540, น. 223)

1. สันทัสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจัง ดังจูงมือไปดูเห็นกับตา
2. สมหาทนา ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือห้าทำ ก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญ จนใจยอมรับ อยากรลงมือทำหรือนำไปปฏิบัติ
3. สมุตเตชนา ระวังใจให้อาจหาญแก่กล้า คือ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะมีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ สู้งาน ไม่หวั่นระย่อไม่กลัวเหนื่อย ไม่กลัวยาก

4. สัมปหังสนา บำรุงจิตให้เข้มแข็งเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการนำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ไปแสดงให้เหมาะสมกับกาลเทศะ มีเหตุผล มีจิตเมตตา โดยมุ่งประโยชน์แก่คนฟัง โดยมุ่งที่จะพัฒนาศักยภาพบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ชี้แจงให้เห็นหลักธรรมที่ทรงสอนให้เห็นชัด อยากรับเอาไปปฏิบัติ เป็นการสอนให้เห็นว่าสิ่งใดควรปฏิบัติ ก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่าและเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝน จนยอมรับและนำไปปฏิบัติ เมื่อจิตเกิดความศรัทธา ใคร่อยากเรียนรู้ก็ง่ายแก่การเข้าถึงเข้าใจหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง

การปรับปรุงแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากสื่อบุคคลไปยังสื่อใหม่ที่น่าสนใจจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้เข้ากับสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน การใช้สื่อออนไลน์ให้คนเข้าถึงศาสนาและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านเว็บไซต์จึงถือเป็นสิ่งที่ดี เพราะเท่ากับเป็นจุดเชื่อมโยงคนกับพระพุทธศาสนาให้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น เช่น ธรรมะติดปีกของพระมหา วุฒิชัย วชิรเมธ (ว. วชิรเมธี) นับเป็นพระที่ใช้สื่อในการเผยแผ่ธรรมะอย่างมีประสิทธิภาพ ได้ขับเคลื่อนพุทธศาสนาให้เป็นที่ประจักษ์ในประเทศและนานาชาติโดยใช้การทำงาน

อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นระบบ มีลักษณะการดำเนินงานที่น่าสนใจภายใต้ค่านิยม ด้านการผลิตสื่อธรรมะ นวัตกรรมเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมุ่งนำเสนอธรรมะในระดับใช้งาน และคำนึงถึงช่วงเวลาและสถานการณ์ในการเผยแผ่ธรรมะท่าทีของพระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่เดิมนั้นพระจะแสดงธรรมเฉพาะก็ต่อเมื่อได้รับการอาราธนา และบริบทในการนำเสนอธรรมะส่วนมากก็จะเป็นวัด พระมหาภูติชัย วชิรเมธี มองว่า การจะเป็น Active Buddhism ได้พระต้องปรับภาพลักษณ์ของตัวเองใหม่ คือ แทนที่จะนั่งอยู่กับวัด ต้องบุกไปทำงานทุกหนทุกแห่งเท่าที่โอกาสเปิดให้ และเท่าที่ญาติโยมอาราธนา ด้วยท่าทีแบบนี้เองคนจึงรู้จักท่านในอีกชื่อหนึ่งว่า “ธรรมะติดปีก” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพิชญ์ เตชะไกรศรี (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การเผยแผ่ธรรมะเชิงรุกตามวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดกิจกรรมธรรมะในสวน ณ สวนหลวง ร.9 ผลการวิจัย พบว่า ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเผยแผ่เชิงรุก โดยเสด็จไปแสดงธรรมแก่พุทธศาสนิกชนทุกระดับชั้นด้วยพระองค์เอง โดยทรงใช้พุทธวิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ จนทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลาย ปัจจุบันได้มีวิวัฒนาการรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะเชิงรุกต่าง ๆ ทั้งในส่วนของพระสงฆ์ และคฤหัสถ์ ในส่วนของพระสงฆ์ได้แก่การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ ส่วนของคฤหัสถ์ ก็มีการจัดการเผยแผ่ธรรมะเชิงรุก ในรูปแบบการจัดกิจกรรม

บทสรุป

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำคัญคือ การสั่งสอน แต่ก็ต้องอาศัยวิธีการอื่นอีกด้วยที่สำคัญ คือ การสื่อสารผ่านช่องทาง “รูปแบบของสื่อบุคคล” ที่ถือเป็นช่องทางการสื่อสารต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทำให้พระพุทธศาสนามีอายุยืนยาวสืบต่อมา ผ่านบทบาทแก่พระสงฆ์ให้ทำงานรับใช้พระพุทธศาสนาด้วยการเผยแผ่พระธรรม นำคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ โดยพระภิกษุ พระภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาในปัจจุบันไปช่วยเหลือสังคมให้พ้นจากความทุกข์ด้วยการปฏิบัติ พุทธธรรมการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ผ่านทางเฟซบุ๊ก ยูทูป เว็บไซต์ เช่น การโพสต์ภาพ อัฟโหลดวิดีโอ เป็นการปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศไทย และ ต่างประเทศ ได้แก่ การบรรยายธรรม การปาฐกถาธรรม ในด้านการตอบปัญหาเป็นการตอบปัญหาทั้งในรูปแบบของข้อความ และเป็นรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย มีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน สร้างความเข้าใจในการนำธรรมะเข้าถึงกลุ่มคนใน (Gen Y and Gen Z) ที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยี ทำให้การเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปด้วยทั้งรูปแบบและวิธีการ ตลอดทั้งการประยุกต์เนื้อหาสาระ ให้เข้ากับเหตุการณ์

ผ่านกระบวนการการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ ประกอบไปด้วย หลักทฤษฎี การสื่อสารคือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางสื่อ ผู้รับสาร และที่สำคัญต้องมีเจตนาของการส่งสาร ข้อมูลที่เป็นเรื่องจริง ไม่บิดเบือน เรื่องที่เสนอนั้นต้องเหมาะสมกับกาลเวลา ในลักษณะ กระบวนการสื่อสารสองทาง ผู้รับ ถึงผู้ส่ง และผู้ส่งถึงผู้รับ มากกว่าการสื่อสารผ่านเส้นตรงทาง เดียว ดังนั้น การสื่อสารที่สมบูรณ์ จึงเกิดขึ้นกับกลุ่มคนที่มีความรู้ ประสบการณ์ที่เกิดจากสังคม และวัฒนธรรมที่มีความใกล้เคียงกันผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ รวมทั้งคติ ความคิด ความเชื่อ เช่นเดียวกับ ในอดีตพระพุทธกาล ใช้สำหรับการถ่ายทอดเรื่องราวที่เป็นความจริงสูงสุด อยู่เหนือประสบการณ์และการรับรู้ของคนส่วนใหญ่ เช่น การอธิบายถึงภพภูมิ โดยใช้ยุทธวิธี การสื่อสารธรรม ด้วยระบบออนไลน์ผ่าน 3 หลักคือ การเข้าใจ การเข้าถึง และการพัฒนา เช่น การเผยแผ่ “หลักธรรมทศพลญาณ” คือ พระญาณอันเป็นกำลังของพระตถาคตที่ทำให้พระองค์ จากนั้นพระบรมศาสดาทรงแสดงทศพลญาณ 10 ประการ นำมาบูรณาการเพื่อเป็นแนวทาง ให้เกิดความรู้ความเข้าใจแก่บุคคลทั่วไปอันจะสามารถนำความรู้ตามพระคุณข้อนั้น ๆ มาใช้ บูรณาการใช้เป็นหลักในการศึกษา เพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มากยิ่งขึ้น โดยผู้สอนจะต้องมีศาสตร์ การสอน มีกลยุทธ์การสอน มีทักษะ เทคนิคในการเผยแผ่ การเผยแผร์จะได้ผลหรือให้ประโยชน์ เนื้อหาธรรมะถูกต้อง ถูกใจ สมสมัย และได้ประโยชน์ สำหรับผู้รับสาร มีการนำเสนอที่ตรงเป้าเข้าใจง่าย ตัวผู้สื่อสารธรรมจำต้องเป็นผู้รู้ดี มีความ ชำนาญในการเผยแผ่และรูปแบบต้องมีความเชื่อมโยง และดำเนินตามกระบวนการสื่อสาร พุทธธรรม ซึ่งมีหลายวิธี เช่น การเทศนา การสนทนา การเผยแผ่ธรรมะผ่านเว็บไซต์ ผ่าน ทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก เป็นข้อความ ตัวอักษร หรือภาพเคลื่อนไหว ผ่าน Social Media ในเมื่อ มนุษย์ยังมีกิเลส มีความโลภ ความโกรธ ความหลง ซึ่งเป็นเหตุของความทุกข์ เมื่อผู้คนเครียด มาก ทุกข์มาก จึงเป็นโอกาสของธรรมะ ที่จะนำธรรมะไปดับทุกข์ โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบ การนำเสนอให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2554). การสื่อสาร ศาสนา กีฬา. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2556). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 25, กรุงเทพฯ : ผลิตภัณ์.
- . (2556). พุทธวิธีในการสอน, พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- พระเทพเวที (ประยุตต์ ปยุตโต). (2532). หลักการศึกษาในพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน). (2544). นักเทศนายุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเชียง.
- ณัฐนันท์ ศิริเจริญ. (2557). การสื่อสารเพื่อการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (ดุขฎิณิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุขฎิณิบัณฑิต สาขา นิเทศศาสตร์). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- แสง จันทร์งาม. (2540). วิธีสอนของพระพุทธเจ้า. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฎราชวิทยาลัย.
- สมชัย ศรีนอก. (2555). บทความเรื่องพุทธสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สิริพิชญ์ เตชะไกรศรี. (2549). การเผยแผ่ธรรมะเชิงรุกตามวิถีพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดกิจกรรมธรรมะในสวน ณ สวนหลวง ร.9 (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Berlo, D.K. (1960). The Process of communication. New York : Holt Rinehart and Winston.
- Schramm Wilber. (1954). The Process and Effects of Mass Communication. Urbana : University of Illinois Press.

ตามรอยพระพุทธศาสนาเข้าสู่เมืองแพร่*

TRACK THE BUDDHISM INTO PHRAE PROVINCE

พรหมเรศ แก้วโมลา, Phromares Kaewmola
พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์, PhrakruSoontorndhammanithat
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
Graduate Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Phrae Campus

E-mail : Phrom.1969@Gmail.com

บทคัดย่อ

ภายหลังจากอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้า และพระพุทธศาสนา ในดินแดนที่เรียกว่า “ชมพูทวีป” เมื่อ 2600 กว่าปีมาแล้ว เริ่มตั้งแต่พระองค์ทรงออกเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา มีพระสงฆ์สาวกจำนวนมากช่วยในการเผยแผ่ สืบทอดกันมาโดยลำดับ พระพุทธศาสนาได้เข้ามาสู่ประเทศไทย หลังการทำสังคายนาครั้งที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 234 ได้มีการส่งพระสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังดินแดนต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 9 สาย โดยการอุปถัมภ์ของพระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์อินเดียในสมัยนั้น ซึ่งสมณทูตที่ได้รับการคัดเลือกให้ไปดินแดนสุวรรณภูมิคือสายที่ 8 โดยการนำของ พระโสณเถระ และพระอุตตรเถระ จนทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองตามลำดับ และในกาลต่อมาได้แผ่ขยายเข้าสู่เมืองแพร่ ทำให้คนเมืองแพร่นับถือพระพุทธศาสนามากถึง 99.18 เปอร์เซ็นต์ (ข้อมูลจากสำนักงานสถิติจังหวัดแพร่) ของประชากรทั้งหมดในเมืองแพร่ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเข้าสู่เมืองแพร่

คำสำคัญ : ตามรอย, พระพุทธศาสนา, เมืองแพร่

Abstract

In the land known as Jambudvīpa, over 2600 years ago, after the occurrence of the Buddha and Buddhism, the Lord Buddha and his disciples' mission was the Buddhist propagation. Then, Buddhism was continually inherited, and finally was entered Thailand. After the 3rd edification in B.E.234, the Buddhist ambassadors, divided into 9 lines by the patronage of King Ashoka the Great who was one of the famous Indian kings, were sent in order to spread Buddhism into different various countries. The Buddhist ambassadors, who were chosen by the king in order to go to Suvarnabhumi, was the Buddhist ambassadors of line 8. Buddhism had been being prospered by Phra Son Thera and Phra Uttar Thera, the Buddhist leaders of this line and after that it was spread into Phrae province. Therefore, more than 99.18% of Phrae people consider Buddhism to be their spiritual anchor (data from Phrae Provincial Statistical Office). The purpose of this article is to study the stories about Buddhism in Phrae province.

Keywords : History tracing, Buddhism, Phrae province

บทนำ

พระพุทธศาสนาอุบัติขึ้นบนแผ่นดินที่เรียกว่า “ชมพูทวีป” ในสมัยพุทธกาล ท่ามกลางลัทธิศาสนามากมาย มีทั้งอำนาจและทรงอิทธิพล เป็นที่ยากยิ่งสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะผู้คนในสมัยนั้น มีความเชื่อและนับถือในลัทธิต่าง ๆ อยู่มาก หลวงวิจิตรวาทการกล่าวไว้ว่า ลัทธิพราหมณ์จะเปลี่ยนรูปไปก็ตามที่ เรื่องวรรณจะเป็นเรื่องเปลี่ยนไม่ได้ เราจะเห็นได้ในตอนที่กล่าวถึงพระพุทธศาสนาว่า พระพุทธเจ้าได้ทรงทำความพยายามอย่างยิ่งยวดที่จะปฏิวัติสังคมอินเดีย ด้วยวิธีเลิกวรรณะ และเป็นงานอันเดียวที่พระพุทธเจ้าทำไม่สำเร็จ (หลวงวิจิตรวาทการ, 2527, น. 267-268) อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นงานที่ถูกมองว่าไม่สำเร็จ แต่สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงทำสำเร็จ และทำได้ตามที่ประสงค์คือการประกาศอิสรภาพความเป็นมนุษย์ คือมนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้จนกระทั่งสามารถเป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ความสำเร็จนี้บ่งชี้ว่ายิ่งใหญ่มากกว่าการยกเลิกระบบวรรณะอย่างแท้จริง (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558, น. 9) ชีวิตของคนในสมัยนั้นมีแบบแผนการ

ปฏิบัติตามลัทธิอื่น ๆ ที่มีมาก่อนแล้ว จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยบุคคลิกภาพอันยิ่งใหญ่ของ พระพุทธเจ้ากับคำสั่งสอนที่ประกอบไปด้วยเหตุด้วยผล ทำให้พระพุทธศาสนาเป็นปึกแผ่น เจริญก้าวหน้าด้วยดี (สุชีพ ปุณฺณานุกาภ, 2563) พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความรู้แจ้ง เห็นจริง โดยมีพระรัตนตรัยเป็นสรณะอันสูงสุด พระรัตนตรัยเปรียบด้วยวัตถุพิเศษที่มีราคาอย่าง สูง คือ แก้ว จึงเรียกพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่า รัตนะ คำว่า "รัตนะ" แปลว่า แก้ว, สิ่งมีค่า สูงยิ่ง, สิ่งที่ประเสริฐยิ่ง คำว่า "รัตนะ" ในที่นี้จึงหมายถึง พระรัตนตรัย ซึ่งก็คือแก้ว 3 ดวง ผู้ที่ นับถือพระพุทธศาสนาก็ือนับถือแก้ว 3 ดวงนี้ว่ามีคุณ ย่อมจะเป็นที่พึ่งที่ระลึกแก่ตน หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ถูกบันทึกรวบรวมไว้ในคัมภีร์ชื่อว่า พระไตรปิฎก (สุชีพ ปุณฺณานุกาภ, 2539, น. 1) พระพุทธเจ้าเริ่มออกเผยแผ่คำสอนของพระองค์ ในภูมิภาคที่เป็น ประเทศอินเดียในปัจจุบัน ตั้งแต่ 45 ปีก่อนพุทธศักราช ปัจจุบันพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ขยาย ไปทั่วทั้งโลก อันรวมถึงประเทศไทยด้วย

ดังนั้น เมืองแพร่จึงเป็นเมืองหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำให้ พระพุทธศาสนาเจริญมาตามลำดับ โดยมีการสร้างวัดวาอารามขึ้นเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยสำหรับ พระภิกษุสามเณร ผู้คนในเมืองแพร่พากันนับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก วัดในเมือง แพร่จึงกลายเป็นศูนย์กลางของประชาชนในชุมชนต่าง ๆ บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่เมืองแพร่ ว่ามีความเป็นมา อย่างไร เพื่อนำความรู้ที่ได้จากบทความนี้ไปถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ สำหรับผู้ที่ศึกษา เรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเข้าสู่เมืองแพร่ โดยมีแนวคิดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ภายหลังที่ทรงบำเพ็ญพุทธกิจเป็นพระบรมศาสดา จึงได้ออกประกาศศาสนาเริ่มตั้งแต่แสดง ปฐมเทศนาโปรดพระปัญจวัคคีย์ โปรดยสกุลบุตรพร้อมสหาย จนมีพระอรหันตสาวกเกิดขึ้นใน โลกขณะนั้น จำนวน 60 องค์ (คือ พระปัญจวัคคีย์ 5 พระยสะพร้อมพระที่เป็นสหายอีก 55) จึงทรงมีพระพุทธประสงค์ที่จะส่งพระอรหันตสาวกเหล่านั้นไปประกาศพระศาสนาในที่ของชมพู ทวีป โดยก่อนจะทรงส่งไปนั้น พระพุทธองค์ได้ทรงรับสั่งให้มีการประชุม ถือว่าเป็นปณิธานอัน ยิ่งใหญ่ที่สุด พระพุทธองค์ได้ตัดแก่พระสาวกชุดแรกทีออกไปประกาศพระพุทธศาสนาว่า **“จรต ภิกขเว จาริกิ พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानิ ภิกขุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล แก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์”** จากพระพุทธพจน์นี้ เป็นเครื่องชี้ชัดถึง อุดมคติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นบทบาทสำคัญของการทำหน้าที่ ประกาศศาสนธรรม ส่งเสริมสัมมาปฏิบัติของเหล่า พุทธสาวกทั้งมวลนับจากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งมุ่งให้เกิดประโยชน์เกื้อกูล และประโยชน์สุขแก่ประชาชนชาวโลกอย่างแท้จริง หาได้มุ่งเพื่อ

ประโยชน์ให้คนมานับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก หรือมุ่งเพื่อประโยชน์ของผู้เผยแพร่เอง แต่อย่างใดไม่ นอกจากนี้การส่งพระอรหันตสาวกรุ่นแรกไปประกาศพระศาสนาทั่วชมพูทวีปนี้ ยังถือว่าเป็นจุดกำเนิดการดำเนินงานพระธรรมทูตอีกด้วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายดังนี้ คำว่า เผยแผ่ เป็นคำกริยา หมายถึง ทำให้ขยายออกไป หรือ ขยายออกไป ส่วนคำว่า เผยแพร่ เป็นคำกริยา หมายถึง โฆษณาให้แพร่หลาย โดยนัยนี้ จึงสรุปได้ว่า คำว่า “เผยแผ่” และคำว่า “เผยแพร่” มีความหมายต่างกัน กล่าวคือ คำว่า เผยแผ่ หมายถึง การเปิดเผยสิ่งที่ปกปิดอยู่ให้คนได้รู้ได้เห็น ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตจิตใจของคนเรา ส่วนคำว่า “เผยแพร่” หมายถึง การทำให้ขยายหรือการทำให้กระจายออกไปในวงกว้าง ดังนั้นเมื่อจะประกาศเปิดเผยหลักพระธรรมวินัย หรือพระธรรมคำสั่งสอน ให้คนเราได้รับประโยชน์สุขทั้งชาตินี้ และชาติหน้า ประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระนิพพาน จึงสมควรอย่างยิ่ง ที่ใช้คำว่า “เผยแผ่พระพุทธศาสนา” ซึ่งเหมาะสมกว่าใช้คำว่า “เผยแพร่พระพุทธศาสนา” การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในที่นี้ หมายถึง การนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอน ไปถ่ายทอดให้ประชาชนได้รับการเรียนรู้ และน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนเหล่านั้นไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เป็นคนดีมีศีลธรรมประกอบด้วยคุณธรรมมีเมตตา เป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำให้พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายออกไปอย่างแพร่หลาย เป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย ได้น้อมนำเอาหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ มุ่งให้เกิดประโยชน์เกื้อกูล และประโยชน์สุขแก่ประชาชนชาวโลกอย่างแท้จริง ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ได้ตัดแก้พระอรหันตสาวกชุดแรกที้ออกไปประกาศพระศาสนา ทำให้พระพุทธศาสนาได้อยู่ตั้งมั่นจนกระทั่งปัจจุบันนี้

การเผยแผ่พุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย

ภายหลังจากพุทธปรินิพพาน พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมาโดยลำดับจนถึง พ.ศ. 234 ได้มีเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับพุทธศาสนาเกิดขึ้น นั่นคือ การสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 3 ภายหลังจากเสร็จสิ้นการทำสังคายนา พระโมคคัลลีสบุตรติสสเถระได้ทราบโดยอนาคตังสญาณว่า ในกาลต่อไปภายหน้าพระพุทธศาสนาจะไม่เจริญรุ่งเรืองในชมพูทวีปอีกต่อไป แต่จะไปตั้งมั่น ณ แคว้นแคว้นอื่น ๆ เพื่อให้พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปไกล ท่านจึงได้รับพระบรมราชานุญาตจากพระเจ้าอโศกมหาราชให้คัดเลือกพระเถระผู้มีความรอบรู้แตกฉานในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นสมณทูตไปประกาศพระศาสนา ในนานาประเทศ (เสถียร โพธิ์

นันทะ, 2544, น. 153) สมณะทูตที่ได้รับการคัดเลือกแล้วส่งออกไปประกาศศาสนาในครั้งนี้มี 9 สาย โดยสายที่ 8 ถูกส่งไปดินแดนสุวรรณภูมิ พร้อมคณะมีปรากฏชื่อ 5 รูป คือ พระโสณะ พระอุตตระ พระณานิยะ พระภูริยะ และ พระมุณียะ (พระธรรมปิฎก (ประยูร ปยุตโต), 2540, น. 143) นอกจากนี้ยังมีสามเณร อุบาสก อุบาสิกา ร่วมคณะจำนวน 38 รูป/คน ซึ่งมีปรากฏในคัมภีร์สมันตปาสาทิกา อรรถกถาแห่งพระวินัยปิฎก นำพระพุทธศาสนาไปประดิษฐานในดินแดนสุวรรณภูมิ คือดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน เมื่อ พ.ศ. 235 ซึ่งนักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีสันนิษฐานว่าได้แก่บริเวณจังหวัดนครปฐม โดยมีโบราณสถานและโบราณวัตถุต่าง ๆ เช่น พระปฐมเจดีย์ เป็นต้น

ตามรอยพระพุทธศาสนาเข้าสู่เมืองแพร่

1. **ความเป็นมาของเมืองแพร่** เมืองแพร่เป็นเมืองเก่าเมืองหนึ่งในเขตทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีภูมิประเทศเป็นที่ราบระหว่างภูเขา โดยมีทิวเขาล้อมรอบทั้งสี่ทิศ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรป่าไม้ทางธรรมชาติ มีแม่น้ำสายหลัก สำคัญไหลผ่าน คือแม่น้ำยม เป็นลำน้ำที่สำคัญที่สุดของเมืองแพร่ โดยมีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาผีปันน้ำอำเภอบึงพะเยา เมืองแพร่ในอดีตเคยเป็นนครรัฐขนาดเล็ก แต่ปัจจุบันเมืองแพร่กลายเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งทางรถยนต์ ที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคเหนือที่ติดต่อไปยังจังหวัดน่าน พะเยา เชียงราย ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ จึงเรียกจังหวัดแพร่ว่าเป็นประตูสู่ล้านนาจากการศึกษาทางโบราณคดี พบร่องรอยการอยู่อาศัยของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีการค้นพบแหล่งโบราณคดีแห่งใหม่ในถ้ำปู้มันตาทมิ ในเขตบ้านนาตอง ตำบลช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่ เมื่อช่วงต้น พ.ศ. 2552 พบหลักฐานทางโบราณคดี ประเภทเครื่องมือกะเทาะ เครื่องมือหินขัด เศษภาชนะดินเผา และโครงกระดูกมนุษย์โบราณ และมีการกำหนดอายุทางวิทยาศาสตร์ ได้ว่ามีอายุไม่ต่ำกว่า 4,500 ปีมาแล้ว ซึ่งการดำเนินการครั้งนี้ถือว่าเป็นการขุดค้นทางโบราณคดีครั้งแรกในพื้นที่แอ่งแพร่ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่, 2559, น. 18) สันนิษฐานว่าในชุมชนเมืองแพร่คงจะมีผู้คนที่อยู่อาศัยมาก่อนประวัติศาสตร์อยู่แบบไม่เป็นหลักแหล่ง คงจะเป็นเหมือนยุคเดียวกับคนในสมัยก่อนขมพูทวีปในอินเดียสมัยก่อน

สำหรับการสร้างเมืองแพร่ตามประวัติไม่มีการจารึก ไม่มีหลักฐานเก่า ว่าสร้างขึ้นในสมัยใด จึงต้องอาศัยหลักฐานของเมืองอื่น เช่น พงศาวดารโยนก ตำนานเมืองเหนือ ตำนานการสร้างพระธาตุลำปางหลวง และศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เป็นต้น ชื่อเมืองแพร่ที่ปรากฏในหลักฐานต่าง ๆ มีเพียงเล็กน้อย จากการศึกษาประวัติการตั้งอาณาจักรล้านนา พบว่าในระยะแรกดินแดนนี้มีนครรัฐอิสระก่อตั้งขึ้นมาก่อนการตั้งอาณาจักรล้านนา เช่น เมืองพะเยา

เมืองน่าน เมืองลำพูน เมืองลำปาง เมืองแพร่ เป็นต้น เมืองต่าง ๆ เหล่านี้ชาวเมืองมีความสัมพันธ์ไปมาหาสู่กัน การเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนเมืองแพร่ ในที่ราบลุ่มแม่น้ำยม ประมาณ พ.ศ. 1200 - 1250 เมืองแพร่ในยุคเริ่มต้นคงจะมีความผูกพันกับแคว้นเงินยาง - เชียงแสน พร้อม ๆ กับการติดต่อสัมพันธ์กับแคว้นทวารวดีที่อยู่ทางใต้ และกำลังขยายอิทธิพลทางการเมืองขึ้นมาทางภาคเหนือโดยมี ทริภุญไชย เป็นฐานกำลังสำคัญ ดังนั้นในเวลาต่อมาจึงปรากฏว่าเมืองแพร่ถูกผนวกเข้าไปร่วมกับทริภุญไชยชื่อเมืองแพร่ จึงเริ่มปรากฏในตำนานเมืองเชียงแสนในช่วง พ.ศ.1620 – 1720 (องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่, 2559, น. 2)

การก่อตั้งชุมชนหรือบ้านเมืองส่วนใหญ่ในภาคเหนือมักปรากฏชื่อบ้านเมืองนั้นในตำนานเรื่องเล่าหรือจารึกตลอดจนหลักฐานเอกสารพื้นเมืองของเมืองนั้น ๆ แต่สำหรับเมืองแพร่นั้นแตกต่างออกไปเนื่องจากไม่มีหลักฐานที่เกี่ยวข้องหลักฐานที่เกี่ยวข้องโดยตรงจึงมีที่มาของชื่อเมืองจากหลักฐานอื่น ดังนี้ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2543, น. 75)

1) เมืองพล นครพลหรือพลรัฐนคร เป็นชื่อเมืองเก่าดั้งเดิมที่สุดที่พบในตำนานเมืองเหนือฉบับโบราณ พ.ศ. 1824 กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า เจ้าเมืองลำปางได้ส่งคนมาติดต่อเจ้านครพลให้ไปร่วมงานนมัสการและฉลองวัดพระธาตุลำปางหลวง ตอนหนึ่งได้กล่าวไว้ในตำนานพระธาตุ เมื่อศึกษาตำแหน่งที่ตั้งของนครพลตามตำนานดังกล่าวพบว่าเป็นเมืองแพร่ ปัจจุบันชื่อพลนครปรากฏเป็นชื่อวิหารในวัดหลวง ตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพร่ โดยเชื่อว่าวัดนี้เป็นวัดที่สร้างมาพร้อมกับการสร้างเมืองแพร่และเจ้าเมืองแพร่ให้ความอุปถัมภ์มาตลอดจนหมดยุคการปกครองโดยเจ้าเมือง

2) เมืองโกศยนคร เป็นชื่อปรากฏในพงศาวดารเมืองเงินยางเชียงแสน ใช้เรียกเมืองแพร่ในสมัยขอมเรืองอำนาจ ที่ชื่อเมืองในอาณาจักรล้านนาเปลี่ยนเป็นภาษาบาลีตามความนิยมในยุคนั้น เช่น น่านเป็นนันทบุรี ลำพูนเป็นทริภุญไชย ลำปางเป็นเขลางค์นคร เป็นต้น ชื่อเมืองโกศย น่าจะมาจากชื่อตอยที่เป็นที่ตั้งองค์พระธาตุช่อแฮ ซึ่งเป็นพระธาตุศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองแพร่ คือ ตอยโกสิยชัคบรรพต หมายถึง ตอยแห่งผ้าแพร

3) เมืองแพล เป็นชื่อที่ปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชหลักที่ 1 ด้านที่ 4 โดยคำว่า แพล น่าจะมาจากศรัทธาของชาวเมืองที่มีต่อพระธาตุช่อแฮหรือช่อแฮที่สร้างขึ้นภายหลังการสร้างเมืองต่อมาจึงได้เรียกชื่อเมืองของตนว่า เมืองแพล

4) เมืองแพร่ เป็นชื่อที่คนไทยในอาณาจักรสุโขทัยและกรุงศรีอยุธยาใช้เรียกเมืองแพล และกลายเสียงเป็นแพร่หรือแพร สมัยกรุงศรีอยุธยาชื่อเมืองแพร่ปรากฏในประวัติศาสตร์ เมื่อเกิดสงครามระหว่างอยุธยาและล้านนา กองทัพอยุธยาเดินทางผ่านช่องเขาพลึงเพื่อไปตีเชียงใหม่

5) เมืองแป้ เป็นชื่อที่ชาวแพร์ใช้เรียกชื่อเมืองของตนด้วยภาษาคำเมือง ความหมายของคำว่า “แป้” น่าจะมาจากคำว่าแพร์แต่กลางเสียงตัว พ เป็น ป หมายถึง การแพร่กระจายออกไปเป็นจำนวนมากของผู้คน ซึ่งส่วนหนึ่งนิยมออกไปทำมาหากิน ตั้งถิ่นฐานยังเมืองอื่น

2. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่เมืองแพร์ เมืองแพร์ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ตามหลักฐานที่กล่าวถึงความเชื่อในพระศาสนานั้นยังไม่มีปรากฏเป็นหลักฐาน แต่เดิมจึงมีความเชื่อว่าผู้คนในสมัยนั้น คงจะมีการนับถือธรรมชาติ เช่น ภูเขา ถ้ำ ป่าไม้ ลำธาร ห้วย หนอง คลองบึง แม่น้ำ ฯลฯ ตลอดจนถึงการนับถือผีบรรพบุรุษ ผีป่า ผีภูเขา ผีต่างๆ โดยมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์น่าเคารพนับถือและพากันปฏิบัติสืบทอดกันมา ต่อมาได้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่เมืองแพร์ โดยสันนิษฐานว่าพระพุทธศาสนาเข้าสู่เมืองแพร์ ในสมัยอาณาจักรน่านเจ้า แผ่ขยายจากเมืองเชียงแสน ไชยบุรี และเวียงพางคำ จนมาถึงเมืองแพร์ ประมาณหลังปี พ.ศ.1300 เป็นพระพุทธศาสนาเถรวาทยุคดั้งเดิม คือ ยุคที่ 1 ที่เข้ามายังดินแดนสุวรรณภูมิ เมื่อราว พ.ศ.235 ซึ่งเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบพระเจ้าอโศกมหาราช ได้ทรงส่งสมณทูตไปเผยแผ่ยังดินแดนสุวรรณภูมิ อันประกอบไปด้วยดินแดนที่ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวาง มีประเทศรวมกันอยู่ในดินแดนส่วนนี้ 7 ประเทศในปัจจุบัน ได้แก่ ไทย พม่า ศรีลังกา ญวน กัมพูชา ลาว มาเลเซีย พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่สุวรรณภูมิในยุคนี้ ทำให้พระพุทธศาสนาในแถบนี้ เจริญรุ่งเรืองมาตามลำดับตามยุคสมัย แผ่ขยายกว้างขวางครอบคลุมไปทั่วดินแดนสุวรรณภูมิ จากประวัติความเป็นมาของวัดหลวงซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ที่สุดในเมืองแพร์กล่าวไว้ว่า พ่อขุนหลวงพลพระราชนัดดาของพระมหากษัตริย์อาณาจักรน่านเจ้า ได้นำคนไทย (ไทยลื้อ ไทยเขิน) กลุ่มหนึ่งอพยพจากเมืองเชียงแสน ไชยบุรี และเวียงพางคำ ลงมาสร้างบ้านแปงเมืองอยู่บนบริเวณที่ราบฝั่งแม่น้ำยม ในปี พ.ศ.1371 ขนานนามว่า “เมืองพลนคร” เมื่อตั้งมั่นดีแล้วก็ได้ข่าวประกาศให้ชาวเมืองมาร่วมกันสร้างวัดขึ้นเป็นวัดแรก คือ วัดหลวง เมื่อ พ.ศ. 1372 หลังจากนั้นเป็นต้นมาก็เริ่มมีการสร้างวัดวาอารามขยายขึ้นเรื่อย ๆ และในปี พ.ศ. 2559 ตลอดปี เมืองแพร์ได้จัดงานเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ เมืองแพร์อายุครบ 1188 ปี

พระพุทธศาสนาในเมืองแพร์มีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงเรื่อยมา เจ้าผู้ครองเมืองแพร์ทุกพระองค์ ตลอดจนถึงชาวเมืองแพร์ส่วนใหญ่ล้วนยึดมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง สืบทอดจนกระทั่งถึงปัจจุบัน เห็นได้จากการสร้างศาสนสถาน ไว้เป็นที่ประกอบศาสนพิธีเป็นจำนวนมาก โดยมีศาสนสถานทั้งของมหานิกายและธรรมยุต ที่ได้รับวิสุงคามสีมา และยังไม่ได้รับวิสุงคามสีมารวมทั้งหมด 370 แห่ง ที่พักสงฆ์อีก 54 แห่ง มีพระภิกษุสามเณรทั้งมหานิกายและธรรมยุต ประมาณ 2,130 กว่ารูป มีศรัทธาประชาชนยึดถือปฏิบัติตามหลัก

คำสอนของพุทธศาสนาต่อเนื่องกันมาอย่างเหนียวแน่น ปัจจุบันคนเมืองแพร่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธกันมากถึง 99.18 เปอร์เซ็นต์ ทำให้พระพุทธรูปในเมืองแพร่เจริญมาโดยลำดับ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และมุ่งพัฒนาวัดให้มีความเข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนได้อย่างแท้จริง

3. ชีวิตและผลงานของพระสงฆ์เมืองแพร่ที่มีบทบาทสำคัญ

พระสงฆ์เมืองแพร่ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา มีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพล ต่อคนในเมืองแพร่ที่เอาใจใส่ดูแลพระพุทธศาสนา ในที่นี้ขอยกตัวอย่างเช่น

1) ครูบาศักดิ์จอนอรัญญาวาสี มหาเถระ (ครูบามหาเถระ) เป็นพระมหาเถระนักปฏิบัติที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปในภาคเหนือ (ล้านนา) มีชื่อเดิมว่าปอย เกิดเมื่อ พ.ศ. 2332 ปีระกาที่อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ บวชเป็นสามเณรตั้งแต่เด็กและอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เมื่อปี พ.ศ. 2352 ณ วัดศรีชุม เมืองแพร่ ได้รับฉายาว่า "กัญจนภิกขุ" ท่านได้ทำการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยและภาษาบาลีจนแตกฉาน ได้ช่วยเป็นครูสอนในวัดศรีชุมระยะหนึ่ง ก่อนย้ายกลับมาจำพรรษาอยู่ที่วัดสูงเม่น ท่านให้ความสนใจทางด้านวิปัสสนากัมมัฏฐาน มุ่งศึกษาจนแตกฉาน ภายหลังได้ไปศึกษาต่อที่วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ เข้ารับการศึกษาด้านวิปัสสนากัมมัฏฐานกับพระมหาราชครูแห่งวัดสวนดอก เนื่องด้วยพระมหาราชครูมีเชื้อสายเจ้านายฝ่ายเหนือ มีอำนาจทางคณะสงฆ์เป็นอย่างมาก แต่ท่านให้ความเลื่อมใสครูบามหาเถระที่มีความเชี่ยวชาญด้านอักษรบาลีและพระธรรมวินัย จึงได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ครูบามหาเถระเป็นมหาเถระที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปในภาคเหนือ (ล้านนา) เป็นผู้แตกฉานในภาษาบาลีและภาษาล้านนา ครูบามหาเถระ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสวัดพระสิงห์วรมหาวิหารเมื่อปี พ.ศ. 2402 และได้รับสมณศักดิ์จากเจ้าหลวงเชียงใหม่ทรงตั้งฉายาให้ท่านว่าครูบาศักดิ์จอนอรัญญาวาสีมหาเถระ ถือเป็นปฐมครูบาเจ้าแห่งล้านนา ท่านได้มรณภาพ พ.ศ. 2421 สิริอายุ 89 ปี พรรษา 69 ณ วัดป่ามะม่วง เมืองระแหง (จังหวัดตากในปัจจุบัน) ตรงกับปีที่ครูบาศรีวิชัยกำเนิด (พระราชเชมมาร และคณะ, 2561, น. 81-90) ในขณะที่ได้ไปศึกษาเล่าเรียนต่อในประเทศพม่า ได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุและพระอรหันตธาตุ นำมาถวายต่อเจ้าหลวงอินทวิชัย เจ้าผู้ครองนครแพร่ ต่อมาเจ้าหลวงได้นำไปถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่พระองค์ทรงให้นำกลับมาไว้ที่เจดีย์วัดมหาโพธิ์ ตำบลป่าเมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อเป็นสมบัติของชาวแพร่สืบไป นอกจากนี้ครูบายังได้รวบรวมคัมภีร์ใบลานจากเมืองหลวงพระบาง แพร่ น่าน มาไว้ที่หอพระไตรปิฎกวัดสูงเม่น จังหวัดแพร่ เป็นจำนวนมากอีกด้วย

2) พระมหาเมธีกร (พรหม พรหมเทโว) อดีตเจ้าคณะจังหวัดแพร่ มีชื่อเดิมว่าพรหม เกศทัตทิเม เกิดเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2418 ที่บ้านน้ำคือ ตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ปี 2438 บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดน้ำคือ ปี พ.ศ. 2439 อุปสมบทเป็น

พระภิกษุ ฦ วัดน้ำคือ (ปัจจุบันคือวัดเมธังกราวาส) ได้ศึกษาภาษาบาลีกับพระครูพุทธวงศาจารย์ วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร ปี พ.ศ. 2449 เป็นเจ้าอาวาสวัดเมธังกราวาส ปี พ.ศ. 2457 เป็นเจ้าคณะจังหวัดแพร่ ปีพ.ศ. 2458 ท่านได้ไปอบรมการศาสนาและคณะสงฆ์ในสำนักสมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารี) ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร ต่อมาได้กลับไปจำพรรษาที่เมืองแพร่ ปี พ.ศ. 2474 ลาออกจากตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดแพร่ และได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะจังหวัดกิตติมศักดิ์ ท่านได้มรณภาพ พ.ศ. 2482 สิริอายุ 74 ปี พรรษา 53 ณ วัดเมธังกราวาส (พระครูปลัดสุวัฒนโพธิคุณ และคณะ, 2548) ท่านเป็นพระสงฆ์รูปแรกที่นำระบบการปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2446 มาเผยแพร่ในจังหวัดแพร่ เป็นครั้งแรก ทำให้การคณะสงฆ์ของจังหวัดแพร่เจริญก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ ปี พ.ศ. 2461 ท่านเป็นพระรูปแรกที่ได้จัดตั้งโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกธรรม พยายามให้ภิกษุสามเณรและศิษย์วัดได้รับการศึกษาทางพระศาสนาและทางโลก ได้ตั้งโรงเรียนบาลีขึ้นที่จังหวัดแพร่ เป็นแห่งแรกในภาคเหนือ ปี พ.ศ. 2477 ได้จัดตั้งโรงเรียนประชาบาลในวัดของท่านชื่อ "โรงเรียนประชาบาลวัดน้ำคือ ปัจจุบันคือโรงเรียนวัดเมธังกราวาส (เทศร์ฐราชภรณ์กุล) ท่านเป็นพระเถระที่มีมารยาทอันดีงามจนเป็นที่โปรดปรานของพระเถระผู้ใหญ่

3) พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ฟู อุตตชิโว ป.ธ.6) อดีตเจ้าคณะจังหวัดแพร่ อดีตเจ้าอาวาสวัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร อดีตเจ้าอาวาสวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร และอดีตเจ้าคณะตรวจการ ภาค 4 ภาค 5 มีชื่อเดิมว่า ฟู บรรเลง เกิดเมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2444 ที่บ้านหนน้ำคือกลาง ตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ปี 2461 บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร ปี พ.ศ. 2464 อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนารามราชวรวิหาร หลังบวชแล้วท่านได้ศึกษาพระปริยัติธรรมจนสอบได้นักธรรมชั้นโท และเปรียญธรรม 6 ประโยค ปี พ.ศ. 2471 - 2472 ทางเจ้าคณะภาคพายัพ ได้ส่งท่านขึ้นไปจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมที่จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2473 - 2494 ได้ไปจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในภาคเหนืออีกหลายจังหวัดทั้งที่จังหวัดแพร่ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดลำปาง และจัดตั้งโรงเรียนปริยัติสามัญขึ้นที่จังหวัดแพร่ ท่านได้มรณภาพ พ.ศ. 2516 สิริอายุ 71 ปี 329 วัน พรรษา 52 ที่โรงพยาบาลรามาศิบัติ และนำมาบำเพ็ญกุศล ณ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ (พระเมธีธรรมมาลังการ และคณะ, 2556, น. 138) นับว่าเป็นพระภิกษุที่มีคุณูปการต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในภาคเหนือ เมื่อปี พ.ศ. 2473 - 2494 ได้ก่อตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญขึ้นที่วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร และสร้างโรงเรียนธรรมราชาศึกษา ที่วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการศึกษาวรรณกรรมล้านนา จึงได้ชำระเทศน์มหาชาติฉบับภาษาล้านนาแล้วจัดพิมพ์เป็นภาษาไทย โดยสำนักพิมพ์ ส. ธรรมภักดี ตั้งชื่อว่า "มหาชาติฉบับสร้อยสังกร" และ

ยังเรียบเรียง "หลักภาษาไทยพ่ายัพ" ซึ่งเนื้อหาประกอบด้วยพจนานุกรมภาษาไทยกลาง - ภาษาไทยถิ่นเหนือและแบบเรียนภาษาล้านนาอีกด้วย

4) พระมหาโพธิวงศาจารย์ (สุจี กตสโร ป.ธ.3) อดีตที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 6 อดีตเจ้าอาวาสวัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร อดีตประธานสภาวิทยาเขตแพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อดีตผู้จัดการโรงเรียนพุทธโกศยวิทยา และอดีตผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ มีชื่อเดิมว่า สุจี ขรวงศ์ เกิดเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2460 ปีมะเส็งที่บ้านทุ่งอวน ตำบลกาญจนนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ปี พ.ศ. 2476 บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดนาจักร ตำบลนาจักร อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ปี 2481 อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ วัดกาญจนาราม ตำบลนาจักร อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ หลังบวชแล้วได้ศึกษาพระปริยัติธรรมจนสอบได้นักธรรมชั้นเอกและเปรียญธรรม 3 ประโยค ท่านเป็นพระนักปกครอง พระนักเผยแผ่ และเป็นพระนักการศึกษา ท่านได้มรณภาพ พ.ศ. 2554 สิริอายุ 94 ปี 211 วัน พรรษา 75 ที่โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ และนำมาบำเพ็ญกุศล ณ วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร จังหวัดแพร่ นับว่าเป็นพระเถระที่มีคุณูปการต่อการศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดแพร่ เมื่อปี พ.ศ. 2500 ได้เปิดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ชื่อโรงเรียนธรรมราชวิทยา โดยท่านเป็นเจ้าของและผู้รับใบอนุญาต ปี พ.ศ.2506 ตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวนอาทิตย์ขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เข้าศึกษาทุกวันอาทิตย์ โดยท่านเป็นผู้อำนวยการ ต่อมาปี พ.ศ. 2507 โรงเรียนธรรมราช ถูกสั่งยุบ ในปี พ.ศ.2508 จึงจัดตั้งโรงเรียนบาลีสาธิตสาขาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เปิดสอนชั้นประถมปีที่ 5 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยท่านเป็นเจ้าของผู้จัดการ ได้จัดการเรียนการสอนมาโดยลำดับ ถึงปี พ.ศ.2512 ทางกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการมิให้นักเรียนที่จบชั้นสูงสุดสอบสมทบชั้นสูงสุดประโยค (ป.7 และ ม.ศ.3) ทำให้พระภิกษุสามเณรระส่ำระสายหาทางชวนขวยไปเรียนต่อต่างจังหวัด ทำให้ได้รับความลำบากเป็นอย่างยิ่ง ปี พ.ศ. 2513 จึงได้จัดตั้งโรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ มีชื่อเต็มเป็นทางการว่า โรงเรียนผู้ใหญ่พุทธโกศยวิทยา โดยท่านเป็นผู้จัดการ เปิดสอนระดับ 3 (ระดับประถมศึกษาตอนปลาย) และระดับ 4 (ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น) ปี พ.ศ. 2517 จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เปิดสอน ป. 5 - ม.ศ. 5 โดยท่านเป็นผู้จัดการ และจัดการศึกษาควบคู่กันไประหว่างการศึกษาผู้ใหญ่กับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ปี พ.ศ. 2520 ได้ยุบการศึกษาผู้ใหญ่ แล้วมาสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในปี พ.ศ. 2526 เปิดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนต่อ (พระเมธีธรรมาลังการ และคณะ, 2556, น. 102 - 119) และในปี 2529 ได้เสนอจัดตั้งวิทยาเขตแพร่ โดยสภามหาวิทยาลัยในคราวประชุมครั้งที่ 1/2530 เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2530 มีมติอนุมัติให้จัดตั้งวิทยาเขตแพร่ขึ้น โดยมีชื่อว่า “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ วิทยาเขตแพร่”

เริ่มเปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2530 เป็นต้นมา ปัจจุบันได้ชื่อใหม่ตามพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่า “มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” และได้ย้ายสำนักงานไปอยู่บนพื้นที่แห่งใหม่ ณ เลขที่ 111 หมู่ 5 ตำบลแม่คำมี อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ นับว่าพระมหาโพธิวงศาจารย์เป็นผู้มีคุณูปการต่อวงการคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง

บทสรุป

สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในดินแดนชมพูทวีปในสมัยพุทธกาล ปัจจุบันคือประเทศอินเดีย ปากีสถาน เนปาล และบังคลาเทศ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการรู้แจ้งเห็นจริง โดยมีพระรัตนตรัย เป็นสรณะอันสูงสุด เมืองแพร่เป็นเมืองหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญมาตามลำดับ ผู้คนในเมืองแพร่พากันนับถือพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก นับว่าเป็นภารกิจโดยตรงของพระสงฆ์ ที่ทำหน้าที่ของตนให้บริบูรณ์ ด้วยการศึกษาระธรรมวินัย และประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย อุทิศตนในการทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยยึดมั่นในหลักอุดมการณ์ หลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระพุทธองค์เป็นหลัก

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่เมืองแพร่ไม่มีปรากฏหลักฐานที่ชัดเจน แต่พระพุทธศาสนาในเมืองแพร่มีความเจริญรุ่งเรืองเรื่อยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เจ้าผู้ครองเมืองแพร่ทุกพระองค์ ตลอดจนจนถึงชาวเมืองแพร่ล้วนยึดมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง ปัจจุบันมีผู้นับถือศาสนาพุทธในเมืองแพร่มากถึง 99.18 เปอร์เซ็นต์ พระพุทธศาสนาในเมืองแพร่เจริญมาโดยลำดับ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ที่เอาใจใส่ดูแล และมีบทบาทสำคัญในอดีตที่ผ่านมาเช่น ครูบาศรีวิชัย อรัญญวาสี มหาเถระ (ครูบามหาเถระ) พระมหาเมธีกร (พรหมพรหมเทโว) พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ฟู อุตตชิโว, ป.ธ. 6) พระมหาโพธิวงศาจารย์ (สุจี กตสโร ป.ธ. 3) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2543). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดแพร่. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2540). พุทธศาสนาในเอเชีย. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- พระราชเชมมาร และคณะ. (2561). บทบาทและการเชื่อมโยงภูมิภาคของครูบาศรีวิชัยนอร์ธเวสต์ สยาม (ครูบาศรีวิชัย). ธรรมทรรศน์. 18 (1), 81 - 90.
- พระเมธีธรรมบาลังการ และคณะ. (2556). พระมหาโพธิวงศาจารย์ยานุสรณ์. แพร่ : หจก. เมืองแพร่ การพิมพ์.
- พระครูปลัดสุวัฒนโพธิคุณ และคณะ. (2548). สมโภชพระอารามหลวงครบ 50 ปี กิ่งศตวรรษ วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร ตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 2498 - 2548. แพร่ : เมืองแพร่การพิมพ์.
- หลวงวิจิตรวาทการ. (2527). ศาสนาสากล เล่ม 1 กรุงเทพมหานคร : ลูก ส. ธรรมภักดี.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2550). ประวัติพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : นวสาส์นการพิมพ์.
- สุขชีพ ปุญญาณภาพ, (2539). พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราช วิทยาลัย.
- _____, "พระพุทธเจ้า - พระบรมครูผู้ยิ่งใหญ่ของโลก" กับธรรมลีลาในการถ่ายทอดธรรม, เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2563 จาก <http://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/54644/-relbud-rel-morart-mor-dhart->.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2544). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่. (2535). ประวัติศาสตร์เมืองแพร่ ฉบับ พ.ศ. 2559. พิมพ์ครั้งที่ 1. แพร่ : เมืองแพร่การพิมพ์.

สถานการณ์นิวนอร์มอลกับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม
บนฐานทุนทางสังคม “บ้าน วัด โรงเรียน”^{*}
NEW NORMAL SITUATION AND PARTICIPATORY SCHOOL
MANAGEMENT BASED ON SOCIAL CAPITAL “BAN WAT RONGREAN”

มนตรี วิชัยวงศ์, Montri Wichaiwong

เริงวิชัย นิลโคตร, Reongwit Nilkote

วัยวุฒิ บุญลอย, Waiwoot Boonloy

ธีรังกูร วรบำรุงกุล, Theerangkoon Warabamrungskul

อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Lecturer, Department of Education Administration,

Faculty of Education Rambhai Barni Rajabhat University

ปฏิภาณ กิตตินันท์วัฒน์, Patipan Kittinanthawat

อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตร์ (สองภาษา) คณะนิเทศศาสตร์ Lecturer,

Faculty of Communication Arts Program in Communication Arts (Bilingual)

Rambhai Barni Rajabhat University

E-mail : sam.montri@gmail.com

บทคัดย่อ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดอย่างรุนแรงและรวดเร็วไปทั่วโลกของไวรัสโคโรนา
โควิด-19 ทำให้ผู้ติดเชื้อมากกว่าสามสิบล้านคน และเสียชีวิตทั่วโลกแล้วร่วมหนึ่งล้านคน
มีผลกระทบทุกภาคส่วนของสังคมโลก บริบทการใช้ชีวิตในสังคมก็เปลี่ยนไปอย่างเต็มอย่าง
สิ้นเชิงการดำเนินชีวิตในบริบทสังคมโลกก็เปลี่ยนไป เพราะทุกครอบครัว ทุกชีวิตก็มีมาตรการ
การรักษาชีวิตปกป้องป้องกันตัวเองจากการติดเชื้อไวรัสโควิด -19 จึงมีนิยามศัพท์ใหม่ในบริบท
ของสังคมโลกคือความปกติใหม่หรือที่เรียกติดปากว่า นิวนอร์มอล (New Normal) ในการใช้

---

^{*} Received 12 November 2020; Revised 28 December 2020; Accepted 31 December 2020

ชีวิตดำเนินธุรกิจ ธุรกิจต่างๆในชีวิตมีเป้าหมายเหมือนเดิมเพียงแต่มีการใช้ชีวิตที่ต่างจากเดิม ซึ่งหากเปรียบเทียบสถานการณ์ทั่วทั้งโลกกับประเทศไทยแล้วถือได้ว่าระบบสาธารณสุขของประเทศไทยมีประสิทธิภาพในการดูแลป้องกันและบริหารจัดการอย่างดีมากเพราะมีจำนวนผู้ติดเชื้อโควิด-19 สะสมเพียง 3,545 คนและมีผู้เสียชีวิตเพียง 59 ศพ

ดังนั้น สถานการณ์นิวนอร์มอลกับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมบนฐานทุนทางสังคมบ้าน วัด โรงเรียน ก็เป็นปกติรูปแบบใหม่ที่สะท้อนเรื่องราวการบริหารจัดการสถานศึกษา การเรียนการสอนในบริบทปัจจุบันที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีของนักเรียน นักเรียนมีความสุขกับการเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองสบายใจ ชุมชนมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ดีต่อสถานศึกษาอันเกิดจากความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยมีเป้าหมายร่วมกันคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ส่วนบุคลากรทางการศึกษาและผู้ปกครองก็ปลอดภัยจากโรคระบาด งานปกติที่ทำก็มีประสิทธิภาพ คนสำราญ งานสัมฤทธิ์ โดยมีข้อจำกัดในการเรียนการสอนอีกประการคือป้องกันการติดเชื้อโควิด-19 ด้วย

คำสำคัญ : นิวนอร์มอล, การบริหารสถานศึกษา, บ้าน วัด โรงเรียน

Abstract

With the worldwide and widespread epidemic of the Coronavirus-19 virus, more than Thirty three million people are infected and died around the world and joined one million people. It has affected all parts of the world society. The context of living in society has completely changed. Living in the context of world society has changed. Because every family, every life has life-saving measures to protect itself from being infected with the virus Covid-19 therefore it has a new definition in the context of a global society: New Normalism, also known as New Normal. Business life Transactions in life have the same goal, but they have a different life. Comparing the global situation with Thailand, the public health system in Thailand can be very effective in the prevention and management of the disease because there are only 3,545 cases of COV-19 and deaths. Only 59 bodies

Therefore, the situation in New Normal and participatory school management based on social capital, Ban, Wat, Rongrean, is also a new type of normal that manages the school management. Teaching and learning in the current context that is effective in teaching and learning with good academic achievement of students. Students are happy with their studies. Parents feel at ease. The community is efficient in managing good to the school due to the unity of cooperation with the common goal of student achievement. Educational personnel and parents are safe from epidemics. Normal work is also effective, people get pleasure, achievement work, with another teaching restriction is also to prevent the infection of the covid-19.

Keywords : New Normal, School Administration, Ban Wat Rongrean

บทนำ

บทบาทที่สำคัญของบ้าน วัด และโรงเรียนได้สะท้อนให้เห็นถึงนวัตกรรมชีวิตคนไทยที่เปลี่ยนไป นักบริหารการศึกษาและนักวิชาการศึกษาไทยต่างรวมตัวกันขึ้นเพื่อสร้างกรอบแนวคิดใหม่ในการจัดการศึกษา คือ การให้ชุมชนท้องถิ่นและทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยถือว่าโรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญของสังคม สร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สร้างวงจรการบริหารและการพัฒนาคนให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน มีนักการศึกษาและนักวิจัยได้ค้นพบแนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องไว้เป็นจำนวนมากและเป็นที่ยอมรับว่าการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญของความสำเร็จในการนำองค์การไปสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคนของ 3 สถาบันหลักคือ บ้าน วัด และโรงเรียนนั้นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นฐานการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนและชุมชนต้องมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด -19 จากทั่วโลกยังทวีความรุนแรงมากขึ้น จำนวนผู้เสียชีวิตก็มากขึ้นเรื่อยๆ แต่การดำเนินชีวิต การดำรงชีวิตก็ยังคงมีต่อไปภายใต้การเฝ้าระวังป้องกันตัวเองจากการแพร่ระบาดภายใต้รูปแบบความปกติใหม่หรือ New Normal ดังนั้น

บทความนี้ คณะผู้เขียนสนใจที่จะเผยแพร่การบริหารจัดการในสถานการณ์นิวนอร์มอลกับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมบนฐานทุนทางสังคม “บ้าน วัด โรงเรียน”

ความหมายของความปกติในรูปแบบใหม่นิวนอร์มอล New Normal

ความปกติในรูปแบบใหม่ (New Normal) เป็นคำที่ Bill Gross ผู้จัดการของกองทุนชื่อดังของสหรัฐอเมริกา ที่โด่งดังในช่วงวิกฤติการเงินสำคัญๆของโลกได้กล่าวไว้ในปี 2008 ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากเกิดเหตุการณ์หนึ่ง เช่น การถือกำเนิดขึ้นของอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้รูปแบบการใช้ชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ในปัจจุบันนี้โควิด-19 ได้เกิดสิ่งใหม่ขึ้นหลายอย่างในการใช้ชีวิตทั้งการด้านทำงาน ด้านการเรียน ด้านการทำธุรกิจ ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ตัวอย่างที่จะเกิดขึ้นในพฤติกรรม การบริโภค มีการสั่งซื้ออาหารออนไลน์กันมากขึ้น หน้าร้านต่าง ๆ มีระบบจัดการรอคิว เพื่อความปลอดภัยให้แก่พนักงานส่งอาหารหรือไม่ จากแต่ก่อนบางร้านเคยให้เก้าอี้นั่งรอ อาจจัดระบบให้คอยเพื่อรักษาความสะอาดของร้านด้วย หลังจากเกิดโควิด -19 การนั่งรับประทานในร้านอาหารก็จะไม่เป็นที่นิยมเหมือนแต่ก่อน จำนวนผู้สั่งอาหารกลับบ้านเพิ่มมากขึ้น ทำให้ร้านต้องลดการจ้างพนักงานเสิร์ฟ เป็นต้น (ไทยรัฐออนไลน์, 2563)

ราชบัณฑิตยสถานได้ตั้งคำถามว่า New Normal การพิจารณาศัพท์บัญญัติและนิยามของ คำว่า New Normal New norm ราชบัณฑิตยสภาได้แต่งตั้งคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ที่เกี่ยวข้องหลายสาขาวิชาและที่จำเป็นเร่งด่วน คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่บัญญัติศัพท์ใหม่ที่อยู่ในกระแสสังคมร่วมสมัย รวมทั้งศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับหลายสาขาวิชาและมีความจำเป็นต้องใช้งาน นอกจากนี้มีหน้าที่เผยแพร่ศัพท์บัญญัติไปสู่สาธารณะชนอีกด้วย New Normal ได้มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในช่วงที่มีการระบาดของโรคโควิด -19 คำว่า New Normal เป็นวลี และเป็นสำนวน ซึ่ง Oxford dictionary ได้ให้คำนิยามว่า A previously unfamiliar or atypical situation that has become standard, usual, or expected. หมายถึง สถานการณ์หรือปรากฏการณ์ ที่แต่เดิมเป็นสิ่งไม่ปกติ ผู้คนไม่คุ้นเคย ไม่ใช่มาตรฐาน ต่อมาเมื่อเหตุหรือเกิดวิกฤติบางอย่าง จึงมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้สถานการณ์นั้นกลายเป็นสิ่งที่ปกติ และเป็นมาตรฐาน ซึ่งกรรมการได้ให้ความเห็นว่าคำจำกัดความของคำว่า New Normal เป็นพลวัตและคำนี้มีที่ใช้หลายบริบท ไม่ใช่เฉพาะในทางธุรกิจหรือวิถีชีวิตเท่านั้น จึงเป็นการยากที่จะหาคำกลางๆที่จะใช้ได้ในทุกบริบท จึงมีข้อสรุปร่วมกันว่า ควรเขียนคำนี้ทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “นิวนอร์มอล” จะสื่อความหมายได้ดีกว่า อย่างไรก็ตามคณะกรรมการบัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ได้บัญญัติคำนี้ไว้ว่าความปกติใหม่, ฐานวิถีชีวิตใหม่ คณะกรรมการจึงมีความเห็นว่าสามารถใช้สองคำนี้ได้ด้วย (สุรพล อิศโรกรศีล, 2563)

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

ได้มีนักคิด นักวิชาการ นักการศึกษา ได้รวบรวมเรียบเรียงความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้

ปรัชญา เวสารัชช (2554, น. 1) กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การวินิจฉัย สั่งการ ควบคุมและการจัดการในเรื่องเกี่ยวกับงานหรือกิจกรรมในสถานศึกษา ทั้งการบริหารธุรกิจของสถานศึกษา โดยมุ่งให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาที่ได้ตั้งไว้ ภาระหน้าที่ดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับครู นักเรียน บุคลากรอื่นๆในสถานศึกษา

สุภัก ยมพุกและวิโรจน์ เกษฎาลักษณ์ (2558, น. 146) ได้ให้ความหมาย การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ภายในสถานศึกษาที่จะทำให้บุคลากรเกิดการรับรู้ กระบวนการในการบริหารสถานศึกษา สร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสถานศึกษา ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป

จิตจรุญ ทรงวิทยา (2562, น. 14) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา คือ การดำเนินงานทุกอย่างในโรงเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายการศึกษาหรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือ ให้นักเรียนมีสุขภาพดี มีคุณธรรมและเป็นพลเมืองที่ดี สามารถใช้ประโยชน์ของสาขาวิชาที่เรียนมีความสำคัญเกี่ยวกับเศรษฐกิจและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ตามขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน ทั้งการเรียนการสอน หลักสูตร เพราะเป็นการดำเนินกิจกรรมทุกอย่างที่อยู่ในโรงเรียน เพื่อสนับสนุน อำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ที่มี ได้แก่ คน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการ

ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญมากถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินกิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียนได้มีนักคิดและนักวิชาการกล่าวไว้ คือ

จันทร์ธานี สงวนนาม (2553, น. 3) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเจริญทางการศึกษาและต่อการพัฒนาทุกๆด้านของมนุษย์ที่เป็นทรัพยากรที่สำคัญ

ของชาติ เพราะถ้าไม่มีการบริหารแล้ว การดำเนินงานของสถานศึกษาอาจจะต้องพบกับอุปสรรคมากมายจนไม่สามารถดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

ภารตี อนันต์นาวิ (2553, น. 3) กล่าวว่า การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเป็นสิ่งที่ช่วยในการขับเคลื่อนนโยบายและกำหนดทิศทางในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายและก่อให้เกิดศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด โดยต้องอาศัยการกำหนดขั้นตอนวิธีการอย่างเป็นระบบ มีการจัดการทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรด้านอื่นๆ ให้คุ้มค่าที่สุด รวมถึงการประเมินผลเพื่อนำผลที่ได้ นำกลับมาแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องและเหมาะสม อีกทั้งยังต้องคอยช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนและแก้ปัญหาของผู้ใต้บังคับบัญชาที่เกิดขึ้น จากการปฏิบัติงานตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา เพื่อให้เกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นในการบริหารงาน และการดำเนินการอย่างต่อเนื่องที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารที่มีลักษณะด้านวิชาชีพและคุณลักษณะส่วนบุคคลซึ่งมีความสามารถในการบริหารจัดการ การปฏิบัติงานที่ให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายที่ได้รับมอบหมายหรือตามแบบแผนปฏิบัติที่ได้วางไว้

ปรัชญา เวสารัชช (2554, น. 3) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาเป็นการบริหารจัดการที่มีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบขั้นตอน กติกาและวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุนและมีกระบวนการประเมินผลการศึกษาเที่ยงตรงและเชื่อถือได้

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาเพราะถือได้ว่าเป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานทางด้านนโยบายพร้อมทั้งการกำหนดทิศทางในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์เพื่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้สัมฤทธิ์ผลอย่างสูงสุดแก่นักเรียน

หลักการบริหารและแนวทางการจัดการศึกษาในรูปแบบ บ้าน วัด โรงเรียน

หลักการบริหารและแนวทางจัดการศึกษาในรูปแบบบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เป็นแนวคิดที่เป็นเรื่องการจัดการศึกษาโดยองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นแนวความคิดที่มีอยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ที่คุ้นเคยคือการจัดการศึกษาโดยความร่วมมือทุนทางสังคมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า บ-ว-ร (บวร) เป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปว่า เป้าหมายหลักของการพัฒนาประเทศคือ การสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมอุดมปัญญา หรือสังคมภูมิปัญญา ฐานความรู้ สังคมแห่งสันติสุข คนไทยรู้เท่าทันโลกและรักความเป็นคนไทย การศึกษาถือว่าเป็นกลไกสำคัญของการขับเคลื่อนสังคมเข้มแข็งฐานราก อันเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาฐานชุมชนพร้อมการร่วมมือของทุกภาคส่วน เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญของความสำเร็จใน

การนำองค์การไปสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ดังเช่น, น.พ.ประเวศ วะสี ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ให้คุณค่าแก่ชีวิตจะต้องนำเสาหลัก 5 ประการของสังคมไว้ทั้งหมด ได้แก่ 1) จิตใจที่มีธรรมะ 2) แบบแผนทางความคิด 3) ความสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ และ 5) ชีวิตชุมชน(ความเป็นชุมชน) ทั้ง 5 ประการนี้ต้องพัฒนาไปพร้อมๆกัน ต้องเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบโดยไม่เกิดผลเสียหายด้านใดด้านหนึ่ง เป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่เน้น 1) พัฒนาคนเพื่อให้คนสามารถกำหนดการดำเนินการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ 2) พัฒนาในทุกเรื่องพร้อมกันไปทั้งคน สังคมและสิ่งแวดล้อม 3) มีกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องร่วมกันทั้งในชุมชนและระหว่างชุมชน 4) ภาศิการพัฒนิต่าง ๆ ทุกระดับมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาชุมชนและ 5) มีวิถีคิดและสำนึกว่าการพัฒนาของชุมชนมีความหลากหลาย มีพลวัตและมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์เป็นสมดุลพอดีกับธรรมชาติการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคน ของ 3 สถาบันหลัก คือ บ้าน วัด โรงเรียนนั้นในที่นี้จะใช้คำว่าชุมชนแทนบ้านและวัด การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นฐานของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนและชุมชนที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนเพราะ 1) โรงเรียนเป็นแหล่งคัดเลือกคนให้ชุมชน 2) โรงเรียนเป็นแหล่งพัฒนาคนให้ชุมชน 3) โรงเรียนเป็นแหล่งรวมสาขาต่าง ๆ 4) โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม 5) โรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชน 6) โรงเรียนชุมชนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนจึงเป็นพลวัตสังคมไม่มีวันเสื่อมสลาย (ชนะ สุ่มมาตย์, 2559)

บทสรุป

บ้าน กับสถานการณ์นิวนอร์มอลและการปฏิบัติของคนในครอบครัว ให้ทุกคนดูแลสุขภาพอนามัยส่วนบุคคล ด้วยการล้างมือบ่อย ๆ ด้วยน้ำและสบู่อย่างน้อย 20 วินาที กรณีไม่มีน้ำและสบู่ให้ลูบมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ที่มีความเข้มข้นอย่างน้อย 70 % หลีกเสี่ยงจุดเสี่ยงดูแลสุขภาพของตนเองไม่ใช่ของใช้ส่วนตัวร่วมกับคนอื่น ไม่ดื่มน้ำและไม่รับประทานอาหารร่วมสำหรับเดียวกับผู้ที่เดินทางมาจากพื้นที่เสี่ยงรวมทั้งต้องแยกทำความสะอาด การเก็บขยะมูลฝอยทั้งหมดให้ใส่ถุง ปิดปากให้มิดชิดแล้วใส่ลงในถังเพื่อให้ทางเทศบาลเก็บขนไปกำจัดต่อไป กรณีการใช้ห้องน้ำร่วมกันให้ระมัดระวังจุดเสี่ยงสำคัญที่มีการสัมผัสร่วมกันทั้งนี้ต้องล้างมือด้วยน้ำและสบู่ทุกครั้ง คนในบ้านควรหลีกเลี่ยงการอยู่ใกล้ชิดกับผู้ที่กลับมาจากพื้นที่ระบาด โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ผู้ป่วยโรคเรื้อรังต่าง ๆ ควรอยู่ห่างกันไม่น้อยกว่า 1 - 2 เมตร ใช้เวลาพบปะให้สั้นที่สุด หากจำเป็นให้ใช้หน้ากาก เฝ้าระวังอาการเจ็บป่วยของผู้สัมผัสใกล้ชิดหรือสมาชิกในบ้าน

เป็นเวลา 14 วัน หลังสัมผัสกับผู้ป่วย คนในบ้านสามารถไปทำงาน เรียนหนังสือ ได้ตามปกติ แต่ทั้งนี้อาจต้องให้ข้อมูลกับสถานที่ทำงาน สถานศึกษา ตามเงื่อนไขที่สถานที่เหล่านั้นกำหนด

วัดกับการปรับตัวในสถานการณ์โควิด-19 วัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นสถานที่ที่มีศาสนิกชนมาร่วมพิธีกรรม รวมถึงพระภิกษุ สามเณร แม่ชี ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนามีผู้อยู่ร่วมกันจำนวนมาก ดังนั้น จึงควรมีการดูแลความสะอาด เพื่อป้องกันตัวเองและลดการแพร่กระจายเชื้อโรคคือ หากพระสงฆ์ สามเณร แม่ชี หรือผู้ร่วมพิธีกรรมทางศาสนามีสมาชิกอยู่ภายในวัด มีอาการเจ็บป่วย หรือกลับจากพื้นที่เสี่ยงและอยู่ในช่วงกักกัน ให้งดร่วมประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในวัดและต้องไปพบแพทย์ วัดควรจัดการจัดกิจกรรมที่มีการรวมตัวกัน ทั้งนี้ หากมีความจำเป็นจะต้องจัดกิจกรรม ให้ผู้จัดเตรียมความพร้อมในการคัดกรองผู้เข้าร่วมกิจกรรมและมีมาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคที่เข้มงวด ผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้สวมใส่หน้ากากทุกครั้งและปฏิบัติตามแนวทางป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด -19 อย่างเคร่งครัด หากพบว่าผู้ร่วมพิธีกรรมมีไข้ เหนื่อยหอบ ไอ จาม มีน้ำมูก ต้องไม่เข้าร่วมพิธีกรรมและนำไปพบแพทย์ทันที ลดระยะเวลา หรือเลือกใช้สถานที่ที่มีบริเวณกว้าง ไม่แออัด ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยเว้นระยะห่างระหว่างบุคคลอย่างน้อย 1 - 2 เมตร

โรงเรียนกับการปรับตัวในสถานการณ์โควิด-19 ดังนี้ ระยะเวลาเตรียมการก่อนเปิดภาคเรียนมีการตรวจสอบสถานที่ ซ่อมแซม ปรับปรุง ทำความสะอาด อาคารเรียน ห้องเรียน โต๊ะเก้าอี้ อุปกรณ์การเรียน อุปกรณ์กีฬา เครื่องเล่น ห้องน้ำ ห้องส้วม ห้องครัวและอุปกรณ์โรงอาหาร สถานที่รับประทานอาหารและอื่นๆที่ครู นักเรียนอยู่ร่วมกันและพื้นที่สัมผัสตรวจสอบอ่างล้างมือให้มีพอเพียง อยู่ในสภาพดี พร้อมใช้งานรวมถึงสบู่ล้างมือที่เพียงพอ การจัดสถานที่เพื่อเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล เช่น การเข้าแถว การเข้าคิว การจัดที่นั่งเรียน การจัดที่นั่งรับประทานอาหาร ตามมาตรการเว้นระยะห่างทางกายภาพเว้นระยะห่าง 1 เมตร มีการทำสัญลักษณ์เพื่อเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล เช่น จุดตรวจวัดไข้ก่อนเข้าโรงเรียน แถวรับอาหารกลางวัน จุดล้างมือ เป็นต้น ส่วนการพักรับประทานอาหารก็เหลื่อมเวลาพัก เพื่อให้นักเรียนจะได้ไม่มาพร้อมกันเยอะ ๆ ส่วนการเตรียมการจัดที่นั่งกลางวันก็เว้นระยะห่างอย่างน้อย 1 เมตร โดยไม่เอาศีรษะชนกันและแยกอุปกรณ์เครื่องใช้เป็นส่วนตัว ไม่ใช้ร่วมกัน และกรณีเด็กป่วยให้หยุดอยู่กับบ้าน

การปฏิบัติที่เข้มงวดในปัจจุบัน New Normal ในสถานศึกษา เด็กเล็กตกเป็นกลุ่มเสี่ยงโควิด -19 เพราะภูมิคุ้มกันยังน้อยและมักมีอาการรุนแรงหากได้รับโรคต่าง ๆ โรคระบาดในเด็กเล็กวัยอนุบาลและประถมศึกษามักติดต่อกันอย่างรวดเร็ว เพราะเด็กนักเรียนต้องใช้เวลาเรียนในห้องนาน ๆ และนั่งติดกับเพื่อน ๆ เป็นไปได้ว่าช่วงโควิดนี้จะทำให้เด็ก ๆ ต้องเรียนออนไลน์อยู่ที่บ้านหรือต้องลดเวลาเรียน (ไทยรัฐออนไลน์)แต่หากว่ายังมีการมาเรียนในโรงเรียน

การแบ่งกลุ่มย่อยเด็กนั้นต้องไม่เกิน 5 - 6 คนต่อกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มย่อยนั้นมีการใกล้ชิดกันให้น้อยที่สุดหรือไม่ให้ใกล้ชิดกันเลย ซึ่งการพูดคุยตกลงกับครูผู้ดูแล และครูก็ยืนยันว่าตามปกติแล้วในการดูแลเด็กปฐมวัยก็จะทำเป็นหน่วยย่อย ๆ อยู่แล้ว อย่างไรก็ตามจะต้องเน้นเรื่องความสะอาดด้วย โดยให้เด็กแต่ละกลุ่มย่อยล้างมือทุกครั้งหลังใช้พื้นที่เรียนรู้และทำความสะอาดสถานที่นั้นก่อนที่จะให้กลุ่มย่อยอื่นเข้าไปใช้งานต่อไป ทั้งนี้การทำความสะอาดพื้นที่ร่วม การเข้าแถววันละห่า การใช้ของส่วนตัว แม้แต่การเล่นของเล่นก็ต้องมีการจัดเป็นเซตแยกวันของเล่นบางอย่างที่ต้องใช้ร่วมกัน การจัดห้องแยกเตรียมไว้กรณีเด็กไม่สบาย แต่หากเป็นไปได้ในกรณีที่ลูกไม่สบายอาจต้องให้หยุดอยู่ที่บ้านหรือถ้าจำเป็นครูจะต้องกั้นเด็กที่ไม่มั่นใจออกจากกลุ่มทันที เพื่อรอให้แพทย์ตรวจวินิจฉัย การสื่อสารทำความเข้าใจระหว่างครูกับผู้ปกครองเพราะเด็กเล็กต้องมีการเตรียมความพร้อมหลายส่วน ต้องอธิบายให้ผู้ปกครองเข้าใจ จะทำให้การทำงานง่ายขึ้น ส่วนรถรับส่งเด็กเล็กต้องสะอาดปลอดภัย รวมถึงการยึดมาตรการหลักในเรื่องการวัดไข้ สวมหน้ากาก ล้างมือ เว้นระยะห่าง 1 - 2 เมตร ทำความสะอาดและลดแออัด (กรุงเทพมหานคร, 2563) จากที่กล่าวมาทั้งหมดถือทางโรงเรียนต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อความถูกต้องในการป้องกันไวรัสโควิด -19 ซึ่งส่งผลให้ผู้ปกครองสบายใจ เบาใจ อันนำมาซึ่งความชมเชยจากทุกภาคส่วนและหากปฏิบัติได้ก็จะทำให้การป้องกันการระบาดของไวรัสโควิด -19 ได้ผลและตัวนักเรียนเองก็จะมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง จิตใจร่าเริงแจ่มใส มีจิตใจอยากมาเรียนหนังสือที่โรงเรียนตลอด ไม่เครียด รู้จักวิธีป้องกันตัวเองและปกป้องบุคคลอื่นสำหรับการแพร่ระบาดของไวรัส และที่สุดคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

สถานการณ์นิวนอร์มอลกับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมบนฐานทุนทางสังคม “บ้าน วัด โรงเรียน” เป็นการหลอมรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของการอยู่ร่วมกันในสังคมไทย กับบริบทการเรียนการสอน ในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยมีเป้าประสงค์เดียวกัน คือ การบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในแนวโน้มที่ดีขึ้นของนักเรียน เพราะเหตุว่า บ้านคือความอบอุ่นพื้นฐานที่ใกล้ชิดที่สุดของคนในครอบครัว เมื่อครอบครัวมีความสุข มีการบริหารจัดการที่ดี ให้ความรัก ให้ความอบอุ่น ให้การอบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ที่ดีมากก็จะเป็นเกราะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการรู้รักษาตัวเองรอดจากภัยอันตรายต่าง ๆ นา ๆ รวมถึงไวรัสโควิด -19 ด้วย นอกจากรู้ป้องกันตัวเองได้แล้วยังมีความรับผิดชอบต่อสังคมและคนรอบข้างสามารถให้คำแนะนำและความช่วยเหลือคนอื่นได้ด้วยถือว่าดีมาก เพราะมีพื้นฐานชีวิตที่ดีมาจากบ้าน ในส่วนของวัดก็คือที่พึ่งทางจิตวิญญาณ วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในบ้าน คนในชุมชน วัดมีพระสงฆ์อบรมศีลธรรม แนะนำให้อยู่ในกรอบคุณงามความดี ไม่ลุ่มลุ่มแกว่งความทะยานอยาก โดยขาดสติยั้งคิด ปัจจุบันการแพร่ระบาดของไวรัสเมื่อทางวัดและพระสงฆ์มีข้อมูลที่ดีในการปฏิบัติตัวก็เป็นสิ่งที่ดีมากเพราะนอกจากพระสงฆ์จะป้องกันตัวเองให้ปลอดภัยจากโรคระบาด

ได้แล้ว ยังสามารถอบรมแนะนำชาวบ้านให้อยู่รอดปลอดภัยจากโรคระบาดและมีสุขภาพจิตที่ดี อารมณ์แจ่มใส ใสใจในการปฏิบัติธรรม รักษาศีลและเจริญสติภาวนา ดังคำกล่าวที่ว่า “เศรษฐกิจและจิตใจต้องแก้ไขไปพร้อมกัน” เพราะเมื่อมีจิตใจที่เข้มแข็งก็สามารถฟันฝ่าอุปสรรคและการทำงานทุกอย่างไปได้เพราะเหตุว่ามีกำลังใจที่เข้มแข็งมีกำลังใจในการต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคเป็นเรื่องราวที่ดีของการพึ่งพาที่พึ่งทางใจอย่างดียิ่งจากหลักคำสอนทางพุทธศาสนา วัตถุประสงค์เป็นการขัดเกลาอบรมจิตใจให้จิตใจเบิกบาน สุข สดชื่นในการใช้ชีวิต รวมถึงการศึกษาเล่าเรียนด้วย เหมือนสุภาสิตโบราณที่ว่า “ฝึกหัดเมื่อยังเด็ก ดีเหล็กเมื่อยังร้อน” เพราะเด็กนักเรียนควรศึกษาเล่าเรียนคุณธรรม จริยธรรม หลักคำสอนทางศาสนา พุทธจะดีเป็นอย่างยิ่งที่เรียนรู้ตั้งแต่สมัยเป็นเด็กนักเรียนส่งผลการใช้ชีวิตในอนาคตเป็นคนดีของสังคมประเทศชาติเพราะการอบรมบ่มเพาะที่มีมาเมื่อวัยเยาว์ตั้งแต่สมัยเรียนหนังสือ ทำให้สังคมประเทศชาติมีความสุขสงบร่มเย็นเพราะการอบรม ขัดเกลาจากทางวัดเป็นการร่วมด้วยช่วยกันขององคาพยพทางสังคมที่มีวัดเป็นส่วนร่วมด้วย ประการสุดท้ายคือโรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่ช่วยอบรมบ่มเพาะสั่งสอนความเจริญงอกงามทางวิชาการ ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรมเพราะวิชาที่เป็นวิชาการที่เรียนมาจากโรงเรียนนั้นเพื่อใช้ในการศึกษาต่อและเพื่อใช้ในการทำมาหาเลี้ยงชีพในอนาคต ที่สามารถประกอบอาชีพสำหรับเลี้ยงดูตัวเองได้และเมื่อสามารถเลี้ยงดูตัวเองได้ก็สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ ทั้งนี้เมื่อสามารถเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้ก็ไม่เป็นภาระให้กับสังคม นอกจากวิชาการที่ทางโรงเรียนสั่งสอนแล้วอีกอย่างคือความเจริญงอกงามทางจิตใจที่ยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นคือเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงศีลธรรมจรรยา มารยาทอันดีงาม เพราะคุณภาพชีวิตหากมีแต่เรื่องร่างกายก็เปรียบเสมือนเรือที่ไร้ทิศทางแต่หากมีการรู้สามัญสำนึก ผิด-ชอบ-ชั่ว-ดี เป็นตัวควบคุมให้เป็นคนที่มีศีลธรรมก็นับได้ว่าประเสริฐ เพราะรักตัว กลัวตาย ละชั่ว กลัวบาป จึงเป็นสิ่งที่ทางโรงเรียนต้องปลูกฝังแก่นักเรียนให้มีศีลธรรม จรรยา สามัญสำนึกที่ดีและระเบียบวินัยควบคู่กับวิชาการไปด้วย ดังนั้นการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์แก่ตัวนักเรียนก็เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของบริบทสังคมไทยคือ บ้าน วัด โรงเรียน เป็นแรงผลักดันและหนุนเนื่องกันตลอดไปจะเป็นการพัฒนาที่เห็นผลและยั่งยืนในบริบทจริงของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). แนวทางปฏิบัติด้านสาธารณสุขเพื่อการจัดการภาวะระบาดของโรคโควิด -19 ในข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1). เรียกใช้เมื่อ 29 กรกฎาคม 2563 จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/g_other/gother02.pdf
- คู่มือการจัดการโรงเรียนรับมือโควิด -19. (2563). เรียกใช้เมื่อ 22 กรกฎาคม 2563 จาก <http://resourcecenter.thaihealth.or.th/files/66/คู่มือการจัดการโรงเรียนรับมือโควิด.19.pdf>.
- จันทรานี สงวนนาม. (2553). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : บุคพอยท์.
- จิตรจรรุญ ทรงวิทยา. (2562). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา. Journal of Roi Kaensarn Academi. 4(1), 14-19.
- ชนะ สุ่มมาตย์. (2559). บ้านวัดโรงเรียน ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม วงจรการพัฒนาคนที่ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 17 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.gotoknow.org/posts/131651>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). New Normal ภาษาไทยเขียนว่าอย่างไร?. เรียกใช้เมื่อ 17 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.thairat.co.th/lifestyle/life/1845098>
- นุชา สระสม. (2561). การมีส่วนร่วมในการบริหารแบบ “บ้าน วัด โรงเรียน” ของโรงเรียนวัดสังกัดกรุงเทพมหานคร.วารสารบริหารการศึกษา มศว. 15(28), 62 - 75.
- มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ.(2562). เรียกใช้เมื่อ 17 กรกฎาคม 2563 จาก www.dla.go.th/upload/document/type2/2019/3/2136-1-151673939193.pdf
- ประเวศ วะสี. (2559). แนวคิดการศึกษาแนวพุทธ. เรียกใช้เมื่อ 17 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.roongaroon.ac.th/?p=65>.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2554). หลักการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- การดี อนันต์นาวิ. (2553). หลักการแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. ชลบุรี : มนตรี.
- สุภัค ยมพุก และวิโรจน์ เกษภูลักษ์ณ์. (2558). การบริหารสถานศึกษาและการรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่มที่ 4. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุรพล อิศรไกรศีล. (2563). ราชบัณฑิตบัญญัติศัพท์คำว่า New Normal. เรียกใช้เมื่อ 17 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.facebook.com/surapol.issaragrisil/posts/10207392559168907>.

หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ.(2563). บับเบิลโมเดล นวัตกรรมมัดเด็กปฐมวัย. เรียกใช้เมื่อ 21กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/882161>.

อานนท์ รักผลและคณะ. (2563). หลักธรรมาภิบาลสำหรับการบริหารงาน. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่. 6(1), 233 - 245.

Johns Hopkins University.สถิติผู้ติดเชื้อโควิด-19 ทั่วโลก.เรียกใช้เมื่อ 29 กันยายน 2563 จาก <https://systems.jhu.edu/research/public-health/ncav/>.

รูปแบบการจัดการเชิงเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอในจังหวัดแพร่
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*

NETWORK'S MANAGEMENT FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF
MUANG PHRAE'S WOVEN ENTERPRISES

ปัญญา สุนันตา, Panya Sunanta

อภิชา สุขจีน, Apicha Sukjeen

สมจิต ขอนวงศ์, Somjit Khonwong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

พระครูโกวิทอรธวาที, Phrakrukowitarttawatee

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Lamphun Buddhist Collage

E-mail : panya.sun@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

นโยบายส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนซึ่งก่อให้เกิดรายได้ ส่งเสริมและอนุรักษ์การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีหน่วยงานภาครัฐระดับอำเภอ และจังหวัด ให้การส่งเสริมและสนับสนุน ปัญหาอุปสรรคที่พบ ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมไม่ต่อเนื่องของวิสาหกิจ การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนล่าช้า การออกแบบการผลิตสินค้าไม่ตรงตามความต้องการ ขาดความรู้ คุณภาพสินค้าไม่ได้มาตรฐาน ขาดแคลนแรงงานในการผลิตเนื่องจากเป็นวัยที่ผลิตอายุเกิน 50 ปี เป็นส่วนมากขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจ ไม่มีการจัดทำบัญชีที่ถูกต้องทำให้ไม่สามารถรับรู้รายได้รายจ่ายที่แท้จริง เงินทุนไม่เพียงพอขาดเงินทุนหมุนเวียนเงินทุนในการสร้างหรือปรับปรุงโรงเรือน อาคารสถานที่ประกอบการไม่สมบูรณ์วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตไม่ทันสมัยและได้มาตรฐาน การนำระบบการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจ ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้

---

* Received 22 June 2020; Revised 31 December 2020; Accepted 31 December 2020

มุมมองร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วม
ร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งพิงอิงร่วมกัน
และการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดการเชิงเครือข่าย
ของวิสาหกิจผ้าทอในระดับที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : การจัดการเชิงเครือข่าย, วิสาหกิจผ้าทอ, การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

The Policy in promotion and development of community enterprises has generated income, promoted and conserved the best use of local resources. There are party institution in the level of district, provincial departments for giving promotion and support. The problems and obstacles of its found that the activities conduct were not continuous, the key in the information was delayed, the productive design did not match with customer require, lack the knowledge, product quality was not standard, lack the labor in production because they were over age 50 years, lack the knowledge and understanding in business work, The accounting made did not accurate that this thing did not real income, the money was not sufficient to improve the building, the building was not perfect, the materials in product were not model and standard. The bringing management system of network effected to sustainable development of community enterprise. It consisted of all acknowledge together, same vision, getting advance and interesting together, member network's participation widely, promotion each other, helping together and exchange interaction. It had change in network management of community enterprise in better level.

Keywords : Network management, Textile enterprises, Sustainable development

บทนำ

ผ้าทอ หรือ การทอผ้านับเป็นวัฒนธรรมสำคัญของไทยมาตั้งแต่อดีต ที่ได้มีการสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยผู้หญิงจะมีบทบาทในการทอผ้าไว้ใช้ในครัวเรือน นอกจากประโยชน์ใช้สอยด้านเครื่องนุ่งห่มของสมาชิกในครอบครัวแล้ว ผ้าทอยังสะท้อนถึงบุคลิกลักษณะของหญิงชาวล้านนาว่าเป็นผู้มีความละเอียดอ่อน มีความมุ่งมั่นพยายาม (สุจินดา เจียมศรีพงษ์ และปิยวัน เพชรหมี, 2550, น. 17) ผ้าทอพื้นเมืองที่ดำเนินการทอผ้าโดยชาวบ้าน หรือกลุ่มชาวบ้าน ด้วยวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน และด้วยเครื่องมือการทอแบบดั้งเดิมนั้น จัดเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและจัดเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง และเป็นสาขาหนึ่งในเจ็ดสาขาตามที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดไว้ คือ สาขาภูมิปัญญาไทย (สหวัดน์ แน่นหนา, 2554) ซึ่งผ้าทอพื้นเมืองในแต่ละพื้นที่ต่างมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและมีลวดลายผ้าที่แตกต่างกันออกไป เช่น จังหวัดน่าน มีผ้าน้ำไหล จังหวัดมุกดาหารมีผ้าลายแก้วมุกดา จังหวัดมหาสารคามมีผ้าลายสร้อยดอกหมาก จังหวัดชัยภูมิ มีผ้าลายขอนารี จังหวัดแพร่ มีผ้าทอตีนจก เป็นต้น ซึ่งลวดลายผ้าเหล่านี้จัดว่าเป็น “ลายโบราณ” เป็นลวดลายที่สรรสร้างมาจากตำนานในสมัยก่อน หรือมาจากประวัติศาสตร์ที่มีมาแต่ในอดีต หรือมาจากการเล่าขานของผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชน หรืออาจจะมาจากความเชื่อโบราณของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งลวดลายในผ้าทอเหล่านี้ และพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับยุคสมัย ดังนั้น จึงถือว่าผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองเหล่านี้มีรากเหง้ามาจากวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ และมีเอกลักษณ์และลวดลายเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

วิสาหกิจผ้าทอ หรือเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอ หมายถึง กลุ่มคนที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนเพื่อประกอบการวิสาหกิจผ้าทอ ในขณะที่ชาวบ้านทั่วไปและองค์กรพัฒนาเอกชนใช้คำนี้เพื่อหมายถึง องค์กรชุมชนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันเป็นเครือข่าย แม้จะมีความหมายต่างกัน แต่เนื้อหาสำคัญอันเดียวกัน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนหรือองค์กรในท้องถิ่น ซึ่งเกิดขึ้นเพราะมีคนเชื่อมโยงเครือข่าย เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนั้นมี 2 ประเภท คือ (1) เครือข่ายภายในเป็นเครือข่ายที่มีการจัดการความสัมพันธ์ในระดับหมู่บ้าน ตำบล และ (2) เครือข่ายภายนอกเป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ในระดับอำเภอ จังหวัด ภาค ประเทศ และนานาชาติ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมีความสำคัญมาก ถ้ามีคนรวมกันตั้งเป็นองค์กรในชุมชนและเชื่อมโยงกันในระดับตำบลหรือระหว่างตำบลก็จะเกิดพลัง ถ้ามีการจัดการที่ดีก็จะทำให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง เพราะจะมีการจัดการเรื่องการผลิต การบริโภค ใครจะผลิตอะไร จัดการอย่างไร ถ้ามีเครือข่ายกว้างก็จะทำให้จัดการการผลิตหลายอย่างได้คล่องตัว (เสรี พงศ์พิศ, 2548, น. 40)

การจัดการเชิงเครือข่ายของวิสาหกิจผ้าทอในจังหวัดแพร่ดำเนินการโดยมีชุมชนเป็นฐานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงได้มีการสร้างเครือข่ายในการให้ความรู้ การออกแบบ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนจนถึงการตลาดสำหรับชุมชน ตลอดจนจนถึงการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายตรงกับความต้องการของผู้บริโภค เครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอของจังหวัดแพร่ นั้น ปัจจุบันได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ โดยมีศูนย์เรียนรู้ผ้าทอที่สำคัญคือในอำเภอลองของศิลปินแห่งชาติแม่ประนอม ทาแปง และศูนย์การเรียนรู้ผ้าทอกระเหรี่ยงในเขตอำเภอวังชิ้น เป็นการสร้างเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอในจังหวัดแพร่ให้เกิดความยั่งยืนพร้อมกับการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนอีกด้วย

วิสาหกิจผ้าทอในจังหวัดแพร่

ผ้าทอเป็นหัตถกรรมรูปแบบลวดลาย สีสันที่วิจิตรสวยงามที่ปรากฏบนผืนผ้าแสดงให้เห็นถึงความละเอียด ประณีตบรรจง ความตั้งใจ มุ่งมั่น จิตที่เป็นสมาธิ ความอ่อนโยน สุขุมเยือกเย็น สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะที่งดงาม ทรงคุณค่ามาช้านานที่มีการสืบทอดกันมาอันยาวนานตั้งแต่บรรพบุรุษจากรุ่นต่อรุ่นจนมาถึงทุกวันนี้ ผ้าทอในอำเภอลอง หรือที่เรียกว่าผ้าตีนจก เป็นงานหัตถกรรมที่ลูกหลานเมืองลองมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นผู้สืบทอด รูปแบบลวดลาย สีสันที่วิจิตรสวยงามที่ปรากฏบนผืนผ้าแสดงให้เห็นถึงความละเอียด ประณีตบรรจง ความตั้งใจ มุ่งมั่น จิตที่เป็นสมาธิ ความอ่อนโยน สุขุมเยือกเย็น สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะที่งดงาม ทรงคุณค่ามาช้านาน ลวดลายบนผืนผ้าของเมืองลองนั้นจะเต็มไปด้วยเรื่องราวอันแสดงถึงความยึดมั่นในพระพุทธศาสนา รูปสัตว์หรือดอกไม้ พันธุ์ไม้ต่าง ๆ ล้วนเป็นตัวแทนและบ่งบอกถึงความสุขเป็นเรื่องราวที่มาจากวิถีชีวิตของชาวเมืองลองทั้งสิ้น

ในอดีตผู้ทอผ้าอำเภอลองมักจะเป็นผู้ที่มีพรสวรรค์และความละเอียดละไมอย่างยิ่ง มีการทอผ้าตีนจกเพื่อใช้เย็บต่อกับชิ้น หรือ ผ้าถุง ปัจจุบันมีเพียงไม่กี่รายที่ยังคงใช้วิธีการทอผ้าตีนจกแบบโบราณ คือ การจกจ่ายด้วยขนเม่นใช้เทคนิคสมัยใหม่คือการใช้ “เขาฟิม” ซึ่งมีลวดลายสำเร็จรูป เป็นชุดนำไปประกอบบนกึ่งทอผ้า แล้วทอโดยวิธียกเขาก้จะทำให้เกิดลวดลายได้ตามแบบ อาจใช้การจกจ่ายเส้นยืนด้วยขนเม่นเพียงบางส่วนเท่านั้น ผู้ที่มีความสามารถในการแกะดอกก็จะมัดเขาลายแบบสำเร็จรูป ลวดลายต่าง ๆ นี้ ชายเป็นชุด เรียกว่า “เครือ” เครือหนึ่งจะทอขึ้นได้ประมาณสิบกว่าผืน โดยมีเส้นด้ายยืนชุดเดียวกัน เปลี่ยนสีแต่ละผืนได้ด้วยเส้นด้ายประดิษฐ์การทอผ้าตีนจกด้วยวิธีนี้จะรวดเร็วและสะดวกขึ้น ช่วยลดขั้นตอนการทอผ้าตีนจกลงได้มาก

ในปัจจุบันผ้าทอตีนจกของอำเภอลอง ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยมีการปรับสีผ้าให้เข้ากับความต้องการของตลาด โดยได้รับการฝึกฝนอบรม ผู้ทอผ้าในปัจจุบันให้มีความสามารถเลือกสีสันทัดสีที่นุ่มนวล การใช้โทนสีเดียวกันเป็นหลัก โดยให้ระดับสีเป็นหลายระดับ หรือถ้าต้องการเน้นพิเศษก็เพียงแค่เพิ่มสีอื่นไม่เกิน 1 - 2 สี เท่านั้น ผ้าตีนจกประเภทนี้สามารถนำไปตัดแปลงเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันได้ง่ายขึ้นนอกเหนือไปจากการต่อเป็นเชิงผ้าถุงอย่างเดียวเป็นแนวทางที่ดีในการขยายตลาดผ้าจกให้กว้างขึ้น เพราะสามารถนำไปแปรรูปผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพิ่มขึ้นได้ สำหรับชนิดของผลิตภัณฑ์ผ้าทอนั้น ประกอบไปด้วย

1. ตีนจก เป็นผ้าทอจกแบบดั้งเดิมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ต่อเชิงผ้าถุงหรือตีนซิ่น การทอผ้าชนิดนี้ในอดีตใช้ฟืม 6 หลบ จะได้ผ้าทอที่มีความกว้างประมาณ 10 นิ้ว ยาวประมาณ 70 นิ้ว แต่หลังจากที่ได้มีการฟื้นฟูการทอผ้าตีนจกของอำเภอลอง ใน พ.ศ. 2522 ได้มีการนำเทคนิคใหม่ๆ มาใช้ในการทอผ้าตีนจก และได้มีการเพิ่มขนาดของฟืมให้กว้างขึ้น โดยใช้ฟืม 7 หลบ 8 หลบ ถึง 25 หลบ ซึ่งเป็นการทอผ้าตีนจกทั้งผืน

2. ผ้าสไบหรือผ้าสะหว่านบ่า เป็นผ้าจกหน้าแคบมีความกว้างประมาณ 7 นิ้ว ความยาวประมาณ 60 นิ้ว ส่วนกลางของผ้าเป็นลวดลายจกชายผ้าทั้งสองด้านทำเป็นชายครุย ผ้าสไบนี้นิยมนำไปใช้ในการแต่งกายแบบพื้นเมืองภาคเหนือ

3. ผ้าคลุมไหล่ เป็นผ้าทอจกที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ห่มคลุมไหล่ เมื่ออากาศหนาวเย็น การแต่งกายแบบคนพื้นเมืองเหนือแทนการใช้ผ้าห่ม บางที่นิยมในอดีตขนาดผ้าคลุมไหล่ที่มีความกว้างประมาณ 18 นิ้ว ความยาวประมาณ 60 นิ้ว ในปัจจุบันผู้ใช้งานบางส่วนนิยมนำผ้าชนิดนี้ไปประดับตกแต่งฝาผนังบ้าน ผ้าคลุมโต๊ะรับแขก ตลอดจนนำไปตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำหรับสวมใส่

4. ผ้าเทป เป็นผ้าที่มีการจกทั้งผืนซึ่งใช้ลวดลายซ้ำกันโดยมีลวดลายน้อยกว่าตีนซิ่น ขนาดของผ้าเทปมีความกว้างประมาณ 14 นิ้ว ยาวประมาณ 100 นิ้ว เป็นผ้าที่พัฒนาขึ้นเพื่อนำไปตัดเย็บ ตกแต่งกับผ้าชนิดอื่นเพื่อให้เกิดความสวยงามกับผ้าที่สวมใส่ หรือนำไปตัดเย็บเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น กระเป๋าถือ กระเป๋าเอกสาร แฟ้มเอกสาร กล่องใส่กระดาษชำระ เป็นต้น

ผ้าทอของอำเภอลองมีให้เลือกหลายชนิด แต่ผู้ใช้ส่วนใหญ่ยังคงให้ความสนใจตีนจกที่ยังไม่ได้นำไปต่อกับซิ่นและซิ่นตีนจกมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากมาจากผ้าทอตีนจกของเมืองลองมีคุณภาพดี มีการสอดสีสวยงาม ไม่ตกสีและมีให้เลือกหลากสี สามารถนำไปประกอบใช้ในการตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าที่ทันสมัยได้อย่างกลมกลืน อาชีพการทอผ้าตีนจกเป็นอาชีพเสริมที่สำคัญของชาวอำเภอลองในปัจจุบัน

รูปแบบการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่

1. ด้านการจัดการ

กลุ่มอาชีพเริ่มก่อตั้งเป็นที่เรียบร้อยได้มีการจัดการกลุ่มโดยเริ่มด้วยการเก็บเงินจากสมาชิกทุกคนเป็น “เงินค่าธรรมเนียมกลุ่ม” หรือ “ค่าหุ้น” เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มหรือเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มและใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนสำหรับกลุ่มในการลงทุนเพื่อเริ่มกิจกรรมกลุ่มในการเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมนี้ไม่ได้มีการระบุจำนวนเงินที่แน่นอนตายตัว หากแต่จะมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละกลุ่มๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของกลุ่มๆ เพื่อนำไปใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มต่อไป และกลุ่มส่วนใหญ่จะมีโครงสร้างของคณะกรรมการบริหารกลุ่มคล้าย ๆ กัน ประกอบไปด้วยประธานทำหน้าที่ ดูแลการทำงานของคณะกรรมการทั้งหมดให้ทำหน้าที่อย่างถูกต้อง โปร่งใส เป็นไปตามแผน บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งประสานงานระหว่างคณะกรรมการ สมาชิก และประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง รองประธาน ช่วยประธานดูแลการทำงานของคณะกรรมการและเรื่องต่าง ๆ ตามที่ประธานได้มอบหมายให้ทำ ฝ่ายตรวจสอบตรวจสอบเอกสารทางบัญชี การเงินและผลการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เลขานุการจดบันทึกการประชุม ช่วยประธานในการติดตามงาน ติดต่อบุคคลต่าง ๆ ให้กับประธาน และดูแลงานเอกสารต่าง ๆ เหนรัญญิกดูแลในเรื่องการเงินทั้งหมดของกลุ่มเก็บเงินจากการขายสินค้าและเก็บรักษาเงินของกลุ่มฝ่ายบัญชี บันทึกเกี่ยวกับการเงินของกลุ่มให้เป็นระบบสามารถตรวจสอบได้ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้สมาชิก รับรู้และทำให้สินค้าและบริการของกลุ่มเป็นที่รู้จักด้วยการทำสื่อโฆษณาต่าง ๆ ฝ่ายการตลาดนำสินค้าไปจำหน่ายรวมทั้งหาตลาดใหม่ ๆ ในการเสนอขายสินค้าฝ่ายจัดหาวัตถุดิบติดต่อซื้อวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตโดยต้องพยายามหาวัตถุดิบที่มี คุณภาพดี และราคาถูกคณะกรรมการบริหารกลุ่มให้นโยบาย ทิศทาง และควบคุมดูแลการทำงานของประธาน และกรรมการฝ่ายงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการด้วยความยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้

2. ด้านการตลาด

ผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่ได้มีการดำเนินการผลิตออกสู่ตลาดโดยส่วนมากจะมีการหาตลาดไว้รองรับรวมถึงการวิเคราะห์แนวโน้มด้านการใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มผ้าทอส่วนมากจะมีตลาดรองรับ เช่น ผลิตผ้าทอมีเครือข่ายที่เป็นกลุ่มร่วมมือกันในการตลาดระดับประเทศ โดยได้มีการติดต่อเชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสม การเปิดร้านขายในบริเวณที่เป็นชุมชนที่มีนักท่องเที่ยวแวะเวียนบ่อย และมีการนำสินค้าไปจัดแสดงในงานต่าง ๆ ที่ได้รับความร้องขอจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบในการจัดหา ซึ่งเป็นตัวแทนของจังหวัด และบางกลุ่มได้มีการติดต่อกับตลาดผ้าที่เป็นผู้ค้ารายใหญ่ที่เป็นผู้จำหน่ายในระดับประเทศ

3. ด้านความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน

การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเมืองแพร่จุดเริ่มต้นของการดำเนินการโดยได้จดทะเบียนในองค์กรภาครัฐให้ได้ดำเนินการเพื่อหาแหล่งเงินทุนภาคเอกชนสนับสนุนดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและมีการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ ด้านการตลาด ตลอดจนเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม การส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจที่กำลังเริ่มต้นได้ตลาดเพื่อขายสินค้า และมีการเชื่อมโยงกับกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดและต่างจังหวัดเพื่อให้การดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอได้มีการกระจายสินค้า

4. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม

การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ การยอมรับเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็งของสมาชิกผ้าทอ ถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่ส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกแต่ละคนย่อมมีความหลากหลายทางด้านครอบครัว ลักษณะทางกายภาพที่มีความแตกต่างกันออกไปของแต่ละบุคคล และความแตกต่างเหล่านี้เป็นส่วนที่จะต้องได้รับการยอมรับและสร้างเป็นสมาชิกผ้าทอที่มีการขยายความรู้ที่จะทำให้สมาชิกที่มีความแตกต่างเหล่านี้ได้เกิดการพัฒนาตนเอง ที่ไม่ใช่จำกัดเพียงเพราะความแตกต่างในลักษณะเหล่านั้น อีกทั้งการรวมกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ การแลกเปลี่ยนความรู้การบริหารจัดการ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ การตลาดเกิดขึ้นระหว่างการทำงานร่วมมือระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับหน่วยงานภาครัฐ ที่จะต้องมีการสร้างความร่วมมือเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงาม เหมาะสม และมีคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น ซึ่งจากความร่วมมือเหล่านี้ก็มีผลทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายออกไปอย่างกว้างขวางเพื่อรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นต่อไปในภายหน้า

5. ด้านการจัดการบริบท

ด้านการจัดการบริบทได้รับความอนุเคราะห์จากประธานวิสาหกิจผ้าทอ เป็นสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม บางกลุ่มได้ใช้สถานที่สาธารณะของชุมชนในการดำเนินการ โดยบางครั้งก็ทำให้เกิดความลำบากใจในการดำเนินกิจกรรม เนื่องจากเป็นสถานที่ใช้งานร่วมกันของชุมชนหรือมีพื้นที่ในการดำเนินการอย่างจำกัดไม่เกิดความสะดวกต่อการผลิตสินค้าและจัดสถานที่แสดงสินค้าและจำหน่าย

6. ด้านการบริหารธุรกิจ

กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอบางกลุ่มได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของภาครัฐให้ความรู้ในด้านการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ให้มีการเปิดเผยข้อมูลแก่สมาชิกเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม เพื่อให้สมาชิกสามารถตรวจสอบได้ ด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร มีการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์สู่ผู้บริโภคโดยการออกร้านแสดงสินค้าเพื่อจำหน่าย มีการ

ประชาสัมพันธ์ทางวิทยุ โทรทัศน์ รวมถึงช่องทางสื่อสารอื่น ๆ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2548, น. 10) ด้านแหล่งเงินทุนมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนสำหรับผู้เริ่มประกอบการ วิสาหกิจผ้าทอ โดยการประสานงานจากหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบในการจดทะเบียนและ ก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน ด้านผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มมีการส่งเสริมให้สมาชิกได้รับสิทธิ์ที่มีความเหมาะสมเช่น ค่าครองชีพตามความสามารถในการผลิต ความรู้ ทักษะในการทำงาน ความเท่าเทียมกัน

ลักษณะความสัมพันธ์และผลสำเร็จการจัดการผ้าทอเมืองแพร่

ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเชิงเครือข่ายที่มีต่อวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นสิ่งที่อธิบายเป็นประเด็น ดังนี้

1) ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common Perception) การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ ซึ่งเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ที่มีสมาชิกในการดำเนินงานได้ดำเนินการประชุม วางแผนเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินการในลำดับแรก ซึ่งทุกคนที่เป็นสมาชิกจะต้องทำความเข้าใจถึงบริบทของกลุ่มว่ามีแนวทางในการดำเนินการอย่างไร โดยที่สมาชิกของกลุ่มจะต้องมีความรู้สึกนึกคิด และการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลของการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอ (จิตติภา บางกล้า, 2553, น. 25) จะต้องมีความเข้าใจในปัญหา และมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีความต้องการในการช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน มีการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาความที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกหรือปัญหาที่เกิดขึ้นที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องมีการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันอย่างถูกต้องและเป็นระบบที่ถูกต้อง รวมถึงการรับรู้และเข้าใจในสถานการณ์ที่ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ และต้องทราบและตระหนักถึงวิสัยทัศน์ของกลุ่มอย่างชัดเจน

2) ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ การที่มีการรวมกลุ่มกันของสมาชิกวิสาหกิจผ้าทอ สมาชิกทุกคนต้องมีการประชุมเพื่อรับรู้แนวทางในการดำเนินการ ทิศทางและการมีเป้าหมายเดียวกันที่จะทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวยามีพลัง เกิดเอกภาพและมีการร่วมกันพัฒนา กำหนดวิสัยทัศน์ การรับรู้แนวทางในการดำเนินการของกลุ่มอย่างชัดเจน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางและทิศทางของกลุ่ม เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเพื่อช่วยบรรเทาความขัดแย้ง อันเกิดจากมุมมองความคิดที่ต่างกันไป ในทางตรงข้ามของเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ ซึ่งถือเป็นข้อกำหนดที่ชัดเจนสำหรับแต่ละกลุ่ม ซึ่งเป็นหน้าที่ของประธานกลุ่ม

ที่จะต้องทำให้สมาชิกของกลุ่มรับรู้ รับทราบเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และแนวทางในการดำเนินการของกลุ่ม เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดระหว่างสมาชิกด้วยในภายหลัง

3) ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/Benefits) การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ จากการที่มีการรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจผ้าทอ ซึ่งแต่ละกลุ่มก็ต้องมีการวางแผนในการตลาดเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ในการดำเนินงานและรายได้ของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งทุกกลุ่มที่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับผ้าทอทุกคนที่เป็นสมาชิกก็ต้องมีจิตที่รักในการทอผ้าและมีความสนใจในการทำงานร่วมกับสมาชิกกลุ่ม ซึ่งการรวมเป็นเครือข่ายวิสาหกิจย่อมตั้งอยู่บนฐานของสมาชิกที่มีความสนใจในด้านผ้าทอร่วมกันซึ่งเป็นความสนใจที่ผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มกันเป็นสมาชิกและมีการดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ที่มีร่วมกันในส่วนของสมาชิก (สมศักดิ์ ขาวลาภ, 2544, น. 63) และการยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ในด้านการรวมตัวกันเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานผ้าทอให้เกิดเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มของเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่

4) ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All Stakeholders Participation) การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ การยอมรับเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็งของสมาชิกผ้าทอ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกแต่ละคนย่อมมีความหลากหลายทางด้านครอบครัว (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2547, น. 54) ลักษณะทางกายภาพที่มีความแตกต่างกันออกไปของแต่ละบุคคล และความแตกต่างเหล่านี้เป็นส่วนที่จะต้องได้รับการยอมรับและสร้างเป็นสมาชิกผ้าทอที่มีการขยายความรู้ที่จะทำให้สมาชิกที่มีความแตกต่างเหล่านี้ได้เกิดการพัฒนาตนเอง ที่ไม่ใช่จำกัดเพียงเพราะความแตกต่างในลักษณะเหล่านั้น อีกทั้งการรวมกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ การแลกเปลี่ยนความรู้การบริหารจัดการ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ การตลาดเกิดขึ้นระหว่างการทำงานร่วมมือระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับหน่วยงานภาครัฐ ที่จะต้องมีการสร้างความร่วมมือเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงาม เหมาะสม และมีคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น ซึ่งจากความร่วมมือเหล่านี้ก็มีผลทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายออกไปอย่างกว้างขวางเพื่อรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นต่อไปในภายหน้า

5) ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ การรวมกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอเพื่อจะสร้างอำนาจต่อรองสำหรับเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่กับแหล่งตลาดอื่น ๆ จำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินไปอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง มีการเสริมสร้าง

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านนวัตกรรมที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาซึ่งผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่สามารถนำไปแข่งขันในตลาดสินค้าได้ โดยการสร้างความร่วมมือและเสริมสร้างองค์ความรู้ในการจัดการด้านผ้าทอซึ่งกันและกันควรที่เน้นจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเสริมจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่าย และสามารถพัฒนาต่อยอดสำหรับการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือซึ่งกันและกันได้เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ของการดำเนินการวิสาหกิจผ้าทอในท้องถิ่นที่มีการดำเนินการนั้น ๆ และอาจมีการขยายตัวทางด้านความร่วมมือและเสริมสร้างซึ่งกันและกันออกไปในต่างพื้นที่ที่มีการดำเนินการด้านผ้าทอในลักษณะที่คล้ายคลึงกันอย่างเหมาะสม

6) ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence) การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ การที่กลุ่มผ้าทอมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจผ้าทอ ปัจจัยส่วนหนึ่งก็เกิดจากการร่วมมือของสมาชิกที่มีความเห็นร่วมกันและมีแนวคิดวิสัยทัศน์ที่ตรงหรือคล้ายกันจึงจะเกิดเป็นกลุ่มที่มีการดำเนินการในลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้น และจากการที่มีสมาชิกของเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน จะทำให้สมาชิกของเครือข่ายยึดโยงกันให้แน่นอนหนาจะส่งผลทำให้สมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้น เกิดการร่วมมือในการทำงานและการดำเนินการตามแนวทางและวิสัยทัศน์ของกลุ่มมากยิ่งขึ้น เพราะการที่ต้องมีการพึ่งพิงอิงร่วมกันจะต้องมีการทำงานกันตามบทบาทหน้าที่ตามที่ตนเองได้รับผิดชอบภายในกลุ่ม และจะขาดไม่ได้เพราะทุกคนในกลุ่มมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ และสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการพึ่งพาและการอิงร่วมกันเพื่อให้กลุ่มได้เกิดผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาดสินค้าได้ตามความต้องการของตลาดและสร้างความเข้มแข็งในการจัดการเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่

7) ระบบความสัมพันธ์และผลสำเร็จของการจัดการเครือข่ายด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอเมืองแพร่ จากการที่สมาชิกในเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตสินค้าตามที่กลุ่มตั้งเป้าและตามแนวทางวิสัยทัศน์ของกลุ่ม และสมาชิกต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน มีการติดต่อกันผ่านทาง การเขียนหรือการพบปะพูดคุย การประชุมภายในกลุ่มหรือมีการแลกเปลี่ยนแนวคิดในการจัดการเครือข่ายภายนอกกลุ่มเพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาและต่อยอดสินค้าให้มีมูลค่ามากยิ่งขึ้น จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน จะทำให้เกิดเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันของเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเมืองแพร่ สร้างความสัมพันธ์อันดีภายในกลุ่มเพื่อสร้างความสามัคคีและสร้างอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มอื่น ๆ ที่มีลักษณะในการผลิตสินค้าที่มีความคล้ายคลึงกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในการจัดการเครือข่ายผ้าทอเมืองแพร่

บทสรุป

การทอผ้าที่มีในท้องถิ่นเมืองแพร่ เป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่แสดงความเป็นท้องถิ่น ซึ่งเป็น การแสดงออกทางด้านภูมิปัญญา ความสามารถ ความวิจิตรสวยงามที่ปรากฏบนผืนผ้าแสดงให้เห็นถึงความละเอียด ประณีตบรรจง ความตั้งใจ มุ่งมั่น จิตที่เป็นสมาธิ ความอ่อนโยน สุขุม เยือกเย็น สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะที่งดงาม ทรงคุณค่ามาช้านานที่มีการสืบทอดกันมา อันยาวนานตั้งแต่บรรพบุรุษจากรุ่นต่อรุ่นจนมาถึงปัจจุบัน โดยการสร้างสรรค์ผลงานผ้าทอมีการ สร้างผลิตภัณฑ์มากมาย เช่น ผ้าตีนจก ผ้าสไบ ผ้าคลุมไหล่ เป็นต้น ซึ่งมีความแตกต่างกันไป ตามลักษณะของการใช้งานและความนิยม โดยเฉพาะปัจจุบันที่เป็นการเปิดกว้างทำให้ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอเกิดความแพร่หลายมากยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นในการสร้างรูปแบบและกลไก ที่มีความเหมาะสมสำหรับการจัดการเชิงเครือข่ายผ้าทอ เช่น การจัดการที่เป็นส่วนสำหรับการ ติดต่อหรือเป็นส่วนที่มีหน้าที่ในการทำการติดต่อกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อจะทำให้ เกิดกลไกทางการตลาดที่จะทำให้มีพื้นที่สำหรับการกระจายผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น รวมทั้งเป็นความ ร่วมมือสำหรับการเรียนรู้หรือแลกเปลี่ยนแนวคิดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยกระดับให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งลักษณะของรูปแบบกลไกการจัดการเครือข่ายที่มีผลสำเร็จย่อมมีแนวทางในการปฏิบัติหรือ แนวความคิดร่วมกัน มีเป้าหมายในลักษณะเหมือนหรือคล้ายกัน มีความร่วมมือในการทำงาน การช่วยเหลือกันและกันเพื่อที่จะเสริมสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและเป็น ความแข็งแกร่งทางด้านเครือข่ายวิสาหกิจผ้าทอของจังหวัดแพร่

เอกสารอ้างอิง

- ฐิติภา บางกล้า. (2553). การบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของกลุ่มแม่บ้านทอผ้าต้นตาล อำเภอสงขลา จังหวัดสระบุรี. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). การมีส่วนร่วมแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ, กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2547). เครือข่าย : ธรรมชาติความรู้ และการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เดือนตุลา.
- สมศักดิ์ ขาวลาภ. (2544). ภาวะผู้นำการจูงใจและทีมงาน, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2551). การพัฒนา การจัดการความขัดแย้ง การมีส่วนร่วม และสังคม เข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร : สุภัชันนิญค์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป.

- สุจินดา เจียมศรีพงษ์ และปิยวัน เพชรหมี. (2550). การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย: กรณีศึกษาผ้าทอลายโบราณ. *Journal of Community Development Research* 2017. 10(4)
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). *ฐานคิดจากแผนแม่บทสู่วิสัยกิจชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.

มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถาน :
กรณีอาคารบอมเบย์เบอร์มาจังหวัดแพร่*
LEGAL MEASURES FOR PRESERVATION OF HISTORIC SITES:
IN THE CASE OF BOMBAY BURBAMA BUILDING, PHRAE PROVINCE

สุพิชญา กันกา, Supitchaya Kunka
สุขุม กันกา, Sukhum Kunka
หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่
Bachelor of Laws Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Phrae Campus

บุญชนัญญา สุขเสมอ, Boonchanadtha Sooksamer
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล จังหวัดนครราชสีมา
Faculty of Law , Vongchavalitkul University ,
Nakhon Ratchasima Province

E-mail : Supitchaya.kun@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถาน เป็นการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน ให้คงไว้ตามสภาพเดิมเท่าที่เป็นอยู่และป้องกันมิให้เสียหายต่อไป มาตรการดังกล่าวกำหนดไว้ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติหลายฉบับ ซึ่งผู้ใช้กฎหมายสามารถนำมาตราการของกฎหมายแต่ละฉบับให้มีผลบังคับใช้ได้ อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นหน่วยงานสำคัญในฐานะเจ้าของพื้นที่ที่จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโบราณสถานและคุณค่าในพื้นที่ของตนอย่างดีย่อมกำหนดแนวทางในการปฏิบัติหรือห้ามปฏิบัติเพื่อการรักษาโบราณสถานของตนได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังสามารถกำกับดูแลได้อย่างใกล้ชิด จึงนับเป็นหน่วยงานสำคัญที่จะตรากฎหมาย

---

* Received 23 November 2020; Revised 31 December 2020; Accepted 31 December 2020

เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังเช่นกรณี “บ้านเขี้ยว” อาคารบอมเบย์ เบอร์มา ที่มีอายุยืนยาวมาถึง 131 ปี ณ วันนี้นี้ก็จะมีสภาพที่เก่าแก่ผุพังและเป็นที่คุ้นตา และคุ้นชินของคนในชุมชน ไม่มีเหตุปัจจัยใดที่จะจูงใจให้มีการค้นหาเรื่องราวที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและความน่าภาคภูมิใจของเมืองแพร่เมืองแห่งไม้สักทอง ไม่มีแรงจูงใจใดที่จะให้บอกเล่าสืบต่อไปถึงรุ่นลูกหลาน บ้านเขี้ยวที่มีประวัติความเป็นมาที่น่าภาคภูมิใจที่เมืองแพร่เป็นเมืองเอกของไม้สัก และศิลปะอันงดงามของอาคารบอมเบย์ เบอร์มา ตลอดถึงวิถีชีวิตของผู้คนในเมืองแพร่ที่มีทั้งเจ้านายของเมืองแพร่ คนต่างชาติ และคนเมืองแพร่เจ้าของถิ่น ซึ่งต่างก็มีส่วนในอาชีพการทำไม้ร่วมกัน บ้านเขี้ยวจึงตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยวริมน้ำยม ไม่สามารถสะท้อนถึงความรุ่งเรืองแต่เก่าก่อน ไม่สะท้อนถึงความวิจิตรพิสดารของสถาปัตยกรรมแห่งยุคสมัยนั้น เมื่อสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 13 มีความต้องการที่จะปรับปรุงอาคารเพื่อให้ทันสมัยและใช้ประโยชน์ได้ จึงสามารถดำเนินการตามขั้นตอนของทางราชการได้อย่างง่ายดาย ไม่ต้องใช้หลักวิชาการเพราะอาคารแห่งนี้ก็ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ต่อเมื่อเป็นข่าวจึงกลายเป็นเรื่องน่าเสียดายของทุกฝ่าย

คำสำคัญ : มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถาน, อาคารบอมเบย์ เบอร์มา
จังหวัดแพร่

Abstract

Legal measures for the preservation of historic sites is the enforcement of the law for the preservation of historic sites to maintain the same condition as it is and prevent further damage. Such measures are stipulated in the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 and several laws. The law users can apply the measures of each law to take effect. However, the local government is an important agency as the owner of the area to have a good knowledge and understanding of the historic sites and their values in their area. Would prescribe guidelines for treating or prohibiting appropriate practices for the preservation of their historic sites and also able to monitor closely It is therefore an important agency to enact laws for the preservation of ancient sites effectively. For example, in the case of "Baan Kheaw", the Bombay Burma building, which is 131 years today, is pristine, decaying, and is familiar and

familiar to the community. There is no reason to search for a story that reflects the lifestyle and pride of Phrae, the golden teak town. There is no motivation to be told through the generations. Baan Kheaw has a proud history that Phrae is the capital city of teak and the beautiful art of the Bombay Burma building as well as the way of life of the people in Phrae, which includes both the lord of the city, the foreigner and the owner of the local which all play a part in the woodworking profession together. Baan Kheaw is located alone on the waterfront could not reflect the former glory, does not reflect the exquisite of the architecture of that period. When the Office of Conservation Area Management 13 there is a need to renovate the building for modernization and use it, therefore able to carry out government procedures easily. No need to use academic principles because this building is not registered as a historic site. When it was news, it became a shame for all parties.

Keywords : Legal Measures for Preservation of Historic Sites , Bombay Burbama Building, Phrae Province

บทนำ

โบราณสถาน เป็นถาวรวัตถุที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของคนในอดีต มีความสำคัญทั้งด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา วรรณคดี จิตรกรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และโบราณคดี นับเป็นมรดกสำคัญที่บรรพบุรุษสร้างไว้ให้กับแผ่นดิน (Thongsuksangcharoen, 1999) จึงเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความผูกพันเชื่อมโยงระหว่างคนในอดีตและปัจจุบัน และเป็นองค์ความรู้ที่ควรค่าแก่การ อนุรักษ์ ปกป้อง คุ้มครอง และบำรุงรักษาให้คงอยู่มิให้เสื่อมสลายไปก่อนเวลาอันสมควร (Pimpises, 2011) รัฐในฐานะที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลและดำเนินการอนุรักษ์ ปกป้อง คุ้มครอง และบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติ จึงต้องมีมาตรการทั้งทางสังคมและทางกฎหมาย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการอนุรักษ์โบราณสถานอย่างเป็นรูปธรรม

โบราณสถานในแต่ละพื้นที่ มีความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิประเทศ วิธีการดำเนินชีวิต ดังเช่น อาคารไม้เก่าของบริษัทบอมเบย์ เบอร์มา ซึ่งเป็นอาคารไม้ อายุ 131 ปี ที่ถูกรื้อถอน จนเกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องของการอนุรักษ์อาคารเก่านั้น เพราะเป็นสถานที่

ที่สะท้อนให้เห็นถึงอดีตของจังหวัดแพร่ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้สักทองจนเป็นแหล่งค้าไม้ที่สำคัญในภาคเหนือ ผู้ค้าที่สำคัญคือกลุ่มเจ้านายท้องถิ่นในเมืองแพร่ ซึ่งมีการติดต่อค้าขายกับบริษัทต่างชาติ ต่อมาในช่วงหลังเหตุการณ์เงี้ยวปล้นเมืองแพร่ ในพ.ศ. 2445 อำนาจของกลุ่มเจ้านายท้องถิ่นในเมืองแพร่ถูกลิดรอนโดยรัฐบาลสยาม ป่าต่าง ๆ ถูกควบคุมและรัฐบาลสยามเป็นผู้อนุญาตให้บริษัทต่างชาติเข้ามาสัมปทานป่าไม้ในเมืองแพร่ได้ บริษัทต่างชาติที่สำคัญในการขอพื้นที่สัมปทานทำป่าไม้ในเมืองแพร่ ได้แก่ บริษัทบอมเบย์ เบอร์มา (Bombay Burma Trading Corporation) ของอังกฤษ บริษัทนี้มีความชำนาญในการทำป่าไม้จากพม่า และมีทุนทรัพย์มาก จึงมีอิทธิพลต่อรัฐบาลอังกฤษสูง บริษัทได้รับสัมปทานทำไม้บริเวณป่าไม้ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำยม ตั้งแต่พื้นที่ตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จนถึงป่าแม่ต้า อำเภอลอง บริษัทบอมเบย์ เบอร์มาได้สร้างอาคารบอมเบย์ เบอร์มา ที่เป็นสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างอาคารท้องถิ่นและอาคารแบบตะวันตก ติดกับแม่น้ำยม เป็นสำนักงานของแหล่งพักไม้ โดยหลังจากที่หมดสัญญาสัมปทานป่าไม้ในเมืองแพร่ ทางบริษัทได้ยกไว้ให้กับรัฐ (อดิศร ไชยบุญเรือง, ออนไลน์, 2563)

อาคารบอมเบย์ เบอร์มา มีอายุของอาคาร ยาวนานถึง 131 ปี รูปแบบการก่อสร้างเป็นสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล มีความสวยงาม มีรูปแบบของการก่อสร้างที่เป็นเอกลักษณ์ มีประวัติความเป็นมาของอาคารที่สามารถสืบค้นและทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องของประวัติศาสตร์ โบราณคดี ตลอดจนศิลปะได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทางวิชาการของการเป็นโบราณสถาน แม้ว่าปัจจุบันจะยังไม่มีการขึ้นทะเบียนขอเป็นโบราณสถาน แต่ความงดงามอายุของอาคารที่สะท้อนถึงประวัติศาสตร์ของจังหวัดแพร่ จึงเป็นสิ่งที่หลายฝ่ายต้องการอนุรักษ์ปกป้อง คุ้มครอง และบำรุงรักษาให้คงอยู่สืบต่อไป

การรื้อถอนอาคารบอมเบย์ เบอร์มา จึงนับเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความตระหนักและตื่นตัวในการที่จะอนุรักษ์ ปกป้อง คุ้มครอง และบำรุงรักษาโบราณสถานสืบไป ในฐานะที่ผู้เขียนเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย เห็นว่ากฎหมายเป็นตัวกำหนดแนวปฏิบัติที่ดีให้กับคนในสังคม จึงเสนอมาตรการทางกฎหมายเพื่อแนวทางหนึ่งในการร่วมกันอนุรักษ์โบราณสถานของชาติ

อะไรคือ โบราณสถาน

คำว่า “โบราณสถาน” โดยทั่วไป หมายถึง อาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น มีความเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาที่เป็นประโยชน์ทางด้านศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี และยังรวมถึงสถานที่หรือเนินดินที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ หรือมีร่องรอยกิจกรรมของมนุษย์ปรากฏอยู่ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2560, น. 1)

คำว่า “โบราณสถาน” ตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติโบราณสถาน พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี ทั้งนี้ให้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดีแหล่งประวัติศาสตร์และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สิ่งใดจะถือเป็นโบราณสถานได้นั้นจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ ดังนี้

1) ต้องเป็นอสังหาริมทรัพย์

ความหมายของคำว่า “อสังหาริมทรัพย์” ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 139 ว่า “อสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ ที่ดินและทรัพย์สิ่งติดกับที่ดินมีลักษณะเป็นการถาวร หรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น และหมายความรวมถึงทรัพย์สินอันเกี่ยวกับที่ดิน หรือทรัพย์อันติดอยู่กับที่ดิน หรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน” จากความหมายสามารถอธิบายความหมายของอสังหาริมทรัพย์ได้ดังต่อไปนี้

(1) ที่ดิน ทั้งที่ดินที่เจ้าของมีกรรมสิทธิ์ เช่น ที่ดินมีโฉนด โฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง และยังรวมถึงที่ดินที่มีผู้ครอบครอง เช่น ที่ดินที่มีสิทธิครอบครอง (ส.ค.1) ที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 หรือ น.ส.3 ก) เป็นต้น

(2) ทรัพย์อันติดกับที่ดิน ได้แก่ ทรัพย์ที่ติดกับที่ดินโดยธรรมชาติ เช่น ไม้ยืนต้น หรือทรัพย์ที่ติดกับที่ดินโดยมีผู้นำมาติด เช่น ตึก อนุสาวรีย์ เจดีย์ เป็นต้น

(3) ทรัพย์ซึ่งประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน เช่น แม่น้ำ ลำคลอง กรวด ทราย ซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติ

(4) สิทธิอันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน หรือทรัพย์สิน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

ประเภทแรก คือ สิทธิเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยตรง ได้แก่ กรรมสิทธิ์ หรือ สิทธิ ครอบครอง ผู้ทรงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง ย่อมมีสิทธิที่จะจำหน่ายหรือโอน มีสิทธิใช้สอย และได้มาซึ่งดอกผล สิทธิที่จะติดตามทวงคืนทรัพย์สินนั้นจากผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้

ประเภทที่สอง คือ สิทธิที่เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์โดยอ้อม เป็นสิทธิที่ไม่เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์โดยตรง แต่เป็นสิทธิที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นซึ่งติดอยู่กับที่ดินอีกทอดหนึ่ง เช่น สิทธิจำนอง

2) โดยอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นโบราณสถานจะมีหลักเกณฑ์สำคัญในการพิจารณา 3 ประการ คือ

- (1) อายุของอสังหาริมทรัพย์
- (2) ลักษณะแห่งการก่อสร้างของอสังหาริมทรัพย์
- (3) หลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์

ทั้งนี้ จะต้องเป็นเป็นประโยชน์ต่อศาสตร์แขนงหนึ่งใดใน 3 แขนงนี้คือ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี

เมื่อพิจารณาความหมายของโบราณสถานที่กฎหมายกำหนดข้างต้นแล้ว การที่จะถือว่าสิ่งใดเป็นโบราณสถานจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ ประการแรก ต้องเป็นอสังหาริมทรัพย์ และประการที่สอง คือ โดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี

ประเภทของโบราณสถาน

ตามพระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 อาจแยกประเภทของโบราณสถาน ได้ 2 วิธี คือ (พณิชพงศ์ พลับผล 2552, น. 4 - 6)

- 1) แบ่งแยกโดยพิจารณาตามหลักกรรมสิทธิ์ คือ แบ่งเป็น
  - (1.1) โบราณสถานที่มิใช่เจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย
  - (1.2) โบราณสถานที่ไม่มีเจ้าของ หรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย
- 2) แบ่งโดยพิจารณาจากหลักการขึ้นทะเบียน คือ แบ่งเป็น
  - (2.1) โบราณสถานที่ขึ้นทะเบียน
  - (2.2) โบราณสถานที่มิได้ขึ้นทะเบียน

สำหรับอาคารบอมเบย์ เบอร์มา อาคารแห่งนี้ถือว่าเป็นโบราณสถาน ตามนิยามคำว่าโบราณสถาน ในมาตรา 4 ของ พ.ร.บ.โบราณสถาน โบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504 แม้ว่าขณะนี้อาคารบอมเบย์ เบอร์มา จะไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่ทำให้ความเป็นโบราณสถานของอาคารบอมเบย์ เบอร์มาหมดไป เพราะการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานได้หรือไม่ขึ้น นอกจากจะเป็นดุลพินิจของอธิบดีกรมศิลปากรแล้ว (มาตรา 7 ของ พ.ร.บ.โบราณสถาน โบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504) ยังขึ้นอยู่กับการค้นพบโบราณสถานนั้น ดังนั้น จึงไม่ได้เป็นบทบังคับที่จะต้องขึ้นทะเบียนโบราณสถานในทุกกรณีเมื่อมีลักษณะและองค์ประกอบครบถ้วนดังที่กล่าวข้างต้นแต่อย่างใด (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 1015/2558)

อย่างไร คือการอนุรักษ์

"การอนุรักษ์" หมายถึง การดูแล รักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ และให้หมายรวมถึงการป้องกัน การรักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย

- ก. การสงวนรักษา หมายความว่า การดูแลรักษาไว้ตามสภาพของเดิมเท่าที่เป็นอยู่และป้องกันมิให้เสียหายต่อไป
- ข. การปฏิสังขรณ์ หมายความว่า การทำให้กลับคืนสู่สภาพอย่างที่เคยเป็นมา
- ค. การบูรณะ หมายความว่า การซ่อมแซม และปรับปรุงให้มีรูปทรงลักษณะกลมกลืนเหมือนของเดิมมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ แต่ต้องแสดงความแตกต่างของสิ่งที่มีอยู่เดิม และสิ่งที่ทำขึ้นใหม่ (ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยโบราณสถาน พ.ศ. 2528 ข้อ 3 (1))

กล่าวโดยสรุป หากพิจารณาจากระเบียบของกรมศิลปากรว่าด้วยโบราณสถาน พ.ศ.2528 คำว่า "การอนุรักษ์" หมายถึง การรักษาให้คงสภาพเดิมโดยการควบคุม ป้องกัน ดูแลรักษาไม่ให้เสียหาย หรือซ่อมแซมให้เหมือนของเดิมมากที่สุด

มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถาน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มีบทบัญญัติให้มีการส่งเสริมประชาชน และชุมชนรวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถาน มีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติหลายฉบับ ที่สำคัญ ได้แก่ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

นอกจากนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังสามารถตรากฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานได้โดยต้องยึดตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน

ดังนั้น การทำความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

และพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และการตรากฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญในการดำเนินงานอนุรักษ์โบราณสถาน

พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดย **พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535** มีสาระสำคัญในเรื่องของการอนุรักษ์ คุ้มครองโบราณสถาน ในเรื่อง ความหมายของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ การขึ้นทะเบียนโบราณสถาน โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ การห้ามปลูกสร้างอาคารในเขตโบราณสถาน ห้ามซ่อมแซมหรือขุดค้นโบราณสถานโดยไม่ได้รับอนุญาต ห้ามซ่อมแซมแก้ไขโบราณวัตถุศิลปวัตถุโดยไม่ได้รับอนุญาต และมีการกำหนดบทลงโทษ ดังนี้

1. ความหมายของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ (มาตรา 4 พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504)

“โบราณสถาน” หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดีทั้งนี้ให้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดีแหล่งประวัติศาสตร์ และอุทยาน ประวัติศาสตร์ด้วย

“โบราณวัตถุ” หมายความว่า สสังหาริมทรัพย์ที่เป็นของโบราณ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์หรือเป็น สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือที่เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของโบราณสถาน ซากมนุษย์หรือซากสัตว์ซึ่งโดย อายุหรือโดยลักษณะแห่งการประดิษฐ์หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็น ประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี

“ศิลปวัตถุ” หมายความว่า สิ่งที่ทำด้วยฝีมืออย่างประณีตและมีคุณค่าสูงในทางศิลปะ

2. การขึ้นทะเบียนโบราณสถาน (มาตรา 7 พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504)

1) หลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

(1) อสังหาริมทรัพย์ที่จะขึ้นทะเบียนต้องเป็นโบราณสถานตามบทนิยามของกฎหมายของคำว่า “โบราณสถาน”

(2) อธิบดีกรมศิลปากรเป็นผู้มีอำนาจประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานและมีอำนาจกำหนดเขตที่ดินตามที่เห็นสมควรเป็นเขตของโบราณสถาน ซึ่งเขตของโบราณสถานนี้ให้ถือเป็นโบราณสถานด้วย

(3) หากโบราณสถานใดที่อธิบดีกรมศิลปากรจะประกาศขึ้นทะเบียนมีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย อธิบดีกรมศิลปากรต้องแจ้งเป็นหนังสือ ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบ หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่พอใจก็ให้ใช้สิทธิร้องต่อศาลภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่อธิบดีกรมศิลปากรแจ้งให้ทราบ หากศาลมีคำสั่งให้อธิบดีระงับการขึ้นทะเบียน

และหรือกำหนดเขตที่ดินให้เป็นโบราณสถาน ก็ให้อธิบดีระงับการขึ้นทะเบียนหรือการกำหนดเขตที่ดิน

หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ได้ร้องขอต่อศาลหรือศาลมีคำสั่งคดีถึงที่สุดให้ ยกคำร้องของเจ้าของหรือผู้ครอบครอง อธิบดีกรมศิลปากรมีอำนาจขึ้นทะเบียนได้

ดังนั้น หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ยื่นคำร้องต่อศาลภายใน 30 วัน ก็ถือว่าสละสิทธิ์ อธิบดีกรมศิลปากรจะประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานต่อไป

(4) อธิบดีกรมศิลปากรมีอำนาจเพิกถอนการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน หรือ แก้ไขเพิ่มเติมการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

(5) การประกาศขึ้นทะเบียนหรือประกาศเพิกถอนหรือประกาศ แก้ไขเพิ่มเติม การขึ้นทะเบียนโบราณสถานต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(6) โบราณสถานที่อธิบดีกรมศิลปากรได้จัดทำบัญชีและประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาทามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ก่อนวันที่พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

2) การขึ้นทะเบียนโบราณสถานที่ไม่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครอง

โบราณสถานที่ไม่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองซึ่งถูกทิ้งร้างไว้ ยังพบเห็นได้อยู่ทั่วไป ตามป่าเขา เมื่อได้มีการตรวจสอบแล้วเห็นว่าสมควรจะขึ้นทะเบียนเพื่อประโยชน์ ในการดูแลรักษาและการควบคุมโบราณสถานก็ให้อำนาจอธิบดีกรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนได้

นอกจากประกาศขึ้นทะเบียนตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว กฎหมายยังให้อธิบดีกรมศิลปากร มีอำนาจกำหนดเขตที่ดินตามที่เห็นสมควรเป็นเขตของโบราณสถาน โดยให้ถือว่าเป็นโบราณสถานด้วยก็ได้

3. การห้ามปลูกสร้างอาคารในเขตโบราณสถานโดยไม่ได้รับอนุญาต (มาตรา 7 ทวิ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพ.ศ. 2504)

ห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างอาคารตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการก่อสร้างอาคาร ภายในเขตของ โบราณสถานซึ่งอธิบดีได้ประกาศขึ้นทะเบียน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็น หนังสือจากอธิบดี

กรณีที่มีการปลูกสร้างอาคารโดยมิได้รับอนุญาต ให้อธิบดีมีอำนาจสั่งระงับการก่อสร้าง และให้รื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคารนั้นภายในกำหนดหกสิบวันนับแต่วันได้รับคำสั่ง และ ถ้าผู้ใดขัดขืน ไม่ระงับการก่อสร้างหรือรื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคารตามคำสั่งอธิบดีจะมี

ความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน และให้อธิบดีดำเนินการรื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคาร นั้นได้โดยเจ้าของผู้ครอบครองหรือผู้ปลูกสร้างไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายหรือดำเนินคดีแก่ผู้ รื้อถอนไม่ว่าด้วยประการใดทั้งสิ้น

สัมภาระที่รื้อถอนถ้าเจ้าของไม่ขนย้ายออกไปจากเขตโบราณสถานภายในกำหนด สิบห้าวันนับแต่วันรื้อถอนเสร็จ ให้อธิบดีจัดการขายทอดตลาดสัมภาระนั้น เงินที่ได้จากการขาย เมื่อหักค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนและการขายแล้วเหลือเท่าใดให้คืนให้เจ้าของสัมภาระนั้น

4. ห้ามซ่อมแซมหรือขุดค้นโบราณสถานโดยไม่ได้รับอนุญาต (มาตรา 10 พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504)

ห้ามผู้ใดซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอน ต่อเติม ทำลาย เคลื่อนย้าย โบราณสถานหรือส่วนต่างๆ ของโบราณสถาน หรือขุดค้นสิ่งใด ๆ หรือปลูกสร้างอาคารภายใน บริเวณโบราณสถาน เว้นแต่ จะกระทำตามคำสั่งของอธิบดีหรือได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจาก อธิบดีและถ้าหนังสืออนุญาตนั้น กำหนดเงื่อนไขไว้ประการใดก็ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นด้วย

5. การขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ (มาตรา 14 พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504)

เมื่ออธิบดีเห็นว่าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุใดที่มีได้อยู่ในความครอบครองของกรม ศิลปากร มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีเป็นพิเศษ อธิบดีมี อำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุนั้น นอกจากนี้ในนี้ กรณีที่อธิบดีเห็นว่า โบราณวัตถุใดไม่ว่าจะได้ขึ้นทะเบียนแล้วหรือไม่ หรือศิลปวัตถุใดที่ได้ขึ้น ทะเบียนแล้ว สมควรสงวนไว้เป็นสมบัติของชาติ อธิบดีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นเป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ห้ามทำการค้า และหาก เห็นสมควรเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ ให้อธิบดีมีอำนาจจัดซื้อโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้น ไว้ได้

6. ห้ามซ่อมแซมแก้ไขโบราณวัตถุศิลปวัตถุโดยไม่ได้รับอนุญาต (มาตรา 15 พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504)

โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วนั้น ห้ามมิให้ผู้ใดซ่อมแซม แก้ไขหรือ เปลี่ยนแปลง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีและถ้าหนังสืออนุญาตนั้นกำหนด เงื่อนไขไว้ประการใดก็ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นด้วย

7. บทลงโทษ

พระราชบัญญัตินี้ยังกำหนดบทลงโทษไว้ในหมวด 5 มาตรา 31 -39 โดยมีความผิดที่ สำคัญ ดังนี้

- ความผิดฐานเก็บได้ซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุและเบียดบังเป็นของตน (มาตรา 31 พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504)

ผู้ใดเก็บได้ซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ซ่อนหรือฝังหรือทอดทิ้งโดยพฤติการณ์ซึ่งไม่มีผู้ใด สามารถอ้างว่าเป็นเจ้าของได้และเบียดบังเอาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นเป็นของตนหรือของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีหรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- ความผิดฐานซ่อนเร้น จำหน่าย เอาไปเสียหรือรับไว้ซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้มาโดย การกระทำความผิด (มาตรา 31 ทวิพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504)

ผู้ใดซ่อนเร้น จำหน่าย เอาไปเสีย หรือรับซื้อรับจำนำ หรือรับไว้โดยประการใด ๆ ซึ่งโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุอันได้มาโดยการกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการกระทำเพื่อการค้า ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีหรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- ความผิดฐานบุกรุกโบราณสถาน หรือทำให้เสียหาย ทำลาย โบราณสถาน (มาตรา 32 พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504)

ผู้ใดบุกรุกโบราณสถาน หรือทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่ง โบราณสถาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีหรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และ ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการกระทำต่อโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- ความผิดฐานทำให้เสียหาย ทำลายโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว (มาตรา 33 พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504)

ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า ทำให้ไร้ประโยชน์หรือทำให้สูญหายซึ่ง โบราณวัตถุหรือ ศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้ง จำทั้งปรับ

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

เนื่องจากอาคารอนุรักษ์ส่วนใหญ่สร้างมาก่อนการมีกฎหมายควบคุมอาคารในปัจจุบัน ในขั้นตอนการปรับปรุงอาคารอนุรักษ์ที่มีวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อการปรับปรุงให้สามารถรองรับการใช้งานในปัจจุบันได้ จึงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอาคาร เพื่อการใช้งานที่เหมาะสมและได้มาตรฐานความปลอดภัย โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอาคารประกอบไปด้วย ส่วนที่เป็นกฎหมายแม่บท และส่วนที่เป็นกฎหมายลูก ในส่วน

ของกฎหมายแม่บทจะให้ข้อกำหนดในลักษณะกว้าง ๆ ไม่มีรายละเอียดได้แก่ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ส่วนกฎหมายที่มีการกำหนดรายละเอียดนั้นจะอยู่ในส่วนของกฎหมายลูกแทน ได้แก่ กฎกระทรวงและข้อบัญญัติท้องถิ่น (อภิชาติ อาวจำปา, 2556)

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการควบคุมอาคารภายใต้พระราชบัญญัตินี้จะกล่าวถึง นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับอาคารและคำอธิบาย รวมถึงวิธีการ ข้อปฏิบัติและข้อห้ามต่าง ๆ ในการการควบคุมการก่อสร้างอาคารและการควบคุมการก่อสร้าง ในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ คัมครองโบราณสถานนั้น กฎหมายกำหนดว่า หากมีกฎหมายควบคุมการก่อสร้างอาคาร โบราณสถาน วัดวาอาราม หรืออาคารต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อการศาสนา ไว้แล้วโดยเฉพาะไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวง ยกเว้น ผ่อนผัน หรือกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ คือพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 7 (4)

การตรากฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตรากฎหมายเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานในท้องถิ่นของตนเองได้ โดยหน่วยงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล กรุงเทพมหานคร และพัทยา จะสามารถตรากฎหมายลำดับรองเพื่อใช้ในขอบอำนาจของตนเองได้ ซึ่งจะมีแนวทางในการตรากฎหมายโดยการริเริ่มของประชาชน หรือของหน่วยงานก็ได้

อาคารบอมเบย์ เบอร์มา ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแพร่ ซึ่งไม่ได้มีการตราเทศบัญญัติเกี่ยวกับโบราณสถานไว้ จึงทำให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการรื้อถอน ปรับปรุง ไม่เป็นไปตามแนวทางของการอนุรักษ์โบราณสถาน ดังที่ อุไรวรรณ ตันติวงษ์ (2538) ได้อธิบายและให้ข้อเสนอแนะที่ดีว่า “การอนุรักษ์โบราณสถานเป็นงานที่ละเอียดอ่อนและมีกระบวนการของการทำงานสลับซับซ้อนอยู่มาก สิ่งที่สำคัญคือผู้ทำโครงการอนุรักษ์จะต้องศึกษา ทำความรู้จักโบราณสถานที่จะทำการอนุรักษ์ในทุกรูปแบบ ทั้งสภาพความเสียหาย สิ่งที่เป็นตัวทำให้เกิดความเสียหาย ประวัติความเป็นมา ลักษณะรูปแบบ การใช้วัสดุ สภาพสิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านสถานที่ตั้งและสังคม เมื่อทำความรู้จักต่อโบราณสถานนั้น ๆ ดีแล้ว จะสามารถดึงความมีคุณค่าเด่น และคุณค่าที่รองลงมาตามลำดับได้ เมื่อรู้คุณค่าความสำคัญแล้วจึงจะกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางในการอนุรักษ์ได้ ทั้งนี้ ด้วยเหตุและผล ซึ่งรับกันในการจะพยายามคงคุณค่าเด่นแห่งโบราณสถานนั้น ๆ ไว้ โดยหาวิธีการที่เหมาะสมและดีที่สุดในการทำงาน ซึ่งตามกระบวนการ จะต้องอาศัยวิชาการและนักวิชาการหลายด้านด้วยกันช่วยกันคิดพิจารณา เช่น สถาปนิก วิศวกร นักวิทยาศาสตร์ ช่างศิลปกรรม นักโบราณคดี ฯลฯ เป็นต้น”

นอกจากนี้ กระบวนการบูรณะ ซ่อมแซมโบราณสถาน มีข้อกำหนดของผู้รับผิดชอบดำเนินการอนุรักษ์โบราณสถาน เกี่ยวกับคุณสมบัติที่สำคัญสองประการ คือ 1. จะต้องเป็นผู้มีความรู้พื้นฐานในกระบวนการและวิชาการด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน และ 2. ต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ในด้านเทคนิคและวิธีการอนุรักษ์ โบราณสถานประเภทต่าง ๆ ทั้งยังต้องการกำหนดวิธีการอนุรักษ์ให้เหมาะสม ให้มีการควบคุมงานอย่างใกล้ชิดจากผู้ที่มีความรู้ และมีประสบการณ์ จะเห็นว่าการคำนึงว่าโบราณสถานเป็นสมบัติส่วนรวมของทุกคน งานการอนุรักษ์โบราณสถานจึงเป็นงานที่จะปรากฏให้คนทั่วไปได้สัมผัสและได้ชื่นชม ได้ศึกษาหา ความรู้อย่างต่อเนื่อง และคงอยู่เช่นนั้นตลอดไป สิ่งนี้จึงเป็นสิ่งที่ควรระมัดระวังสำหรับนักอนุรักษ์เพราะเป็นงานซึ่งทำลายความสามารถและความคิดให้ปรากฏ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตระหนักถึงความสำคัญของโบราณสถานในท้องถิ่นของตน และตรากฎหมายมาใช้เพื่อเป็นกรอบการปฏิบัติในการอนุรักษ์ ปกป้อง คุ้มครอง และบำรุงรักษา ก็จะเป็นการป้องกันการสูญเสียโบราณสถานที่ทรงคุณค่าของชุมชนได้

อาคารบอมเบย์ เบอร์มา

อาคารบอมเบย์ เบอร์มา ตามประวัติสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2432 มีอายุราว 131 ปี เป็นอาคารสำนักงานของบริษัทบอมเบย์ เบอร์มา (Bombay Burmah Trading Corporation) ของอังกฤษ ที่ได้รับสัมปทานเข้ามาทำไม้ในเมืองแพร่ อาคารดังกล่าวตั้งอยู่บริเวณทำนายนม หมู่บ้านเขตวัน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ (วทยานุญ ฟักทอง, 2563) ลักษณะเป็นเรือนไม้ทรงปั้นหยา 2 ชั้น ชั้นบนเป็นไม้สักทอง ชั้นล่างเป็นพื้นคอนกรีต เสาและฝาเป็นไม้สัก หลังคามุงกระเบื้องไม้สัก เป็นสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล มีลักษณะผสมผสานระหว่างอาคารท้องถิ่นและอาคารแบบตะวันตก ชาวบ้านเรียกชื่ออาคารนี้ว่า “บ้านเขียว”

ภาพที่ 1 แสดงภาพอาคารบอมเบย์ เบอร์มา

กรมอุทยาน สัตว์ป่า และพันธุ์พืช รับโอนบ้านเขียวจากกรมป่าไม้ เมื่อ พ.ศ. 2545 และได้จัดพื้นที่ให้เป็น “สวนรุกขชาติเซตวันริมน้ำยม” และใช้อาคารเป็นศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับการป่าไม้ ส่วนการบริหารขึ้นกับสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 13 ซึ่งเป็นหน่วยงานส่วนกลางในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (อำพลจินดาวัฒนะ, 2563)

ในปี 2561 สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 13 เห็นว่าอาคารไม้ดังกล่าวมีสภาพชำรุดทรุดโทรม จึงของบประมาณจากจังหวัดแพร่ เพื่อซ่อมแซมปรับปรุงให้มั่นคงแข็งแรง และได้รับอนุมัติงบประมาณในปี 2563 จำนวน 6.7 ล้านบาท ทั้งนี้อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบ หลังจากนั้นจึงได้มีปรับปรุงรื้อถอนอาคารดังกล่าว (NNT, สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์)

ข้อเสนอการอนุรักษ์โบราณสถาน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. เร่งผลิตเจ้าหน้าที่ทางการอนุรักษ์ให้สอดคล้องกับจำนวนโบราณสถาน
2. ส่งเสริมให้มีการอบรมวิชาการ และแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการอนุรักษ์โบราณสถานแก่เจ้าหน้าที่ นักเรียน นักศึกษา พระภิกษุ สามเณร และประชาชน เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของโบราณสถาน และรู้วิธีการอนุรักษ์โบราณสถานร่วมกัน
3. สนับสนุนให้เอกชนมีเจตคติและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถาน
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องตระหนักในหน้าที่ด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยยึดหลัก **รู้จัก** พื้นที่ทั้งทางกายภาพและทางสังคม **รู้** และเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถาน **เข้าถึง** คือซาบซึ้งเห็นคุณค่าของโบราณสถาน สร้างสัมพันธ์และเชื่อมโยงประชาชนกับองค์กรเพื่อร่วมกันอนุรักษ์ **พัฒนา** จุดแข็งและกำจัดจุดอ่อนของชุมชนและโบราณสถาน

ข้อเสนอแนะทางกฎหมาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการตรากฎหมายลำดับรองและมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทสรุป

ในการอนุรักษ์โบราณสถานนอกจากเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องมีความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีในการอนุรักษ์โบราณสถานแล้ว ประชาชนทุกฝ่ายต้องมีเจตคติที่เห็นคุณค่าและความสำคัญของโบราณสถาน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีส่วนร่วมที่จะอนุรักษ์ ปกป้อง คุ้มครอง และบำรุงรักษา นอกจากนี้ การใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน ก็ช่วยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้ชัดเจนขึ้น ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถานดังที่ปรากฏในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติหลายฉบับ ก็จะมีมาตรการเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน ซึ่งผู้ใช้กฎหมายสามารถนำมาตราการของกฎหมายแต่ละฉบับ เพื่อให้มีการอนุรักษ์ ปกป้อง คุ้มครอง และบำรุงรักษาโบราณสถาน อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นหน่วยงานสำคัญในฐานะเจ้าของพื้นที่ที่จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโบราณสถานและคุณค่าในพื้นที่ของตนอย่างดี การที่จะอนุรักษ์โบราณสถานได้อย่างมีประสิทธิภาพนอกจากจะใช้มาตรการทางสังคมแล้ว มาตรการทางกฎหมายก็สามารถดำเนินการได้โดยการตรากฎหมายลำดับรอง ก็จะช่วยทำให้ประสบความสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- พนิชพงษ์ พลัฒผล.(2552). กฎหมายอนุรักษ์โบราณสถานในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิชาติ อารจำปา. (2556). มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถานของไทย
(วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อุไรวรรณ ตันติวงษ์.(2538).การอนุรักษ์โบราณสถาน. สถาปัตยกรรมไทย. กรุงเทพฯ :
อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- NNT สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, เรียกใช้เมื่อ 17 พฤศจิกายน 2563 จาก
<https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG200616141948017>.
- Pimpises, N. (2011). Management guideline for ancient monuments in Uttaradit
province. Master's Thesis. Faculty of Graduate School of Culture
Management, Silpakorn University.
- Thongsuksangcharoen, R. (1999). Problem perception and participation in
archaeological site conservation of people in Phra Nakhon Si Ayuthaya
archaeological area. Master's Thesis. The Graduate School of
Environment Study, Mahidol University.

การส่งเสริมเด็กไทยให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี*

PROMOTING THAI CHILDREN TO HAVE GOOD HUMAN RELATIONS

วิไลวรรณ หมายดี, Wilaiwan Maidee

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (การศึกษาปฐมวัย)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Beachelor of Education (Early Childhood Education)

Faculty of Education Suan Dusit University

ดำเนิน หมายดี, Dumnern Maidee

หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Bachelor of Arts Program in Buddhist Studies

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phare Campus

E-mail : wilaiwan_mai@dusit.ac.th

บทคัดย่อ

มนุษยสัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต ทุกคนสามารถฝึกการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีได้ เพราะมนุษยสัมพันธ์เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยควรส่งเสริมพื้นฐานการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีให้มากเพื่อให้เกิดทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในอนาคต จึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่ต้องช่วยกันส่งเสริมการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีให้กับเด็กอย่างถูกต้อง เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เด็กสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข ผู้เขียนได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากผลงานของนักเขียนหลายๆ ท่าน พอสรุปได้ว่าการส่งเสริมเด็กไทยให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีสาระความรู้และแนวความคิดต่างๆ ดังนี้ 1) ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 2) มนุษยสัมพันธ์สำคัญต่อเด็กไทยอย่างไร 3) องค์ประกอบและหลักการส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 4) มนุษยสัมพันธ์มีประโยชน์ต่อเด็กไทยอย่างไร 5) มนุษยสัมพันธ์กับการศึกษาในสังคมไทย 6) มนุษยสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน และ 7) แนว

* Received 24 October 2020; Revised 31 December 2020; Accepted 31 December 2020

ทางการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีให้กับเด็ก รวมไปถึงบทสรุปตามแนวคิดของผู้เขียนเองในแต่ละหัวข้อ ซึ่งผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความวิชาการนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเด็กไทย สังคมไทย และประเทศชาติต่อไป

คำสำคัญ: การส่งเสริม, เด็กไทย, มนุษยสัมพันธ์ที่ดี

Abstract

Human relations are a part of life. Everyone can practice good interpersonal relationships because Human relations are things that arise from learning, not naturally, administrators, teachers, parents or those who involving children In particular, early childhood children should promote a strong foundation of interpersonal relationships in order to develop building a good relationship in the future, It is the duty of all parties to help each other to promote good interpersonal relationships. To the child properly It is one of the important foundations that enable children to live in society effectively. suitable and happy I have studied and collected information from the work of many writers. Can say that promoting Thai children to have good human relations with knowledge and concepts as follows: 1) understanding 2) How is human relations important to Thai children? 3) composition and principle which promotes good human relations 4) How does human relations benefit to Thai children? 5) Human relations with education in Thai society 6) human relations in daily life and 7) guidelines for building good human relations with children, including conclusions based on the author's own ideas for each topic. Which the author hopes that this academic article will be the starting point for further benefits in the development of Thai children, Thai society and the nation.

Keywords : Encouragement, Thai Children's, Good human relation

บทนำ

มนุษย์สัมพันธ์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในสังคมปัจจุบัน เพราะโลกมีการเปลี่ยนแปลงทุกด้านตลอดเวลา โดยเฉพาะความเจริญด้านวัตถุที่สวนทางกับความเจริญด้านจิตใจของมนุษย์ ธรรมชาติของมนุษย์มีความแตกต่างกันระหว่างบุคคล เช่น รูปร่าง หน้าตา บุคลิกภาพ การแสดงออก ความคิด ความรู้สึก อารมณ์ การรับรู้ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากพันธุกรรมและจากประสบการณ์ ดังนั้น นอกจากจะเข้าใจผู้อื่นและตัวเองแล้วจะต้องเข้าใจถึงความแตกต่างของมนุษย์อีกด้วย มนุษย์มีคุณค่าและศักดิ์ศรี มีความซับซ้อนและสามารถผันแปรได้ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและความต้องการ การมีมนุษยสัมพันธ์ย่อมมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะทำให้ทุกคนรู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกัน มีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย รู้สึกได้รับความช่วยเหลือ การแบ่งปัน รู้สึกถึงความรัก และการยอมรับ

เด็กเป็นวัยที่บริสุทธิ์ เมื่อเด็กถึงวัยที่ต้องเรียนรู้ทางสังคม โดยเรียนรู้ผ่านเงื่อนไขทางสังคมเด็กจึงเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ตามที่สังคมนั้น ๆ มีอยู่ เพราะพฤติกรรมที่ปรากฏกับเด็กเป็นผลมาจากอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เด็กได้รับจากการเรียนรู้ผ่านสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งในปัจจุบัน เราจะเห็นได้ว่าเป็นยุคของศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของการใช้เทคโนโลยี การจัดการกิจกรรมให้กับเด็กอันดับแรกที่จะต้องคำนึงคือ การเข้าใจพัฒนาการเด็กในแต่ละวัย เพราะเด็กขาดประสบการณ์ จึงทำให้เด็กอาจเอาแต่ใจตัวเอง ไม่มีความเข้าใจในอารมณ์ของตน และผู้อื่น

ในปัจจุบัน เด็กส่วนใหญ่ ขาดสภาพอ่อนโยนซึ่งเป็นพื้นฐานของการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เช่น ใช้ภาษาที่ไม่สุภาพ และไม่เคารพผู้อื่น (Zeng Bin, 2016, pp. 41-45) อีกทั้งไม่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ชอบเล่นหรือชอบอยู่คนเดียว มีลักษณะนิสัยยึดตัวเองเป็นสำคัญ เมื่ออยู่กับครอบครัวมักชอบเล่นเกม ดูการ์ตูน ดิตโทรศัพท์ หรือใช้เทคโนโลยีอื่น ๆ ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ เมื่อผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ลูกก็จะใช้วิธีการให้เด็กดูการ์ตูนจากแท็บเล็ตเล่นเกม เด็กจึงอยู่กับโลกออนไลน์ ไม่มีโอกาสเล่นกับเพื่อน ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม ซึ่งเด็กที่ขาดการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ส่งผลให้เด็กไม่เกิดการเรียนรู้ในสังคมและมีพัฒนาการที่ช้าลง (Eisenberg, 1997, pp. 620-622) สอดคล้องกับมนุษยสัมพันธ์เป็นเรื่องของสังคม ทั้งนี้เด็กจะต้องเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม ปรับตัวให้เรียนรู้อยู่กับเพื่อน ๆ การส่งเสริมให้เด็กไทยมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีตั้งแต่ช่วงอายุ 3 ปี เป็นการปลูกฝังให้เด็กมีวัฒนธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม

เด็กที่มีมนุษยสัมพันธ์จะแสดงพฤติกรรมที่เกิดความสัมพันธ์ร่วมกันในลักษณะต่าง ๆ ทำให้เกิดการสื่อสาร การช่วยเหลือ การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและความร่วมมือ เด็กช่วง

ปฐมวัยจะเรียนรู้การมีมนุษยสัมพันธ์ได้ดีที่สุด (Wang, 1993, p. 21) การที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นหรือมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ทำให้เด็กไม่เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเห็นแก่ตัวหรือยึดตัวเองเป็นสำคัญ (Harris, J.R., 2005, pp. 245-270) ทั้งนี้ มนุษยสัมพันธ์ที่เด็กแสดงต่อกันก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมได้ง่ายขึ้น การส่งเสริมให้เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีควรเริ่มที่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและการจัดการศึกษาปฐมวัย และต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ปกครอง โรงเรียน และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ทางด้านสังคมด้วยการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีให้เป็นไปตามธรรมชาติ ตามระดับวุฒิภาวะ ตามพัฒนาการ และกระตุ้นให้เด็กเกิดความกระตือรือร้น เรียนรู้การอยู่ร่วมกันทางสังคมภายใต้การเปลี่ยนแปลงของยุคโลกาภิวัตน์ นำไปสู่การศึกษาที่ช่วยให้เด็กเก่ง ดี และมีความสุข

ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

มนุษยสัมพันธ์ คือ ความสัมพันธ์ของมนุษย์ในทางสังคมโดยการใช้รูปแบบลักษณะในการติดต่อสัมพันธ์กัน การเกี่ยวข้องกันและทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันอันจะนำมาซึ่งความพึงพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย ส่งผลให้การใช้ชีวิตร่วมกันและบทบาทหน้าที่ต่างๆของแต่ละบุคคลสามารถดำเนินไปอย่างมีความสุข (กิจจา บานชื่น, 2560 น. 48) เป็นการสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ เป็นการติดต่อเกี่ยวข้องกันของมนุษย์ที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อยู่ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นชีวิตส่วนตัว ชีวิตการทำงาน ชีวิตการศึกษาเล่าเรียน และชีวิตสังคมทั่วไป เป็นเรื่องสำคัญที่เป็นพื้นฐานในความต้องการและความเข้าใจซึ่งกันและกันทางด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคม พร้อมทั้งตอบสนองตามความต้องการต่างๆ ให้แก่กันตามความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความร่วมมือ และความรักใคร่กันสืบต่อไป สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (วีระพรรณ จันทร์เหลือง, 2559 น. 5)

มนุษยสัมพันธ์ คือ การติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลกับกลุ่มบุคคล ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง และระหว่างเพื่อนร่วมงาน ซึ่งต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ของความเข้าใจเพื่อก่อให้เกิดความจงรักภักดี และร่วมมือกับเราด้วยความเต็มใจ และรู้สึกมีความสุขด้วยกันทั้งสองฝ่าย (สมพร สุทัศน์ีย์, 2554, น. 5)

มนุษยสัมพันธ์ คือ การโต้ตอบในกลุ่มของสังคมเมื่อมีการอยู่ร่วมกัน เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ความสัมพันธ์ของมนุษย์ทางสังคมนั้นจึงมีหลายลักษณะทั้งในลักษณะการต่อสู้กัน การแข่งขันกัน หรือลักษณะการร่วมมือกัน ความสัมพันธ์ทางลักษณะเหล่านี้จะมีจริยธรรมที่

คอยกำกับควบคุมในการปฏิบัติและแสดงออกต่อกัน ซึ่งแสดงออกถึงความเคารพในศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน (พรพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2553, น. 1)

ดังนั้น มนุษยสัมพันธ์เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเรา ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันของบุคคลที่อยู่ร่วมกัน โดยการพูดคุยติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ มีความรักความเอื้ออาทร มีการช่วยเหลือแบ่งปันกัน การทำงานเป็นกลุ่มที่มีลักษณะมุ่งเน้นให้งานบรรลุตามเป้าหมาย ความเข้าใจและความรู้สึกใคร่ใคร่ที่มีต่อกัน การจูงใจคน การสร้างตนเองให้เป็นคนดีของเพื่อนและของสังคม และตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ให้แก่กัน นอกเหนือจากนั้นมนุษยสัมพันธ์เป็นสิ่งที่จะต้องการอยู่ร่วมกันในสังคมของเด็ก เพื่อให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชีวิตของเด็กในอนาคต ดังที่ (Jing, 1998, p. 68 ; Parker & Ahser, 1987, pp. 357-389) กล่าวว่า มนุษยสัมพันธ์ส่งผลให้การดำเนินชีวิตร่วมกันไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาอันสั้นหรือระยะเวลาอันยาวนานสามารถดำเนินไปอย่างมีความสุข

มนุษยสัมพันธ์สำคัญต่อเด็กไทยอย่างไร

มนุษยสัมพันธ์เป็นรากฐานสำคัญในการทำความเข้าใจระหว่างบุคคล รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพราะมนุษยสัมพันธ์ช่วยให้เข้าใจและพิจารณาพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของบุคคล มนุษยสัมพันธ์เป็นพฤติกรรมที่ติดตัวมนุษย์ ไม่มีหลักฐานเด่นชัดว่ามนุษยสัมพันธ์เกิดขึ้นเมื่อไหร่ แต่มนุษยสัมพันธ์เกิดขึ้นอย่างชัดเจนและเป็นหลักฐานชี้ชัดว่าเกิดในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเหตุการณ์หลังสงครามเกิดการขาดแคลนแรงงาน และเมื่อคนจำนวนมากมาอยู่ด้วยกันและมีความแตกต่างกันทั้งด้านภาษา เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม การดำรงชีวิต ต้องปรับตัวให้อยู่ร่วมกันโดยปราศจากความขัดแย้งและก่อให้เกิดความสุขในสังคม มนุษยสัมพันธ์จึงเป็นส่วนหนึ่งที่น่ามาจัดการและควบคุมพฤติกรรมคนให้คนในสังคมรู้จักช่วยเหลือกัน แบ่งปันกัน มีน้ำใจ ยอมรับความแตกต่างของบุคคล และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข มนุษยสัมพันธ์มีประโยชน์อย่างมากต่อเด็ก สังคม สถาบัน หน่วยงาน หรือแม้กระทั่งต่อผู้เขียนเองเนื่องจากการมีมนุษยสัมพันธ์นั้นจะช่วยเสริมสร้างให้มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ต้องการการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นพรรคพวก ไม่สามารถอยู่โดดเดี่ยวได้ การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์นั้นไม่ว่าสังคมนั้นจะเล็กหรือใหญ่ก็ตาม จะมีความแตกต่างกันในเรื่องความสามารถ ความรู้ ประสบการณ์ เจตคติ ทัศนคติ ความคิดเห็น และประสบการณ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามนุษย์มีความแตกต่างกัน แต่หากทุกคน

นั้น มีความสมานสามัคคีกัน ความแตกต่างเหล่านี้ก็จะนำมาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นในสังคม (กิจจา บานชื่น, 2560, น. 49)

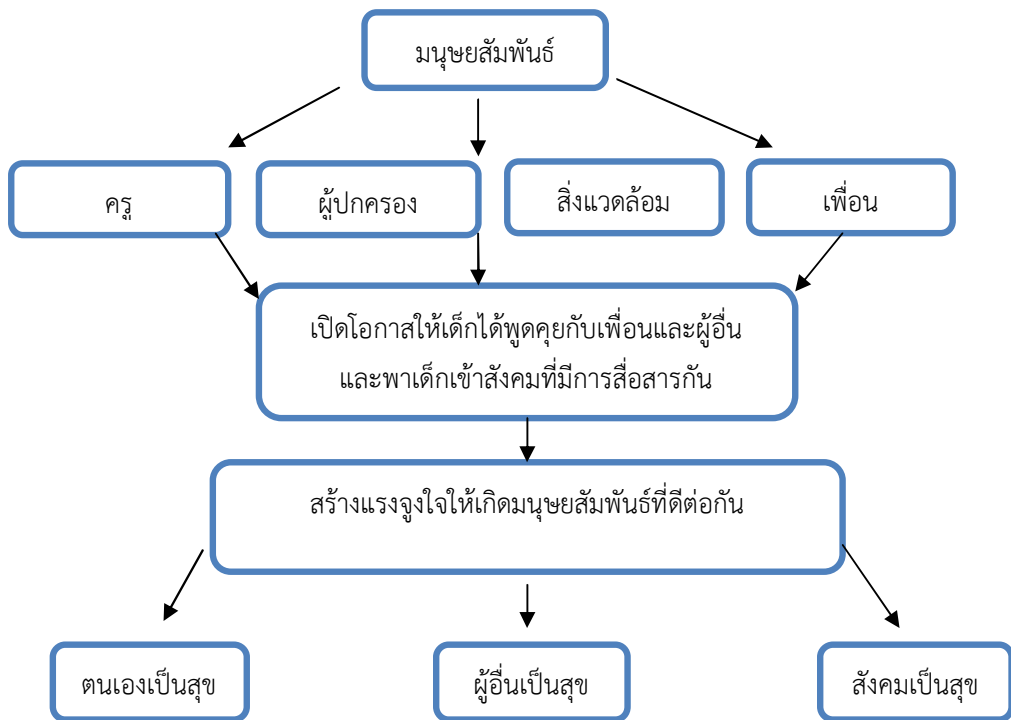
มนุษยสัมพันธ์มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคม เพราะมนุษยสัมพันธ์ช่วยให้รู้สึกมั่นคงปลอดภัย รู้สึกได้รับความช่วยเหลือ ได้รับความรัก มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต มนุษย์ในสังคม มีความสำคัญต่อการร่วมงานระหว่างกัน เมื่อมนุษย์มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการแบ่งปัน การเยี่ยมเยียน การพบปะพูดคุย พฤติกรรมดังกล่าวล้วนเป็นพฤติกรรมการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในกลุ่มสังคมแทบทั้งสิ้น ซึ่งสิ่งที่จำเป็นที่สุดในการส่งเสริมให้เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี คือการส่งเสริมให้เด็กเป็นคนสุภาพอ่อนโยนต่อผู้อื่น (วีระพรรณ จันทร์เหลือง, 2559, น. 14-16) การที่เด็กได้รับการปลูกฝังให้เป็นคนสุภาพอ่อนโยนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นสามารถทำให้เด็กคนอื่น ๆ ซึมซับความสุภาพอ่อนโยนและแสดงพฤติกรรมทางบวกในการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีได้ (สมพร สุทัศนีย์, 2554, น. 5)

ดังนั้น มนุษยสัมพันธ์จึงมีความสำคัญกับเด็กเป็นอย่างยิ่ง เพราะมนุษยสัมพันธ์จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้อยู่ร่วมกับเพื่อน สังคม และทำให้เกิดความสุขกับตนเองและผู้อื่น ซึ่งหากเด็กมีการส่งเสริมพฤติกรรมการมีมนุษยสัมพันธ์ตั้งแต่ยังเล็กๆ ด้วยการฝึกและเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุยกับเพื่อนและเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้สังคม ก็จะเป็นพื้นฐานให้เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เช่น ยิ้มเก่ง ทักทายผู้อื่น พูดด้วยวาจาที่เป็นมิตร รู้จักแบ่งปันให้กับเพื่อน รู้จักรอคอย และพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ (Zeng Bin, 2016, pp. 41-45) มนุษยสัมพันธ์มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตมนุษย์ในสังคม มีความสำคัญต่อการร่วมงานระหว่างกัน เมื่อมนุษย์มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการแบ่งปัน การเยี่ยมเยียน การพบปะพูดคุย พฤติกรรมดังกล่าวล้วนเป็นพฤติกรรมการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในกลุ่มสังคมแทบทั้งสิ้น การกระตุ้นให้เด็ก พูดจาสุภาพและยิ้มบ่อย ๆ สามารถช่วยให้เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ ซึ่งพฤติกรรมนี้จะติดตัวเด็กไปจนเติบโตใหญ่ทำให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับกลุ่มเพื่อนและสังคม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข (พรรณราย ทพยยะประภา, 2557, น. 163)

องค์ประกอบและหลักการส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

มนุษยสัมพันธ์จะเกิดขึ้นได้โดยองค์ประกอบ 3 ประการคือ ความเข้าใจตนเอง ความเข้าใจผู้อื่น และความเข้าใจสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ความเข้าใจในตนเองคือการรู้จักตนเองและการที่เราจะทำความเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจสิ่งแวดล้อมได้ดีนั้น การมีสติและรู้จักการวิเคราะห์พฤติกรรมแห่งตน สามารถวิเคราะห์ความต้องการของผู้อื่น และวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมคน จะช่วยให้เราปรับปรุงพฤติกรรมบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อการมีมนุษยสัมพันธ์ได้ การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางอารมณ์และพฤติกรรมทางสังคมเชิงบวก

สามารถทำให้เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี โดยพิจารณาความแตกต่างของเด็กเพื่อเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ แล้วสร้างแรงจูงใจให้เด็กเกิดมนุษยสัมพันธ์ เมื่อมีแรงจูงใจและเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์แล้ว ตนเองก็มีความสุข คนที่เรามีปฏิสัมพันธ์ด้วยก็มีความสุข และเกิดสิ่งแวดล้อมที่เป็นสุขต่อสังคมอีกด้วย (Nie & Huang, 2003 , p. 45) ทั้งนี้ องค์ประกอบทั้ง 3 ประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการเกิดองค์ประกอบทั้ง 3 ประการของมนุษยสัมพันธ์
(ที่มา : พัฒนาจาก พรรณราย ทรัพย์ะประภา, 2557, น. 164-165)

นอกจากนี้กระบวนการเกิดองค์ประกอบทั้ง 3 ประการของมนุษยสัมพันธ์ซึ่งถือเป็นแนวทางให้กับสถานศึกษาหรือองค์กรต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเกิดความสำเร็จในการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ต่อไปมนุษย์ทุกคนควรเรียนรู้การอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เช่น การมีเพื่อน มีครอบครัว มีกลุ่มสังคม ซึ่งกลุ่มแต่ละพวกก็จะมีคนจำนวนมากมาทำงานและอยู่ร่วมกันในบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ กัน โดยเฉพาะเด็ก ๆ เมื่ออยู่ในโรงเรียนก็จะมีกลุ่มเพื่อนและกลุ่มรุ่นพี่รุ่นน้อง ถึงแม้ช่วงวัยจะแตกต่างกัน แต่เด็ก ๆ ก็ต้องอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน ทำกิจกรรมหน้าเสาธง

ร่วมกัน มีน้ำใจและคอยช่วยเหลือกัน หรือพูดคุยหักทลายกัน หากบรรยากาศของความสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นไปด้วยดีก็จะส่งผลให้เด็ก ๆ มีความสุข เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมจึงกล่าวได้ว่าความสุขของเรานั้นจึงมักขึ้นอยู่กับมนุษย์สัมพันธ์

การตอบสนองความต้องการของมนุษย์อาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักการของมนุษย์สัมพันธ์อย่างหนึ่ง เพราะมนุษย์นอกจากจะมีความต้องการที่ไม่สิ้นสุดยังมีความต้องการที่แตกต่างกันอีกด้วย ซึ่งเราอาจนำหลักการปฏิบัติทางด้านจิตใจมาเป็นหลักการสร้างมนุษย์สัมพันธ์โดยยึดคำว่า “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” เมื่อเราต้องการสิ่งใดผู้อื่นย่อมต้องการสิ่งนั้นด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ วีระพรรณ จันทร์เหลือง (2559, น. 18-20) กล่าวถึงหลักการของมนุษย์สัมพันธ์ โดยแบ่งหลักการมนุษย์สัมพันธ์เพื่อให้เกิดมนุษย์สัมพันธ์ที่พึงปฏิบัติ ดังนี้

1. มีความสนใจต่อบุคคลอื่นและสามารถจำและเรียกชื่อผู้อื่นได้ถูกต้อง
2. หักทายและพูดคุยกัคนอื่นเพื่อสร้างความสัมพันธ์
3. มีอัธยาศัยดีโดยยิ้มให้ผู้อื่นก่อน มีความเป็นมิตร ไม่ถือยศศักดิ์
4. แสดงถึงสุขภาพจิตดี มีอารมณ์ขัน
5. มีความจริงใจที่แสดงออกผ่านทางกาย วาจา และใจ
6. เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์และระลึกเสมอว่ามนุษย์ย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคล
7. มีความเสมอต้นเสมอใจแสดงออกด้วยการเอาใจใส่
8. มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีมารยาทดีต่อทุกคน
9. ยึดหลักการว่า ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อเราอย่างไร เราต้องปฏิบัติต่อเขาอย่างนั้น
10. คำนึงถึงลักษณะส่วนรวมให้มาก บางครั้งต้องยอมเสียสละบ้าง

กล่าวได้ว่า มนุษย์สัมพันธ์เป็นการมุ่งเน้นไปที่คน เพราะคนเป็นบุคคลที่มีความรู้สึก มีหัวใจ มีความคิดที่แตกต่างกัน มีวัฒนธรรม ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ร่วมกันคิดค้นสร้างสรรค์เอาชนะธรรมชาติ มีหลักการในการแก้ปัญหาาร่วมกัน และต้องการที่พึ่งทางใจด้วยกันทุกคน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ เพราะจะเป็นหลักการในการส่งเสริมมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

มนุษย์สัมพันธ์มีประโยชน์ต่อเด็กไทยอย่างไร

มนุษย์สัมพันธ์เป็นปัจจัยที่ทำให้คนสามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่ม และระดมความคิดในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้มนุษย์สัมพันธ์ยังทำให้มนุษย์รู้สึกถึงการเป็นพวกเดียวกัน รู้สึกถึงกำลังใจ ความปลอดภัย ผู้ที่ไม่มีมนุษย์สัมพันธ์นอกจากจะไม่มีคนคบแล้ว การจะประสบผลสำเร็จอะไรก็ย่อมเกิดได้ยาก

ทั้งนี้ วีระพรรณ จันทร์เหลือง (2559, น. 16-17) และ สมพร สุทัศน์ีย์ (2554, น. 24) กล่าวถึงประโยชน์ของมนุษยสัมพันธ์ ดังนี้ มนุษย์สัมพันธ์เป็นปัจจัยที่ทำให้มนุษย์มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน เกิดการคบหาสมาคมกัน การมีเพื่อนมีพวกเดียวกันทำให้เสริมสร้างสุขภาพจิตพร้อมที่จะต่อสู้และเผชิญปัญหาไปพร้อมกัน ผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์จะได้รับความศรัทธาความน่าเชื่อถือและได้รับความเคารพนับถือ มนุษย์สัมพันธ์คือการผูกมิตรไมตรีดีกว่าหาเรื่องทำให้เกิดความวุ่นวาย การมีมนุษยสัมพันธ์จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งต่อผู้ที่ทำงานร่วมกัน ผู้ที่ปฏิสัมพันธ์ และผู้ที่อยู่ร่วมกันทำให้ผู้อื่นและตนเองมีประสิทธิภาพในสังคม และ ผลจากการวิจัยของ แอลเลน (Allen, 1986, pp. 29363-2964 - A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มที่ฝึกมนุษยสัมพันธ์พบว่ากลุ่มที่ฝึกมนุษยสัมพันธ์มีการตอบสนองแบบเอื้ออำนวย ซึ่งการเอื้ออำนวยนี้ก่อให้เกิดความสมานฉันท์สามัคคีกันในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายได้สำเร็จ ทำให้บุคคลมีกำลังใจและแรงจูงใจในการทำงาน การศึกษามนุษย์สัมพันธ์เป็นปัจจัยสำคัญในการเชื่อมโยงประโยชน์ของสังคม ลด ป้องกัน และแก้ปัญหาที่จะเกิดกับเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมได้ในอนาคต

มนุษยสัมพันธ์กับการศึกษา

บุคคลทุกคนล้วนมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ให้กับเด็กไม่ว่าจะเป็นคุณครู พ่อแม่ เพื่อน ๆ สังคม หรือแม้แต่สิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดตัวเด็กก็สามารถส่งเสริมให้เด็กมีพื้นฐานมนุษยสัมพันธ์ที่ดีได้ และเมื่อเด็กๆ เริ่มเข้าโรงเรียน บุคคลที่รับผิดชอบในตัวเด็กนอกจากผู้ปกครองก็คือคุณครู

ทั้งนี้ Li,M (2015, p. 64) เสนอว่า ครูควรเป็นตัวอย่างหรือโค้ชให้กับเด็กที่มีปัญหาในการเข้าสังคม หรือมีปัญหาเกี่ยวกับพัฒนาการทางมนุษยสัมพันธ์ อีกทั้งครูควรชี้แนวทางให้แก่เด็กเพื่อสะท้อนในสิ่งที่เด็กทำ และครูควรสนับสนุนให้เด็กทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจเพื่อส่งเสริมการมีมนุษยสัมพันธ์ สอดคล้องกับ วรนาท รักสกุลไทย และคณะครูอนุบาล (2558, น. 16-20) กล่าวถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคุณครูที่จะเสริมสร้างให้เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า คุณครูทุกคนควรมีกิริยาที่เป็นมิตร ต้องรัก เข้าใจ ต้องทราบว่ากระแสด้านความนิยมของเด็กในตอนนี้คืออะไร ต้องมีนิสัยช่างสังเกต โดยเฉพาะเด็กที่กำลังเข้าหา คุณครูอาจให้ใช้น้ำเสียงหวานเมื่อเด็ก ๆ ขี้อาย และหากเจอเด็กที่ดูห้าว ๆ คุณครูอาจใช้น้ำเสียงห้าว ๆ ตามสไตล์คำพูดที่ห้าวตาม ทั้งนี้ ครูควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมที่สุภาพอ่อนโยน

(Guo, M. J. 2005, p. 81) อีกทั้ง พรณราย ทรัพย์ประภา (2557) กล่าวถึง ความสัมพันธ์อันดีต่อกันและกันระหว่างครูกับผู้ปกครองและครูกับนักเรียน ย่อมมีความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับกับเรียนการสอนและการเรียนรู้ของเด็ก เพราะเมื่อมีสภาพแวดล้อมที่เป็นสุขย่อมช่วยส่งเสริมให้เด็กที่อยู่ร่วมกันมีความเข้าใจกัน รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความรักใคร่กลมเกลียว รู้จักช่วยเหลือและเอื้ออำนวยกัน เมื่อมีปัญหาและอุปสรรคใด ๆ ก็สามารถร่วมมือกันแก้ไขปัญหาได้ และการใช้เสียงเพลงยังเป็นส่วนหนึ่งที่เปรียบได้กับมนต์ที่คอยสะกดพฤติกรรมเด็ก ๆ ได้ดีเลยทีเดียว อีกทั้งพ่อแม่ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อลูกโดยรู้จักอุปนิสัยของลูกว่าเป็นอย่างไร ชอบอะไร มีจุดเด่นและจุดด้อยตรงไหน มีความใฝ่ฝันเรื่องอะไร ผู้ที่เป็นพ่อแม่จะรู้จักลูกได้ก็ต่อเมื่อเรามีเวลาให้กับลูก ทั้งนี้ ในขณะที่เดียวกันที่เรากำลังพยายามทำความเข้าใจกับลูกนั้น ลูกก็จะค่อย ๆ เรียนรู้พ่อแม่ไปด้วย ซึ่งในกระบวนการนี้ ลูกจะค่อย ๆ เลียนแบบพฤติกรรมของพ่อแม่ และหากเรามีคุณลักษณะที่ดีแล้ว ลูก ๆ จะค่อย ๆ ซึมซับสิ่งดี ๆ ไว้กับตัวลูก

การส่งเสริมให้เด็กได้พูดคุยกับเพื่อนหรือบุคคลอื่นเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ และการส่งเสริมให้เด็กเป็นคนสุภาพอ่อนโยนต่อผู้อื่น การที่เด็กได้รับการปลูกฝังให้เป็นคนสุภาพอ่อนโยนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นสามารถทำให้เด็กคนอื่น ๆ ซึมซับความสุภาพอ่อนโยนและแสดงพฤติกรรมทางบวกในการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีได้ ดังนั้น พ่อแม่ ครู สถานศึกษา สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัวเด็ก มีส่วนส่งเสริมให้พฤติกรรมเด็กมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีได้ เพราะเด็กในวัยเล็ก ๆ ยังไม่สามารถแยกแยะและพิจารณาในสิ่งที่ถูกต้อง ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ ครู สถานศึกษา สังคม และทุกฝ่าย ที่จะต้องหล่อหลอมให้เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ โดยเริ่มจากสิ่งใกล้ตัวก่อน อาจเริ่มจากเพื่อน พ่อแม่ และครู เพื่อให้เด็กได้ซึมซับพฤติกรรมที่ดี เมื่อเด็กเกิดการเรียนรู้และเลียนแบบพฤติกรรมในสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม พฤติกรรมนี้ก็จะติดตัวเด็กไปจนเติบโตใหญ่ และจะช่วยลดปัญหาที่ที่เกิดขึ้นกับสังคมในอนาคตได้

มนุษยสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

การเข้าใจและเรียนรู้สิ่งแวดล้อม เป็นการเรียนรู้ธรรมชาติของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา อีกทั้งยังเป็นการเรียนรู้กลุ่มคนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของเรา ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีส่วนสัมพันธ์กับมนุษยสัมพันธ์ของเรา โดยกลุ่มคนที่เกิดขึ้นจะมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะสังคมที่เป็นอยู่ในพื้นฐานของสังคมไทยมีลักษณะที่แตกต่างจากโครงสร้างของสังคมในโลกตะวันตก โดยเห็นได้จากวัฒนธรรมการเลี้ยงดูบิดามารดา หรือประเพณีไทยแต่โบราณนั่นคือใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ โดยคนไทยจะให้ความสำคัญกับผู้อาวุโสและตระหนักถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ (พรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2553, น. 101-107) โดยมีผลวิจัยที่เกี่ยวกับ

จริยธรรมและค่านิยมในสังคมสมัยปัจจุบันพบว่า ค่านิยมในสังคมไทยคือการปฏิบัติต่อผู้อาวุโส ในทางที่ดี การถ่อมตน การซื่อสัตย์ ก่อให้เกิดค่านิยมความกตัญญูเกิดขึ้น ส่วนจริยธรรมที่คนไทยนับถือและปฏิบัติทุกวันนี้หากเปรียบเทียบกับหลักธรรมคือหลักทศพิธราชธรรม คือ การเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น มีวาจาและกายที่สะอาด มีความขยัน มีความซื่อตรง มีความสุภาพอ่อนโยน และไม่ระงับการจ้องเฝ้า อีกทั้งคนไทยที่มีการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากสังคมโลกสากล คือ ความแตกต่างทางเพศชายและหญิง โดยเพศชายนั้นค่านิยมไทยจะเน้นเรื่องความเข้มแข็ง ส่วนเพศหญิงจะเน้นเรื่องกิริยามารยาทมากกว่าเพศชาย

สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคมคือการส่งเสริมให้เด็กได้ รู้จักมารยาทในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการพูดจา กิริยาท่าทางต่างๆ เพราะคนมีมารยาทนั้น เปรียบเหมือนเป็นบุคคลที่มีเสน่ห์ และได้รับการยอมรับและได้รับการชื่นชมในสังคม มารยาทในวัฒนธรรมไทยนั้นถือว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม เพราะการพูดจาหรือกิริยาท่าทาง หรือมารยาทที่งดงาม หรือพฤติกรรมที่ดีที่แสดงออก ย่อมนำไปสู่ความพึงใจต่อคนใกล้ตัว ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกันซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างมนุษยสัมพันธ์

แนวทางการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีให้กับเด็ก

แนวทางการสร้างมนุษยสัมพันธ์มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างมนุษย์ เพราะมนุษย์มีความคิด ความต้องการ และมีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน ดังที่ Zheng and Qiu (1995) กล่าวถึงเด็กที่มีความกลัวการเข้าสังคมมีการแสดงออกในการที่จะหลีกเลี่ยงสังคม โดยแสดงออกพฤติกรรมคือพูดน้อยและขี้อาย และ Zheng & Zhang (2003) กล่าวว่า เด็กที่มีความกลัวการเข้าสังคมจะถูกแยกออกจากกลุ่มเพื่อนและจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่แตกต่างจากเด็กที่เข้าสังคม เด็กที่มีมนุษยสัมพันธ์จะต้องรู้จักพูดจาทักทายเพื่อนด้วย กิริยาที่ยิ้มแย้มแจ่มใส รู้จักช่วยเหลือและแบ่งปัน รู้จักให้เกียรติและรอคอยผู้อื่นด้วยความเต็มใจ รับฟังเหตุผลของผู้อื่น และมีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานการณ์ และฝึกทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยผ่านการดำเนินชีวิตหรือกิจกรรมที่เด็กปฏิบัติและปลูกฝังให้เด็กมีการแสดงพฤติกรรมทั้งทางภาษาพูดและภาษากาย เพื่อนำไปสู่การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในอนาคต ลักษณะ สรวิวัฒน์ (2556, น. 20) สอดคล้องกับ Zheng & Qiu (1995, p. 35) กล่าวถึงเด็กที่มีความกลัวการเข้าสังคมมีการแสดงออกในการที่จะหลีกเลี่ยงสังคมโดยแสดงออกพฤติกรรมคือพูดน้อยและขี้อาย และ Zheng & Zhang (2003, p. 16) กล่าวว่า เด็กที่มีความกลัวการเข้าสังคมจะถูกแยกออกจากกลุ่มเพื่อนและจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่แตกต่างจากเด็ก

ที่เข้าสังคม การพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ให้กับเด็ก ควรเข้าใจพัฒนาการและเข้าใจพฤติกรรมของเด็กก่อนสิ่งสำคัญที่จะทำให้เด็กมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีได้ คือการเรียนรู้จากตัวแบบที่ดีและถูกต้อง การส่งเสริมพฤติกรรมมนุษย์สัมพันธ์ให้กับเด็กตั้งแต่เล็ก ๆ จะปลูกฝังให้เด็กมีพฤติกรรมมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ต่อพ่อแม่ ต่อครู และต่อสังคม ทั้งนี้ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2556, น. 48-50) กล่าวว่า มนุษย์สัมพันธ์เป็นพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในด้านการให้ความร่วมมือ การทำงานกลุ่ม การช่วยเหลือ และมีการแบ่งปัน โดยมีพฤติกรรมในแต่ละด้านเฉพาะ ดังนี้

1. ความร่วมมือ ได้แก่ การที่เด็กทำกิจกรรมร่วมกันแล้วแสดงออกในด้านการกระทำหรือคำพูด ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

2. การทำงานเป็นกลุ่ม ได้แก่ การที่เด็กเข้าร่วมกิจกรรมโดยการทำงานเป็นกลุ่ม และปฏิบัติงานภายในกลุ่มให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

3. การช่วยเหลือ ได้แก่ การที่เด็กจะแสดงพฤติกรรม การแบ่งปัน การเกื้อกูลซึ่งกันและกัน คอยตักเตือนเมื่อกระทำผิด

4. การแบ่งปัน ได้แก่ การที่เด็กแสดงออกโดยการกระทำหรือคำพูดในการแบ่งหรือให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์ที่ตนเองครอบครองอยู่ให้เพื่อน การรอคอยเพื่อนในการใช้วัสดุอุปกรณ์

5. การสื่อความหมาย หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก ในด้านการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน โดยมีพฤติกรรมในแต่ละด้าน ดังนี้

การฟัง ได้แก่ การรู้จักฟังคำสั่ง ความเข้าใจในการฟัง ปฏิบัติคำสั่งได้ถูกต้อง

การพูด ได้แก่ การสนทนาโต้ตอบ การตั้งคำถาม การพูดคุ้ย และการพูดแสดงความคิดเห็น

การอ่าน ได้แก่ ความสนใจที่ฟังครูอ่านหนังสือ เปิดหนังสือนิทานอ่าน พร้อมทั้งเล่าเรื่องไปด้วยสนใจดูหนังสือ รูปภาพ นิทานและอื่นๆ

การเขียน ได้แก่ การขีดเขียนตามความพอใจ ขีดเขียนเป็นเส้นคล้ายตัวหนังสือ เขียนชื่อของตนเอง เขียนลอกเลียนแบบคำ

ดังนั้นจะต้องสร้างแนวทางเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีตั้งแต่เด็กปฐมวัย เพื่อเตรียมความพร้อมและปรับตัวเพื่อการอยู่รอดในสังคมที่แปรเปลี่ยนไป ดังนั้น การพัฒนาตนเองให้มีทักษะมนุษย์สัมพันธ์ โดยบุคคลที่มีมนุษย์สัมพันธ์จะมีลักษณะ ดังนี้

1. ผู้ที่มีมนุษย์สัมพันธ์เป็นผู้มีสุขภาพจิตดีและมีอารมณ์ขัน อารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส สามารถควบคุมตนเองได้ อีกทั้งผู้ที่มีมนุษย์สัมพันธ์ยังเป็นผู้ที่คอยเติมเต็มกำลังใจให้กับตัวเองและคอยให้กำลังใจกับผู้อื่น

2. ผู้ที่มีมนุษย์สัมพันธ์ย่อมสามารถปรับพฤติกรรมและสามารถปรับตัวไปตามสิ่งแวดล้อมต่างๆ ซึ่งสิ่งแวดล้อมในที่นี้หมายถึง บุคคล สถานการณ์ และสถานที่

3. ผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์จะเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพคล่องแคล่วว่องไว มีชีวิตชีวา กระฉับกระเฉง อยู่ใกล้ผู้ใดก็ทำให้สถานการณ์นั้นคลายความอึดอัด ก่อให้เกิดรอยยิ้ม และเกิดความ สุข

การมีมนุษยสัมพันธ์ เป็นเรื่องสำคัญที่เราทุกคนพึงมีโดยเฉพาะเด็กที่มีลักษณะมนุษยสัมพันธ์ที่ดีไม่เพียงแต่จะสร้างความสุขให้กับตนเองเท่านั้น คนรอบข้างก็พลอยมีความสุขไปด้วย ทั้งเพื่อน ทั้งพ่อแม่ ทั้งครู ก็จะทำให้เกิดความรักใคร่และมีมิตรที่ดีต่อกัน ดังนั้นลักษณะมนุษยสัมพันธ์ของแต่ละคนจึงเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดสัมพันธภาพในการอยู่ร่วมกันในโรงเรียนหรือในสังคมก่อให้เกิดความสุขกับทุกฝ่ายทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

บทสรุป

มนุษยสัมพันธ์มีความสำคัญต่อการติดต่อเกี่ยวข้องและการดำเนินชีวิตของเด็ก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ตั้งแต่เด็กปฐมวัย เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะสร้างพลเมืองของประเทศให้เป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ ครูผู้สอน เพื่อน และผู้ปกครอง มีส่วนสำคัญในการสอนให้เด็กมีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและเรียนรู้การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม และอยู่ร่วมกันเป็นสังคม โดยวิธีการส่งเสริมให้เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วยการใช้วัจนภาษาที่สุภาพ ควรฝึกและสร้างบรรยากาศให้เด็กได้พูดคุยกับกลุ่มเพื่อนและเปิดโอกาสให้เด็กได้เจอกับกลุ่มคนในสังคม เพราะภาษาเป็นสัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการสื่อความเข้าใจระหว่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน อีกทั้งยังสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน เมื่อเด็กพูดถ้อยคำที่ดีจะช่วยให้คนรอบข้างมีความสุข ใครได้ฟังก็อยากอยู่ใกล้ ภาษาจึงมีส่วนช่วยสร้างมนุษยสัมพันธ์ให้กับเด็ก อีกทั้งการส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ที่ดีให้กับเด็กในทางอวัจนภาษาด้วยการส่งเสริมให้เด็กมีบุคลิกที่ยิ้มแย้ม น้ำเสียงที่ไพเราะ หรือการแสดงออกทางด้านพฤติกรรมที่สามารถรับรู้กันได้ วิธีการเหล่านี้ ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ให้กับเด็กในชีวิตประจำวันและสอดแทรกในกิจกรรมที่เด็กทำ และครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กควรให้ความสนใจการพูดคุยและสนใจในสิ่งที่เด็กแสดงพฤติกรรมออกมาเพื่อคอยให้คำแนะนำ และคอยส่งเสริมพฤติกรรมมนุษยสัมพันธ์ที่ดีให้กับเด็กต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิจจา บานชื่น. (2560). มนุษยสัมพันธ์ในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2553). มนุษยสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณราย ทร์พะยะประภา. (2557). จิตวิทยาประยุกต์ในการบริหารธุรกิจและการศึกษา เล่มที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลักขณา สรีวิวัฒน์. (2556). มนุษยสัมพันธ์ (Human Pelationship). กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- บุรัชฎะ. (2558). สุดยอดเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบक्रमืออาชีพ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : แอปป์ เลิร์นนิ่ง.
- วีระพรรณ จันทร์เหลือง. (2559). มนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สมพร สุทัศน์ีย์. (2554). มนุษยสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริมา ภัฏโณอนันตพงษ์. (2556). การวัดและประเมินแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหลักสูตร.
- Allen, BR. (1986, April). A Short – Term Interpersonal Skill Training Program with College Undergradates. Dissertaion Abstracts International. 46(10)2963-A-2964-A.
- Eisenberg, N. (1997). Social emotional and personality development. In W. Damon (Ed.), Handbook of childpsychology (5th ed., Vol. 3, pp. 620-622). New York : Wiley.
- Guo, M. J. (2005). Study on the development feature and cultivation of 3 to 6 years-old children’s interaction strategies. *Journal of Tianjin Normal University (Elementary Education Edition)*, 6(3), 71.
- Harris, J. R. (2005). Social behaviors and personality development: The role of experience with siblings and with peers. In J. E. Bruce & D. Bjorklund (Eds.), *Origins of the social mind: Evolutionary psychology and child development*. (pp.245-270). NewYork, NY, US: Guilford Press.
- Jing, J. H. (1998). A preliminary study on the problems of the development of children’s peer relationship affecting their socialization. *Psychological Exploration*, (2), 68.

- Li, M. (2015). On the cause of children's interaction obstacles and the strategy of psychological counseling. *Journal of Studies Childhood Education*, 5(11), 64.
- Nie, L. & Huang, K. K. (2003). On teachers as supporters and conductor of children's peer dialogue. *Journal of Studies Childhood Education*, 7(12), 45.
- Parker, J. G., & Ahser, S. P. (1987). Peer relations and later personal adjustment: Are low-accepted children at risk. *Psychology Bulletin*, 102, 357-389.
- Wang, X. (1993). Comparative study on intercourse psychology of 4 to 6 years-old children of the cities between China's main nationality and Mongolian. *Journal of Psychological Exploration*, 13(2), 21.
- Zeng Bin. (2016). Study on the Experiment of Cultivating the Peer Interpersonal Skill of the Children in the Kindergarten. Vol. 12, No. 7, 2016, pp. 41-45. Canadian Social Science
- Zheng, S. J., & Zhang, Y. H. (2003). Research review on preschool children's social shrinking. *Journal of Studies Childhood Education*, 11(3), 16.
- Zheng, X. B., & Qiu, S. H. (1995). Talking about correction of children's social shrinking. *Journal of Studies Childhood Education*, 4(6), 35.

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
เลขที่ 111 หมู่ที่ 5 ตำบลแม่คำมี อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 54000
โทรศัพท์ 054 - 646585 ต่อ 402

๑. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศึกษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed)

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความของวารสารถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสาร ทั้งนี้ กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้ระบุถึงการอ้างอิง กำหนดการออกเผยแพร่วารสาร ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม)

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้กำหนดประเภทของการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร ดังนี้

2.1 บทความวิจัย (Research article) ได้แก่รายงาน ผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้ อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

2.2 บทความวิชาการ (Academic article) นำเสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็น อาจารย์ นิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

2.3 บทความปริทรรศน์ (Review article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จาก ตำรา หนังสือและวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

2.4 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจาก วารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือ ตำราหรือหนังสือใหม่ ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและนานาชาติ

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

3.1 ต้นฉบับพิมพ์เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ แต่ละเรื่องจะต้องมีบทคัดย่อ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และการเขียนทับศัพท์ ภาษาอังกฤษ ตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ให้หลีกเลี่ยง การเขียนภาษาอังกฤษปนภาษาไทย ในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น เช่น ศัพท์ทางวิชาการที่ไม่มีคำแปล หรือคำที่ใช้แล้ว ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เขียนปนภาษาไทยให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะสำหรับต้นฉบับภาษาอังกฤษควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านการใช้ภาษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษก่อน

3.2 ขนาดของต้นฉบับ ใช้กระดาษขนาด A4 พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว และให้ตั้งค่าระยะขอบกระดาษบน 1.5 นิ้ว ล่าง 1 นิ้ว ซ้าย/ขวา 1 นิ้ว พร้อมใส่เลขกำกับทางมุมขวาบนของกระดาษทุกหน้า โดยมีระยะห่างระหว่างบรรทัด เป็นแบบ double space เพื่อสะดวกในการอ่านและการแก้ไข

3.3 ชนิดและขนาดตัวอักษร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK เท่านั้น

- ชื่อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 20 pt. ตัวหนา
- ชื่อผู้นิพนธ์ใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวปกติ
- หัวข้อหลักใช้ตัวอักษรขนาด 18 pt. ตัวหนา
- หัวข้อรองใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวหนา
- บทคัดย่อและเนื้อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวปกติ

3.4 จำนวนหน้า ความยาวของบทความ 8 - 10 หน้า รวมตาราง รูป ภาพ และเอกสารอ้างอิง

4. ส่วนประกอบของบทความ

4.1 ชื่อเรื่องบทความ ต้องมีทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางของหน้าแรก

4.2 ชื่อผู้พิมพ์/ผู้เขียน ต้องมีทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหน่วยงาน

4.3 การเขียนบทคัดย่อ มีทั้งบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 - 350 คำ ต่อบทคัดย่อ

4.4 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ให้กำหนดคำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 3 - 5 คำ

4.5 เนื้อเรื่องของบทความ

4.5.1 บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระสำคัญ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย และผลการวิจัย โดยให้สรุปสั้นกะทัดรัด และได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) นำเสนอรูปแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Research Finding) นำเสนอผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ความเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) การอภิปรายผลการวิจัย (Discussion) ให้นำเสนอเป็นความเรียงชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย (Suggestion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญ และข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และนำเสนอประเด็นสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

7) กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) เป็นการนำเสนอเพื่อขอขอบคุณหน่วยงานที่สนับสนุนการวิจัย ทั้งนี้ ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณี ชื่อบทความมีชื่อไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์

8) เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการนำเสนอเอกสารที่นำมาใช้อ้างอิงในการเขียนบทความ และต้องเป็นรายการเอกสารอ้างอิงที่ปรากฏในบทความเท่านั้น

4.5.2 บทความวิชาการ/บทความปริทรรศน์/บทความปกิณกะ ให้เรียงลำดับสาระสำคัญ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (References)

5. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้นิพนธ์/ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิงต่อ 1 บทความ

5.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้ **วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปีตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของการอ้างอิง มีดังนี้

5.1.1 การอ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) การอ้างอิงพระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “ตุมกริกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบุลย์ในภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, 2560) ในกรณีที่เป็นการอ้างอิงเนื้อหาโดยตรงหรือแนวคิดบางส่วนหรือเป็นการคัดลอกข้อความบางส่วนมาโดยตรง ควรระบุเลขหน้าไว้ด้วย โดยให้พิมพ์ต่อท้ายปีที่พิมพ์คั่นด้วยเครื่องหมาย (,) เช่น (พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, 2560, น. 201-205)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560) ในกรณีที่เป็นการอ้างอิงเนื้อหาโดยตรงหรือแนวคิดบางส่วนหรือเป็นการคัดลอกข้อความบางส่วนมาโดยตรง ควรระบุเลขหน้าไว้ด้วย โดยให้พิมพ์ต่อท้ายปีพิมพ์คั่นด้วยเครื่องหมาย (,) เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560, น. 204-207)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระอธิการศักดิ์ดา ฉนทโก และคณะ, 2560) ในกรณีที่เป็นการอ้างอิงเนื้อหาโดยตรงหรือแนวคิดบางส่วนหรือเป็นการคัดลอกข้อความบางส่วนมาโดยตรง ควรระบุเลขหน้าไว้ด้วย โดยให้พิมพ์ต่อท้ายปีพิมพ์คั่นด้วยเครื่องหมาย (,) เช่น (พระอธิการศักดิ์ดา ฉนทโก และคณะ, 2560, น. 21-22)

5) กรณีเนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

5.1.2 การอ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Suwanta, 2019) ในกรณีที่เป็นการอ้างอิงเนื้อหาโดยตรงหรือแนวคิดบางส่วนหรือเป็นการคัดลอกข้อความบางส่วนมาโดยตรง ควรระบุเลขหน้าไว้ด้วย โดยให้พิมพ์ต่อท้ายปีพิมพ์คั่นด้วยเครื่องหมาย (,) เช่น (Suwanta, 2019, p. 21) แต่ถ้ามีการอ้างอิงมากกว่าสองหน้าขึ้นไป ให้อ้างอิงดังนี้ ตัวอย่างเช่น (Suwanta, 2019, pp. 21-22)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Suwanta & Karmsee, 2019) ในกรณีที่เป็นการอ้างอิงเนื้อหาโดยตรงหรือแนวคิดบางส่วนหรือเป็นการคัดลอกข้อความบางส่วนมาโดยตรง ควรระบุเลขหน้าไว้ด้วย โดยให้พิมพ์ต่อท้ายปีพิมพ์คั่นด้วยเครื่องหมาย (,) เช่น (Suwanta & Karmsee, 2019, p. 21) แต่ถ้ามีการอ้างอิงมากกว่าสองหน้าขึ้นไป ให้อ้างอิงดังนี้ ตัวอย่างเช่น (Suwanta & Karmsee, 2019, pp. 21-22)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Suwanta et al., 2019) ในกรณีที่เป็นการอ้างอิงเนื้อหาโดยตรงหรือแนวคิดบางส่วนหรือเป็นการคัดลอกข้อความบางส่วนมาโดยตรง ควรระบุเลขหน้าไว้ด้วย โดยให้พิมพ์ต่อท้ายปีพิมพ์คั่นด้วยเครื่องหมาย (,) เช่น (Suwanta et al., 2019, p. 21) แต่ถ้ามีการอ้างอิงมากกว่าสองหน้าขึ้นไป ให้อ้างอิงดังนี้ ตัวอย่างเช่น (Suwanta et al., 2019, pp. 21-22)

5.2 การอ้างอิงท้ายบทความ

5.2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์
หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

5.2.2 หนังสือ

รูปแบบ :

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. (ครั้งที่พิมพ์ พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้น). สถานที่พิมพ์
: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จ่านอง อติวัฒน์สิทธิ. (2544). สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

5.2.3 บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ). ชื่อเรื่อง.
(เลขหน้าที่ย่าง). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ์ สุจิณฺโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย.
ใน ปวิตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม.
(หน้า 112). กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์.

5.2.4 บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร. ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-
เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา. (2557). การกำหนดประเด็นปัญหาการตั้งชื่อเรื่องและการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยทางสังคมศาสตร์.

มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 3(1), 14 - 15.

5.2.5 บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อสารานุกรม (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนม ครุฑเมือง. (2530). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีต เขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

5.2.6 หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง. (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์) ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

5.2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). สถานที่พิมพ์ : ชื่อมหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษา.

ตัวอย่าง :

ทรงวิทย์ แก้วศรี. (2550). การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

5.2.8 สัมภาษณ์**รูปแบบ :**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์). ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.
(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวีชร). (5 พฤศจิกายน 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย
ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณัฐณิชา แก้วผลึก, สัมภาษณ์)

5.2.9 สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). ชื่อเรื่อง. เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร?
เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่ง
ประเภททั่วไประดับชำนาญการ คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562
จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ>

5.2.10 ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ :

ชื่อกฎหมาย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (ถ้ามี). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/
(วัน เดือน ปี).

ตัวอย่าง :

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา
เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนด
ประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการ
วิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ
และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม.
ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน
2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- จำนง อติวัฒนสิทธิ. (2544). สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทรงวิทย์ แก้วศรี. (2550). การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>
- ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).
- พระสุกิจ สุจิดัน. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์.
- พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา. (2557). การกำหนดประเด็นปัญหาการตั้งชื่อเรื่องและการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยทางสังคมศาสตร์. มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 3(1), 14 - 15.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พฤศจิกายน 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมายในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณัฐณัช แก้วผลึก, สัมภาษณ์)
- สนม ครุฑเมือง. (2530). หม้อคอกวาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- สุชาติ เพ็อกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไประดับชำนาญการ คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ>

Boo Elizabeth. (1990). Ecotourism : The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2.

World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of

Allergy, 6 (5), 25-28.

6. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสาร ผู้นิพนธ์/ผู้เขียนบทความ สามารถส่งในระบบ (Online Submission) เข้าในระบบออนไลน์ได้ในเว็บไซต์ของวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้ที่

www.ojs.mcu.ac.th/index.php/JGMP ทั้งนี้ เมื่อผู้นิพนธ์/ผู้เขียนบทความ ส่งเข้าระบบสำเร็จแล้ว ให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมมายังทาง Email : jgsr.phrae@gmail.com

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์บทความ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ สำหรับบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ผู้นิพนธ์/ผู้เขียนบทความ จะได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสาร และจะได้รับวารสารรูปเล่มฉบับสมบูรณ์ จำนวน 1 เล่ม เมื่อทางกองบรรณาธิการ ได้ดำเนินการจัดทำรูปเล่มวารสารเสร็จสมบูรณ์

รูปแบบการเขียนบทความวิจัย เพื่อขอตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ชื่อเรื่องภาษาไทย (TH SarabunPSK 20 Pt. ตัวหนา)
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (TH SarabunPSK 20 Pt. ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด ตัวหนา) 1.5 นิ้ว

ชื่อ/นามสกุล ผู้เขียน (ภาษาไทย) (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา)
ชื่อ/นามสกุล ผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ) (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา)
ชื่อสังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย (ภาษาไทย) (TH SarabunPSK 16 Point ตัวธรรมดา)
ชื่อสังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย (ภาษาอังกฤษ) (TH SarabunPSK 16 Point ตัวธรรมดา)
E-mail : (TH SarabunPSK 16 Point ตัวธรรมดา)

บทคัดย่อ (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

บทคัดย่อ ควรมีความยาวไม่เกิน 300 - 350 คำ (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) เนื้อหาให้ระบุประเภท
ของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ผลการวิจัยที่พบ (ให้เขียนสรุปบรรยายเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัย)

คำสำคัญ : กก กข กค กง (3 - 5 คำ) (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา ชิดซ้าย เคาะระหว่างคำ 1 เคาะ)

Abstract (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

การเขียน Abstract ควรมีความยาวไม่เกิน 300 - 350 คำ (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา)
ให้เขียนบรรยายตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords : AA AB AC AD (3 - 5 คำ) (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา ชิดซ้าย เคาะระหว่างคำ 1 เคาะ)

บทนำ/ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนอธิบาย 1) กล่าวถึงความเป็นมา ความสำคัญของปัญหา กว้าง ๆ
โดยให้อ้างอิงนโยบาย กทมหาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ 2) กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น โดยให้อ้างอิง
งานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ 3) กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ที่ต้องการศึกษา และ
4) สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์การวิจัย (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

1. (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา)
2. ....
3. ....

← 1 นิ้ว

1 นิ้ว →

1 นิ้ว

↑
1.5 นิ้ว

วิธีดำเนินการวิจัย (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนรูปแบบของการวิจัย ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

ผลการวิจัย (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ผลการวิจัยต้องตอบตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษาทุกข้อ

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

อภิปรายผลการวิจัย (TH SarabunPSK 18 Point ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายผลได้ทั้งหมด

.....

.....

← 1 นิ้ว

1 นิ้ว →

1 นิ้ว

↑
1.5 นิ้ว

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย (TH SarabunPSK 18 Point ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้

รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (TH SarabunPSK 18 Point ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความ

ที่มีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ ตัวอย่างเช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2560 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพ
ของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (TH SarabunPSK 18 Point ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนเอกสารอ้างอิง ไม่ต่ำกว่า 10 รายการ

← 1 นิ้ว

1 นิ้ว →

1 นิ้ว

รูปแบบการเขียนบทความวิชาการ/บทความปริทรรศน์/บทความปกิณกะ เพื่อขอตีพิมพ์เผยแพร่
ในวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ชื่อเรื่องภาษาไทย (TH SarabunPSK 20 Pt. ตัวหนา)
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (TH SarabunPSK 20 Pt. ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด ตัวหนา) 1.5 นิ้ว

ชื่อ/นามสกุล ผู้เขียน (ภาษาไทย) (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา)
ชื่อ/นามสกุล ผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ) (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา)
ชื่อสังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย (ภาษาไทย) (TH SarabunPSK 16 Point ตัวธรรมดา)
ชื่อสังกัดหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัย (ภาษาอังกฤษ) (TH SarabunPSK 16 Point ตัวธรรมดา)
E-mail : (TH SarabunPSK 16 Point ตัวธรรมดา)

บทคัดย่อ (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

บทคัดย่อ ควรมีความยาวไม่เกิน 300 - 350 คำ (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) เนื้อหาให้ระบถึง
วัตถุประสงค์ของการเขียนบทความ โดยใช้ภาษาการเขียนที่เข้าใจง่าย

คำสำคัญ : กก กข กค กง (3 - 5 คำ) (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา ชิดซ้าย เคาะระหว่างคำ 1 เคาะ)

Abstract (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

การเขียน Abstract ควรมีความยาวไม่เกิน 300 - 350 คำ (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา)
ให้เขียนบรรยายตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords : AA AB AC AD (3 - 5 คำ) (TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา ชิดซ้าย เคาะระหว่างคำ 1 เคาะ)

บทนำ (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนอธิบายเนื้อหาตามที่ได้ศึกษา

เนื้อหา (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนอธิบายตามเนื้อหาในสิ่งที่ได้ศึกษาค้นคว้า โดยให้กำหนด
การเขียนบทความตามหัวข้อหลัก หัวข้อรอง ตามลำดับ

← 1 นิ้ว

1 นิ้ว →

1 นิ้ว

↑
1.5 นิ้ว

สรุป (TH SarabunPSK 18 Pt. ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนบรรยายสรุปตามเรื่องที่ได้ศึกษาค้นคว้า

.....
.....
.....
.....

เอกสารอ้างอิง (TH SarabunPSK 18 Point ตัวหนา ชิดซ้าย)

(TH SarabunPSK 16 Pt. ตัวธรรมดา) ให้เขียนเอกสารอ้างอิง ไม่ต่ำกว่า 10 รายการ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

← 1 นิ้ว

1 นิ้ว →

1 นิ้ว
↓

JGMRP

<http://ojs.mcu.ac.th/index.php/JGMP>
<https://www.facebook.com/MCUJGRP>